RAJECZKY BENJAMIN

A SZŰZESSÉGRŐL

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KERESZTÉNY REMEKÍRÓK

Szerkeszti

KÜHÁR FLÓRIS

Szerkesztőbizottság

BERESZTÓCZY MIKLÓS, MIHALOVICS ZSIGMOND, NAGY MIKLÓS, RADÓ POLIKÁRP, SZUNYOGH X. FERENC, VÁROSI ISTVÁN

8. kötet.

A SZŰZESSÉGRŐL

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

A SZŰZESSÉGRŐL

OLYMPOSI SZT. METHODIOS, SZT. AMBRUS,
SZT. JEROMOS, SZT. ÁGOSTON MŰVEIBŐL

FORDITOTTA ÉS
BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA
RAJECZKY BENJAMIN
S. O. CIST.

BUDAPEST, 1944

Num. 719/1942. Nihil obstat. Dr. Cuno Evetovics S. O. Cist., censor. Imprimatur. Zirczi, die 14-a Junii 1942. Vendelinus Endrédy, abbas de Zirc.

Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus. Nr. 5435/1942. Imprimatur. Strigonii, die 9. Julii 1942. Dr. Michael Török, vicarius generalis s.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

TARTALOM

Oldal

Bevezetés 7

Olymposi Szt. Methodios: Symposion vagy a szűzességről 21

Olymposi Szt. Methodios: Tekla zsoltára a Symposionból 36

Szent Ambrus: A szűzekről 41

Első könyv 42

Második könyv 72

Harmadik könyv 92

Szent Ambrus: A szűzességről .. .. 110—112

Szent Jeromos: A szűzesség megőrzéséről 148—941

Szent Ágoston: A szent szűzességről .. 194—195

BEVEZETÉS

A szűzességet tárgyaló hatalmas egyházi irodalomból a jelen kötet egy elég szűkreszabott kört, a nagy egyházatyák korát szólaltatja meg. Nem azért, mintha a szűzesség tisztelete és gyakorlása akkor, vagy az ő működésükkel kapcsolatban honosodott volna meg az Egyházban, hanem írásaik tekintélye és összefoglaló jellege miatt. Magatartásukat a hitélet minden kérdésében elsősorban egy szempont dönti el: az apostoli hagyomány szempontja. Írásaik is különösen azért becsülendők, mert minden szubjektív szemlélet félretételével az Egyház élő hagyományát, az isteni kinyilatkoztatás gondos és hűséges továbbadását tartják legfőbb témájuknak.

Műveikből első tekintetre kiolvashatjuk, hogy a szűzesség kérdése sem volt az Ősegyház számára csak egyéni buzgóság, különcködés, formalizmus, vagy ösztönös szokások dolga. Az első keresztény társadalom pásztoraival együtt az isteni kinyilatkoztatás és annak élő megvalósulása, Krisztus nyomán járt a szűzesség megítélésében is. Azért nem is lesz ránk egyhangú hatással, ha mind a három egyházatya ugyanazokat a szentírási szövegeket magyarázza, és egyenlő szempontok szerint mutat rá Krisz-

tus Urunk, Szűz Mária és az Egyház magatartására.

A fordított művek megítélésében azzal igyekszünk olvasóinknak segítségére lenni, hogy előzetes áttekintésük és rendszerezésük helyett idézeteket közlünk az őket megelőző egyházi irodalom idevágó műveiből. Azokból világosan elénk áll szellemük bámulatosan tökéletes kereszténysége: az istenadta önállóság és az alázatos, hivő alkalmazkodás csodálatos összhangja.

— — —

Honnét magyarázzuk azt a lelkesedést, mondhatnánk lelkendezést, mely egyházi íróinkat a szűzesség hallatára elfogja? Nem csupán az ő egyéni, talán romantikus lelkületük lecsapódása például sz. Ciprián (200—258.) híres dícsérete a szűzekről?: „Ők az Egyház fáján a virágok, a lelki kegyelem dísze és ékessége, boldog fiatalság, dícséretes és tiszteletreméltó épség és romlatlanság, a szent Isten méltó képmásai, Krisztus nyájának fényesebb része. Rajtuk örvendez és bennük bőségesen kivirágzik a dicsőségesen termékeny Egyház; és amennyivel szaporodik a szűzek csapata, annyival növekszik az anya öröme is." (De habitu virginum, c. 3.) Vagy Tertullián magasztaló szavai (De pudicitia, c. 1, 217—23. tájáról): „A szemérmesség a jó erkölcsök virága, a test tisztessége, a nemek dísze, a vér épsége, származásunk megbecsülése, a szentség alapja, minden lelki jóságnak előzménye. Bár ritka,

nem egykönnyen tökéletes és még ritkábban örökös, mégis otthonra találhat a világban, ha természetünket előkészítettük rá, ha meggyőzött a tanítás, és rászorított a szigor."?

Ezek a nyilatkozatok azért olyan lelkesek, mert az egész kereszténység szeretetét és vágyait tükrözik. Megmondja ugyancsak sz. Ciprián (U. o.): „Ti már kezdtek azok lenni, amivé mi majd csak valamikor leszünk. Ti már a jelen életben részesültök a feltámadás dicsőségében és úgy mentek át a világon, hogy a világ szennye nem ér benneteket. Ha megmaradtok a tisztaságban és szűzességben, az angyalokkal lesztek egyenlők." A szűz állapot részben a keresztény ember vágyainak beteljesülését jelentette: függetlenséget a világtól, a másvilág közelségét, az epedve várt Isten országa felcsillanását; az egyén számára a tökéletesség állapotát. Tertullián szerint (De exhortatione castitatis, 208—11. körül): „Az Isten akarata a mi megszentelődésünk (I. Tessz. 4, 3.). Azt akarja ugyanis, hogy az ő képére és hasonlóságára alakuljunk: hogy szentek legyünk, miként ő is szent. Ennek a megszentülésnek többféle módját gondolta ki számunkra, hogy valamelyiknél megmaradjunk. Első módja a születéstől fogva megmaradó szűzesség." Az alexandriai Origenes szerint (Homil. in Levitic.): „Aki Istennek szentelte magát, aki semmi világi ügybe nem keveredett az ő kedvéért, aki elvált és elkülönült a többi testi életet élő és földi gondokkal törődő embertől, és nem azt keresi, ami a földön van, hanem azokat, amik az égben vannak: azt

méltán mondjuk szentnek." Ancyrai Basilius († 362.) ezt mondja (De virginitate): „Valóban nagy dolog a szűzesség, mert, hogy röviden összefoglaljam, hasonlóvá teszi az embert a romolhatatlan Istenhez. A szűzesség nem a testben kezdődik és úgy halad a lélekbe, hanem a testetlen lélek tulajdona, és az Istennek tetsző lelki szűzesség által megőrzi a test romlatlanságát." Nazianzi sz. Gergely költői képet használ (Beszéd Mt. 19-hez, 380. táján): „Nézzétek csak az ólomcsövekbe szorított vizet! Nagy nyomás alatt áll, és egy nyílásra van irányítva: ennek következtében túllép a saját természetén és a magasba szökken. Hasonlóképen, ha hajszolod az isteni szeretet és egész valóddal Istenhez kapcsolódol, a magasságokba irányulsz és nem terülsz el a földön, hanem egészen Krisztusé maradsz."

Mekkora nyugalmat ígért a szűzesség az élvező pogány élet nyugtalan keresgélése után! A lelki békét, mindnyájuk vágyát. „Nyugodt lélek illik a szűzhöz. Olyan, mint a tükörsima állóvíz, mely az isteni gondolatok mélységeiből fakad; nem zavarja meg semmi külső szó, nem nyugtalanítja semmi földi látvány. Kristálytükör: nem látszik benne más, mint a lélek képe és az örök Jegyes szépsége. Ne is zavarja meg a harag, a fájdalom; ne tükrözzön mindig újonnan hullámzó benyomásokat, hanem állandóan ugyanaz az isteni öröm terüljön szét rajta." (Ancyrai Basilius: De virginitate.)

A szűzesség dícséretének mindig volt egy kényes pontja: a házassággal való össze-

hasonlítás. A lelkes dícséret is könnyen túlzásba mehetett; a házasság fontosságát is ki lehetett emelni a szűzesség rovására. De ez a veszély inkább csak a szerzetesélet erősebb terjedésével vált érezhetővé. Tertullián még úgy tüntetheti fel a szűzességet, mint visszahatást és javító példaadást a pogány házasélet elrettentő bajaival szemben: „Nem vetjük el a házasságot, csak biztosítjuk" (Adversus Marcionem). „Hányan vannak, akik a keresztség után tüstént Istennek ajánlják testüket! Meg hány olyan, aki házastársával együtt lemond a házasélet jogairól, és önként eunuch lesz a mennyek országa elnyeréséért. Ha elismerjük a megtartóztatást a házasságon belül, mennyivel inkább azon kívül! Azt hiszem, nehezebb a fennálló házaséletet abbahagyni, mint nem kívánni azt, amiről eleve lemondtunk" (Ad uxorem. 200—206 körül). Apolgeticus (197. táján): a házasságtöréstől, vérfertőzéstől stb. „bennünket a gondosan és híven megőrzött tisztaság véd... Némelyek ezeket a bűnös szokásokat sokkal biztosabb módon: a szűzi megtartóztatással tartják távol maguktól, és öregkorukban is úgy élnek, mint a gyermekek".

Nyilt összehasonlításnál a szentatyák sohasem felejtik el Krisztus szavait a tökéletesebb életmódról. Az alexandriai sz. Athanasius szerint „Kétféle útja van az életnek: az egyik alacsonyabb és közönségesebb, t. i. a házasság, a másik angyali és mindegyiknél magasabb: ez a szűzesség. Aki a világi útat, vagyis a házasságot választotta,

nem hibázik ugyan, de nagyon sok ajándéktól esik el. Valamit ugyan a házasságban is elnyerhet, ha ő is meghozza harmincszoros termését. Aki azonban a tiszta, világ fölé vezető utat választotta, fárasztóbb és nehezebb útra lépett ugyan, de sokkal kimagaslóbb jutalom is vár reá, mert tökéletes, azaz százszoros termést hozott" (Epist. ad Amunem. 355-ben). Viszont azt is hangsúlyozzák, hogy a szűzességet nem a testi állapot túlbecsüléséből tiszteljük, hanem a lelki áldozatért. (L. fent Basilius Ancyr. idézetét.) Origenes is azt mondja: „Első látásra különösen a szeplőtelen test lesz élő, szent és Istennek tetsző áldozat (v. ö. Róm. 12, 1.). De mivel sok szentet és néhány apostolt is megnevezhetünk, akik házasok voltak, nem érthetjük ezt kizárólag a szűzességre, bár az ilyen áldozatok között az első helyen állhat... Viszont a szűzek és megtartóztatók teste sem jelenthet szent és Istennek tetsző áldozatot, ha akár a kevélység foltja, akár az átkozódás, vagy hazugság szennye éktelenítí el" (Commentarii in Romanos).

Ebben különbözött a keresztény szűzesség a pogány istentiszteleti megtartóztatástól. Íróink nem is mulasztották el az alkalmat, hogy a kereszténység fölényét kiemeljék. „A keresztények között vannak férfiak, akiknek nincsen szükségük bürökre, hogy tisztán szolgáljanak Istennek. A bürök helyében ott van számukra Isten igéje: azzal irtanak ki szívükből minden kívánságot, hogy Istennel imádságban érintkezhessenek. Néhány szűzre találunk a pogányoknál is. Ezek lát-

szólag az istenség tiszteletéből egész életükre megőrzik tisztaságukat; de a keresztényeknél nem emberi tisztesség, nem pénzjutalom, nem kicsi kis dicsőség kedvéért tartják meg a szűzességet. Mert „azon vannak, hogy ragaszkodjanak az Isten ismeretéhez" (Róm. 1, 28). Isten is megőrzi őket helyes felfogásukban, hogy mindig jót cselekedjenek, eltelve minden igazsággal és jósággal." (Origenes: Contra Celsum.)

Akadtak a keresztények között is elegen, akik a társadalom épségét féltették a gyorsan terjedő szerzetességtől. Gondos lelkipásztoraik ezzel szemben rámutattak a bajok igazi okára, mint pl. Aranyszájú Szent János (344—407.): De virg. c. 18.: „A Noé-korabeli élő világ pusztulása világosan mutatja, hogy nem a szűzesség viszi romlásba az emberiséget, hanem a gonoszság és az erkölcstelen élet. Mert ha akkor Isten fiai ellenálltak volna a fajtalan kívánságnak, ha szűzességben éltek volna és az emberek leányait nem nézték volna bűnös szemmel, soha ilyen veszedelemben el nem pusztultak volna. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy pusztulásuk oka a házasság volt, csak azt akarom hangsúlyozni, hogy az emberiség veszedelme a bűn, nem pedig a szűzesség."

A keresztény társadalom számára is fontosnak tartották az egyén tisztasági fogadalmát. Óvták is a könnyelmű elhatározásoktól, és megkövetelték, hogy ünnepélyes ígéretét mindenki megtartsa. Aranyszájú Szent János írja (De virginitate c. 38.): „Miért nem vigasztalja meg az Apostol a szűzeket is, és

miért nem ajánlja nekik is az önmegtartóztatás nehézségei közt a házasságot? Mert ha az atléta már a stadionba lépett, ledobta ruháit és porral meghintette olajos testét, akkor már senki sem mondja neki: eredj, menekülj ellenfeled elől! Akkor csak kettő között választhat: vagy elnyeri a koszorút, vagy legyőzik és szégyennel vonul el. Játék közben vagy a vívóiskolában a házbeliekkel gyakorlunk, vagy jóbarátaink az ellenfelek; ott tetszésünk szerint kiállhatunk vagy visszavonulhatunk. De aki elkötelezte magát, és a nézők és a játékvezető előtt áll szembe ellenfelével, annak a szabályok nem engednek többé választást."

Arról is gondoskodtak, hogy a fogadalom megtartásában a buzgó lelkek segítségre is találjanak. Nyssai Szent Gergely († 394) elő is írja De virginitate, c. 23.): „Mivel nagyon sokan még ifjúkorban és nem elég lelki érettséggel választják a szűzességet, elsősorban arról kell gondoskodni, hogy erre az életmódra kitűnő vezetőt és mestert találjanak. Különben önmaguk természetét félreismerve, ferde és téves utakat választanak ki maguknak. A Prédikátor szerint is „jobb, ha ketten vannak együtt, mintha egy van egyedül", és „jaj a magányosnak, mert ha elesik, nincs ki felemelje" (Préd. 4, 9—10.)."

A szűzek, különösen a női nem életmódját gondos, aggódó figyelemmel állandóan szemmel tartották. A szó szoros értelmében vett szerzetesházak hiányában különösen szükséges volt, hogy néha aprólékos utasításokkal védjék meg az annyi gonddal vezetett

lelkeket a pogány élet veszedelmes befolyásától. Álljon itt néhány utasítás Szent Ciprián De habitu virginum c. művéből:

Cap. 5. A megtartóztatás és szemérmesség nem csupán a test sértetlenségében áll, hanem a viselkedés és öltözködés tisztes és szemérmes voltában is, hogy, mint az Apostol mondja, a hajadon testben és lélekben Szent legyen... A szűz ne csak szűz legyen, hanem annak is lássák és higyjék. A szűz láttán senki sem kételkedhessék, vajjon szűz-e vagy nem.

C. 6. Ha testi kiválóságával akar dicsekedni, dicsekedjék akkor, amikor hite megvallásáért megkínozzák, amikor a nő erősebbnek bizonyulhat a kínzó férfiaknál, amikor a koronát tűzhalál, keresztrefeszítés, kard vagy vadállatok által nyerheti el. Ezek a test drága ékszerei és nemesebb díszei.

C. 7. Van néhány gazdag, akinek bővebben jutott a földi javakból. Ezek vagyonukat mutogatják és azt bizonygatják, hogy javaikat használniok is kell. Először is tudják meg, hogy csak az gazdag, aki Istenben gazdag, csak az vagyonos, akinek Krisztustól van vagyona, és az igazi javak a lelkiek, isteniek, égiek, melyek Istenhez vezetnek bennünket és Istennél örökre birtokunkban is maradnak.

C. 9. Különben, ha fényűzően cicomázod magad, a nyilvánosság előtt feltűnést keltesz, ha elcsavarod az ifjak fejét és magad után sóhajtoztatod őket, ha vétkes kívánságaikat táplálod és reményt gyujtasz bennök: hiába nem mégy a romlásba, másokat mégis

csak elvesztesz, mert látásod csak kard és méreg mások számára. Ne mentegesd magad, hogy lélekben tiszta és szemérmes vagy. Meghazudtol gonosz viselkedésed és szemérmetlen öltözéked. Nem számíthatsz Krisztus leányai és szűzei közé, mert úgy élsz, hogy belédszerethetnek.

C. 11.: Azt mondod: gazdag és vagyonos vagy és úgy gondolod, hogy ha Isten vagyont adott, akkor használhatod is... Érezzék gazdag voltodat a szegények, élvezzék vagyonodat az ínségesek. Örökségedet add kölcsön Istennek és tápláld belőle Krisztust.

C. 13. Aki selyembe és bíborba öltözik, nem öltözhetik Krisztusba.

C. 15. Kötelességemnek tartom inteni nemcsak a szűzeket és özvegyeket, hanem a házasokat is és egyáltalán minden nőt, hogy Isten alkotását, az ő szoborművét se szőkítő, se fekete, se piros festékkel meg ne hamisítsák, vagy akármilyen szerrel testük eredeti formáját meg ne rontsák. Isten mondta: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra" (I. Móz. 1, 26.). És még meri valaki elváltoztatni és megmásítani Isten teremtményét!... Mondjuk, hogy egy festőművész valakinek arcképét teljesen élethűen festette meg és már nevével is jelezte, hogy műve be van fejezve. Micsoda sértés lenne vele szemben, és mennyire jogos méltatlankodást keltene benne, ha valaki hozzányulna a képhez és belejavítana, mint aki jobban ért hozzá?... Ami szerinted díszítés és csinosítás, az valójában az Isten művének megtámadása és az igazság elárulása.

16. Mit keresel a lakodalmakon, ha te lélekben elfordultál a házasságtól? Hogyan lehetsz örvendezve és élvezettel jelen, mikor szándékod és felfogásod teljesen különböző?

19. Mit szóljunk azokról, akik nyilvános fürdőkbe járnak és a szeméremnek és tisztaságnak szentelt testüket közprédára adják fajtalanul kíváncsi tekinteteknek?

20. A cicomával és a szabad járás-keléssel a szűzek megszűnnek szűzek lenni... férjhezmenetelük előtt özvegyekké lesznek; nem férjüket, hanem Krisztust csalják meg.

Szent Athanasius (295—373.) előírásai már kialakult szerzetesi életrendre mutatnak (De virginitate 370. körül):

C. 11.: Ne csináltass magadnak fiatalos ruhákat: akkor majd úgy úgy is bánnak. veled, mint az idősebbekkel szoktak, és ugyanabban a tiszteletben lesz részed. Ruhádhoz ne használj drága szöveteket; felöltőd sötétszínű legyen, és ne festett anyagból készüljön, hanem maradjon természetes színében, vagy onyxszínű legyen; vállgallérod rojtok nélkül készüljön; ruhád ujja födje be karodat egészen az ujjakig; hajadat nyírd körül és kösd le gyapjúszalaggal; főkötődet és vállruhádat rojtok nélkül használd. Ha férfival találkozol, takard el és hajtsd le arcodat: ne fordulj ember felé, hanem csakis Isten felé. Imádságnál saru takarja el lábadat... Egészséges létedre ne menj fürdőbe, csak nagy szükség esetén.

C. 12. Ne használj drága kenőcsöket és ne hintsd meg ruhádat értékes illatszerekkel. Gyengélkedés esetén kevés bort igyál gyom-

rod erősítésére. Ha meg (Isten mentsen) betegségbe esnél, magad gyógyítsd magadat és ne adj alkalmat az embereknek, hogy azt mondják, aszkézised és önmegtagadásaid miatt betegedtél meg. Ne várd meg mások figyelmeztetését, hanem a baj elején láss neki az orvoslásnak, hogy hamarosan felkelhess és visszatérhess szokott életmódodhoz. Egész életeden át tarts ki a böjtölésben, imádságban és alamizsnálkodásban. Boldog, aki erre hallgat és így cselekszik.

Éjjel-nappal az Úr igéje legyen a nyelveden. Minden időben a Szentírást forgasd eszedben. Legyen zsoltároskönyved, és betéve tanuld meg a zsoltárokat. A kelő nap könyvet találjon kezedben, és a harmadik óra után közös imára menj, mert abban az órában készült el az Úr keresztje. A hatodik órában hasonló módon sírva és könyörgéseket mondva zsoltározzál, mert abban az órában feszítették fel az Isten Fiát. A kilencedik órában megint könnyek között valld meg bűneidet, és himnuszokkal és dícséretekkel könyörögj az Istenhez, mert az Úr a kereszten abban az órában adta ki lelkét. A kilencedik órai közös ima után egyed kenyeredet; ilyen hálaadással kezdve: Áldott az Isten, aki megkönyörül rajtunk és táplál bennünket ifjúságunktól fogva, aki ételt ad minden élőlénynek. Töldtsd be örömmel és vígsággal szívünket, hogy mindennel ki lévén elégítve, mindenféle jócselekedetekben bővelkedjünk, a mi Urunk Jézus Krisztusban, kivel együtt téged illet a dicsőség, a hatalom,

a tisztelet és imádás, a Szentlélekkel egyetemben örökkön örökké. Amen.

Asztalhoz ülve a kenyeret háromszor jelöld meg a kereszt jelével és így adj hálát: Hálát adunk neked, Atyánk, szent feltámadásodért, melyet szent Fiad, Jézus Krisztus által nyilvánítottál ki nekünk. Amint ez a kenyér asztalunkon szétszóródott magvakból állt egybe, úgy gyüljön egybe egyházad a világ minden részéről, mert tied az erő és a dicsőség mindörökké. Amen. Ezt az imát mondd el a kenyér megszegése előtt. Mikor pedig az asztalra teszed és le akarsz ülni, mondd el az egész Miatyánkot. A fent említett „Áldott az Isten" imádságot pedig az étkezés végén, fölkeléskor mondjuk el.

C. 20. Éjfélkor kelj fel és himnuszokkal dícsérd Uradat Istenedet. Ugyanis abban az órában támadt fel Urunk halottaiból és himnuszokkal dicsőítette Atyját; azért van számunkra is előírva, hogy ugyanabban az órában himnuszokat mondjunk Istennek.

C. 23. A templomban hallgass, ne beszélgess, és egyedül az olvasmányra figyelj. Ha valami tennivaló jutott eszedbe, ne hirtelenkedd el, hogy az ellenség rá ne szedjen, hanem mindent az idősebbek tanácsával cselekedjél.

Ne kérdezd magadban: Hogyan tudom megtartani mindezeket... Mert az istenfélők számára nem nehezek az Isten parancsai.

Minden órában legyen olaj lámpásodban, hogy a vőlegény érkezésekor ki ne aludjék. Mert nem tudod, melyik órában érkezik, el-

alvásodkor-e vagy reggel... Minden egyes órában gondolj végedre; halálod minden nap szemed előtt legyen; gondold meg, ki elé kell állnod.

Némelyik olvasónk talán meglepődve ismeri fel a következő fordításokban az itt olvasott szentenciák egyikét-másikát. Bármilyen tárgykörben forgatjuk a szentatyák írásait, ugyanez a jelenség áll előttünk: az Egyház erejének egyik titka. Minden intézményének élete a kinyilatkoztatás talajában indul meg és a hűséges hagyomány erőin nevelkedik a történelem fölé.

Rajecsky Benjamin.

Olymposi Methodios:

Symposion vagy a szűzességről

A mű szerzőjének életéről nem sokat tudunk. A III. század végén Lykiában működött (ott van Olympos is). Élete vége felé valószínűleg püspök volt a makedoniai Philippiben. 311-ben szenvedett vértanuhalált, állítólag az euboiai Chalkisban.

Művének címe világosan Platon híres munkájára utal. A symposion szó a görög vendégség második részét jelenti, melyben a meghivottak valamilyen kijelölt vagy felmerült téma fölött beszélgetésbe kezdtek. A véleménycsere megszabott rendben történt: a házigazda szólította fel sorjában az egyes résztvevőket. Methodios műve valószínűleg nem egyszerűen irodalmi utánzásból kapta a symposion címet. Apologetikus célzat is közreműködhetett a választásnál; bár erre vonatkozólag a műben nem találunk utalást. Mégis: Platon symposionjában az eros-ról vitatkoznak; itt meg a szűzesség a beszélgetés tárgya. Aki ismeri a kereszténység szembefordulását az antik világ erkölcsiségével, annak nem nehéz elfogadni a címválasztás célzatosságát.

A mű elrendezése bizonyos vonásokban egyenesen Platon munkája másolatának tetszik. A beszélgetések krónikása itt is, mint

Platonnál, nem szemtanúja volt a vendégségnek, hanem egy résztvevő elbeszélését ismerteti. Az egyes felszólalásokat rövid közjátékok szakítják meg; a mesélő ezekben számol be a beszéd hatásáról, illetve itt mond egy pár szót a szereplő egyéniségéről. Minden újabb reflexió az előzőkhöz kapcsolódik, nemcsak az udvarias és szerény dícsérő és mentegetőző kifejezésekkel, hanem a gondolatok határozott továbbvitelével. Különben, a formai elrendezéstől eltekintve, nem beszélhetünk Platon utánzásáról. Az újplatonizmus hatása világosan megvan, de az egész mű a praktikus kereszténység szolgálatában álló, a régi gondolatvilágtól elforduló lelkipásztor-írót tükrözi. Nincs is meg benne irodalmi előképének könnyed, sokszor tréfás szellemessége. Helyébe a keresztény világnézet komoly emberiségfelfogása lép, a kötelező, folytonos tökéletesedés és az Isten állandó kegyelmének tudata. Innen a különbség a pogány mű sivár, túlságosan reális befejezése és keresztény „utánzatának" misztikusan költői magasbaemelkedése között.

A symposionnak csak tartalmi összefoglalását adhatjuk; nagy terjedelme csak az ünnepi zsoltár fordítását engedte meg.

A Symposion Areté kertjében játszódik le. Areté, a görögök kedvelt Erénye, a Filozófia leánya, itt már keresztény matróna, aki

Bardenhewer: Gesch. d. altkirchl. Literatur. II. 295—7.

az őskereszténység híres, hősi életű szűzeit hívja magához vendégségbe. Hegyen van a villája és gyönyörű kertje, meredek és fáradságos feléje az út. De a ház úrnője azért jegyezte el vendégeit a mindenható Vőlegénnyel, hogy ezt az utat sértetlen járják meg, és idején megérkezzenek, amíg a kapuk nyitva vannak. Ők a tíz okos szűz; nem késnek el a mennyegzőről. Areté kertje a paradicsomot juttatja eszünkbe: kristályosan ragyogó ég, édeslangyos levegő, valami csodálatosan elömlő fényesség, olajosan áramló patak partján roskadásig rakott gyümölcsfák, virágzó rétek illatával simogató szellő; középen egy magas, lombos szűzfa (a görög Demeterünnepekről ismert, tisztaságot megőrző fa) alatt a megterített asztal.

A szemet-szájat gyönyörködtető ebéd után Areté felszólítására megindul a tulajdonképeni symposion: a szellem élvezete. Témája a szűzesség. Minden vendég sorban kedveskedik a maga gondolataival.

Első Markella, az apostoli idők szent szűze. Az apokrif-hagyomány Márta kísérőjének tartja: tehát, mint bibliai szent kapja a kitüntető helyet.

A szűzesség szerinte az isteni romlatlanság virága, első földi hajtása. Nem is származhatik a földről, csak Istentől. Némely földiek megkívánták ugyan, de legfeljebb csak a testi megtartóztatásig jutottak el; ez pedig nem elég. Krisztus tanításának sava kell hozzá, hogy a lélek a szűzi testben is meg ne romoljon. Ezért szükséges a szűzesség végigelmélkedése.

Égi messzeségből ültették a földbe a szűzességet. Nem is fedezték fel az első időkben. Nem is igen lehetett. Kisszámú volt az emberiség; Istennek még a testvérházasságot is meg kellett engednie, hogy az emberi nem fölcseperedhessék. Ő is úgy bánt az emberiséggel, mint a szülők a gyermekekkel: engedte, hogy játsszanak kis borjak módjára, aztán tanítókhoz küldte, akik együtt gügyögtek és dadogtak velük, hogy az elemi ismeretek után megtérjenek a mélyebb tudományokra. Igy következett a testvérházasságra az idegenekkel való házasság, a többnejűség, arra a házasságtörés tilalma, végül a tiszta szűzesség, a romlatlanság világa. Olyan mély és méltóságos dolog volt ez, hogy Isten nem bízta tanítását a prófétákra. Isten Fia maga oktatott rá, mert csak ő, a megtestesült Isten, mutathatta meg nekünk, embereknek a megistenülés módját. Megfestette előttünk önmagában a tökéletes ember képét: és szűznek festette. A mi dolgunk most már a kép utánzása.

Ez volt Markella elgondolása. A második szűz, Theophila, szívesen vette át tőle a szót, mert befejezetlennek tartotta Markella gondolatmenetét. Túlzásnak látta azt a felfogást, hogy Krisztus eljövetele óta Isten csak a szűzességet szánta volna az emberiségnek. Hiszen a teremtés műve még tart: a folyók még nem tértek meg a tengerbe, a világosság még most sem vált el tökéletesen a sötétségtől, a föld még mindig ontja a csúszómászókat és négylábúakat. Tehát az emberre is áll még: „növekedjetek és sokasodjatok". Isten

még most is mély álmot bocsát a férfira, amikor a nemzés művénél önmagáról, atyjáról, anyjáról megfeledkezik, engedi, hogy kivegyék az oldalcsontját és egy testté válik az asszonnyal. Ilyenkor is az Isten teremtő ereje működik benne, és új embereket, vértanukat, szenteket alkot a világ számára.

De Markellának nehézsége volt ez érvelés ellen: hogyan lehet a házasságtörő cselekedete is Isten műve? — Theophila könnyen megfelelt a kérdésre: Isten az alkotó művész, az ember pedig az anyagot szolgáltatja hozzá. Az ember vétkezhetik az anyag szolgáltatásánál, ha törvénytelen úton, jogtalan módon adja a művésznek a maga anyagát, de az anyag és a művész nem hibás, sőt az ilyen anyagból is igazi műalkotás jön létre. Hiszen a vas is arra való, hogy szántsanak és írjanak vele; nem is a vas vétkes, hanem az ember, amikor gyilkol vele. Lopott gyapjút is vihet valaki a szövőnőnek, de nem az vétkezik, mikor drága szövetet készít belőle; a tolvaj szolgál rá a büntetésre.

És valóban könnyű belátni: csakis Isten gondolhat el ennyire összetett, finom szervezetet és csakis ő adhat belé olyan csodálatos fejlődési és alakulási készséget. A lelket meg említeni is fölösleges, annyira magától értetődő, hogy csak a Mindenható öntheti testünkbe. Ezek után érthető, hogy minden ember, akár tiszta házasságból, akár törvénytelenül született, Istentől való, és őrzőangyalt kap maga mellé születésétől kezdve.

Tehát nagyobb ugyan a szűzesség dicsősége, de azért nem fordulhatunk el a házas-

ságtól és a gyermekek nemzésétől. A méz mindennél édesebb ugyan, de azért a többi nem mind keserű. Isten szándéka szerint az Egyház olyan virágoskert, melyben sokféle szépség tarkállik: a szűzesség mellett a házasság is.

Theophila szavait helyeslő zúgás követte; a tetszészaj alig akart elülni.

Thalia volt a következő felszólaló. Lelkesen fűzte tovább Theophila szavait az első ember és asszony egyesüléséről, de szent Pál efezusi levele nyomán most már nemcsak szószerinti értelmét tekintette, hanem az Újszövetség nagy titkára vonatkoztatta: Krisztus és az Egyház kapcsolatára. Hiszen az első és a második Ádám között nemcsak hasonlósági és előképi kapcsolat van; Krisztusban valósággal újjáformálódott az előbb még törékeny és állhatatlan emberség, mint azt Jeremiás a fazekas példájában előadta (Jer. 78, 3—4.). Az ő csontjából és húsából keletkezett igazán az Egyház; az Egyházért hagyta el Atyját az Ige, és érte merült a szenvedés és kereszthalál mély álmába. Őtőle foganta az Egyház a híveket, akik ismét Krisztustól fogannak, hogy tisztaságban és hitben az erény életét terjesszék a földön. Szent Pál is így lett először az Egyház gyermeke, utóbb pedig az Ige jegyese; azért szülte gyermekeit Krisztusban (Gal. 4, 19.), hogy a szűzességre nevelje őket. Ugyan tekintettel volt gyengébb fiaira is, és inkább házasságban akarta őket látni, mint hogy égjenek (I. Kor. 7, 8—9.), mégis gyengéden, óvatosan a tökélete-

sebb életformát kívánta övéinek: Isten drága ajándékát, a szűzességet.

Negyediknek Theopatra vette át a szót. A szűzességben azt az isteni eszközt látta, mely újra a paradicsomi tökéletesség állapotába emeli az embert. A bűnbeesés után a gonoszság áradata borította el a szerencsétlen földet, és magával ragadta az embert is. Ez meg szegény, megzavart, tájékozatlan lelkével nem tudta hajócskáját az üdvösség útjára kormányozni; csak örvényről-örvényre tévelygett. Ekkor Isten megkönyörült rajta, és megajándékozta a szűzességgel, hogy annak segítségével biztos kikötőbe futhasson és békében kiköthessen. Erre értelmezte a 136. zsoltár verseit: „Ott ültünk Babilon folyóvizei mellett, és sírtunk, amikor Sionra gondoltunk. A fűzfákra akasztottuk ott hangszereinket." (1—2.) Testünk a hangszer; és a nagy világzavarodás, a Babilon tengerében csak a tisztaság fűzfája lehet testünk szűzessége útján lelkünknek is menedéke.

Thallousa egy másik szentírási helyhez fűzte elmélkedéseit. Már az Ószövetség rendelkezései is világosan mutatták, menynyivel értékesebb volt Isten szemében a nazireusok önmegtartóztatási fogadalma, mint pl. a termények, szent edények, áldozati állatok stb. felajánlása (V. ö. IV. Móz. 6.). Talán Ábrahámtól is azért követelt meg az Úr különböző évjáratú áldozati állatokat (I. Móz. 15, 1.), hogy megmutassa az ember felajánlási korát: a gyermekség, a kialakult egyéniség és a letisztult öregség állapotát. Mind a három életkorban várja Isten a

buzgó lelket, amint azt Krisztus urunk kijelentette: „Legyenek felövezve csipőitek, és égő gyertyák kezeitekben; magatok meg hasonló olyan emberekhez, akik urukat várják... És ha a második őrváltáskor és a harmadik őrváltáskor jön, és így találja őket, boldogok ama szolgák" (Lk. 12, 35—38.). Mégis az az áldozat indul a legtökéletesebbnek, mely a gyermekkorral kezdődik, hogy az ember egész életén át szakadatlanul Isten trónja maradjon. Így könnyebben eleget tehetünk az Apostol követelményének: hogy „testben és lélekben szentek" legyünk. Így nemcsak a test marad érintetlen, hanem a nyelv is a Bölcseség eszközévé lesz: „Gyors író vesszeje lesz a nyelvem" (44. zsolt. 2.); a szem elfordul a földiektől és Istenre tekint; a fül Isten igéjére hallgat, a kéz is az Úrnak szentelődik és lemond a földi haszonért üzött munkákról; a láb is elfordul a világi társaság és szórakozás útjáról és Isten törvényei után jár; tehát az egész szív és minden gondolat az Úrnak van szentelve. Az újszövetségi szűz éppen úgy elfordul a gonosz lélek borától, mint a nazireusok, és Krisztusról, az igaz szőlőtőről szedi a halhatatlanság gyümölcsét.

Agatha, a hatodik szűz, ezt a tökéletes állapotot magasztalta lelkes szavakkal. Ilyen állapotban mondhatjuk el igazán, hogy a halhatatlan Bölcsesség képmásai vagyunk. Mint a kimondhatatlan, megközelíthetetlen, teremtő Fényesség részesei, hasonlíthatatlanul szépek és ragyogók lettünk. Azért is kívánkozik utánunk valami

eszeveszett szerelemmel a gonosz lélek, hogy hatalmába kerítsen és megronthasson. De a lélek jól fel van vértezve éppen a szent szűzesség által. Mégis, az Úr Jézus komolyan figyelmeztet a tíz szűzről szóló példabeszédben (Mt. 25.): vigyázzunk lámpásunkra, vagyis testi természetünkre, hogy olajunk ki ne fogyjon, azaz megmaradjunk a hitbeli alázat ösvényén, és hiú dicsekvéssel, üres hányavetiséggel el ne pazaroljuk ajándékainkat. Mindig az utolsó óra járjon az eszünkben, amikor már elszenderülünk a vőlegényre várásban. Akkor szólal meg majd az arkangyal hangja és az Isten harsonájának szava: akkor ragyog fel majd lámpásaink fénye, mint tiszta, ragyogó csillag.

Areté felszólítására most Prokilla következett. A szűzesség dicséretére ő is a Szentíráshoz nyult; mit is használna az ilyen nagy erénynek, ha csak emberi bölcsesség, vagy egyenesen csalóka divat nyilatkoznék meg mellette? Az isteni Ige is az Atyát hívta maga mellett tanuságul.

Elmélkedése alapjául az Énekek Éneke két helye szolgált. Az egyik a menyasszony dicsérete: „Megsebezted szívemet, mátkám, hugom! Megsebezted szívemet szemed egyetlen tekintetével" (Én. 4, 9. köv.). Mi fogta meg annyira az Ige szívét? Nem testi szépség, hanem a lélek és a szellem tökéletessége. A menyasszony díszei is lelki ékességek: a szabadság, nagylelkűség, bölcsesség, szeretet. — A másik szöveg Krisztus követőinek többféle csoportját sorolja fel:

„Hatvanan vannak a királynék, nyolcvanan a feleségek, s a leányok szám nélkül vannak; de egy a galambom, a szeplőtelenem" (Én. 6, 7—8.). A királynék az ősatyák korára utalnak, a feleségek a prófétai lelkek, a leányok pedig az a sok törekvő, jóakaratú ember, akik az Ószövetség idején is derekasan harcoltak a gonosz ellen. De az egyetlen, az igazi mégis csak az Egyház; szelíd, békés, tiszta, mint a galamb. A szeplőtelen Egyház követői pedig a szűzek az Írás szerint: „Szűzi társnői követik a királyhoz, neked viszik őket: örvendezve, ujjongással bevezetik őket, bevonulnak a király lakába" (44. zsolt. 15—16.). Ime, ekkora tisztessége van a szüzeknek az Úr előtt.

Alig fejezte be Prokilla elmélkedését, máris ajánlkozott Thekla; szent lelkesedésében felhangolt hárfának érezte lelkét: alig várta, hogy megszólalhasson. Areté is örömmel fogadta jelentkezését: ki ne hallgatta volna érdeklődéssel Pál apostol tanítványának, a filozófiában és a szabad művészetekben annyira képzett szűznek szavait?

A bölcs szűz a szűzesség szó jelentésének magyarázatával kezdte: szerinte „Istennel rokon", „majdnem isteni" a szűzesség természetes jelentése, mert valóban Istenhez tesz minket hasonlóvá. Olyan, mint a szárny, mely természetfölötti magasságokba emel. Azért is mondjuk erénynek: ez a szó ugyanis az ő magyarázata szerint „kiválasztást" és „fölemelést" jelent.

Isten mindnyájunknak adott szárnyakat; de sokan a kívánságok állandó kielégítésé-

vel elhullatják tollaikat, a földhöz ragadnak és a gonosz zsákmányává lesznek. De aki önmegtagadással erősíti szárnyait, elfordul a világtól, tekintete mindig a magasságokban jár, és arra törekszik még akkor is, ha testét tűzzel vagy kínzásokkal igyekeznek elfordítani. Szárnyai az angyalok körébe, a tiszta éteri világba emelik. Micsoda szépségek nyilatkoznak ott meg az ámuló lélek előtt! Aminek itt a földön csak árnyékát vagy művét látta, azt ott színről-színre szemlélheti: az igazságot, okosságot, szeretetet, tisztaságot. Mindezeket Abban láthatja, aki Van. Az ő végtelen, kiapadhatatlan bőségéből élvezik a szűzek az erények boldogító szépségét, belemerülve Isten fényességébe, és neki örök háladalt énekelve.

Nem is törődnek a szűzek a világ gondjával-bajával. Nem ér föl lelkükig a bánat és szomorúság, mert mindent túlvilágít bennük a hit vigasztaló fénye. Minden fáradságot és bajt elfúj lelkük egéről a Lélek, ha nem félnek a leselkedő ellenségtől, Anyjuk példájára, ki az égben szüli fiát: „És nagy jel tűnék fel az égen: egy asszony, akinek öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona ... és íme egy nagy tűzvörös sárkány, melynek hét feje és tíz szarva volt, és fejein hét királyi korona ... És a sárkány a vajudó asszony elé álla, hogy amint szült, elnyelje fiát. És fiúgyermeket szüle, aki vasvesszővel fogja kormányozni az összes nemzeteket; és fia Istenhez ragadtaték és az ő trónjához". (Jelen. 12, 1—5.) Ez az asszony a mi Anyánk,

az Egyház. Tiszta fénybe öltözött, az Ige világosságába. Drágakövek helyett csillagok az ékessége. Benne alakulnak át Krisztus hasonlatosságára azok, akik az Igét szeretik; ő szüli őket újjá, az új, boldog világ polgáraivá a keresztség szentségében. Az Irás szerint fiúgyermeket szül, mert az Egyház minden igaz fia férfias keménységgel szenteli magát az Úr művének, és állhatatosan küzd a gonosz ellen. Ez az a vörös sárkány: erős, veszedelmes ellenfél, mert már a csillagok harmadát leverte farkával az égről, azaz igen sok hivőt csábított eretnekségbe. Hová menekül előle az Egyház? A pusztába, ahonnét Isten kegyelme kiirtotta a bűn minden kis fűszálát is: a szentek és szüzek világába. Ott van az Erény kertje az ő pusztájuk közepén; benne illatoznak a halhatatlanság szebbnél-szebb fái. Ebből a kertből szedik a virágot a szüzesség koszorújához. Ott bizton felkészülhetnek az ördög elleni harcra, és sorra leverhetik minden fejét: a mértéktelenséget, élvezetet, gyávaságot, hitetlenséget, ostobaságot, gonoszságot, és kiérdemelhetik a tisztaság, vértanuság és hősiesség koronáját. Fegyverük az erény, melyet saját szabadakaratukkal szereznek és tartanak meg.

Thekla beszédének második részében a szüzi önfelajánlás érdemének forrásáról, a szabad elhatározóképességről tárgyalt, és bőséges sor példával cáfolta a fátum híveit, kiknek tévedése alapján sem a bűn, sem az erény nem kerül felsőbb megítélésre, és éle-

tünk elveszti legjellemzőbb emberi vonásait.

A szűzek köre alig tudott betelni Thekla nekipirult arcával, képzeletének ragyogó képeivel, lelkének és testének együttes fényességével.

A kilencedik szűz, Tysiané, egyetlen szentírási képhez kapcsolta mondanivalóját. A zsidók sátorosünnepét elrendelő törvény azt mondja: „Tehát a hetedik hó tizenötödik napjától kezdve... üljétek meg hét napon át az Úr ünnepét... Vegyetek magatoknak szép fákról való gyümölcsöket, pálmafaágakat, sűrűlombú fákról való gallyakat, patakmenti fűzfaágakat és örvendezzetek az Úr, a ti Istenetek előtt hét napig... és sátrakban lakjatok hét napig". (III. Móz. 23, 40—42.) A zsidók a maguk külsőséges módján fogadták és értelmezték e szavakat; nem látták, hogy Isten sokkal mélyebb titkokat rejtett beléjük. A hatodik hónap vége a teremtés művének végét jelenti; a hetedik hónap a nagy, diadalmas feltámadás ideje. Akkor köszönt rá a világra a teljes igazság ideje, melynek az Ószövetség csak árnyéka, az Újszövetség előképe és beharangozása volt.

A feltámadás szent napjára kell készülnünk a Szentírás útmutatása szerint. Milyen gyümölcs után nyúljunk? Csak egy igazán méltó gyümölcs van: az élet fájáé, a bölcsességé, melyről az van írva: „Életfa az azoknak, akik megragadják, és boldog, ki beléje kapaszkodik". (Péld. 3, 18.) Hát a fák ágai és a sátrak? Szűzi életünk jelképei. A tisztaság, erőslelkűség és önmegtagadás művei-

ből építünk magunknak sátrakat, és elhagyjuk testünk lakását, hogy beköltözhessünk „a csodás hajlék helyére, az Isten házához, hangos ujjongással és hálaadással, ünnepi dalokkal". (41. zsolt. 5.)

Bizony, nehéz dolga volt a tizedik szűznek, Domninának, ha ennyi sok bölcsesség után utolsó helyen még valami újat akart mondani. De ahogy szemét és arcát felemelte, nem a hallgatósághoz fordult, hanem az isteni Bölcsességhez imádkozott segítségért. Azután megnyugodva, bátran kezdett beszédébe.

Miért is magasztaljuk annyira a szűzesség erényét? Mert a szűzesség jelenti az emberiség történelmében a teremtésben szándékolt tökéletesség és befejezettség idejét. Az ószövetségi törvény nem mutathatott fel Istennek maradéktalanul tetsző embereket. Csak a szűz Krisztus erősítette meg annyira testünket, hogy ellen tudunk állni a mértéktelenség gonosz fejedelmének, le tudjuk taszítani trónjáról, és békét meg hitet adunk az eddig bálványozó világnak. A tisztaság lesz halhatatlanságunk záloga; azért dicséret illeti minden ember részéről. Mert a szűzeket Krisztus lakodalmára teszi méltóvá, a többieket pedig megszabadítja az ősi átoktól: „por vagy s vissza kell térned a porba". (I. Móz. 3, 19.)

Areté szavai egészítették ki a szűzek elmélkedéseit. Mint a szentség gyakorlatának mestere, rámutatott a nehézségekre is. Bizony sokan gondolják magukról, hogy a szűzi életet gyakorolják, de valójában keve-

sen vannak, akik valóban tiszta életet élnek. Mert csak az mondható tisztának, aki a nemi hajlamokon kívül minden emberi indulaton uralkodik. Különben nem tett mást, mint csak szenvedélyt cserélt. Hogy mondhatnánk tisztának azt, aki a kevélységet, hiú dicsőségvágyat, pénzéhséget, vagy a családi befolyás hajhászását még mindig nem tudta legyőzni? Nem nevetséges dolog tisztán megőrizni a nemi élet eszközeit, de a szemet, nyelvet, a fület vagy a kezet ugyanakkor szennyesen hagyni? Vagy milyen eljárás volna mindezeket gondozni, de a lelket egyidejűleg kevélységgel és haraggal bemocskolni? Tehát minden képességünkkel úgy bánjunk, mint a hajóparancsnok a hajójával: minden deszkáját és minden legkisebb darabját gondosan összeilleszti, hogy a vihar megpróbáltatásai közben utat ne találjon a betóduló víz és vele a hajótörés veszedelme.

Végül örömmel jelentette ki, hogy mind a tíz szűz megállta helyét, és rászolgált a szellemi győzelem koronájára. A leghosszabb és legékesebb beszéd szerzőjét, Theklát pedig felkérte, hogy előénekes legyen a befejező ünnepi táncban.

Akkor Areté jobbjára vette Theklát, a többiek pedig kezetnyujtva közrefogták őket. És megindult az ünnepélyes körtánc a szűzfa alatt, az erény csodaszép kertjében. Felcsendült Thekla hangja és dalra hívta szűzi társait:

Olimposi Methodios:

Tekla zsoltára

A tíz szűz lakomájából

Karvers:

Megőrzöm néked tisztaságom és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem!

Zsoltár:

Égi hang árad, ó szűzek, és holtakat riasztó hangon serkent: menjünk Kelet felé, fehér lepelben és égő lámpással az égi Jegyes elé. Serkenjetek fel: már jön, már a kapuba ért az ég Királya!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Távozz tőlem, halandók öröme, gyászos boldogsága! Távozzatok tőlem, kába gyönyörei az életnek, fényűzésnek, szerelemnek! Minden vágyam, hogy üdvöt adó karjaidba rejtezzem, hogy örökké lássam, ó Boldog, szépségedet!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Elhagytam a földi menyegzők házát, elhagytam a földi menyegzők nyoszolyáját éretted, ó Király; szűz aranyos ruhában jöttem, hogy boldog nászban egyesüljek Véled.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Kioldottam magam a hízelgő kígyó soksok cseléből, tüzének lángját legyőztem; a halandókra acsargó bestiák dühét bilincsbe vertem... és várlak az égből, várlak, ó Boldog!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Ó Ige! kegyelmed vágya feledtette hazámat; feledtem hajadon társaim kórusát, anyám és apám büszke családfáját: mert mindenem csak Te, csak Te vagy, Krisztus!

Megőrzöm néked tisztaságom és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Élet bőkezű adója vagy, Krisztus. Üdv néked, halhatatlan fény! fogadd hozsannánkat! Szűzek kara szólít, szép-szép virág, Szeretet, Öröm, Értelem, Bölcsesség, Ige!

Megőrzöm néked tisztaságom és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Ó Királyné! gyönyörű díszedben tárd fel a kapukat; bocsáss be minket is a menyegzőre, tisztaságos szűz, diadalmas szűz, szépséget árasztó! A mi ruhánk is díszes már; mi is Krisztus elé állunk, és dallal ünnepeljük nászodat, boldog leányzó!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Sírnak most kint roskadozva, könnyek árját ontják keseregve az elmaradt szűzek; önvád minden kiáltásuk. Mert kialudt lámpásuk fénye, nem szánták rá idején magukat, hogy az élet házába lépjenek.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

A szent út dacos elhagyói nem gyüjtöttek

elég olajat az életútra. Ó balga hanyagok! Lámpátokban elhamvadt a láng, s most bensőtökben búsan jajongtok.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

A poharak telve már édes nektárral: igyunk! Égi ital ez, ó szűzek: ezzel köszönti az égi vőlegény méltó lakodalmas népét.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Ó Boldog! Halálod tiszta képe, Ábel, halálra sebzetten égre-emelte szemét és úgy mondta: Végy magadhoz, ó Ige: kegyetlen gyilkos testvér-kéz áldozata lettem.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Ó Ige! a szűzesség hősi dicsőség-jutalmát nagy fiad nyerte el: József. Mezítelen, de szégyentelen messze fut, midőn az asszony felgyúlt szenvedélye bűnös ágyra akarja vonni, és így kiált:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Jefte az Úrnak áldozza leányát, a szűzi bárányt, földi tisztaságod mását, ó Boldog! Az meg szíves önfeláldozással oltárra hajlik és kiált:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Rabul ejté Judit gyönyörű alakja az ellenség vezérét; de teste-lelke ment maradt a rút érintéstől. Eszességgel, bátorsággal éltét veszi a gonosznak, és ujjongva kiált győzelmi mámorában:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Zsuzsánna arcát, ajkát, csodaszép termetét két vén megpillantja. Elfutja őket a bűnös vágy és kísértik: Asszony, engedj! égünk teérted! Zsuzsánna pedig reszketőn kiált:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Inkább a halál, mint rút bűnötökért uramat megcsalni, s Isten tűzbosszúját szenvedni örökké. Őrizz meg, Krisztus! mert szorongat a gonosz.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Előhírnököd szentelt vízével hintette népedet; de egy gyalázatos galádul halálra adta, mert tisztaság tanuja volt. Ő pedig, míg vére porba hull, Tehozzád kiált:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Szeplőtlen Anyádra is gyanúnak árnya hullt, míg áldott méhe Téged hordozott: hogy hűtlen feledte hitvesi szent kötelékeit. Ő Hozzád menekült a vád elől, ó Boldog! e fohásszal:

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Akiket meghívtál, megjöttek, ó Boldog! Ó angyalok Királya! feléd húz a vágyuk, hogy lássák boldog lakodalmad napját. Ó Ige! csodás ajándékot hoztak, és ruhájuk szeplőtelen.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Most hozzád fordulunk, szeplőtlen szűz

Egyház! Szobádat díszítve éneklünk rólad, hótestű, göndörhajú, tisztaságos, feddhetetlen, Isten szerelmes Jegyese!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Elhamvadt a romlás, és bajok könnyes keserve is elenyészett. Nem szólít már a halál; az őrült szenvedély kihült. A bú elalszik, s a lélek újraéled: Krisztus újra ránk villantja Isten örömét.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

A paradicsomnak nincs ember-lakója; nincs már Úr szavára buzgó művelője. Mert tőrbe csalta a kígyó és eltépte mellőled, ó erős, csalhatatlan Boldog!

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Most égig kísér a szent szűzek kara, ó mindnyájunk tisztaságos Királynője, s liliommal koronázva új dalt dalol; kezükben diadalfénnyel ragyog a lámpás.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Ó Boldog, öröktőlvaló, égnek szeplőtlen lakója, Atyánk! kinek karja mindent ölelve tart; im kopogtatunk az élet ajtaján: fogadj Fiaddal együtt minket is mennyekbe.

Megőrzöm néked tisztaságom, és égő lámpással sietek elébed, Jegyesem.

Szent Ambrus (333—397.):

A szűzekről

(De virginibus.)

Marcellina, a szent püspök ugyancsak szentéletű nővére kérte ezt a művet a maga és társnői számára, akikkel együtt szűzességet fogadott. Szent Ambrus hangsúlyozza ugyan, hogy itt a megszokott prédikációkkal ellentétben írásra vállalkozik, mégis, szokásához híven, elmondott beszédeiből is beleszőtt egy-egy részletet (pl. Sz. Ágnes emlékbeszédét). Ez a körülmény teszi Szent Ambrus műveit helyenként terjengőssé, de ez adja meg azt a friss, közvetlen, kedves vonást is, ami a híveiért aggódó, a Szentírást szívesen, praktikusan magyarázó, igazi lelkipásztor sajátja. A mű püspökségének 3. évében, 377-ben készült. Külön érdekessége a harmadik könyv elején idézett avatóbeszéd, mellyel Liberius pápa 353 karácsonyán Marcellinának és társainak a fátyolt átadta.

Bardenhewer: Gesch. d. altkirchl. Literatur. III. 502., 530.

Szent Ambrus

A szűzekről

ELSŐ KÖNYV

Az égi igazság kijelentése szerint minden hiábavaló szóról számot kell majd adnunk (Mt. 12, 36.). Ugyancsak az Írás szerint minden szolga, aki kegyelmi talentumokat kapott kamatoztatásra, de féltő zsugoriságból vagy mohó kapzsiságból elásta azokat, ura visszatérésekor bajba kerül (Mt. 25, 24—30.). Nekünk is van tehát okunk a félelemre: *hátha majd szavunk kamatait* követelik rajtunk. Pedig gyenge a képességünk, és nagy a szüksége annak, hogy Isten ránkbízott igéjét továbbadjuk a népnek, főképen pedig, mikor az Úr nem a hatásosságot, hanem a lelkes munkát várja tőlünk. Azért úgy véltük, hogy majd írunk valamit. Mégis csak könnyebben szégyenben maradhatunk a hallgatóság, mint az olvasók előtt; mert hát a könyv nem tud pirulni.

Bizony nem is bizakodunk képességünkben, hanem Isten irgalmasságának példáin buzdulva kezdünk témánkra gondolni; hiszen Isten akaratából még a szamár is megszólalt (IV. Móz. 22, 28.). Engem is nyomhat az élet terhe: ha angyal áll mellém, hosszú hallgatás után én is megszólalhatok; majd elhárítja nálam is esetlenségem akadályát, ha

a szamár természetét is le tudta győzni. A frigyszekrényben Áron vesszeje virágzott: Isten a szent Egyházban még a mi bütykeinkből is könnyen virágot fakaszthat. Miért volna annyira elképzelhetetlen, hogy az Úr az emberekből szóljon, amikor csipkebokorból is szólt (II. Móz. 3, 4.)? Isten azt sem tartotta magához méltatlannak. Hátha az én ágaimat is lángralobbantja? Talán csak lesznek, akiket majd megvilágít a mi bokraink fénye, akiket nem éget meg égő águnk. Majd lesznek olyanok, akiknek saruját megoldatja a bokorból hangzó szavunk, hogy az ész járásának ne legyen testi akadálya.

De mindezeket szent emberek érdemelték ki. Ó, ha mindezideig meddőn maradt fügefám alatt engem is észrevenne Jézusom (Ján. 1, 48.)! három esztendő alatt az enyém is gyümölcsöt hozna (Lk. 13, 7.). Hogyan remélhetnek a bűnösök ennyire? Talán az Úr már meg is parancsolta evangéliumbéli vincellérének, hogy fügefánkat kivágja! Ó bárcsak még ebben az évben meghagyná, körülásná és megtrágyázná, hogy felemelje a nyomorulhat a porból és felsegítse a szegényt a sárból (112. zsolt. 7.)! Milyen boldogok azok, akik nehéz útjuk végén a fénybe és örömbe jutottak és szőlőtőhöz, olajfához köthetik lovukat (I. Móz. 49, 11.)! Engem még a világ örömeinek csábító édesgetése árnyékoz: ez az én fügefám: növésre alacsony, munkára törékeny, eszköznek puha, termésre meddő.

Ne csodálkozzék senki, hogy beszédre alkalmatlan lévén, írásra vetemedem. Gondol-

junk csak a Szentírásra: Szent Zakariás próféta tanuskodik mellettünk, hogy vannak dolgok, amiket a szó nem éreztet, de a toll mégis megrögzít. Ha János neve visszaadta atyjának hangját (Lk. 1, 63—4.), én sem esem kétségbe, hogy némán jutok szóhoz: hiszen Krisztus van a nyelvemen. És a próféta szavai szerint: ki sorolja fel az ő nemzetségét (Iz. 53, 8.)? Ezért, mint valami szolga, az Úr családjának dícséretét mondom; mert a szeplőtelen Úr még ebben az emberi törékenység hordalékával teli testben is tudott magának szeplőtelen családot kiválasztani.

2. fejezet. Milyen kapóra jön, hogy éppen egy szűz ünnepén kell a szűzekről szólnom, és könyvemet dícséretével kezdhetem. Szűzet ünneplünk; szűzességét kövessük. Vértanut ünneplünk; áldozatra induljunk. Szent Ágnes ünnepe van: csodálhatják a férfiak; büszkélkedhetnek a kicsinyek; ámulhatnak a házasok; utánozhatják a hajadonok. De hogyan dícsérhetném méltóképpen, mikor már a neve is csupa hangos dícséret? Önfeláldozása meghazudtolta korát, tökéletessége természetfölötti volt; azt hiszem, nem is embernek szólt ez a név, hanem a jövendő mártírnak.

Mégis van mire támaszkodnom. A szűz neve egyben a szűzesség dícsérete is. Ha elmondom vértanuságát, kidícsértem tisztaságát is. Elég könnyű dícséret; semminek nem kell utánajárni, mert mindenki ismeri. Maradjon hát el a szellemesség, hallgasson el

az ékes beszéd; egy hangon zendüljön fel a dícséret. Ezt énekeljék öregek, ifjak, gyermekek. Az az igazán dícséretreméltó, akit mindenki dícsérhet. Ahány ember, annyi szónok, kiknek szava a mártír dícsérete.

Azt mondják, Ágnes tizenkétéves korában jutott vértanuságra. Milyen utálatraméltó az a kegyetlenség, mely még a zsenge kornak sem irgalmazott; de mennyivel nagyszerűbb a hit ereje, mely még ebben a korban is tanuságtevőre talált! Volt-e sebzetlen hely azon a gyenge kis testen? Mégis volt mivel legyőznie a kardot, bár a kard már alig tudta hol sérteni. Az ő korabeli lányok még egy görbe tekintetet sem igen viselnek el szüleiktől, és a tűszúrást is megsiratják, mint valami sebesülést. Ez meg félelem nélkül volt a véres hóhérok keze között; mozdulatlan állta a csikorgó láncok nehéz rángatását; egész testével állt a dühös katona kardja elé: azt sem tudta, hogyan kell, de várta a halált. Mikor meg az oltár elé hurcolták, a tűz közepébe Krisztusnak nyujtotta kezét, és a győzedelmes Úr jelét írta a szentségtelen áldozati oltárra. Hiába tették nyakát és két kezét vasbilincsekbe: gyenge tagjait semmi sem tudta összeszorítani.

Új szenvedés várt rá? Még alig lehetett büntetni, de már érett volt a győzelemre; alig tudott harcolni, mégis könnyen érdemelte a győzelmi koronát. Korára való tekintettel még mitsem várhattak tőle: és mestere lett a tökéletességnek. Soha menyasszony még nem ment úgy a menyegzős

házba, ahogyan ő indult a kivégzésre: vidáman, ünnepélyes léptekkel. Haja nem volt ugyan koszorúba fonva, de Krisztus számára fel volt koszorúzva, nem virágokkal, hanem erényekkel. Mindenki sírt körülötte, csak az ő szeme volt száraz. Mindenki csodálta, hogy olyan könnyen dobta oda ki sem élvezett életét, mint aki már mindent átélt. Mindenki bámult, hogy már az Isten mellett tanuskodhatott, pedig koránál fogva még szava sem lehetett a bíróság előtt. Végül is elérte, hogy Isten ügyében hittek szavának; pedig ember ügyében még nem hittek volna. Mert ami a természet erején túl van, az a természet alkotójától van.

Hogyan ijesztgette a hóhér: hátha megrémül! Hogyan igyekezett kedveskedéssel rábeszélni! De ő így felelt: „Az is méltánytalanság a Jegyessel szemben, ha más jövendőbelire várunk. Azé leszek, aki már előbb engem választott. Mire vársz, hóhér? Hadd pusztuljon a test, ha olyan szemeknek is tetszhetik, amelyeknek én nem akarom." Odaállt, imádkozott és lehajtotta fejét. Csak látnád, hogy megremegett a hóhér, mintha őt szolgáltatták volna ki! Reszketett a keze, és belesáppadt a más élete féltésébe; pedig a leány nem féltette a magáét. Látjátok: egy áldozatban két vértanuság. A tisztaságé és a hité. Szűzen maradt, meg a vértanuságot is elnyerte.

3. fejezet. Most arra buzdít a sértetlenség szeretete, meg te is, megszentelt nővérem (bár visszavonultságodban hangodat nem hallani), hogy a szűzességről szóljunk vala-

mit. Még látszatra sem szabad csak futólag említenünk, annyira főerény. Mert nem amiatt dícséretreméltó a szűzesség, hogy a vértanúkban is megvan, hanem azért, mert a vértanuság forrása.

De hogyan fogjuk fel emberi ésszel, ha a természet törvényei között sem fér el? Ki tudná természetes szóval megmagyarázni azt, ami a természet rendje fölött áll? Égi szerzemény, amit a szűz a földön utánoz. És méltán keresett az égben életformát, ha jegyest is az égben talált magának. Túlment a felhőkön, az égen, az angyalokon, a csillagokon; megtalálta az Atya ölében az Igét és teletöltekezett belőle. Ki hagyná el ezt a nagy jót, ha egyszer megtalálná? „Keneteid illata kellemes, neved kiöntött olaj, ezért szeretnek téged a lányok!" (Én. 1, 2.) Végül nem magamtól mondom: akik nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a mennyben. (Mt. 22, 30.) Ha tehát az angyalok Urával egyesülnek, nem csoda, hogy angyalokhoz hasonlítják őket. Ki tagadhatná, hogy ez az életmód az égből származik? Hiszen az Isten megtestesülése előtt nem igen találunk rá a földön. Akkor a szűz méhében fogant, és az Ige testté lőn, hogy a test Istenné legyen. (Ján. 1, 14.)

Mondhatná valaki: de hiszen Illésben sem volt semmi testi egyesülés utáni kívánság. Tehát azért ragadtatott kocsin az égbe (IV. Kir. 2, 11.); azért jelenik meg dicsőségben az Úrral együtt (Mt. 17, 3.), és ezért lesz majd az Úr eljövetelének előhírnöke (Mal.

4, 5.). Máriát is lehetne említeni, aki dobot vett kezébe és szűzi szemérmességgel vezette a táncoló karokat (II. Móz. 15, 20.). De gondoljátok csak meg: kinek az előképe volt ő? A szűz Egyházé, aki szűzi lelkével egyesítette a szerzetes családokat, hogy isteni énekbe kezdjenek. Olvassuk, hogy a jeruzsálemi templomban is voltak oda kijelölt szűzek. De mit mond az Apostol? „Mindezek pedig előképben történtek velük, hogy okuljunk belőle mi, kikhez az idők vége elközelgett" (I. Kor. 10, 11.). Mert az előkép kevesekben nyilvánul meg, az élet azonban sokakban.

Mikor aztán az Úr ebbe a testbe költözött és az istenség meg a test együttlakását a kettő valóságának minden zavaró összekeverése nélkül megvalósította, attól kezdve az egész világon mind jobban felgyulladt az isteni élet az emberi testekben. Ez az a jövendő nemzedék, melyre a földön szolgáló angyalok utaltak (Mt. 4, 11.); ez szolgál az Úrnak a szeplőtelen test hódolatával. Ez az az égi hadsereg, melyet a földön éneklő mennyei seregek megígértek. Itt van, íme, a világ részéről az Ószövetség tanusága, és itt van a hivatás teljessége Krisztustól.

4. fejezet. Természetesen a pogányok másképp gondolkoznak a szűzességről; a barbárok előtt még nem népszerű; a többi élőlények pedig nem is ismerik. Bár mi mindezekkel együtt ugyanazt az éltető levegőt szívjuk, testünk is ugyanolyan állapotban van, mint az övék, és nemzési módban sem különbözünk tőlük, mégis abban az egyben

külön úton járunk, hogy a pogányok csak törekszenek a szűzességre és szentesített formáját megszegik; a barbárok támadják, a többiek meg nem is tudnak róla.

Talán a Veszta-szűzekre és Pallas papjaira gondoljak? Micsoda szűzesség az, amely nem az erkölcsök, hanem az esztendők megtartóztatását jelenti? amit nem örökre, hanem csak egy időre írnak elő? Erkölcstelenebb az olyan érintetlenség, melynek megrontását későbbi időre hagyják. Akik szűzességükkel felhagytak, maguk megvallják, hogy szűzeiknek nem kell és nem is lehet állhatatosaknak lenniök. Hát micsoda vallás az, ahol a fiataloknak szemérmeseknek kell lenniök, a vénasszonyoknak pedig szemérmetleneknek? De az sem szűz, akit a törvény megtart, meg az sem szűz, akit a törvény elbocsát. Bámulatos erkölcsök! ahol kikényszerítik a tisztaságot és törvénnyel szentesítik a fajtalanságot! Az bizony nem tiszta, akit úgy kényszerítenek rá, és nem tisztességes az, aki bérért vonul el a világtól. Az sem erkölcsösség, hogy ha valaki napról-napra kirakatban áll szemtelen tekintetek előtt és becstelen pillantásoknak teszi ki magát. Kiváltságokat adnak nekik, ajándékokkal halmozzák el őket: mintha nem az volna az erkölcstelenség legfeltűnőbb ismertetőjele, hogy a tisztaságot eladják. Amit pénzért igérnek meg, azt pénzért is oldják fel: pénzért engedik át magukat, pénzért fogadják be őket. Aki el szokta adni tisztaságát, nem tudja azt visszavásárolni.

Mit mondjak a Sacra Phrygia-ról? Ott elő

van írva a fajtalankodás és bár csak a gyengébb nemmel lenne! Hát Liber orgiáiról? ahol maga a vallási misztérium izgat az erkölcstelenségre? Milyen lehet ott a papok élete, ahol az istenek vérfertőzését tisztelik? Ezeknél nincsen szent szűzesség.

De nézzük: hátha a filozófia szabályai kialakítottak valami ilyesfélét; legalább is minden erény tanítóságát szokta követelni magának. A mese egy bizonyos Pithagoraea nevű szűzet említ, akiből a zsarnok valami titkot akart kikényszeríteni. De ő, hogy esetleg a kínzások súlya alatt titkát el ne árulja, saját nyelvét leharapta és a zsarnok arcába köpte, kinek így a végnélküli faggatás miatt végül nem volt kit faggatnia.

Ez a leány valóban olyan erőslelkű volt, hogy a titoktartás mellett a szűzességre is példát adhatott volna. De hiába volt erősebb a kínzásoknál: a kívánságnak nem tudott ellentállni; bizonyság volt rá terhes állapota. Lelke titkát el tudta rejteni, de teste szégyenét nem takarhatta el. Legyőzte ugyan természetét, de mégsem fegyelmezte magát. Mennyire szerette volna némaságával tisztaságát is megmenteni! Talán azért is volt annyira keményen türelmes, hogy bűnét kendőzhesse. Tehát nem maradt mindenben felül: a zsarnok ugyan nem tudta meg azt, amit kérdezett, de megtudta azt, amit nem kérdezett.

Mennyivel erősebbek a mi szűzeink! Legyőzik még a láthatatlan hatalmakat is; nemcsak a húson és véren, de magán a világ fejedelmén és a föld urán is győzedelmesked-

nek! Ágnes kora kisebb, de ereje nagyobb volt; diadala számosabb, állhatatossága bizakodóbb. Ő nem harapta le nyelvét félelmében, hanem győzedelmi jelnek megtartotta. Amit tudott, nem kellett féltve őriznie; annak megvallása nem bűn volt, hanem vallási megnyilatkozás. Tehát amaz csak titkot rejtett el, de ez megmutatta az Urat, akit az ő kora még nem tudott ugyan megvallani, de megvallott a természet.

5. fejezet. A magasztaló beszédekben ki szokták dícsérni az illető hazáját és szüleit is, hogy az ősök megemlítése annál jobban kiemelje az utód méltóságát. Én ugyan nem magasztaló beszédet mondok a szűzességről, hanem csak ismertetem; mégis a tárgyhoz illőnek gondolom, hogy ismerjük hazáját és szülőjét. Először határozzuk meg, hol van a hazája. Ha ott a haza, ahol a szülői ház: akkor a szűzesség hazája tényleg az égben van. Tehát idelenn csak jövevény, odafenn polgár.

Mi is a szűzi tisztaság? Minden szennytől mentes sértetlenség. Ki más lehet a szülője, mint Istennek szeplőtelen Fia, kinek teste nem látott romlást és istenségét nem érte folt? Nézzétek csak, mekkora méltósága van a szűzességnek. Krisztus a szűz előtt is volt, a szűztől is lett. Az Atyától a világ előtt született; a szűztől a világért született. Az az ő természetének járt, ez a mi javunkra történt. Az mindig volt, ezt akarta.

Nézzétek a szűzesség másik méltóságát. Egy szűznek jegyese Krisztus, még pedig, ha mondani szabad, a szűzi tisztaságú Krisz-

tus, mert nem Krisztus tartozik a szűzességhez, hanem hozzá tartozik a szűzesség. Tehát szűz ment férjhez, szűz hordozott bennünket méhében, szűz szült minket és táplált saját tejével. Teje Krisztus erejétől nem apad ki soha; fényessége Istentől, bősége a Lélektől van. Ez a Háromság: az Atya, a Fiú és a Szentlélek öntözi az ő Egyházát.

Most érjünk át az anyáról leányaira. „A szűzekre nézve" — mondja a szent Apostol — „nincs parancsolatom az Úrtól" (I. Kor. 7, 25.). Ha a pogányok Tanítójának nem volt parancsa felőlük, ugyan kinek lehetett? Parancsa ugyan nem volt, de volt példája. Mert a szűzességet kívánni lehet, nem pedig parancsolni: ugyanis a fölöttünk lévő dolgok inkább fogadalom, mint előírás tárgyai. „Én pedig azt akarnám" — úgymond — „hogy gond nélkül legyetek. Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogyan tessék az Istennek... és a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék férjének." (I. Kor. 7, 32—34.)

6. *fejezet.* Én ugyan nem ellenzem a házasságot, de mellette kiemelem a szűzesség jóságát. „Aki gyönge", mondja az Írás, „az növényekkel táplálkozik" (Róm. 14, 2.). Más az, amit megkövetelek és más az, amit megcsodálok. „Feleséghez vagy-e kötve? Ne keress elválást. Feleség nélkül vagy-e? Ne keress feleséget." (I. Kor. 7, 27.) Ez a házasok számára parancs. De a szűzekről mit mond? „Tehát aki házasságra adja

szűz leányát, az is jól teszi; de aki nem adja házasságra, jobban cselekszik" (u. o. 38.). Amaz nem vétkezik, ha férjhez megy: ez örök méltóságot nyer, ha nem megy férjhez. Ott orvosság van a gyengeségre: itt a tisztaság dicsősége. Amazt nem kifogásoljuk: ezt megdícsérjük.

Ha tetszik, hasonlítsuk össze az asszonyok előnyeit a szűzek sorsával. Bár a tiszteletreméltó anya dicsekszik számos gyermekével: minél többet szült, annál több a gondja. Elszámlálhatja, hogy mennyi vigasztalást jelentenek, de elszámlálhatja a bosszúságot is. Mikor férjhez megy, sír. Milyen lehet a házasság, ha meg kell siratni? Fogan és terhességbe jut. Bizony, a termékenység először hozza a kényelmetlenséget, azután a gyümölcsöt. Azután szül, még pedig betegen. Milyen édes az a gyermekteher! Veszedelemmel indul meg és veszedelemmel szakad vége, és előbb hoz fájdalmat, mint örömet. Veszélyen vásároljuk meg, és még csak nem is birtokolhatjuk kedvünk szerint.

Minek soroljam fel a táplálás, nevelés és kiházasítás nehézségeit? Boldog emberek bajai ezek. Az anyának örökösei lesznek, de fájdalmai is szaporodnak. Mégis, ne beszéljünk sokat a nehézségekről, és ne rettentsük el a szentéletű szülőket. Lásd, nővérem, milyen nehéz ezeket elviselni! Még beszélni sem jó róluk. Pedig még csak a mi időnkről van szó. Hát még ha eljönnek azok a napok, amikor így szólnak: „Boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek" (Lk. 23, 29.)?

E világ leányai születnek és szülnek: Isten országának leánya azonban tartózkodik a férfi és a test örömeitől, hogy testben és lélekben szent legyen.

Feltárjam-e az asszonyok nehéz alávetettségét és a férfiaknak teljesített szolgálatokat? Isten előbb kötelezte rá az asszonyokat, mint a szolgákat (I. Móz. 3, 16.). Ezeket csak azért említem, hogy nagyobb megadással teljesítsék; a derék asszonyok számára ez a szeretet díja, a haszontalanoknak pedig a bűn büntetése.

Ezek csábítanak olyan hibákra, mint a válogatott módon való arcfestés, mellyel a férfi tetszését féltve, csalfán meghamisítják arcukat, hogy megcsalják a tisztaságot. Mekkora esztelenség megváltoztatni a természetadta képet, befesteni, és a férj ítéletétől félve, önmaguk ítéletét feladni! Hiszen ha meg akarja változtatni azt, amivel született, már előbb kikiáltja magáról, hogy megváltozott! Ha mások tetszését keresi, akkor már előbb nem tetszett önmagának. Szegény asszony! van-e igazabb ítélőbírája rútságodnak, mint te magad, mikor nem mered magadat mutatni? Ha szép vagy, miért rejtőzöl el? Ha csúnya vagy, miért hazudod magad szépnek? Sem saját lelkiismeretedben, sem mások rászedésében nem fogsz megnyugvást találni. Majd aztán a férj is mást szeret, meg te is másnak akarsz tetszeni. És még haragszol, hogy mást szeret? Hiszen rólad tanulja a csalfaságot! Saját hibádra adsz rossz példát. Az ilyen asszony nem akar kerítésből élni, pedig tulajdonképen már

odaadta magát; hitvány nő, csak nem mással, hanem magával vétkezik. Pedig majdnem elviselhetőbbek a másokkal elkövetett vétkek, mert ott a szemérmességet csalják meg: de itt magát a természetet.

Mekkora pénzbe kerül még a szép asszonynak is, hogy vonzó maradjon! A nyakában drága ékszerek, aranyos ruhája a földet sepri. Hogy is van hát: szép valaki, vagy csak szépséget vásárol magának? Mit? hát még mennyiféle kellemes illatot használ! Fülét megrakja drágakövekkel, szemének más színt ad. Ennyi változtatás után mi marad rajta a sajátjából? Hogyan gondolja ez az asszony, hogy él, mikor érzékeit már levetette?

De ti boldog szűzek, nem ismeritek ezeket a cifraságokat, helyesebben kínzásokat. A ti szende arcotokon szent szemérmesség ömlik el, és a jó tisztaság a ti ékességtek. Ti nem törődtök emberi tekintettel, és mások rászedése helyébe saját érdemeiteket teszitek. A ti szépségteknek is van ereje, de abban nem a test, hanem az erény formája hatékony; nem is koptatja el a kor, nem tudja megszüntetni a halál, és nem rontja meg semmiféle betegség. Egyedül csak Isten legyen a műértő bíró, aki a kevésbbé szép testben is szereti a szebb lelket. A szűz méhének nincs látható terhe; nincs fájdalmas szülése: de jámbor gondolkozásának sokkal több az utóda, akiket mind gyermekeinek tekinthet. Sok az ivadéka; gyermekeit nem veszti el; nem ismeri a temetést, és vannak örökösei.

Így tehát a szent Egyház házasságá szeplőtelen, szülésében termékeny, s tisztaságú, és anya, mert gyermekei vani Tehát olyan szűztől születtünk, aki nem fival, hanem Lélekkel töltekezett. Ez a s nem teste fájdalmával, hanem az angyá örömével szül bennünket. Ez a szűz i teste tejével táplál, hanem az Apostolé mellyel az felnövekvő népét zsenge korá szoptatta (I. Kor. 3, 2.). Melyik férjes szonynak van több gyermeke, mint a sz Egyháznak, mely titkaiban szűz, a népek anyja, melynek termékenységéről a Sz írás is tanuskodik, mondván: „Mert több lesz az elhagyottnak, mint akinek férje v (Iz. 54, 1.). A mi anyánknak nincs férje, van jegyese: az Isten Igéje. Mint a né Egyháza, vagy mint egyes lélek, a szűzes megváltozása nélkül lép frigyre örök jeg sével, és bűn nélküli, lelki anyává lesz.

7. *fejezet.* Hallottátok, szülők, milyen nyekre, milyen életmódra neveljétek leán tokat, hogy legyen kinek érdemeivel jó tenni bűneiteket. A szűz Isten ajándék szülők szolgálata, a tisztaság paps A szűz az anya áldozata, melynek nap kénti bemutatásával megengeszteli Isten talmát. A szűz a szülők elválaszthata gyermeke, aki nem háborgatja őket a h mánnyal, nem költözik el és nem hagyj őket, aki nem bántja meg őket sértések

De van, aki unokákat szeretne, és a n szülői névre vágyik. Először is az ilyen árulja övéit, mert idegenek után kívánkc Végül kezdik megcsalni biztos jogában,

a bizonytalanban remél; odaadja vagyonát: még többet kérnek; ha nem fizeti a hozományt, behajtják rajta; ha sokáig él, tehernek tartják. Nem vőlegényszerzés ez, hanem vásárlás. Viszont a vőlegény nekik árusítja ki leányuk látását. Hát azért kellett annyi hónapon át hordozni, hogy más hatalmába kerüljön? Azért vállalták szerető gondjukba, hogy hamarabb elvigyék szüleitől?

Tehát ellenzed a házasságot? — kérdezhetné valaki. Én igazán ajánlom, és elítélem azokat, akik ellenezni szokták. Hiszen Sára, Rebeka és Ráchel meg a többi ószövetségi asszonyok házasságát kiváló erények példájaként szoktam felhozni. Mert aki elítéli a nemi egyesülést, elítéli a gyermeket is és ezzel elítéli a nemzedékek sorozatából összetevődő emberi társadalmat is. Hogyan következhetnék egyik tartós korszak a másikra, ha a házasélet öröme nem serkentene utódok nemzésére? Hogyan hirdetheti valaki, hogy a szeplőtlen Izsák jámbor atyja áldozataként lépett az Isten oltára elé (Móz. 22, 2.), vagy hogy Izrael emberi testben meg látta az Istent és jámbor nevet adott népének, ha származásukat elítéli? (Móz. 32, 30., 27.) Az ilyen embereknek, bár szentségtörő módon, de egyben igazuk van (ebben a bölcsek is mellettük tanuskodnak) a házasság elítélésével bevallják, hogy nekik kár volt születniök.

Tehát nem a házasságot ellenzem, hanem a megszentelt szűzesség gyümölcseit sorolom fel. Ez ugyanis kevesek hivatása, az mindenkié. Hogyan is volna lehetséges a

szűzesség, ha nem volna honnan születni? Tehát összehasonlítom egyik jót a másikkal, hogy könnyebben kitűnjék, melyik a kiválóbb. Nem is a magam véleményére támaszkodom, hanem csak azt ismétlem, amit a Szentlélek nyilatkoztatott ki a próféta által.

A házasságra készülő leányoknak be kell vallaniok, hogy alulmaradnak a szent szűzekkel szemben Ők elsősorban jegyesük szépségével igyekeznek büszkélkedni a többiek előtt; de vajjon mondhatják-e: „Ékesebb vagy az emberek fiainál; kedvesség ömlik el ajkadon" (44. zsolt. 3.)? Ki ez a jegyes? Nem valami alacsony állású, nem múlandó gazdagsággal büszkélkedő, hanem az, akinek trónja örökké áll. „Királyleányok jönnek dicsőségedben; arannyal átszőtt, sokszínű ruhában (ezek az erények) a királyné áll jobbodon. Halljad, leányom, figyelj, hajtsd ide füledet, feledd el népedet és atyád házát. Im a király megkívánja szépségedet, hisz ő az Úr, a te Istened" (U. o. 10—12.).

Azt is vedd tekintetbe, hogy a Szentlélek a Szentírás tanusága által mi mindennel ajándékozott meg: trónnal, arannyal, szépséggel. Trónnal, mert az örök Király jegyese lettél, vagy mert győzhetetlen lelked erejénél fogva nem engeded magad a csalóka gyönyörűségek hatalmába, hanem mint valami királynő, uralkodol. Arannyal: mert ahogyan az az anyag is tűzzel megtisztítva lesz értékesebb, úgy a szűzi test állapota is a Szentléleknek ajánlva növekszik tökéletességben. Szépséggel: gondolható-e nagyobb szépség, mint azé, akit a Király szeret, a biró elismer,

akit az Úrnak ajánlanak, akit Istennek szentelnek? Mindig jegyes, mindig hajadon, hogy a szerelemnek se legyen vége, meg a szeméremnek se kára.

Tényleg ez az a szépség, amihez semmi sem hiányzik, mely egyedül érdemli meg az Úr szavait: „Egészen szép vagy, barátnőm, és makula nincsen benned! Jöjj a Libanonról, mátkám! Jöjj a Libanonról, jöjj! Hagyd el az Amána csúcsát, a Szánir és a Hermon ormát, az oroszlánok tanyáját, a párducok hegyeit (Én. 4, 7—8.). Ezek az Isten oltárán felajánlott szűzi lélek tökéletes és maradéktalan szépségének ismertető jelei: a lelki vadállatok leselkedései és támadásai közepette nem a halandók felé fordul, hanem Isten titkaira ügyel. Ezzel ki is érdemli szerelmesét, kinek keble örömmel van tele: „A bor megvidámítja az ember szívét" (103. zsolt. 15.).

Azt mondja az Írás: „Keneteid illata édesebb minden balzsamnál" (Én. 4, 10.), és: „ruháid illata tömjénillat" (U. o. 11.). Lásd, ó szűz, merre viszel bennünket! Első illatod édesebb a balzsamnál, melyet a Megváltó temetésénél használtak (Ján. 19, 39.); emlékeztet a testi indulatok kihalására és a testi örömök elmúlására. Másik illatod tömjénillat: az Úr teste sértetlenségét és a szűzi tisztaság virágát érezteti.

8. fejezet. Tehát cselekedeteidből lépesméz készüljön (Én. 5, 11.). A szűzesség megérdemli, hogy méhekhez hasonlítsák, annyira szorgos, olyan tiszta, olyan megtartóztató. A méh harmaton él, nem érintkezik

mással, mézet készít. A szűznek is van harmata: az Isten szava, mely úgy száll le, mint a harmat. A szűz szemérme a mocsoktalan természet. A szűz szülése ajkaink keserűség nélküli, édességel teli gyümölcse. Munkája a közösségé, azé a gyümölcse is.

De szeretném, leányom, ha te is a méhecskét utánoznád, melynek virág az étke, szájával szedi és készíti el utódát! Ezt utánozd te is, leányom. Szavaid ne bujtasd hátsó gondolat mögé, ne takard ámításba; legyenek azok tiszták és tele komolysággal.

Ajkaid szüljenek neked érdemeidből örök utódokat. És ne csak magadnak, hanem mások számára is gyüjts. Ki tudja, mikor követelik vissza lelkedet, és itt kell hagynod csűreidet színültig rakva gabonával, amit fel sem használhatsz, meg érdemül sem számíthatsz fel. Mert oda kell menned, ahová kincseidet nem viheted magaddal. Tehát gazdag légy, de szegényekben; hogy ha már természetedben részesedtek, részesedjenek vagyonodban is.

Megmutatom a virágot is, amiről gyüjthetsz: ő az, aki így szólt: „Virág vagyok én a mezőn, és liliom a völgyben; mint a liliom a tövisek között" (Én. 2, 1—2.). Ami világosan arra utal, hogy az erények a gonosz lelkek tüskéi között helyezkednek el; azért csak az szed gyümölcsöt, aki óvatosan jár.

Tehát szárnyra kelj, ó szűz, de lelki szárnyra, és repülj át a bűnöket, ha Krisztusig akarsz eljutni: „Ki a magasságban lakozik, de letekint az alázatosakra" (112. zsolt. 5.). Olyan ő, mint a Libanon cédrusa:

felhőkben a koronája, földben a gyökere. Mert származása az égből való, későbbi élete a földön folyt le; gyümölcseit pedig az ég közelében hozta. Buzgóbban kutass ez után a nemes virág után; hátha lelked völgyeiben rátalálsz; ugyanis az alázatosakhoz gyakran beférkőzik.

Szívesen terem a kertekben; ott talált rá séta közben Zsuzsánna is, aki inkább vállalta a halált, mint a gyalázatot (Dán. 13, 7.). Hogy mik ezek a kertek, azt ő maga megmondja: „Elzárt kert vagy, mátkám, húgom, elzárt kert, lepecsételt forrás" (Én. 4, 12.). Mert ezekben a kertekben tiszta forrás vize csillog, de Isten képével lepecsételve, nehogy a lelki vadak usztatójából sár kerüljön bele és zavarossá váljék. Ezért zárja el a szemérmet lelki fal, hogy nyitva ne maradjon, és meg ne rabolják. Itt, mint valami tolvajok számára megközelíthetetlen kertben, illatozik a szőlő, ég az olajfa, tündöklik a rózsa; hogy a szőlő képében a vallásosság, az olajfáéban a békesség, a rózsáéban a megszentelt szűzesség szemérme nőjjön. Ez az az illat, melyet Jákob pátriárka árasztott, mikor eme szavakat hallhatta: „Ime, olyan az én fiam illata, mint a telt mező illata" (I. Móz. 27, 27.). Bár a szent pátriárka földje tele volt úgyszólván mindenféle gyümölcscsel: amaz erényének nagyobb munkáját a gyümölcsökre fordította, emez meg a virágokra.

Övezd fel hát magad, ó szűz, és ha azt akarod, hogy a te kerted is így illatozzék, zárd le prófétai parancsokkal. Tégy lakatot

szádra és reteszt ajkad ajtajára (140. zsolt. 3.), hogy te is elmondhasd: „Mint az almafa az erdő fái között: olyan kedvesem az ifjak között. Árnyékában kívánok én megtelepedni, és gyümölcse édes az inyemnek" (Én. 2, 3.). „Megleltem, akit szeret a lelkem; megragadtam, el nem engedem" (Én. 3, 4.). „Jöjjön a kedvesem kertjébe és élvezze pompás gyümölcseit!" (Én. 5, 1.). „Jer, kedvesem, menjünk a mezőre" (Én. 7, 11.). „Tégy engem, mint a pecsétgyűrűt, szívedre, mint a pecsétgyűrűt, karodra" (Én. 8, 6.). „A kedvesem fehér, is piros is" (Én. 5, 10.). Illik, ó szűz, hogy teljesen ismerd, akit szeretsz, és a nemszületett istenségnek és a felvett emberségnek minden titkába behatolj. Méltán fehér: mert az Atya fényessége; piros, mert a szűz szülötte. Mind a két természet színe fénylik és ragyog rajta. Mégis emlékezz rá, hogy régebbiek benne az istenség jegyei, mint a test titkai, mert nem a szűzben kezdődött, hanem az jött le a szűzbe, aki már volt. Ő, akit a katonák megcsúfoltak (Mt. 27, 29—31.), akit lándzsával megsebeztek (Ján. 19, 34.), hogy szent sebének vérével meggyógyítson bennünket, valóban ő felel majd neked (mert szelíd és alázatosszívű, nyájas tekintetű): „Rajta, északi szellő! Déli szél, jöjj! Lengj át kertemen, hadd áradjon szét balzsamos illata!" (Én. 4, 16.). Mert a világ minden részéről kiáradt a megszentelt életforma illata és a szeretett szűz teste hevült. „Szép vagy, barátnőm, kedves, bájos, mint Jeruzsálem" (Én. 6, 3.). Tehát nem az esendő test szépsége, melyet a betegség

vagy öregség elvisz, hanem a jó érdemek soha el nem múló, semmi esetlegességnek ki nem tett tudata válik a szűzeknek díszére.

És mivel méltó vagy arra, hogy már ne a földiekkel, hanem az égiekkel hasonlítsanak össze, kiknek életét éled a földön, fogadd az Úr parancsait és őrizd meg. „Tégy engem, mint a pecsétgyűrűt', — úgymond — „szívedre, mint a pecsétgyűrűt, karodra" (Én. 8, 6.), hogy bölcs tetteidnek minél jellemzőbb bizonyságául szolgáljon. Isten képmása, Krisztus ragyogjon benne, aki az atyai természet nagyságának birtokában, az Atyától nyert egész istenségét kimutatta. Azért mondja Pál apostol is, hogy a Szentlélekben vagyunk megpecsételve (Efez. 1, 13.), mert az Atya képét kaptuk a Fiúban, a Fiú pecsétjét pedig a Szentlélekben. Azért a Szentháromság jelének birtokában gondosabban ügyeljünk, hogy a szívünkbe vésett képet akár könnyű erkölcseinkkel, akár csalfa hűtlenséggel meg ne semmisítsük.

De szűnjék meg itt a szűzek félelme; hiszen annyi védelmet nyujtott nekik először is az Egyház. Ő mint valami védőfal, bő emlőinek tornyával óvja gyenge magzatainak gyarapodását (Én. 8, 10.), míg az ellenséges ostrom megszüntetése után, erőteljes ifjúkorukra, anyai erejének oltalmában békét nem biztosít számukra. Azért mondja a Próféta: „Békesség legyen váradban, bőség tornyaidban" (121. zsolt. 7.).

Akkor majd maga a béke Ura fogja körül még erősebb karokkal a rábízott szőlőt; és ha vesszőit már bimbózni látta, atyai tekin-

tettel maga küld majd lágy szellőt a zsenge gyümölcsre, saját tanusága szerint: „Az én szőlőm itt egészen az enyém; te, Salamon! az ezret tartsd meg magadnak, kétszázat pedig, kik őrzik gyümölcsét!" (Én. 8, 12.) Előbb ezt mondta: „Hatvan vitéz van körülötte Izrael erősei közül. Megannyian kardforgatók, hadban jártasak" (Én. 3, 7—8). Ahol több a gyümölcs, növekszik a szám is; minél szentebb valaki, annál védettebb. Így Elizeus prófáta is megmutatta, hogy angyalok serege állt védelmére (IV. Kir. 6, 17.); Józsue is felismerte egyszer az égi sereg vezérét (Józs. 5, 13.). Igazán megőrizhetik gyümölcsünket, ha harcolni is tudnak értünk. Nektek, szent szűzek, különleges oltalmat biztosítanak, mert sértetlen szeméremmel őrzitek az Úr szent ágyát. Nem csoda, ha angyalok küzdenek értetek: hiszen ti is angyali életmóddal küzdötök. Megérdemli oltalmukat a tiszta szűzesség, mert életüket is kiérdemli.

Mondjak még több dícséretet a tisztaságra? A tisztaság angyalokká is teszi az embereket. Aki azt megőrizte, angyal; aki elvesztette, ördög. Innen mondjuk a vallást is szűznek. Szűz az a vallás, amelyik Istennel egyesül: utcalány az, amelyik isteneket készített. Említsem-e a feltámadást? hiszen máris jutalmának birtokában vagytok: „Mert a feltámadáskor nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a mennyben" (Mt. 22, 30.). Amit nekünk megígértek, azt ti már bírjátok, és a mi kívánságunk tárgya nálatok

már valóság. Ebből a világból vagytok, de nem vagytok ebben a világban. A világ megérdemelte, hogy magáénak mondhat titeket, de megtartani nem tud benneteket.

Milyen megtisztelő dolog, hogy míg az angyalok mértéktelenségük miatt az égből erre a világra kerültek, addig a szüzek tisztaságukért e világból az égbe költöztek! Boldogok a szüzek, kiket a test csábítása nem kísért, és nem buktat el a gyönyörök sara! Távoltartja őket a bűntől a mértékletes étkezés és az italtól való tartózkodás, mert távoltartja őket a bűn okaitól. A bűnalkalom sokszor rászedte még az igazakat is. Isten népe is megtagadta Urát, miután leült enni és inni (II. Móz. 32, 6—8.). Igy Lót sem tudta, hogy saját leányaival érintkezik, és megtette. (I. Móz. 19, 33—35.). Egykor Noé fiai is hátrafelé menve takarták be atyjuk szemérmét (I. Móz. 9, 23.): amit a szemérmetlen nézett, azon a szemérmes elpirult; az istenfélő betakarta, mert bántotta volna a látvány. Mekkora ereje van a bornak! Levetkőztette azt, akit a vízözön sem tudott levetkőztetni.

9. fejezet. Hát még mekkora boldogság az, hogy nem tüzel bennetek a kapzsiság! Amid van, a szegény kéri el tőled; amid nincs, az után nem kutat. Munkád gyümölcse a szükölködőt gazdagítja, és csak adományozáskor számolod meg, hogy már csak két pénzed van.

Halljad hát, nővérem, mennyi minden hiányzik belőled. Mert hogy mitől kell őrizkedned, azt nem is az én dolgom megtanitani, meg neked sem kell tanulnod. A töké-

letes erény gyakorlása mellett már nincsen szükség tanításra, sőt az maga is tanít. Magad látod: amelyik tetszelgésből cicomázza magát, olyan, mint valami körmeneti saroglya; mindenki utána bámul, de ő annál csunyább, minél inkább akar tetszeni. Mielőtt férjének tetszenék, a nép már megutálta. Nézd felsebbzett fülét és sajnáld megrakott nyakát. Nem enyhíti kínjait az ékszerek elhelyezése. Itt a nyakát szorítja a lánc, ott a lába van bilincsben. Mit számít, hogy a test arannyal vagy vassal van-e megterhelve? Húzza a nyakát és nehezíti a járását. Az ékszer értéke mire való? Legfeljebb arra, hogy ti asszonyok féltve őrizzétek kínzóeszköztöket. Mit számít, hogy nem más hirdetett rátok ítéletet, hanem ti magatok? Azért szánalomraméltóbbak is vagytok azoknál, akiket a bíróság ítélt el, mert azok szabadulni szeretnének, ti meg a bilincseket kívánjátok.

És milyen nyomorúságos az a helyzet, hogy az eladó lányra úgy alkusznak, mint valami rabszolgára, és az veszi meg, aki győzi pénzzel. Sőt a rabszolgavásár még tűrhetőbb, mert ott gyakran maguk választhatják meg urukat: ha a szűz választ, az erkölcstelenség; ha nem választ, az gyalázat. Ezért szép létére szeretné is, hogy lássák, meg húzódik is tőle. Szeretné, hogy drágán adhassa el magát, meg húzódik is: hátha nem válik becsületére, hogy látják. Aztán mennyi csalárd játék a házasság körül és mennyi gyanakvó félelem az udvarló magatartásával szemben: hátha szegény és megcsal; hátha a gazdag majd dölyfös lesz; hátha a

szép udvarló bolonddá tesz, az előkelő származású meg lenéz?

10. fejezet. De mondhatná valaki: Te unosuntalan a szűzesség dicséretét zenged. Tényleg, mit tegyek, ha napról-napra azt zengedezem: mégsem használ semmit? De nem az én hibám. Elvégre Placentiából jönnek ide szűzek felavatásra, Bononiából is jönnek, Mauritaniából is jönnek, hogy itt vegyék fel a fátyolt. Csodálatos dolog ez: itt beszélek, és másutt van hatása. Ha így áll a dolog, talán majd másutt fogok beszélni, hogy nálatok legyen hatása. Hogy van az, hogy akik nem hallgatnak engem, azok követik szavamat: hallgatóim meg nem követik? Mert ismertem nem is egy szűzet, aki követte volna, de édesanyja (sőt, mi több: özvegy édesanyja) még azt is megtiltotta, hogy jelentkezzék. Ezekhez az anyákhoz volna is egy szavam. Úgy-e, ha leányaitok egy embert akarnának szeretni, törvény szerint azt választhatnák, akit akarnának? Szóval: az embert szabad választani, de az Istent nem szabad?

Nézzétek csak meg jobban: milyen édes lehet a szűzesség gyümölcse, ha még a barbárok szeretetét is elnyerte! Mauritániának innenső és legtúlsó végéről hozzák ide a szűzeket, akik arra áhítoznak, hogy itt avassák fel őket. És bár egész családjuk fogságban van: a szűzesség nem tud fogoly lenni. Az örökkévalóság országa mellett tesz hitet, mert fájlalja az erőszakos szolgaságot.

Beszéljek-e a bononiai szűzekről, a szemérmesség termékeny seregéről, akik le-

mondván a világi örömökről, a szűzesség szentélyében laknak? Férfiak nélkül, szűzi együttélésben számuk már húszra növekedett (de százszoros a gyümölcsük). Elhagyták a szülői házat, és Krisztus sátraiba mennek, mint a tisztaság fáradhatatlan katonái: egyszer szent énekeket zengenek, máskor megélhetésükért dolgoznak; még az alamizsnálkodásra is kezük munkájával szereznek tartalékot.

Ha meg úgy érzik, hogy valahol szűzek után lehet kutatni (mert mindennél jobban és szívesebben nyomoznak egy felhajtható szűz után), teljes odaadással üldözik a rejtőző zsákmányt egészen a lakásáig. Ha meg valamelyik szabadabb szárnyra kap, abban a szempillantásban az egész csapat felrebben, suhogó, csattogó szárnyon szöknek elé, és tiszta szűzi kórusban fogják körül, míg hófehér kísérete csalogatására, az atyai házat elfeledve, a szemérmesség tájaira és a tisztaság ösvényeire indul.

11. fejezet. Az csak jó, ha a szűzre a szülői nevelés is a szemérmesség levegőjét árasztja; de dícséretesebb az, ha zsenge koruk tüze minden régi táp nélkül magától is a tisztaság taplójába kap. Esetleg erre a szülők megtagadják a hozományt: de isteni jegyesed van, és az ő kincseivel kielégítve, nem kívánod a természetes utódlás előnyeit. Mennyivel többet ér a hozomány hasznánál a tiszta szegénység!

És mégis: hallottátok-e már, hogy valakit a tisztasághoz való ragaszkodása miatt törvényesen kitagadtak? A szülők ellentmon-

danak: de tulajdonképen alul akarnak maradni. Először ellentállnak, mert nem mernek hinni; gyakran méltatlankodnak, hogy megtanulj győzni. Kitagadással fenyegetnek, hogy lássák: bátran szembenézel-e a világi veszteségekkel. Válogatott édesgetésekkel csalogatnak, hogy kitapasztalják: nem puhít-e meg téged a különböző élvezetek csábítása. Mikor kényszerítenek, próbára tesznek. Ezek az aggályoskodó szülői kívánságok jelentik számodra az első küzdelmeket. Győzd le először, leányom, a kegyeletet. Ha legyőzöd otthonodat, legyőzöd a világot.

De tegyük fel, hogy az örökségben rövidséget szenvedtek: vajjon az eljövendő mennyország nem kárpótol a mulandó és romlandó javak elvesztéséért? Ha pedig az égi szónak hiszünk: senki nem hagyja el házát vagy szüleit, vagy testvéreit, vagy feleségét, vagy fiait az Isten országáért, hogy már ezen a világon hétszeres jutalmat ne kapjon; az eljövendő világon pedig az örök élet lesz az öröksége (Mt. 19, 29.). Istenbe vesd hitedet; ha pénzedet emberekre rá mered bízni, adj kamatra kölcsön Krisztusnak. Jó őre lesz letétbehelyezett reményednek, és hited talentumát bőséges kamatokkal fizeti vissza. Az igazság nem szed rá, a méltányosság nem károsít meg, az erény nem csal meg.

Ha nem hinnétek a kinyilatkoztatásnak, ám higyjetek a példának. Emlékszem egy leányra: valamikor a világban az előkelők közé számított (most Isten előtt sokkal előkelőbb). Mikor szülei és rokonai már nagyon unszolták a házasságra, a szent oltárhoz me-

nekült. Hol is lenne jobb helyen a szűz, mint ott, ahol a szűzi áldozatot felajánlják? De ez sem volt elég a merészségből. Ott állt az Isten oltáránál a szemérmes áldozat, a tisztaság áldozata; először imáért esedezve a pap kezét húzta fejére, majd türelmetlenkedve a különben érthető lassúság miatt, fejét az oltár alá rejtette. „Ugyan jobban eltakar-e majd a menyasszonyi fátyol, mint az oltár, mely még terítőjét is megszenteli? Jobban tetszik nekem ez a menyasszonyi fátyol, melyben mindennap átváltozik mindnyájunk feje, Krisztus. Mit tesztek, rokonok? mit csalogattok még mindig a lakodalni készületekkel? Már régen gondoskodtam róla. Vőlegényt ajánlotok? Már jobbat találtam. Csak dícsérjétek fel gazdagságát, dicsekedjetek előkelőségével, magasztaljátok befolyását, ahogy tetszik: az enyémmel senki sem hasonlítható össze. Az egész világ az övé, annyira gazdag, mindenható, égi származású. Ha ilyet ajánlotok, nem vonakodom a választástól; de ha nem találtok ilyet, akkor nem is annyira gondoskodtok rólam, mint inkább elirígylitek tőlem az enyémet."

Mindnyájan hallgattak, csak egyikük tördelte a szót: „Hátha atyád élne, és nem engedne hajadonnak maradnod?" Erre ő, ha nem is szülői tiszteletből, de mélységesebb vallásosságból így felelt: „Talán azért is költözött el, hogy akadályt ne gördíthessen senki". A közbeszóló saját korai végével bizonyította, hogy ez az atyáról szóló felelet az ő számára jóslat volt. A többiek mind ugyanettől a következménytől féltek, és aka-

dékoskodás helyett pártolni kezdték szándékát. Szűzessége miatt hozományát sem vesztette el; sőt még a sértetlenséggel gyarapodott. Itt láthatjátok, leányok, a fogadalom jutalmát, ti pedig, szülők, okulhattok a szomorú példán.

MÁSODIK KÖNYV

1. fejezet. Az első könyvben azt szerettük volna (mert bizony nem tudtuk) kimutatni, hogy mekkora nagy ajándék a szűzesség. Azt akartuk, hogy maga az isteni kegyelem buzdítsa az olvasót erre a hivatásra. A második könyvben megfelelő lesz oktatni a szüzet és az idevágó parancsok útján kimüvelni.

De mi gyengék vagyunk a rábeszélésre és meg nem felelők a tanításra (mert a tanítónak kiválóbbnak kell lennie tanítványánál). Ezért, hogy abba a gyanúba ne keveredjünk, hogy elkezdett munkánkat abbahagytuk, vagy túlsokat tételeztünk fel magunkról, jobbnak láttuk példákkal nevelni, mint előírásokkal. Többre is megyünk a példával, mert az egyszer megtörtént dolog már nem látszik nehéznek, és az elismert dolgot hasznosnak fogadjuk el. Jámbor kötelességnek is érezzük azt, ami mintegy ősi erények gyakorlásaképen ránk, utódokra átszármazott.

Ha pedig valaki beképzeltséggel vádolna bennünket, vádoljon inkább túlzott szolgálatkészséggel. Mert úgy véltem, hogy a szüzek kérésére ezt sem lehet megtagadni. Inkább vállaltam tehát a szerénytelenség látszatát, mint hogy ne teljesítsem azok kívánságát, akiknek törekvéseihez a mi Istenünk

is oly szelíd beleegyezéssel bocsátja magát rendelkezésre.

De nem is lehet szó beképzeltségről, mert hiszen van honnan tanulniok. Nem is annyira tanításomat, mint inkább baráti jóindulatomat keresték. Szolgálatkészségem is megérthető: úgy gondoltam, hogyha már a fegyelem megtartásához ott van a vértanu példája, nem lesz fölösleges, ha kedveskedő beszédemet használom fel hivatásuk megédesítésére. Tanítani úgy könnyű, ha szigorú magatartással zabolázzuk a hibákat; mi, ha már tanítani nem tudunk, hát édesgessünk.

Azért írtam ezt a könyvet, mert leginkább a távollevők kívánkoztak beszédem után. Így majd hozzájuk eljutott szavaim birtokában nem fogják hiányomat érezni: kezükben leszek. De lássunk kitűzött munkánkhoz.

2. *fejezet.* Képzeljétek csak magatok elé Mária életét, mint valami képben megfestett szűzességet. Úgy ragyog ki belőle a tisztaság és erény szépséges formája, mint valami tükörből. Innen vehettek példákat életetekre, ahol a tökéletességnek mintegy példányképben kialakult formái világosan mutatják, mit kell megjavítanotok, mit utánoznotok és megtartanotok.

A tanítvány kezdő lelkesedése a mester kiválóságának szól. Van-e valami kiválóbb az Isten anyjánál? Van-e fényesebb annál, akit a fény választott ki magának? Van-e tisztább annál, aki testet szült teste sérelme nélkül? Hogyan soroljam elő többi erényeit? Szűz volt, de nemcsak testben, hanem lélekben is, mert az álnokság kerülő útján soha

meg nem csalta őszinte érzelmeit. Alázatos szívű volt, komoly szavú, lélekbelátó, kevés beszédű és az olvasás kedvelője. Reményét nem a bizonytalan gazdagságba, hanem a szegények imádságába vetette; serényen dolgozott; szégyenlős volt a beszédben; lelkiismerete bíráját nem az emberek között kereste, hanem Istennél. Nem sértett meg senkit, hanem jót akart mindenkinek. Az elsőséget átengedte az idősebbeknek, és nem irígyelte az egyivásúakat. Kerülte a dicsekvést; megfontolva járt el, és szerette az erényt. Mikor sértette meg szüleit csak egy arcmozdulatával is? Mikor különbözött össze a rokonokkal? Mikor vetette meg az alacsonyabbat? Mikor nevette ki a gyengét? Mikor kerülte ki a szűkölködőt? Hiszen csakis olyan férfitársaságba járt, ahol a könyörületesség nem engedte a pirulást és ahová szemérmessége bejárást engedett. Nem volt mogorvaság a tekintetében, és semmi sem volt tetteiben illetlen; nem volt ott semmi kényesebb taglejtés, szabados járás, vagy dévaj hang, hanem egész külső megjelenése lelkének volt hű képmása. A jól megépített házat már a vestibulumban fel lehet ismerni: már a küszöbnél azt kell mutatnia, hogy belül semmi sötétség nem rejtőzik; hogy lelkünk minden testi akadálytól mentesen, mint valami lámpásban meggyujtott láng, kiragyogjon belőle.

Elmondjam, milyen szűkös volt az étkezésben és milyen bővelkedő a kötelességekben? Ebből bőven futotta a természet erőin túl is; abból majdnem nélkülöznie kellett a

természetnek is. Itt nem volt semmi szabadidő, ott a böjt megkettőzte a napokat. És ha néha meg is jött az étvágy, étele legtöbbször közönséges volt, és csak a halált tartotta távol, nem pedig élvezetet nyujtott. Nem volt előbb álmos, mint aludnia kellett; de teste pihenése közben lelke virrasztott: álmában gyakran elismételte az olvasottakat, vagy folytatta a félbeszakadt olvasmányt; a feltett dolgokat elvégezte, vagy az elvégzendőket kitűzte.

Nem járt el hazulról, csak a templomba, és oda is csak szüleivel, vagy rokonokkal. Otthona rejtekében munkálkodott és a nyilvánosság előtt csak kíséretben járt. De mégsem volt jobb kísérője önmagánál: járása és beszéde tiszteletet parancsoló, mintha nem is a lábát rakná, hanem az erény lépcsőjén emelkednék. Lehet, hogy a szűz testére is mások vigyáznak; de önmaga legyen erkölcseinek őre. Többektől tanulhat, ha az erények vezetése alatt önmagát tanítja: mert amit csak cselekszik, az mind fegyelemben megy végbe. Igy Mária is mindenre ügyelt, mintha sokan figyelmeztették volna, és úgy eleget tett minden erényre vonatkozó kötelességének, hogy inkább tanított, mint tanult.

Igy mutatta őt be az evangélista, ilyennek találta az angyal, így választotta ki a Szentlélek. (Lk. 1, 27.) Minek is szóljak egyenként arról, hogy szülei szerették, az idegenek dícsérték, ha arra is méltó volt, hogy Isten Fia tőle szülessék ?Az angyal érkezésekor egyedül találta szobájában, társ nélkül, nehogy

valaki szándékát keresztezze, vagy akadékoskodjék. Nem is vágyódott ő társnőkre; a jó gondolatok voltak társnői. Sőt, úgy látszik, akkor volt kevésbbé egyedül, amikor egyedül volt. Mert hogy is lenne egyedül, aki mellett annyi könyv, annyi arkangyal, annyi próféta áll?

Tehát Gábriel is ott talált rá, ahol meg szokta látogatni; Mária is, bár a férfi megjelenésétől megremegett, neve hallatára mintha ismerősét fedezte volna fel. Ismeretlen volt előtte a férfi, de nem volt ismeretlen az angyal. Lásd, milyen kényes volt a hallása és milyen szemérmes a nézése! Aztán az üdvözlésre elnémult, de a felszólításra nyilatkozott; először megzavarodott, de azután engedelmességet ígért.

A Szentírás arra is rámutat, hogy milyen finom volt rokonai irányában. Istentől való kiválasztása láttára csak alázatosabbá lett, és tüstént a hegyekbe indult rokona meglátogatására (Lk. 1, 39.); nem azért, hogy a valóságnak higyjen, hiszen már a jövendölésnek is hitelt adott: „És boldog vagy te" úgymond, „ki hittél" (U. o. 45.). És ott maradt három hónapig. (U. o. 56.) Annyi időn keresztül pedig nem a hitet kereste, hanem a szeretetet gyakorolta. Ezért Isten anyjaként köszöntötte őt az anyja méhében örvendező gyermek, aki előbb tudott szeretni, mint születni.

Mennyi sok csoda következett azután! Szült a meddő, a szűz fogant, megszólalt a néma, imádni jött a mágus, várt Simeon, a csillagok ujságoltak: de a kezdetben oly se-

rény Mária a csodákra csak mozdulatlanul figyelt: „Mária pedig megjegyzi vala mindeme dolgokat, szívében forgatván" (Lk. 2, 19.). Bár anyja volt az Úrnak, az Úr parancsait akarta megtanulni; Istent szülte, mégis Isten megismerésére vágyódott.

Hogyan ment minden esztendőben Jeruzsálemben húsvét ünnepén! Még pedig Józseffel ment! A szűzben minden erény a szemérmesség kíséretében jelenik meg. Tehát a szűzesség sajátos tulajdonsága kell hogy legyen, ami nélkül szűzesség nem is lehetséges. Mária még a templomba sem ment szemérmességének őrzője nélkül.

Ime ez a szűzesség képe. Mert olyan volt Mária, hogy egymagának élete mindenki számára tanítás volt. Ha tehát a mestert megszerettük, művét is becsüljük meg, és ha valaki az ő jutalmára vágyik, példáját is utánozza. Mennyi erény ragyog egyetlen szűzben! Rejtőző tartózkodás, lobogó hit, alázatos engedelmesség: íme a szűz otthonában, a segítő szolgálatban és mint anya a templomban.

Ó, mennyi szűznek fog elébesietni! menynyit fog átölelve az Úr elé vinni, e szavakkal: „Ez szeplőtelen szeméremmel megőrizte fiam mennyegzős szobáját és ágyát". Ugyanúgy ajánlja majd őket az Úr is az Atyának, megismételve kérését: „Szent Atyám! ezeket őriztem meg neked; ezekben az Ember Fia fejét lehajtva megpihenhetett: kérem, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek" (Ján. 17, 24.). De ha már nemcsak egyedül maguknak éltek, ne is csak egyedül maguk hasz-

nára legyenek: az egyik mentse meg szüleit, a másik váltsa meg testvéreit. „Én igaz Atyám! a világ nem ismert meg engem, ezek pedig megismertek engem, de a világot nem akarták megismerni (U. o. 25.).

Micsoda ünnep lesz az, milyen örömmel tapsolnak majd az angyalok, amikor égi lakásába vonul, aki égi életet élt a földön! Akkor majd Mária is dobot ragad és a szűzi karokkal rázendít az Úr dícséretére: mert hogy világi hányattatások nélkül átjutottak a világ tengerén. (II. Móz. 15, 20.) Akkor mindegyik örvendezve mondja: „Bemegyek az Isten oltárához, az Istenhez, ki ifjúi örömmel tölt el engem" (42. zsolt. 4.). „Dícséretet mutatok be áldozatul az Istennek, és teljesitem fogadalmaimat a Felségesnek." (49. zsolt. 14.)

Nem is kétlem, hogy szabad bejárástok van Isten oltáraihoz, hiszen bátran oltároknak mondhatnám lelketeket, amelyeken a test megváltásáért Krisztus naponta föláldoztatik. Mert ha a szűz teste templom, akkor mi a lelke, mely a test hamvának kiszórása után, az örök pap ráboruló keze alatt az isteni tűz melegét árasztja? Boldog szűzek! a halhatatlan kegyelem úgy árad belőletek, mint kertből az illat, és összenő veletek, mint templommal a vallás és oltárral a pap.

3. *fejezet.* Tehát életetek elrendezéshez Mária szolgáljon példaképül, Thekla pedig tanítson meg rá, hogyan kell ezt feláldozni. Ez a házasélet elől menekült, és jegyesének bosszújából elítéltetett; de még a vadállatok

természetét is a szűzesség tiszteletére kényszerítette.

Mikor a vadállatok elé készült, ő, aki a férfiak tekintetét is kerülte, most maga tárta mezítelen tagjait a vad oroszlán elé. És elérte, hogy az előbb még buja tekintetek, most szemérmesen fordultak feléje. Mert láthatták, hogyan fekszik a földön a vadállat, és hogyan nyalja a szűz lábát, néma bizonyságul, hogy nem tudja testét sérteni. Zsákmánya előtt hódolt a fenevad: és saját természetét feledve, azt a természetet vette fel, amelyet az emberek eldobtak maguktól. Ha láttad volna, hogyan igyekeztek az elvadult emberek önmaguk példájára a vadállatot ingerelni: de az csak a szűz lábát csókolgatta, és megmutatta az embereknek, mit kellene tenniök. Annyira csodálatraméltó volt a szűzesség, hogy még az oroszlánok is bámulták. Hiába voltak kiéheztetve, sem az ingerlés nem nyugtalanította őket, sem az ösztökélés meg nem vadította. Elfelejtették régi szokásaikat, és elhagyták önnön vad természetüket. A vértanú tiszteletével a vallást prédikálták; sőt a szűzességet is tanították, mert földresütött szemmel csak a szűz lábát csókolták, mintha szégyellték volna, hogy akár egy hím állat is mezítelen szűzre vesse tekintetét.

Talán azt mondja valaki: miért Máriát hoztad fel példának? akadhat az Isten anyjának utánzója? És miért Theklát? Hiszen őt a nemzetek Apostola nevelte. Ilyenfajta tanítványokhoz ilyenfajta tanító is kellene. — Hát majd ilyenfajta, de új példát mondok el nek-

tek; majd belátjátok, hogy az Apostol nemcsak egynek, hanem mindegyiknek a mestere volt.

4. fejezet. Nem régen élt Antiochiában egy szűz, aki húzódozott a nyilvánosság elől, de minél inkább kerülte a férfiszemeket, annál erősebben hatott rájuk. Mert az emberek jobban megkívánják a hallomásból ismert szépséget, ha nem láthatják; a szerelem és a tudásvágy ösztökéli őket. Valóban: nincs a mi a tetszést csökkentse, és a tetszés tárgyát is többre értékelik a valóságnál, mert szemük nem vizsgálhatja és bírálhatja meg. Szerelmes lelkük pedig mindig jobban megkívánja. Tehát a szent szűz, hogy a bírás reményével kívánságukat tovább ne táplálja, szűzességet fogadott. Ezzel úgy eloltotta a gonoszok tüzét, hogy szerelem helyett el akarták veszteni.

Kitört az üldözés. A leány, bármennyire félénk volt, nem akart menekülni. Hogy a szemérmére leselkedők kezébe ne kerüljön, lelkét erősítette meg; akkora meggyőződéssel, hogy a haláltól sem félt, de annyi szemérmességgel, hogy várakozott. Eljött vértanuságának napja. Mindenki a várakozás lázában égett. Előhozták a leányt, aki kettős harcra vállalkozott: vallásáért és szűzességéért. Mikor látták, hogy hite állhatatos és félti szemérmét; hogy elkészült a kínzásokra, de elpirul a tekintetek előtt, azon törték a fejüket, hogyan tudnák hitét szemérmében elvenni. Úgy gondolták, hogy először elraboljják a többet, utána majd elvihetik a maradékot is. Arra ítélték, hogy vagy mutasson

be áldozatot, vagy pedig a nyilvános házban megrontják. (Hogyan tisztelhetik isteneiket, akik így büntetnek? vagy milyen életet élhetnek, akik így ítélnek?)

Most a leány tépelődni kezdett; nem mintha hitében megingott volna, de mert tisztaságáért remegett. „Mit kezdjek? Ma vagy vértanu leszek, vagy szűz maradok. Az egyik koszorút sajnálják tőlem. De ha a szűzesség forrását megtagadom, a szűzességet sem vallom magaménak. Hogyan leszek szűz utcanő létemre? hogyan leszek szűz, ha paráznákat szeretek? hogyan leszek szűz, ha szerelem után járok? Eltűrhetőbb, ha a lelkem szűz, mintha csak a testem az. Ha lehet, a kettő együtt jó; de ha nem lehet, legalább ne az emberek, hanem Isten előtt legyünk szűzek. Ráháb is parázna személy volt, mégis üdvözült, mert hitt az Istenben. (Józs. 2, 1—2.) Judit is kiöltözködött a parázna férfi számára (Jud. 10, 3.), mégsem tartotta őt senki paráznának, mert hitéért cselekedte, nem a szerelemért. Ez nekem való példa. Ő is rábízta magát hitére, és ezzel megmentette tisztaságát is, meg hazáját is: hátha hitem megőrzésével én is megmenthetem tisztaságomat? Ha Judit többre tartotta volna a tisztaságot a hitnél, elvesztette volna hazájával együtt tisztaságát is."

Ilyen példákra gondolva, az Úr szavait is észben tartotta: „Aki megtalálja életét, elveszti azt; és aki elveszti életét énérettem, megtalálja azt" (Mt. 10, 39.). Sírva hallgatott, nehogy a paráznák csak beszélni is hallják. Nem is választotta ő a tisztaság

megsértését, hanem inkább Krisztusét utasította el. Itéljétek meg magatok: meg tudta-e rontani testét, amikor még hangját sem rontotta meg?

Egy idő óta már félve beszélek, és nem merek belekezdeni a sorozatos bűnök leírásába. Fogjátok be fületeket, szűzek. Isten leányát a nyilvános házba vitték. Mégis: nyissátok ki fületeket, szűzek. Krisztus szűzét prédául adhatják, de meg nem gyalázhatják. A szűz mindenütt Istené; Isten temploma. A tisztaságot még a rosszhírű ház sem hozhatja hírbe, ellenben a tisztaság még a hely szégyenét is elveszi.

A fajtalanok csak úgy tódultak a lebújba. (Tanuljatok a vértanuk csodáiból, szent szűzek, de felejtsétek el még a helyek nevét is.) Bezárták a galambot; kívül csapkodtak az ölyvek: azon vetélkedtek, ki támadjon először a prédára. Az pedig kezét az égre emelte, mintha nem is a fajtalanság szállására, hanem az imádság házába jött volna és így szólt: „Krisztus, te a szűz Dániel kedvéért megszelídítetted a vad oroszlánokat (Dán. 16, 39.); te meg tudod fékezni az elvadult lelkű embereket is. A kaldeusokra tűz esett (Dán. 3, 50.), a zsidók előtt a víz tornyosult fel (II. Móz. 14, 21.), de nem magától, hanem a te irgalmasságodból. Zsuzsanna már letérdelt a kivégzéshez, mégis diadalmaskodott az erkölcsteleneken (Dán. 18, 42., 61—62.). Elszáradt annak a jobbja, aki templomod áldozatait meggyalázta (III. Kir. 13, 4.): most magához a te templomodhoz nyúlnak. Ne tűrjed a szentségtörő fertőzést, hi-

szen a tolvajlást sem tűrted. Most is áldott legyen a neved: bár a fajtalanságra jöttem, hadd távozzam innen szűzen".

Alighogy befejezte imáját, egyszerre egy ijesztő megjelenésű, katonaruhás férfi rontott be. Hogy megremegett a szűz! (Hiszen a tömeg is remegve hátrált meg előtte.) De mégis a Szentírás szavaira gondolt és ezt mondta: „Dániel is azért jött, hogy Zsuzsanna kivégzését végignézze. (Dán. 13, 45—46.) Ebben a farkasbőrben bárány is megbújhat. Krisztusnak is lehetnek katonái, ha légiói vannak. (Mt. 26, 53.) Vagy hátha a hóhér lépett be? Ne félj, lelkem, az ilyenek tesznek vértanuvá. Ó, szűz! a te hited üdvözített téged!"

Akkor a katona is megszólalt: „Kérlek, húgom, ne félj. Testvéred vagyok; életedet megmenteni jöttem, nem elvenni. Figyelj rám, hogy sértetlen maradhass. Látszólag tisztességtelen szándékkal jöttem, de ha akarod, vértanuként távozom. Cseréljünk ruhát; a tied is illik rám, az enyém is rád: mind a kettőnké Krisztusra. A te ruhád igazi katonává tesz engem, az enyém meg téged szűzzé. Öltözz fel csak jól; én meg még jobban levetkőzöm, hogy az üldöző felismerjen. Vedd a ruhámat, hadd takarja el a nőt, és add a tiédet, hadd avasson vértanuvá. Vedd fel a köpenyemet; ez eltakarja női alakodat és megóvja tisztaságodat. Itt a sisakom; ez letakarja hajadat és elfödi arcodat. Pirulni szoktak, akik nyilvános házban tartózkodnak. Aztán amikor kimégy, ne nézz hátra; emlékezz Lót feleségére: életét vesztette,

mert, bár tiszta szemmel, ránézett a fajtalanokra. (I. Móz. 19, 26.) Attól sem félj, hogy áldozatodból veszendőbe megy valami. Én érted Isten áldozata leszek, te énérettem Krisztus katonája. Te a tisztaság derék seregébe tartozol, és örök zsoldért harcolsz. Az igazság páncélja lelki védelembe takarja testedet; a hit paizsa megóv a sebektől; tiéd az üdvösség sisakja. Mert ott van az üdvösség oltalma, ahol Krisztus van: már pedig az asszony feje a férfi, a szűzé pedig Krisztus".

E szavak közben kifűzte köpenyét. A szűz nyakát, a katona köpenyét nyujtotta. Micsoda gyönyörű, felemelő látvány volt, ahogyan a lebujban versengtek a vértanuságért! Vegyük még hozzá, hogy kik is voltak: egy szűz és egy katona, két ellentétes természet, de most Isten irgalmából hasonlók. Így telt be az Írás: „Farkas és bárány majd együtt legel". (Iz. 65, 25.) Íme a farkas és bárány nemcsak együtt legel, hanem együtt is áldozza fel magát. Mit részletezzük tovább? Ruhát cseréltek, és a leány kirepült a csapdából, de nem a maga szárnyán, mert lelke szárnya vitte. És, amit még soha világ nem látott: szűz jött elő a nyilvános házból, de Krisztus szűze.

Azok pedig, akik látván szemükkel, nem láttak, mint a bárányrabló, ragadozó farkasok, zsákmány után üvöltöttek. Egyikük, a legszemtelenebb, belépett. „Mi ez?" kérdezte, mikor a dolgok állását látta. „Leány jött ide, én meg férfit látok. Ez nem az a mesebeli szűzből átváltozott szarvas, hanem valóságos szűzből lett katona. Hallottam én,

de nem hittem, hogy Krisztus a vizet borrá változtatta: itt meg már a nemeket is kezdi megváltoztatni. Gyerünk innét, amíg azok vagyunk, akik voltunk! Talán már én is megváltoztam, és mást látok, mint hiszem? Bordélyházba jöttem, törvény elé ígérkezőt látok; és megváltozva távozom. Fajtalankodni jöttem és tisztán megyek el."

A kiváló győztes megérdemelte a koszorút. Mikor a dolog kiderült, elfogták a szűz helyett, és a szűz helyébe el is ítélték. Igy a nyilvános házból nemcsak szűz, hanem vértanuk is léptek elő. Azt mondják, hogy a leány a vesztőhelyre futott, és vetélkedni kezdtek a halálért. „Engem ítéltek halálra; az én elítéltetésemmel téged felmentettek" — mondta a katona. De az felkiáltott: „Nem a halálra fogadtalak kezesnek, hanem tisztaságom oltalmára kértelek. Ha a tisztaságot követelik, megmarad az egyesség; de ha vért kívánnak, nincs szükségem kezesre: van miből adnom. Ha értem mondták ki az ítéletet, rám is kimondták. Ha adósságomra vállaltál volna kezességet, és távollétemben a bíró vagyonodat odaítélte volna a hitelezőnek, az ítélet engem is érne, és örökségemből fizetném meg, amit tőled lefoglaltak. És ha nem tenném, úgy-e mindenki méltónak találna a gyalázatos halálra? Mennyivel nagyobb ennek az életnek kamata! Inkább ártatlanul halok meg, semhogy másnak ártalmára lévén haljak meg. Itt nincs középút: ma vagy oka leszek a te véred ontásának, vagy tanuja az enyémnek. Ha idejében jelentkeztem, ki mer engem kizárni? Ha késve

érkeztem, ki merne feloldozni? Én többel tartozom a törvénynek, mert nemcsak szökésben vagyok bűnös, hanem a más halálában is. Testem nem volt elég a gyalázatra, de elég lesz a halálra. Szűz létemre nem volt rajtam helye a megszégyenítésnek, de lesz a sebnek. Ruhát cseréltem veled, de nem változtattam meg hitvallásomat. Ha elviszed előlem a halált, nem váltottál meg, hanem rászedtél. Kérlek, ne vitatkozzál, ne merj ellentmondani. Ne vond vissza tőlem azt a jótéteményt, amit már megadtál. Ha megtagadod tőlem ezt az ítéletet, érvényesíted az előző súlyosabbat. Mert az ítéletet a súlyosabb változtathatja meg. Ha a későbbi nem áll rám, áll rám a súlyosabb. Mind a ketten megfelelhetünk az ítéletnek, ha megengeded, hogy engem előbb végezzenek ki. Rajtad nincs más végrehajtani való büntetés; a szűznél még mindig ki van szolgáltatva a tisztaság. Tehát jobban dicsekedhetsz azzal, hogy a bukott nőt vértanuvá tetted, mint azzal, hogy a vértanuból bukott nőt csináltál".

Mit akartok még tudni? Ketten vetélkedtek, és mind a ketten győzedelmeskedtek. Nem is osztották meg a koszorút, hanem újat szereztek. Így tettek egymásnak szolgálatot. Az egyik elkezdte a vértanuságot, a másik bevégezte.

5. *fejezet.* Ám a filozófusiskolák is égig magasztalják a pythagoreus Damont és Pythiast. Egyiküket ugyanis halálra ítélték, de ő végső rendelkezéseinek megtételére haladékot kért. A gyanakvó zsarnok attól

tartott, hogy megszökik előle, azért kezest kért, akit késlekedése esetén helyette kivégezhet. Nem tudom, melyik volt dícséretreméltóbb dolog. Mind a kettő felemelő volt. Az egyik a halálra is kezest talált, a másik önként felajánlotta magát. Mikor a bűnös elkésett a kivégzésről, a kezes nyugodt arccal vállalta a halált. Már vitték a vesztőhelyre, mikor barátja megérkezett, és a maga fejét ajánlotta a másiké helyébe. A zsarnok elcsodálkozott, hogy a filozófusok előtt drágább volt barátságuk, mint életük, és kérte elítéltjeit, fogadják őt is barátságukba. Akkora volt tehát az erény szépsége, hogy még a zsarnokot is vonzotta.

Mindez valóban dícséretreméltó, de kisebb értékű, mint a mi esetünk. Ezek mind a ketten férfiak voltak: azoknak egyike nő, de előbb már saját nemét is legyőzte. Ezek jóbarátok voltak: azok nem is ismerték egymást. Ezek egyetlen zsarnoknak kezébe adták át magukat, azok többnek és kegyetlenebbnek; ami abból is látható, hogy ez az egy megkegyelmezett nekik, azok ellenben megölték őket. Ezek közül az egyik kényszer alatt volt: azok mind a ketten szabad akaratból cselekedtek. Abban is okosabbaknak bizonyultak, hogy a vértanuság koronáját tűzték ki célul, ezek pedig csak a barátság szépségét; mert ezek emberekért harcoltak, azok meg Istenért.

Ha már ezt az esetet megemlítettük, megfelelő lesz hozzáfűzni, hogyan gondolkoztak az ilyenek isteneikről. Abból megítélhetitek az istenek gyengeségét: hiszen híveik is

megcsúfolták őket. Dionysius, akiről most szó esik, a Jupiter templomában lévő istenszoborról lehuzatta aranyból készült ruháját, és gyapjúruhát adatott rá azzal az ürüggyel, hogy az aranyruha télen nagyon hideg, nyáron meg terhes. Azzal csúfolta ki istenét, hogy véleménye szerint az sem a hideget, sem a meleget nem tudja elviselni. Ugyancsak ő levétette Aesculapius aranyból való szakállát is, mert szerinte nem illett, hogy a fiúnak szakálla legyen, mikor apjának nincsen. Kivette az istenszobrok kezéből az aranycsészéket is, arra hivatkozva, hogy el kell fogadnunk az istenek adományait. „Az az emberek kívánsága", mondta, „hogy az istenektől elnyerjük a javakat; már pedig nincs nagyobb jó az aranynál. Ha mégis valami rossz volna, akkor nem illik az istenekhez; ellenben, ha jó, az embernek inkább szüksége van rá, mert fel tudja használni"

Igy űztek csúfot az istenekkel. Jupiter nem tudta megvédeni ruháját, sem Aesculapius szakállát; Apolló sem kezdett pelyhesedni. Az összes úgynevezett istenek sem tudták császéiket visszaszerezni; nem azért, mert nem merték visszalopni, hanem azért, mert élettelenek voltak. Ki tisztelje őket, ha nem védhetik meg magukat istenek módjára, meg el sem rejtőzkodhetnek emberek módjára?

De amikor a mi Istenünk templomában a gonosz Jeroboám elvette atyja adományait, és a szent oltáron bálványoknak áldozott: úgy-e elszáradt kinyujtott jobbja, és semmit

sem használtak bálványai, melyekhez könyörgött? Akkor végre az Úrhoz fordult, bocsánatot kért: és a szentségtörés miatt elszáradt keze tüstént meggyógyult az istenfélelem útján. (III. Kir. 13, 2, 6.) Ugyanaz az egy eset igen alkalmas példát mutatott az isteni irgalmasságra és haragra: az áldozatra rögtön elvesztette jobbját, és a bűnbánatra bocsánatot nyert.

6. *fejezet.* Ezt a kis művecskét írtam nektek, szent szűzek, nem egészen hároméves pap létemre. Tapasztalásból még nem okulhattam, de példátokon épültem. Mennyi is lehetne az én tapasztalásom, amikor olyan kis ideje vagyok a vallásba beavatva? Ami virágot itt láttok, a ti belső életetekből szedtem; úgy olvassátok. Nem parancsok ezek a szűzek számára, hanem a szűzek példái. Erényetek képét festette meg beszédem; szavaim tükrében saját méltóságtok ragyog felétek. Ami ebből a könyvből árad, azt mind ti illatoztátok lelkembe. És mivel ahány ember, annyi vélemény: ami beszédünkben lehiggadt, azt olvassa mindenki; ami elfőtt, azt fogadják el az érettebbek; ami szemérmes, az maradjon a lélekben és fesse meg az arcot; ami virágos, azt a fiatalok fogadják szívesen.

Fel akartuk kelteni a jegyes szerelmét, mert írva van: „Szeresd Uradat, Istenedet". (V. Móz. 6, 5.) A menyegzőre beszédünk haját egy kissé mégis ki kellett bodorítanunk, mert meg van írva: „Tapsolj kezeddel". (Ezek. 21, 14.) Az örök nászágyat rózsákkal kellett meghintenünk. Mert a földi

házasságokban is először tapsolnak és becéznek, nem pedig parancsot osztogatnak, hogy előbb a szerelem lobbanjon fel és plántálódjék mélyre, ne pedig a kemény parancsszó szomorítson. A lovak nyakát is először kedveskedve megveregetik, hogy befoghassák, mert inkább meg lehet szoktatni csaló gató szavakkal, mint kemény veréssel. Mikor aztán nyakát az igába hajtotta, szoríthat a gyeplő és megszólalhat az ostor: a többiek is húznak, meg szomszédja is biztatja. Igy a mi szűzünk is először játszhatott a szent szerelemmel, bámulhatta a menyegzős ház csarnokában az égi ágy aranyozott lábait és a lombfüzérekkel díszített bejáratot, gyönyörködhetett a belülről kihangzó zene hangjaiban, hogy el ne rettenjen az Úr igájától, és vissza ne húzódjék, mielőtt a hívásra meghajolnék.

Tehát „Jöjj a Libanonról, mátkám! Jöjj a Libanonról, jöjj!" (Én. 4, 8.) Mert gyakrabban kell ezt a verset imádkoznotok, hogy ha valamelyik az emberi szónak nem hinne, az Úr szavának hallatára meginduljon. Ezt az utasítást nem mi találtuk ki, hanem kaptuk, így tanította a misztikus költemény égi bölcsesége: „Csókoljon engem szája csókjával, mert szerelmed bornál is édesebb. Keneteid illata kellemes, neved kiöntött olaj". (Én. 1, 1—2.) Ez az egész gyönyörűséges hely boldog mulatságról szól, tapsra indít, szerelemre gyujt. „Ezért", úgymond, „szeretnek téged a leányok! Vonj engem magad után, siessünk keneteid illata után! Vezess,

ó, király, kamarádba!" (U. o. 3.) Csókkal kezdte, hogy a kamarába jusson.

Később aztán úgy megszokja a nehéz munkát, erényei úgy kipróbálódnak, hogy ki- s bejár, kimegy a földekre, visszavonul az erősségbe. Kezdetben ugyan a kenetek illata után fut, de röviddel azután, hogy a kamarába jut, megváltozik a kenet. Nézd: az erősségbe megy: „Ha fal ő, akkor építsünk ezüst ormot föléje". (Én. 8, 9.) Azelőtt a csókkal játszott, most tornyokat emel, hogy a szentek drága méltóságának védelme alatt necsak az ellenséges támadásokat verje vissza, hanem érdemeiből még biztonságos bástyákat is emeljen.

HARMADIK KÖNYV

1. fejezet. Mivel mondanivalónkat a fenti két könyvben előadtuk, itt az ideje, szent nővérem, hogy újra elővegyük boldog emlékű Liberius tanításait, melyekről velem szoktál beszélgetni. Minél szentebb a férfiú, annál szívesebben vesszük szavait. Az Úr születése napján Péter apostol templomában tetted le a szűzességi fogadalmat. (Lehetett volna-e alkalmasabb napon, mint amikor a szűznek fia született?) A fogadalom jeléül akkor öltöttél új ruhát, és veled együtt még több leánya Istennek, akik versengve társultak hozzád. Akkor így beszélt hozzád:

Jó menyegzőt kívántál magadnak, leányom. Látod, mennyi nép jött össze jegyesed születésnapjára, és egyik sem távozik étlen? Ő az, aki lakodalomra hivatalosan a vizet borrá változtatta. (Ján. 2, 9.) Tereád is átruházta a tiszta szűzesség kötelességét, aki eddig a hitvány anyagi világ elemeinek voltál kiszolgáltatva. Ő az, aki öt kenyérrel és két hallal négyezer embert táplált a pusztában. (Lk. 9.) Többet is tudott volna, ha már akkor többen kértek volna tőle. A te lakodalmadra valóban többet hívott, de most már nem árpakenyeret szolgálnak fel, hanem mennyei testet.

Ma ugyan embersége szerint embernek született a szűztől, de mindenekelőtt az Atyától született; testileg anyjához, erejét tekintve az Atyához tartozik. Egyszülött a földön, egyszülött az égben, Isten az Istentől, szűztől született, az Isten igazsága, a Hatalmas ereje, világosság a világosságból: teljesen egyenlő nemzőjével, hatalomra nem különböző. Nem keveredett össze a kimondott vagy kiterjedt Ige az Atyával, hanem az Atyától a születésben valósággal különböző. Ő a te atyádfia (Én. 5, 1.), aki nélkül sem az ég, sem a tenger, sem a föld nem áll meg; az Atya Szent Igéje, aki — úgymond — „kezdetben vala" (Ján. 1, 1.): itt látod örökkévalóságát. „És Istennél vala" (U. o.): látod az Atyáétól nem különböző, elválaszthatatlan erejét. „És Isten vala az Ige" (U. o.): látod nem nemzett istenségét. — Röviden ezekben kellett összefoglalni hitedet.

Őt szeresd, leányom, mert jó. „Senki sem jó, csak egyedül az Isten." (Lk. 18, 19.) Ha ugyanis nem kételkedünk, hogy a Fiú Isten, Isten pedig jó, akkor még kevésbbé kételkedünk, hogy a Fiúisten jó. Mondom, őt szeresd. Ő az, akit az Atya a hajnalcsillag előtt nemzett, mint örökkévalót; méhéből szült (109. zsolt. 3.), mint Fiát; szívéből árasztott ki (44. zsolt. 2.), mint Igét. Ő az, akiben az Atyának kedve tellett. (Mt. 17, 5.) Ő az Atya jobbja, mert mindenek teremtője; az Atya bölcsesége (I. Kor. 2, 24.), mert Isten szájából jött elő; az Atya ereje (U. o.), mert az istenségnek egész teljessége valósággal őbenne lakozik. (Kolossz. 2, 9.) Úgy szereti

őt az Atya, hogy ölében hordja, jobbjára ülteti, hogy lásd bölcseségét, megismerd erejét.

Ha tehát Krisztus az Isten ereje, vajjon volt-e valaha az Isten erő nélkül? Vajjon volt-e valaha Fiú nélkül az Atya? Ha az Atya igazán mindig volt, igazán mindig volt a Fiú is. Tehát a tökéletes Atyának tökéletes a Fia. Mert aki az erőt kisebbíti, az erő birtokosát kisebbíti. A tökéletes istenség nem fogadja be az egyenlőtlenséget. Szeresd tehát azt, akit az Atya szeret; tiszteld azt, akit az Atya is tisztel. Mert „aki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát". (Ján. 5, 23.) „Mindaz, aki tagadja a Fiút, nem bírja az Atyát sem." (I. Ján. 2, 23.) Ennyit a hitről.

2. *fejezet.* De bár hited biztosítva van, ifjúkorod miatt mégis gyanakodnod kell. Azért kevés borral élj, hogy tested gyengeségét ne növeld és az élvezetvágyat fel ne keltsd; mert felgyujtja azt mind a kettő: a bor és a fiatalság. Zabolázzanak ifjúkorodban a böjtök is, és a takarékos étkezés mintegy szoros gyeplőre fogja a fékezetlen kívánságokat. A meggondolás mérsékeljen, a remény enyhítsen, a félelem tartson vissza. Mert aki nem tudja kívánságait megfékezni, az úgy van, mint akit elragadtak a megvadult lovak: felborul, eltapossák, darabokra szaggatják, összetörik.

Azt mondják, ez megtörtént egy ifjúval Diana szerelme miatt. De a mesék költői hazugság találmányai: állítólag Neptunus volt az, aki vetélytársa sikerétől megsértődve, lovait megvadította; hatalmát azzal

akarják hirdetni, hogy az ifjút nem erejével győzte le, hanem csellel szedte rá. Ezért minden évben úgy áldoznak Dianának, hogy egy lovat ölnek le oltárán. Szűznek mondják Dianát, pedig (és ezt még az utcanők is szégyelni szokták) azt is tudta szeretni, aki őt nem szerette. De tőlem akár legyen igazuk a meséknek: bár mind a kettő bűnös dolog, mégis kisebb volt az ifjú bűne. Ő úgy beleszeretett a fajtalanba, hogy belepusztult, míg a két úgynevezett isten egymással versengett az erkölcstelenségben: Jupiter ugyanis vétkes leánya fájdalmát az orvoson boszszulta meg, aki meggyógyította Diana erdei bűntársát. Ez is kitűnő vadásznő volt, bár nem annyira vadakra, mint élvezetekre vadászott; illetőleg vadakra is, ha mezítelenül tehette.

Hát csak tartsák Neptunust az ihlettség urának, hogy kitalálhassák melléje a vérfertőző szerelem bűnét. Csak higyjék, hogy Diana uralkodik és lakik az erdőkben; majd megszilárdítják a fajtalankodást, amit ő művelt. Csak mondják Aesculapiusról, hogy feltámasztotta a halottat: mit használ? úgyis bevallják, hogy nem menekült meg a villámok elől. Csak tulajdonítsák Jupiternek azokat a villámokat, amelyek nem voltak az övéi: legalább tanuskodnak ama gyalázatosságok mellett, melyek az övéi voltak. De hagyjuk a meséket, és térjünk vissza tárgyunkhoz.

Véleményem szerint mindenféle ételt is mértékkel kell élvezni, mert az hevíti fel a testet. A hús még a repülő sast is a földre

húzza. Bennetek is az a magasan lebegő, gyors, szűzi röptű szárnyas, amelyikről olvassuk: „mint a sasé, visszatér ifjúságod" (102. zsolt. 5.), ne is kívánja fölöslegesen a húst. Kerülni kell a gyakori vendégséget, és el kell vonulni a vendégjárás elől.

3. fejezet. Azt szeretném, ha a fiatalság kevés időt fordítana még a látogatásokra is, ha esetleg a szülőknek vagy egykorúaknak engedni kell. Mert az udvariaskodással elkoptatjuk a szemérmességet, megindulnak a merész kifejezések, becsúszik a nevetés, feloldódik a szerénység: mindez a finom modor örve alatt. A kérdésre nem felelni: nehézbeszédűség; felelni: pletyka. Azért szívesebben látom, ha a szűz nem tud beszélni, mint ha bőbeszédű. Mert ha az asszonyoknak megmondatott, hogy az egyházakban hallgassanak és a vallási kérdésekben otthon forduljanak férjükhöz (I. Kor. 14, 34—35.), akkor miért ne a szűzeknek, akiknél a szemérmesség válik koruk díszére: hiszen a szemérmességet a hallgatagság kedvelteti meg.

Igen szép példát adott a szemérmességre Rebekka, aki menyegzős útján a vőlegény láttára elfátyolozta magát, hogy a házasságkötés előtt meg ne lássák. (I. Móz. 24, 65.) Nem szégyenből takarta el magát, hiszen szép volt, hanem a szemérmességet féltette. Még a férfinak is megmondatott: „Ne vesd szemedet szűzre, hogy szépsége botlásodra ne legyen!" (Sir. 9, 5.): mit mondjunk akkor a felavatott szűznek? Ha ő szeret valakit, lélekben már vétkezett; ha meg őt is szeretik, valósággal bűnt követett el.

Igen szép a hallgatagság erénye, különösen a templomban. Ne engedj el egy mondatot sem a szent olvasmányokból; hallgass el és figyelj oda. Ne ejts ki soha olyan szót, amit vissza szeretnél vonni, inkább kevesebb önbizalommal beszélj. Mert „sok beszéd nem marad hiba nélkül". (Péld. 10, 19.) Máriáról is azt olvassuk, hogy mindent megőrzött szívében, amit Fiáról mondtak (Lk. 2, 19.): te is ne beszélgess és ne zajongj, és figyelj oda, akár a prófétákat, akár az evangéliumot olvassák fel. Van-e méltatlanabb, mint az isteni kijelentéseket körülzajongani, hogy se ne hallják, se ne értsék, se ne higyjék? a szent cselekményeket rendetlen beszélgetéssel körülzsibongani, hogy ne lehessen imát mondani mindnyájunk üdvéért?

A pogányok is hallgatással fejezik ki tiszteletüket bálványaik iránt. Erről beszélik el a következő példát: mikor Sándor, a macedonok királya áldozatot mutatott be, fáklyáját egy kis barbár gyermek gyujtotta meg, még pedig kézzel véve hozzá a tüzet. Hiába égette össze magát: mozdulatlanul állt, és fájdalmát sem nyögéssel, sem csendes sírással el nem árulta. Annyira fegyelmezte a barbár gyermeket a tisztelet, hogy természetét is legyőzte. Pedig embernek hódolt, nem a semmitérő isteneknek. Mit is tisztelt volna azokon? ha azokat éri a tűz, elégnek.

Méltán hallgattatták el azt az ifjút, aki atyja vendégei előtt erkölcstelen kalandjaival fennen dicsekedett. Te is, Isten szűze, a szent cselekmények alatt hagyd a sóhajtozást, krákogást, köhögést, nevetést. Amit a

másik megtehet a lakomán, te nem teheted meg az áldozaton? A szűzességet először a hangja jelezze; zárja le ajkát a szemérmesség, gyengeségét vegye el az áhítat, természetét erősítse a fegyelem. Komolyság jellemezze a szűzet: mindenütt legyen tartózkodó, higgadtan, szerény arccal járjon; romlatlanságát már előre jelezzék többi erényei. Nem nagyon bízom az olyan szűzben, akinek láttára kérdezősködnek az emberek.

Gyakran elbeszélik, hogy valahol egyszer nagy tömeg béka brekegése zavarta a hívek áhítatát, mire Isten papja rájukparancsolt, hogy hallgassanak el és tanusítsanak tiszteletet a szent imával szemben. És a körös-körül zajló lármázás rögtön el is némult. Tehát a mocsarak elhallgatnak, de az emberek nem? Tiszteletből még az oktalan állat is elismeri azt, amiről természeténél fogva nem vehet tudomást: hát csak az emberek oly szerénytelenek, hogy nem tudják lelkük áhítatára szánni azt, amit elvonnak fülük szórakozásától?

4. fejezet. Ezekről beszélt előtted a szent emlékezetű Liberius: mások számára még el nem ért, számodra már meghaladott dolgok; te erényeiddel nemcsak elérted a megkövetelt tökéletességet, hanem buzgóságoddal meg is haladtad. Nekünk meg van ugyan parancsolva a böjt, de csak bizonyos napokon: te pedig éjjel-nappal, számtalan napot eltöltesz evés nélkül. És ha kér valaki, hogy tedd le kissé a könyvet, végy magadhoz valami ételt, tüstént megfelelsz: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével,

mely az Isten szájából származik". (Mt. 4, 4.) Enni is csak közönséges ételeket eszel, hogy megunjad és kívánkozzál a böjt után. Víz az italod, sírva imádkozol, és a könyvön alszol el.

Mindez nagyon megfelelő volt fiatalabb éveidben, hogy lelked idővel megérjen és öregbedjék: de mikor már diadalmasan megfékezted testedet, mérsékelni kell a fáradalmakat, hogy megmaradhass tanítóul a fiatalabb korúak számára. A kiöregedett szőlőtő könnyen megtörik a bőven termő vesszők súlya alatt, hacsak időnként vissza nem vágják. Amíg fiatal, csak hadd lombosodjék; de ha meggyökerezett, meg kell nyesni, nehogy vesszői elvaduljanak, vagy a túlsok hajtástól kimerítve elpusztuljon. A jó gazda földdel takarja be a nemes szőlőtőt, hogy visszatartsa és megvédje a fagytól, és utánanéz, hogy a déli nap ki ne égesse. Földjét is felváltva műveli, vagy ha nem akarja pihentetni, különböző növényeket váltogat benne, hogy a vetés váltakozásával pihenjen. Te is már kiérdemült szűz létedre legalább különböző magvakat vess lelked halmaiba: egyszer mértékletes étkezéssel, máskor enyhébb böjttel, olvasással, munkával, imádsággal. Így a foglalkozás változtatása pihentető nyugalmat ad.

Nemcsak gabonát termelnek a földeken. Itt szőlők húzódnak a dombokon, ott vöröslő olajfákat láthatsz, itt illatos rózsát. Az erős parasztgazda is gyakran otthagyja az ekét, és csak ujjával húz barázdát a földbe, hogy virágpalántát duggathasson belé. Durva ke-

zével a szőlőskertek között öklelődző fiatal bikákat fékezi, máskor meg finoman nyomogatja a juhok tőgyét. Annál értékesebb a föld, minél többféle a termése. Te is kövesd hát a jó gazda példáját, és ne hasogasd földedet az örökös böjtök mélyrenyomott ekéjével. Viruljon kertedben a szemérem rózsája, a szellem lilioma, és violaágyaidat a szent vér forrása öntözze. Azt tartja a közmondás: amivel sokáig akarsz foglalkozni, azzal időnként ne foglalkozzál. Legyen valami, amit még hozzátehetsz a nagybőjthöz: de úgy, hogy ne fitogtatásból, hanem igazi jámborságból származzék.

Gyakori imádsággal kedveltessük meg magunkat Isten előtt. „Naponként hétszer mondok dícséretet néked" — mondta a próféta még az uralkodás gondjai között is; mi lehet akkor a mi kötelességünk, akik azt olvassuk: „Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek"? (Mt. 26, 41.) Naponként rendszeresen imádkoznunk kell és hálát adnunk felkeléskor, mikor kimegyünk, mikor étkezéshez készülünk, evés után, az esti ájtatosságra, végül mikor nyugovóra térünk.

De nagyon ajánlom, hogy szobádban is gyakran imádkozd felváltva a zsoltárokat és az Úr imádságát: mikor felébredsz, vagy mielőtt szemedre jön az álom, hogy pihenésed elején megszabadulva a világi dolgok gondjától, istenes gondolatokkal szunnyadj el. Maga a filozófia feltalálója, Pythagoras is lefekvés előtt mindennap lágy dallamokat fuvoláztatott magának, hogy világi gondok-

kal törődő szívének enyhülést adjon. De, mint aki szerecsent mos, hiába igyekezett a világi bajokon világi eszközzel segíteni. A szórakozástól várt orvosságot, és annál inkább besározta magát. Mi tehát töröljük le magunkról a földi bűnök sarát, és tisztítsuk meg lelkünket a test minden szennyétől.

A hitvallást is, szívünk jegyét, mindennap, a hajnali órákban, végig kell gondolnunk. Ahhoz kell menekülnünk olyankor is, amikor félünk valamitől. Hogyan is mehetne szolgálati eskü nélkül táborba a katona, vagy küzdelembe a harcos?

5. *fejezet.* Ugyancsak a mi okulásunkra van szánva a szent próféta szava is: „Kimerülök sóhajtozásomban, megfürösztöm éjjelenként ágyamat, könnyeimmel öntözöm nyugvóhelyemet". (6. zsolt. 7.) Mert, ha az ágyat szószerint értjük: bizony olyan bőséges okunk van sírni, hogy imádság közben bátran fürösztheljük ágyunkat, öntözhetjük nyugvóhelyünket. A jelen élet siratásával megnyerjük a jövendőt: „Boldogok, akik most sírtok! mert nevetni fogtok". (Lk. 6, 21.) Ha meg testünkre értjük a próféta szavát: mossuk le testi bűneinket a bűnbánat könnyeivel. Salamon ágya libanoni cédrusból készült, oszlopai ezüstből, támasztója aranyból, háta meg csupa drágakővel volt kirakva. (Én. 3, 9—10.) Mi más az az ágy, mint testünk képe? Ugyanis a drágakövek a ragyogó levegőeget jelentik, az arany a tüzet, az ezüst a vizet, a fa pedig a földet. Ebből a négy elemből van összetéve testünk, lelkünk nyugvóhelye; ha nem forgolódik pihenés

nélkül a kemény kövön, vagy a száraz földön, hanem a kereszt segítségével a bűnök fölé emelkedve megnyugszik. Azért mondja Dávid is: „Az Úr segítse meg őt fájdalmainak ágyán". (40. zsolt. 4.) Hogyan lehetne valami a fájdalom ágya, ha érzékek híján nem tudja érezni a fájdalmat? Teste azonban lehet a fájdalomé, aminthogy valóban halálának teste is: „Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?" (Róm. 7, 24.)

Ha már olyan helyet idéztünk, mely az Úr testét említi: ne zavarja az olvasót, hogy az Úr a fájdalom testét vette magára. Emlékezzék csak arra, hogy Lázár halálán bánkódott is, meg sírt is (Ján. 11, 35.), szenvedésében sebeket is kapott, és sebeiből vér és víz folyt (Ján. 19, 34.), úgy lehelte ki lelkét. A víz a keresztségre, a vér a szent italra, a lélek a feltámadásra utal. Mert az egy Krisztus számunkra remény, hit, szeretet: remény a feltámadásban, hit a keresztségben, szeretet a szentségben.

De ahogyan felvette a fájdalom testét, úgy meg is fordította betegségét (40. zsolt. 4.), vagyis megerősítette vele az emberi testet. A szenvedéssel megoldotta az erőtlenséget, feltámadásával pedig a halált. Mégis, a világért szomorkodnotok kell, és az Úrban örvendenetek; bánkódva kell fogadnotok a penitenciát és vígan a kegyelmet. A nemzetek Apostola is üdvös parancsba adta ki, hogy örvendjünk az örvendezőkkel és sírjunk a sírókkal. (Róm. 12, 15.)

Aki azonban a kérdés minden sebét tökéletesen ki akarja tisztítani, az ugyancsak az

Apostolhoz folyamodjék. Ő azt mondja: „Bármit cselekesztek, szóval vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának ő általa". (Kolossz. 3, 17.) Tehát minden szavunkat és tettünket Krisztusra vonatkoztassuk, aki életet hozott a halálból és világosságot teremtett a sötétségből. A beteg testet is hol melegítjük, hol meg borogatásokkal hűtjük, és ha az orvos rendelése szerint váltogatjuk a gyógymódot, javulására szolgál. Ha ellenben az utasítások ellenére visszaélünk vele, csak súlyosbítja a betegséget. Igy mindaz, amit orvosunkra, Krisztusra háríthatunk, az üdvösségünkre szolgál, amit ellenben magunknak bitorlunk, az vesztünkre lesz.

Tehát az öröm forrása a tiszta lelkiismeret legyen, nem pedig a rendetlen lakmározások, sem pedig a lakodalmi zene. Ezekben nincs biztosítva a szemérem, és gyanús a vonzóerő, mert a szórakozás féktelen tánccal van egybekötve. Úgy kívánom, hogy ettől a szűz tartózkodjék. Mert egy világi tekintély szavai szerint senki józanon nem táncol, csak ha magánkívül van. Ha tehát a tánc szerzője a világi bölcseség szerint is vagy a részegség, vagy az esztelenség, miért hiszünk olyan húzódozva a Szentírás példáinak? Szent Jánost, az Úr előfutárját is egy táncoló nő választása miatt végezték ki; az ő esetében is többet ártott a csábító tánc, mint az istentelen, esztelen szenvedély.

6. *fejezet.* Az ilyen férfiú emlékezete mellett nem illik felületesen elmenni; érdemes

meggondolni, kit, kik, mi okból, hogyan és milyen időben öltek meg. A házasságtörők ölték meg az igazi embert, és a halálos ítélet a bűnösökről a bíróra fordult. Azután a táncosnő jutalma a próféta halála. Végül (ettől még a barbárok is elborzadnának): lakomázó vendégek előtt hangzik el a kegyetlen kivégzés parancsa; és a lakomáról a börtönbe, a börtönből a lakomára nyúlik át a halálos gaztett véghezvitele. Hány bűn van egyetlen gonosztettben!

Királyi fényűzéssel tálalták fel a halotti tort, és kinézték, mikor lesz több vendég a szokottnál. Akkor aztán a királyné négyszemközt, titkon felbiztatta leányát: álljon táncra a férfiak elé. (Mk. 6, 21.) Mit tanulhatott mást házasságtörő anyjától, mint szemérmessége kárát? Vajjon mi áll közelebb a szemérmetlenséghez, mint féktelen mozdulatokkal mutogatni azt, amit a természet elrejtett, vagy a jó erkölcs eltakart, játszani a szemmel, forgatni a nyakat, és a hajat rázni? Micsoda erkölcsösséget találni ott, ahol ugrálnak, zajongnak, csörögnek?

„Akkor a király mondá a leánynak: Kérj tőlem, amit csak akarsz, és megadom neked. Meg is esküvék neki, hogy: Bármit kérsz, megadom neked, akár országom felét is." (U. o. 22—23.) Látod, hogyan ítélik meg maguk a világiak a világi hatalmat, ha a táncért még országot is adnak. A leány pedig anyja kitanítása szerint azt kérte, hogy hozzák el neki egy tálon János fejét. A Szentírás ugyan azt mondja, hogy a király elszomorodott (U. o. 26.), de ez nem a király bűn-

bánata, hanem csak a gonoszság beismerése volt. Ime, a szokásos isteni rendelés: aki bűnt követett el, saját beismerésével ítéli el önmagát. Tovább ezt olvassuk: „az asztaltársak miatt nem akará annak kedvét szegni". (U. o.) Ki látott már gyalázatosabb dolgot? Gyilkoltat, csakhogy a vendégek kedvét el ne rontsa. És: „esküje miatt". (U. o.) Ó, újfajta vallásosság! Inkább hamisan esküdött volna! Méltán írta elő az Úr az evangéliumban, hogy ne esküdjünk (Mt. 5, 34.), hogy ki ne tegyük magunkat a hamis eskü veszélyének, illetve a bűn kényszerének. Lám: hogy az esküt meg ne sértse, kivégezteti az ártatlant. Nem tudom, melyiktől borzadjak előbb. Bizony, még tűrhetőbb a zsarnokok hamis esküje, mint komoly fogadásuk.

Mindenki azt gondolta volna, hogy a nagy futkosás a lakomáról a börtönbe a próféta szabadonbocsátását jelenti. Ismétlem: ha valaki hallja, hogy a király születésnapját ünneplik fényes lakomával, és a leánynak bármilyen kívánsága teljesítését megígérték, vajjon nem arra gondol, hogy már Jánosért küldtek, hogy szabadon engedjék? Hogyan is illik a szórakozáshoz a kegyetlenség? Mi köze a halálnak az élvezethez? Mégis kivégzésre viszik a prófétát lakoma idején, lakomán kiadott parancsra (amit méltatlannak ítélt volna még felmentéséhez is); fejét veszik, és elhozzák egy tálon. (Mk. 6, 27.) A vadság nem tudott jóllakni a vendégségen: ezzel a tállal kellett kínálni a kegyetlenséget.

Nézd, keményszívű király: ez a látvány illik a te lakomádhoz. Hogy vadságod teljes legyen, nyulj oda, és csorgasd a szent vért ujjaid között. Hallatlan embertelenséged még nem telt be a vendégséggel, szomját még nem oltotta a sok pohár: ihatod vérét; még csordogál a levágott fő ereiből. Nézd a szemét: megtörten is tanuja bűnödnek, és ellenkezik a tobzódás látványával. Nem is a halál zárja le, hanem a mértéktelenség útálata. Vértelen arany-szája, melynek ítéletét nem tudtad elviselni, már elnémult: mégis félsz tőle. De a nyelve (az még a halál után is el szokta látni szolgálatát), ha rángatódzva is, kárhoztatta a vérfertőzést. Ezt a fejet viszik el Heródiásnak: örül, ujjong, mintha a bíró meggyilkolásával megszabadult volna bűnétől.

Mit mondotok erre, szent asszonyok? Látjátok, mire kell tanítanotok leányotokat, és mitől kell őket óvnotok? Táncol a leány, de a házasságtörő leánya. A tiszta, a szemérmes asszony jámborságra tanítsa leányát, ne táncolásra. Ti pedig, komoly és eszes férfiak, tanuljátok meg, hogy a romlott emberek lakomáit kerülni kell. Mert ha ilyen az álnok ember vendégsége, milyen lesz az ítélete?

7. fejezet. Jó, hogy ha már a szűzesség minden oldalát megvilágítom, beszédem végén szóba hozod, szent nővérem, mit is tartsunk azok érdeméről, akik a mélységbe vagy a folyóba vetették magukat, hogy az üldözők kezébe ne essenek. Hiszen a Szentírás a keresztényeknek tiltja az öngyilkosságot. Már pedig az erőszakos őrizetben tartott szű-

zekre vonatkozólag egész világosan igenlő feleletet kapunk a vértanuk példájában.

Szent Pelágia valamikor Antiochia környékén élt. Ő is, nővérei is szűzek voltak. Úgy tizenötéves lehetett, mikor üldöző csapat zárta körül a házat. Anyja és nővérei házon kívül voltak; ott állt védtelenül, de Isten társaságában. Mikor látta, hogy bekerítették a hit- vagy szeméremrablók, így szólt: „Mit kezdesz most, szűzesség foglya? Kívánod is a halált, meg félsz is tőle; nem is szoktak utánanyúlni, legfeljebb belenyugszanak. Bár meg tudnék halni! de ha nem jön rám a halál, inkább magam választom a halált. Istent nem bántjuk meg a segítséggel; a cselekedet a hiten akar könnyíteni. Valóban, ha az erőszak szó értelmét meggondoljuk: mi az erőszak magunkkal szemben? Inkább erőszak az, ha meg akarunk halni, és mégsem tudunk. De nem félek a nehézségektől. Ki ne tudna meghalni, ha igazán akar? Olyan könnyű útjai vannak a halálnak! Hát rávetem magamat a szentségtelen oltárra, felfordítom, és tüzét véremmel oltom el. Így nem kell félnem, hogy karom gyenge lesz a szúrásra, vagy mellem visszahúzódik a fájdalom elől. Nem engedem hibázni a testet. Nem kell félnem, hogy hiányzik a kardom. Meghalhatunk mi saját eszközeinkkel is, hóhér munkája nélkül is, mint anyánk ölében.

Azt mondják, koszorút tett fejére, menyegzős ruhát vett fel, mintha nem is a halálra, hanem jegyeséhez menne. Mikor nyomorult üldözői látták, hogy szemérmes prédájuk kirepült kezükből, anyját és nővé-

reit kezdték keresni. De azokat már a tisztaság mezejére röpítette lelkük. Egyszerre csak azon veszik magukat észre, hogy egyik oldalról az üldözők közelednek, másik oldalon sebes folyó zárja el menekülésük útját, és vértanuságba zárja őket. „Mit félünk? — mondták erre —, itt a víz, miért ne keresztelkedhetnénk meg? (Ap. csel. 8, 36.) Ez is keresztség, mely által a bűnök megbocsáttatnak és hazánkba jutunk. Ez is keresztség, mely után senki sem vétkezik többé. Hadd fogadjon be bennünket a víz: ez szokta megszerezni az újjászületést. Fogadjon be a víz: ez termi a szűzeket. Fogadjon be a víz: ez nyitja meg az eget, ez takarja be a betegeket, ez rejti el a halált, ez tesz mártírokká. Kérünk téged, teremtő Isten, ne sodorja szét a víz testeinket. Ne válasszon el egymástól a halál; életünkben sem engedett elválni a szeretet. Legyen egy állhatatosságunk, egy halálunk, egy temetésünk."

Imájuk végeztével ruhájukat övükben kissé felhúzták, hogy lépteiket ne akadályozza, de azért a szemérmet is szolgálja. Aztán összefogódzkodtak, mintha táncba mennének, és egyenesen a folyó közepének indultak, ahol rohanóbb a víz és meredekebb a mélység. Egyik sem húzta vissza a lábát, egyik sem hőkölt vissza, egyik sem kutatta lábával a biztos talajt. Aggódtak, ha talajt éreztek, elégedetlenek voltak a sekély vízzel, örvendeztek a mélynek. Láttad volna, hogyan fogta össze csuklóikat jámbor anyjuk; örvendezett gyermekeinek, csak attól félt, hogy az elmerüléskor a hullám elragadja

őket. „Feláldozom neked, Krisztus" — mondta — „a tisztaság példaképeit, mestereit, úti kalauzaimat, társaimat a szenvedésben."

Ne is csodáljuk ekkora állhatatosságukat az életben. Hiszen még halálukban is megtartották testük állását. Nem forgatta meg őket a gyorsan rohanó ár; ruhájukat sem bántotta. Szent anyjuk még halálában is szeretettel ölelte át őket; karjának erejét még a halál sem gyengítette, mert a hit adójáért elnyerte a szeretet örökségét. Összefogta őket a vértanuságra: megtartotta őket egész a sírig.

De miért is hozzak fel neked, nővérem, idegen példákat? Vértanu ősök utóda vagy, és örökségbe hagyták rád a tisztaságot. Honnan is tanulhattad volna, mikor nem volt kitől tanulnod, mikor vidéken éltél, szűzek társasága nélkül, tanító nevelése nélkül? Te az erényben nem tanítvány voltál (nem lehettél az mester híján), hanem örökös.

Ha Szent Sotheris testi ősöd volt, hogyne lehetett volna lelki ősöd is? Az üldözés idején rabszolgáknak kijáró megaláztatások árán jutott el a szenvedés tetőpontjára. Még arcát is kiszolgáltatta a hóhérnak; pedig azt még az egész test kínzásánál is meg szokták kímélni a gyalázattól, és meghagyják inkább a kínok szemlélőjének. Kemény türelemmel nyujtotta gyenge arcát a hóhérnak, és nem engedett a szenvedésnek, bár kínzója kimerült az ütésben. Nem hajtotta le fejét, nem fordította el arcát; nem ejtett egy nyögést, nem hullajtott egy könnyet sem. Végül minden kínzásfajtán győzedelmeskedve, megtalálta, amit keresett: a kardot.

Szent Ambrus:

A szűzességről

(De virginitate.)

Szent Ambrusnak ez a könyve szemmelláthatólag bibliamagyarázó prédikációkból, homiliákból van összeállítva. A bevezető szentírási történet látszólag semmi összefüggésben sincs a szerző kitűzött céljával (a Migne-kiadás bevezetése szerint nincs is ezen a helyen értelme); de ha jobban szemügyre vesszük és összevetjük a későbbi lapokon elejtett egy-egy célzással, a mű megírásának, ill. közreadásának nyitját találjuk meg benne.

Már a Marcellához írt munkában láthattuk, mennyire lelkes hírdetője volt Szent Ambrus a szűzesség gondolatának. Már ott is említi, mennyi nehézséget emel némely család, sőt saját püspöki székhelyének lakossága is a szent intézménnyel szemben. A nehézséget az okozta, hogy az egyházi szokás kitartott a fogadalom sérthetetlensége mellett, és nem ment bele a fogadalmasok férjhezmenetelébe. Ez pedig ellentétben állott a pogányok szokásaival, akiknél (mint a Vesta-szűzeknél is) a kötelezettség csak időleges volt.

A jelen esetben, úgy látszik, komolyabb összeütközésre került a sor egy leányavesztett anya és a püspök között (hogy a leánnyal

mi történt: csak végleg elhagyta családját, vagy talán meg is halt, nem tudjuk eldönteni; az utalások alapján mind a kettőre lehet következtetni). Innen érthető az a határozott, komoly hang, mellyel a főpásztor a szűzességgel kapcsolatban papi kötelességeire hivatkozik.

Szent Ambrus:

A szűzességről

1. fejezet. Tudjuk, milyen ismeretes volt a régiek előtt Salamonnak az az ítélete (III. Kir. 16. köv.), mellyel két pereskedő asszony ügyében kellett döntenie. Mikor egyikük álmában megfordulva agyonnyomta gyermekét, a másikét követelte magának; a másik meg, szerető anyai kapcsolatának és ártatlanságának tudatában jogosan ragaszkodott saját gyermekéhez. Mivel mind a ketten makacsul ragaszkodtak állításukhoz, a bíró nem tudott dönteni; valóban, Salamon nem mondhatott ítéletet lelkük titkáról, hiszen a panaszosok gondolatai rejtve voltak előtte. Minthogy így a tárgyalás nem hozhatott határozott eredményt: kardot hozatott, és a szolgáknak adta, hogy színleg tegyenek eleget szomorú kötelességüknek. Majd megparancsolta, hogy vágják ketté a gyermeket, és adják felét az egyiknek, felét a másiknak. Ennek hallatára az, aki más gyermekét követelte magának, nemcsak hogy megnyugodott, hanem minden anyai érzést meghazudtolva, még sürgette is: csak vágják ketté a gyermeket. A gyermek valódi anyja azonban nem igazát, hanem magzatát féltette, nem a maga elégtételével törődött,

hanem gyermekével. Könyörögni kezdett tehát, hogy inkább adják a gyermeket sértetlenül a másiknak, mint szétvágva, az igazi anyának. Ezért aztán Salamon, nem is az isteni fölség sugallatára, hanem a meggondolás útján, emberi meggyőződésére hallgatva, úgy érezte, hogy annak kell visszaadnia a gyermeket, akiben a fájdalom elárulta az igazi anyát. A másik asszonyról pedig, akit a halálra szánt gyermek nem indított könyörületre, kihirdette, hogy nincs természetes kapcsolata a gyermekhez, mert a szeretet kapcsolata nem volt meg benne.

Tehát az igazság nem veszett el, csak az egyik fél álnoksága miatt ingadozott, hullámzott. Az igazi anya sorsa is jó ideig bizonytalan döntéshez volt kötve. Bár ezek előkép szerint a régmult időben történtek, mégis azért irattak meg, hogy mi megjavuljunk (I. Kor. 10, 11.), és megértsük, hogy minden hazugságra és álnokságra fény derül.

Tehát ez a kettő (mert most nem az a szándékom, hogy az asszonyokról beszéljek), mondom, ez a kettő nem más, mint a hivő és a kísértő. A kísértő, kezdettől fogva minden hiba szülőanyja, miután ivadékát a saját oktalan, anyagias eljárása és értelmének kialvása miatt elveszítette, most mások gyümölcsét iparkodik leszedni. A hivő pedig a kísértő pereskedésére ingadozik, míg csak Krisztus kardja napfényre nem hozza a rejtett gondolatokat. De mi is Krisztus kardja? Az, amiről írva van: „Azért jöttem, hogy kardot küldjek a földre" (Mt. 10, 34.). Ő az a kard, akiről írva van: „Mert eleven az Isten szava

és hatásos, és áthatóbb minden kétélű kardnál, és behat az elmének és léleknek, az ízeknek és velőknek elosztásáig, és megítéli a szív gondolatait és szándékait". (Zsid. 4, 12.) Jó kard az Úr ígéje: jó kard, mert a szív és a vese vizsgálója, mely elválasztja az igazságtól a hamisságot; de azokat, akiknek lelkét átjárta, nem pusztítja el, hanem megmenti.

Kitűzött témánkhoz elég lesz ennyit elmondani a szent történetből. Hitünk tanítása ez az álnok lelkiismeretről. Most pedig vegyük elő a Bírák Könyvéből olvastakat. Úgysem lehetett közönyösen végighallgatnunk a gyermekgyilkosság történetét. Ismét fussunk tehát végig rajta.

2. *fejezet.* Jefte a zsidók bírája volt. Aggasztotta a hadiszerencse bizonytalansága, és félt a csata meglepetéseitől. Azért fogadalmat tett, hogy ha ellenségeit legyőzi, azt áldozza fel Istennek, győzelme szerzőjének, amivel házába léptekor legelőször találkozik. (Bir. 11, 30—31.) Mikor megnyerte a csatát és szétszórta az ellenséget, hazaindult. De háza pitvarában saját leánya fogadta, gyermeki szeretettől indíttatva és mitsem tudva atyja fogadalmáról. Nyomban eszébe ötlött az atyának fogadalma; sóhajtva gondolt ígérete teljesítésére, és feljajdult: „Jaj nekem, leányom, csalódást szereztél nekem és csalódást magadnak: szavamat adtam az Úrnak, és azt meg nem másíthatom". (U. o. 11, 35.) Leánya így felelt: „Atyám, ha szavadat adtad az Úrnak, hajtsd végre rajtam, amit fogadtál". (U. o.) Csak kéthónapi ha-

lasztást kért magának, hogy felmehessen a hegyekbe és szűzességét megsirathassa. A két hónap elteltével visszatért atyjához. Az pedig teljesítette fogadalmát: ezt a kifejezést kell használnom, mert az esemény lefolyását a Szentírás nem írta le, hanem még a gyermekgyilkosság említésétől is eltekintett.

Most mit tegyünk? Helyeseljük ezt a cselekedetet? A világért sem. Mégis, bár ha a gyermekgyilkosságot nem is helyeslem, felfigyelek a fogadalom aggályos tiszteletére és megszegésének elutasítására. Elvégre Ábrahámnak is azt mondták: „Most már tudom, hogy féled az Istent s kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél". (I. Móz. 22, 12.) Íme az utalás arra, hogy a fogadalmat nem szabad könnyen megszegni. De ugyanez a szentírási hely azt is bizonyítja, hogy Isten nem helyesli a gyermekgyilkosságot: mert a fiút báránnyal helyettesítette, hogy az pusztuljon el helyette.

Itt volt tehát Jefte előtt a példa, amit követhetett volna, mert az Úr nem leli örömét a véráldozatban. Ugyanakkor Isten arról is kioktatta Ábrahámot, hogy a gyermekek életét a vallás szolgálatába kell állítani: a szülők dolga felajánlani őket, nem pedig megölni. Bizony, mikor itt a leány annyit aggodalmaskodott atyja fogadalmáért: mért nem aggodalmaskodott az atya is leánya feláldozásánál? és mikor a leány húzódozott attól, hogy atyja hazugságban maradjon, atyja miért nem húzódozott attól, hogy leányát megölje?

Kérdezhetné valaki: mi a magyarázata annak, hogy Ábrahám esetében Isten nem engedte meg a gyermekgyilkosságot, itt meg eltúrte, hogy megtörténjek? Vajjon személyválogató az Isten? Nem, hanem az érdemek és az erények megválogatója. Valóban, míg nem volt világos a tennivaló, égi szózattal kellett irányítani, hogy a jelen esetre is álljon, meg a jövőre is például szolgáljon. De mikor már előljárt egy példa, nem tartott szükségesnek egy újabb nyilatkozatot, hiszen megmutatta a régi esetben, hogy mit kell tenni.

Vagy talán érdemeik nem voltak egyformák: azért különböztek az események is. Az atya szomorkodott, leánya sírt: mind a kettő kételkedett az Isten irgalmasságában. Nem szomorkodott Ábrahám, és nem kérdezgette atyai érzelmeit. Amint hallotta az isteni szózatot, nem halogatta az áldozatot, hanem készségesen sietett azt végrehajtani. Nem habozott Izsák sem, mikor igyekezett atyjával lépést tartani; nem sírt, mikor megkötözték; nem kért halasztást, mikor fel akarták áldozni. Ezért bőségesebb ott az irgalmasság, ahol készségesebb a hit. Különben egész valójához illő volt, hogy nem sírt atyja tettén; hiszen a neve is annyit jelent: az anya nevetése. (I. Móz. 6.) Ezért a jámbor örvendezésért rendelt oda az Isten egy bárányt az áldozatra: mert nem halogatta önmaga feláldozását, nem kételkedett az Isten irgalmában, és nem aggódott önmaga felajánlása miatt. Nem volt tehát senki sem, aki az atya ennyire áldozatos szándé-

kát visszavonhatta volna: mert minden köteles igérettel annak beváltása is velejár.

3. *fejezet.* Lám, itt véráldozatot mutatnak be, és nincs senki, aki ellene szólna: de ha a szűzesség áldozatát ajánlják fel, mindjárt van, aki azt megakadályozza. Ha itt egy atya gyermekgyilkosságot fogadott, megbocsájtják neki: de ha az atya leányával tisztaságot fogadtat, akkor irígylik az ily jámbor és buzgó felajánlást. Ott a leány, bánkódva ugyan, de vérét ontotta atyja fogadalmáért: itt erre a jámbor ígéretre sem örökségéről, sem szabad akaratáról nem kell lemondania.

Ilyen esetekben még minket is hibáztatnak. De miért? Mert megtiltottuk a meg nem engedett házasságot? Akkor csak hibáztassák ezért Keresztelő Szent Jánost is. És mert véletlenül semmi más elismerésreméltót nem találnak bennünk, hát csak ítéljék el bennünk éppen azt, amit jónak láttak a prófétában. Vajjon nyilvánosan megszégyenítettük-e az illetőt? Gondoljátok meg, vajjon a vértanuságnak is volt-e más oka? Csak azt mondta: „Nem szabad neked őt feleségül venned". (Mt. 14, 4.) Ha ez áll egy férjes asszonyra, mennyivel inkább áll egy felszentelt szűzre! Ha ezt mondhatták egy királynak, mennyivel inkább meg kell mondani a magánszemélyeknek! Legyen hála a Felségesnek, hogy itt nincsen Heródes; bárcsak Heródiás sem volna!

Tehát a szűzesség érdekében nem szabadna beszédet mondani? Miért áll akkor az Irásban: „Szolgáltassatok igazat az árváknak, védelmezzétek az özvegyeket" (Iz. 1.

17.), és más helyen: „Az árvák atyja és az özvegyek bírája". (67. zsolt. 6.) Hát magukra hagyjuk, vagy talán el is ítéljük azokat, kik a tisztaságnak és sértetlenségnek szentelték magukat?

Bizony, még a pogányoknál is tiszteletben állott a szűzesség az áldozati oltár és tűzhely körül. Bár nincs meg bennük a jámbor érdem és a lelki ártatlanság, mégis magasztalják bennük a csupán testi szűzességet is. A szentségtelen szertartásoktól tehát senki sem tiltja el a szűzeket: az Isten Egyházától mégis el akarják tiltani a szűzességet? Ott arra erőszakolják őket, amit sohasem tanultak: itt meg el akarják tiltani azt, amit nem lehet nem tanítani? Ott jutalmakkal tartják őket vissza a házasságtól: itt pedig jogtalan házasságra akarják őket kényszeríteni? Oda erőszakkal viszik el őket: itt meg erőszakkal akadályozzák meg fogadalmukat? Tűrheti-e ezt a papság? Ha kell még halála árán is helyt kell állnia a szűzesség áldozatáért.

Gondoljátok meg: a szűzek méltók voltak arra, hogy Krisztust feltámadása után előbb lássák meg, mint maguk az apostolok. Erre tanított meg a mai napi olvasmány. Mikor a mi Urunk Jézus Krisztus testét János szerint az új sírba helyezték (Ján. 19, 41—42.), Máté evangélista szerint pedig József saját sírjába tették (Mt. 27, 60.), szűzek vigyáztak rá. Helyesen jegyezte meg János, hogy a sír új volt, nehogy valaki azt gondolja, hogy egy régi sírból valaki más támadt fel. Átvitt értelemben jól megfelel az is, hogy egy igaz ember sírjába temették, mert Krisztus az igaz

ember új alakjában támadt fel halottaiból. Betűszerinti értelemben is jól mondja az Írás, hogy a sír másé volt, mert az Úr nem keresett magának sírt. Sírja annak legyen, aki alá van vetve a halál törvényének: aki diadalmaskodik a halálon, annak nincs szüksége sírra. Nem kívánt magának sírt az, aki a halálból diadallal tért vissza. Először Mária látta az Úr feltámadását; látta, és hitt benne. Mária Magdolna is látta, bár ő még ingadozott.

4. fejezet. Ezen a helyen nem kis jelentőségű kérdésre figyeljetek, szűzek: különben esetleg kételkednetek kell az Úr feltámadásában. Lássátok, hogy nemcsak a testi szűzesség szerez érdemet, hanem az értelem ártatlansága is. Mária Magdolnának sem volt szabad megérintenie az Urat, mert kételkedett a feltámadásban. Az érinti meg tehát Krisztust, aki hittel nyúl feléje.

„Mária pedig kinn álla a sírboltnál sírván." (Ján. 20, 2.) Az sír, aki kívül van, mert aki bent van, nem ismeri a sírást. Azért sír, mert nem látja Krisztus testét; és azt gondolja, hogy elveszett, mert ő nem látja. Tehát Mária kívül maradt, de nem úgy Péter és János. Ők aztán futva érkeztek a sírhoz: ezért nem is sírtak, hanem örömmel távoztak el onnét. Az, aki kívül maradt, sírt, nem hitt; azt gondolta, hogy ellopták; mikor az angyalokat látta, akkor sem hitt. Ezért mondták neki: „Asszony! mit sírsz? kit keressz?" (Ján. 20, 13.) Ezt az angyalok mondták, de az Úr utóbb ugyanígy szólította meg őt: ebből lát-

hatjátok, hogy az angyalok szava az Úr parancsa volt.

Tehát, amint mondottam, az Úr is ugyanezen szavakat ismételte meg: „Asszony! mit sírsz? kit keressz?" Aki nem hitt, az az asszony: mert aki hisz, az tökéletes férfiúvá támad fel, Krisztus teljességének mértéke szerint. (Efez. 4, 13.) „Asszony": ez a szó nem jelentése miatt szemrehányás, hanem az ingadozás miatt. És méltán asszony, aki ingadozott, mert a szűz már hitt. „Mit sírsz?" azaz: te magad vagy sírásod oka, önmagadért kell sírnod, mert nem hiszel Krisztusban. „Sírsz", mert nem látod Krisztust: higyj, és látni fogod. „Mit sírsz?" azaz: nem könnyekre van szükség, hanem készséges és Istenhez méltó hitre. Ne a halandó dolgokon járjon az eszed: akkor majd nem sírsz. Ne a veszendő dolgokkal törődj: akkor majd nem lesz okod sírásra. Miért sírsz azon, amin mások örülnek?

„Kit keressz?" azaz: nem látod, hogy itt van Krisztus? Nem látod, hogy ő az a Krisztus, az Isten ereje, Krisztus, a szentség, Krisztus, az Isten bölcsesége, Krisztus, a tisztaság, Krisztus, a feddhetetlenség; ő az a Krisztus, a szűztől született, Krisztus, aki mindig az Atyából, az Atyával és az Atyában van, aki született és nem lett, nem elidegenedett, hanem mindig szeretett, igaz Isten az igaz Istenből?

„Elvitték Uramat, és nem tudom, hová tették őt." (U. o.) Tévedsz, asszony; ne gondold, hogy Krisztust mások vitték el a sírboltból, és nem saját hatalmából támadt fel.

Senki sem vitte el az Isten erejét, senki sem vitte el az Isten bölcseségét, senki sem vitte el a tiszteletreméltó szűzességet. Nem viszik el Krisztust az igaz ember sírkamrájából, sem a szűz szentélyéből, sem a jámbor lélek bensejéből: és ha valaki el is akarná lopni, nem tudná elvinni.

Azután így szólt hozzá az Úr: „Mária, nézz reám!" Ameddig nem hitt, csak asszonynak szólította; amikor már kezdett megtérni, Máriának mondta, azaz Krisztus szülőjének nevét kapta meg. Mert a lélek szellemileg szüli Krisztust. „Nézz rám!" — mondotta. Aki Krisztusra tekint, az megjavul: aki azonban nem látja Krisztust, az csak tévelyeg.

„Azért Mária megfordult, ránézett és mondta: Rabboni, ami annyit tesz, mint mester." (U. o. 16.) Aki rátekint, az megtér; aki megtér, az teljesebben szemléli; aki lát, az előrehalad. Ezért mesternek hívja, pedig halottnak vélte, és beszél hozzá, pedig elveszettnek hitte.

„Ne illess engem" (U. o. 17.), azaz: ha a javulásnak vannak is jelei, még nem érintheti Krisztust, mert ingadozott. „Ne illes engem", vagyis ne illesd az Isten erejét, az Isten bölcseségét, a tiszteletreméltó tisztaságot és szűzességet.

„Eredj atyámfiaihoz." (U. o.) Mi mást akart ezzel mondani, mint azt: ne sírj tovább odakinn. Menj a választottakhoz és kedves papjaimhoz „és mondjad nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez". (U. o.) Mi mást mond ezzel, mint azt: asszony! ne töprengj

itt. Kérdezd meg a tökéletesebbektől: azok megmondják neked, mi a különbség az én Atyám és a ti Atyátok között. Mert aki isteni nemzés révén az én Atyám, az örökbefogadás útján a ti Atyátok. Azt mondta: „az én Atyám": ezzel Isten Fia elválasztotta magát a teremtményektől; azzal pedig: „a ti Atyátok", a lelki örökbefogadás kegyelmére utalt. Hasonlóképen eme szavakkal: „az én Istenemhez" megtestesülésének titkára mutatott rá, mert természet szerinti Atyját az emberi test fölvételének titka miatt Istennek nevezi. Mikor azonban azt mondja: „a ti Istenetekhez", rámutat bennünk végbemenő működésére.

5. *fejezet.* És valóban, amióta Krisztus szenvedett érettünk, igazán Istenünk lett nekünk. Azóta, hogy más dolgot ne is említsek, a szűzek is készek ártatlanságuk megőrzéséért meg is halni. Most nem beszélek egy bizonyos esetről, sem meghatározott személyről. Ahol az Úr kegyelme van, ott kell lennie az Úr békéjének is. Nem vádolok senkit sem nyilvánosan; csak a magam védelmére jöttem. Vádlott vagyok, és ha nem csalódom, vádlóim többnyire közületek valók. Inkább ezek felfogását akarom cáfolni, mint személyüket nyilvánosságra hozni. Gyűlöletes vétkem abban áll, hogy ajánlom a tisztaságot. Pedig aki ezt nem fogadja szívesen, elárulja önnönmagát.

Azt mondják: „sokakat megtanítasz és rábeszélsz a szűzességre". Bárcsak már nagy bűnöm következményeit látnám! Nem bántana az irígységük, csak már az eredményt

szemlélhetném! Bárcsak ti is inkább példákkal támadhatnátok meg engem, mint csak így, puszta szavakkal! De akkor, gondolom, egyenesen abba a gyanúba keverednék, hogy magam bérlem fel színleges vádlóimat, akik a vádakon keresztül tulajdonképen kidícsérnek engem.

Azt mondják: „a szent titkokba beavatott és tisztaságra szentelt leányoknak megtiltod, hogy férjhez menjenek". Bárcsak meg tudnám akadályozni házasságukat! Bárcsak ki tudnám cserélni a menyasszonyi fátyolt a szűzesség szent fátyolára! Miért olyan méltatlan dolog az, hogy a felavatott szűzeket a szent oltártól nem a menyegzőre viszik? És ha jogukban áll hitvestársat választani maguknak, az Istent miért nem választhatják? Hát csak az én tetteimet ítélik meg ilyen szigorúan? Más papoknak érdemül tudják be, ha elhintik a tisztaság magvát és a szűzesség megtartására buzdítanak: miért csak nekem válik gyalázatomra?

6. fejezet. Kérdem: mit kifogásolnak munkámon? Gonosz, vagy új, vagy haszontalan dolgot mívelek? Ha gonosz, úgy gonosz dolog bárki fogadalma; akkor gonosz dolog az angyalok életmódja, amelyet majd a feltámadás ajándékából utánozhatunk; akkor ugyanis nem mennek férjhez, nem házasodnak, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok az égben. (Mt. 22, 30.) Tehát a feltámadás vágyát ítéli el, aki ezt elveti. Nem lehet az gonosz dolog, amit az embernek jutalmul tűznek ki. Lehetetlen is, hogy ne tessék az olyasmi, aminek kézzelfogható eredményei

vannak, és ami után mindnyájan vágyakozunk.

Mondjuk hát, hogy nem gonosz dolog. De talán új? Mi ugyanis minden új dolgot, amire nem Krisztus tanított bennünket, joggal elvetünk; mert a hivők útja Krisztus. Ha tehát Krisztus nem tanította azt, amit mi tanítunk, úgy mi is hajlandók leszünk azt elvetni. Döntsük el tehát: tanította-e Krisztus a tisztaságot, vagy elvetendőnek tartotta? Ő mondotta: „És vannak férfiatlanok, akik magukat tették férfiatlanná a mennyek országáért". (Mt. 19, 12.) Van tehát egy kiváló hadsereg, mely a mennyek országáért harcol. Ime, Krisztus már akkor is tanította a tiszta szűzesség gyakorlását.

Az apostolok is úgy látták, hogy a szűzesség a többi erények fölött áll. Azért mondották: „Ha így van az ember dolga a feleséggel, nem érdemes megházasodni". (U. o. 10.) Ezzel a kijelentéssel súlyosnak ítélték a házasélet terhét, és egyben nagyobbra tartották a tisztaság kegyelmét. Mégis, az Úr tudja, hogy a sértetlenséget hirdetni kell ugyan mindenki számára, de csak keveseknek való azt követni is: „Nem mindenki fogja fel ezt az igét, hanem akiknek megadatott" (U. o. 11.), azaz a tisztaság nem általánosan kötelező és mindennapi dolog. Nem is engedik meg a gyengéknek, hanem csak az erénynek tudják be. Így van tehát megírva: „És vannak férfiatlanok, akik magukat teszik férfiatlanokká a mennyek országáért"; ezzel azt is megmutatja, hogy mennyire nem

középszerű ez az erény: „Aki fel tudja fogni, fogja fel". (U. o.)

Eme szavak után ajánlották fel megáldásra az anyák gyermekeiket, hogy gyermeki ártatlanságukat egész életükre sértetlenül megőrizzék. Ilyeneké ugyanis a mennyek országa, akik gyermekkori tisztaságba, mondhatnám a gyermeki természetbe térnek vissza, a romlottság megtapasztalása nélkül. Tehát égi szó helyesli a szűzességet, és isteni parancs kívánja.

Utánozzuk most mi is az isteni kinyilatkoztatást. Amint ugyanis föntebb megemlítette, hogy nem szabad a házasságot felbontani, hacsak nem paráznaság miatt, a következőkben a tisztaság kegyelméről és jutalmáról beszél. (U. o. 9.) Igy tanít arra, hogy nem ítélhetjük el a házasságot, hanem inkább dícsérnünk kell; de a tisztasági fogadalmat többre kell becsülnünk a házasságnál. Ki volna annyira ellensége az igazságnak, hogy elítélné a házasságot? Viszont ki volna annyira belátás nélkül, hogy nem vesz tudomást a házasság terheiről? Ugyanis „a férjetlen asszony és a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék férjének". (I. Kor. 7. 34.)

És hiába nem vét a házasságkötéssel: ezeken a bajokon kívül ott vannak még a testi nyomorúságok is. Sok szenvedéssel jár a szülés; nagy teher a gyermekek felnevelése. Ezek azért vannak benne a kinyilatkoztatásban, hogy a házasok vissza ne riadjanak a

rájuktörő nehézségektől. Bizony sokan mondják a szülés fájdalmai közben, hogy inkább lemondanak a házaséletről; sokan vannak olyanok is, akik nem bírják a házasság terhét és elidegenednek feleségüktől. Azért is írta már előbb az Apostol: „Feleséghez vagy-e kötve? Ne keress elválást". (U. o. 27.) Jól mondja, hogy „kötve vagy", mert a férfit és a nőt a szerelem kapcsolata tartja össze, és szerelmi kötelékek fűzik egybe őket.

Jó a házassági kötelék, de mégis csak kötelék: jó a házasság igája, de mégis csak igavonás, a világ igájának vonszolása, hogy jobban tessék férjének, mint az Istennek. Bizony jók a szeretet sebei, és többet érnek a csókoknál: „Többet érnek a sebek barától, mint álnok csókok ellenségtől". (Péld. 27, 6.)

Ne kifogásolja senki a tisztaságot, ha a házasságot választotta, de az se kárhoztassa a házasságot, aki a tisztaságot követi. Mert az Egyház már elítélte az ellenkező felfogásúakat, azokat tudniillik, akik fel merik bontani a házassági kapcsolatot. Halljátok csak, mit mond a szent Egyház: „Jer, kedvesem! menjünk a mezőre, háljunk a tanyákon: reggel menjünk a szőlőkbe, lássuk, kihajtott-e már a szőlő". (Én. 7, 11—12.) Sok termést hoz a szántóföld, de jobb az a föld, mely bőven hoz termést is, virágot is. Az Egyház földje is sokfélét terem. Itt szűzi virágokkal megrakott tavaszi hajtásokat láthatsz; ott olyan az erős és kemény özvegység, mint mezőn a fák; amott láthatod az egyházi há-

zasság termékeny vetését, mely telerakja a világ magtárait, és mint a bőven termő szőlő, megtölti az Úr Jézus préseit, hogy csak úgy árad belőle a házassági hűség mustja.

7. fejezet. Tehát nem gonosz és nem is új dolog a tisztaságra való törekvés. Most lássuk: hátha esetleg károsnak kell tartanunk? Valóban, már többen emlegették előttem, hogy elvesz a világ, kipusztul az emberiség, és hanyatlásnak indul a házasság. Kérdem azonban: van-e olyan ember, aki feleséget keresett, és nem talált? Mikor indítottak háborút a szűzekért? Ki vesztette már életét a szűzek miatt? A házasságok okozzák ezeket. Némelyik háborút kezd, hogy elpusztítsa felesége csábítóját, vagy nekitámadjon elrablójának. Az ilyen harcok mindig bajt hoztak a társadalomra. Megszentelt szűze miatt senkit sem ítéltek el, mert a szűzességre nincs büntetés kiszabva; inkább a vallásosság táplálja és a hit őrzi meg.

Ne gondolja senki, hogy a szűzek felajánlásával kifogy az emberiség. Lám, ahol kevesebb a szűz, ott az emberek is kevesen vannak; ahol nagyobb a szűzek száma, ott az emberek is többen vannak. Tudjátok, hogy hány szűzet szokott felavatni az alexandriai, az egész keleti és az afrikai egyház évenként? Nálunk kevesebb ember születik, mint amennyit ott szűzzé avatnak. Tehát az egész földkerekség szokása alapján kimondhatjuk, hogy a szűzesség hasznos intézmény; különösen ha arra gondolunk, hogy szűztől született az üdvösség, mely

megtermékenyítette az egész római birodalmat.

De talán a nősülni akaró ifjúság helyzete lesz nehezebb? — Hátha ellenkezőleg, könnyebb lesz? Egy kis beszédem volna ezekkel, akik szerint a szűzességet meg kellene tiltani. Tehát beszéljük csak meg, kik ezek? Olyanok, akiknek már van feleségük, vagy akiknek még nincsen? Akiknek már van feleségük, ne féljenek: feleségük nem válhatik újra szűzzé. Akik meg nőtlenek, miért nem méltányosabbak magukkal szemben? Miért akarnak éppen olyanokat feleségül venni, akik nem akarnak férjhez menni? Vagy talán azok az apák neheztelnek a szűzek avatása miatt, akiknek eladó leányaik vannak? Ezek se féljenek, ha tanácsomat követik: kevesbedni fog a férjhezmenendők száma, tehát leányukat könnyebben főkötő alá adhatják.

Sokan azt ajánlják, hogy a korosabb hajadonokat kell elfátyolozni. Én is elismerem, hogy a papság részéről óvatosságra van szükség, és nem kell meggondolatlanul elfátyolozni a leányt. Legyen tekintettel a leány érettségére, vizsgálja meg komolyságát, megállapodott erkölcseit, tisztaságának éveit és tiszta lelkületét, végül azt is, hogy biztosan vigyáz-e rá édesanyja és józan, munkás környezetben él-e? Ha mindezek megvannak, akkor a szűz már éltesebb korúnak számíthat; ha mindez hiányzik, akkor vissza kell utasítani a leányt, mert ha nem is évek szerint, de erkölcsileg kiskorúnak számít.

Tehát nem éltesebb koruk miatt utasítják el oket, hanem inkább lelkületüket vizsgálják. Teklát sem kora, hanem erényessége érlelte meg. És minek is fűzzem tovább ezt a gondolatot: Isten előtt minden életkor alkalmas, és mindegyik tökéletes Krisztus szemében. Mit csodálkozol azon, hogy fiatal korukban tesznek fogadalmat? Nem olvastad, hogy gyermekek is szenvedtek vértanuságot? Mert írva van: „Kisdedek és csecsemők szájával hirdetteted ellenségeiddel szemben dícséretedet". (8. zsolt. 3.) Hogyne követhetné őt a serdülő fiatalság a megtartóztatásba, mikor a kis gyermekek egészen a halálba is követhették? Szinte lehetetlennek tartjuk, hogy az eladósorban lévő leányok követhessék őt országába, pedig a gyermekek is követték őt a pusztába. Azt olvassuk ugyanis, hogy az öt kenyérből négyezren laktak jól, „nem számítva az asszonyokat és a gyermekeket." (Mt. 14, 21.)

Ne tartsátok hát távol Krisztustól a gyermekeket, mert ők is vértanuságot szenvedtek Jézus nevéért: mert „ilyeneké a mennyek országa". (Mt. 19, 14.) Az Úr hívja őket, te meg visszatartod? Róluk mondta az Úr: „Hagyjátok őket hozzám jönni". (U. o.) A serdülteket se tartsátok vissza; róluk van megírva: „Ezért szeretnek téged a lányok" (Én. 1, 2), „és anyád házába vezettek téged". (U. o. 8, 2.) Végül még a kicsinyeket se válasszátok el Krisztus szeretetétől: hiszen már anyjuk méhében prófétai ujjongással köszöntötték őt. (Lk. 1, 41.)

8. fejezet. Már az Egyház élete legkezde-

tén tömegek jártak Jézus után. Mi okból? Mert — úgymond — „Ő mindegyikre rátévén kezét, meggyógyítá őket." (Lk. 4, 40.) Nem számított, milyen időben és milyen helyen gyógyított. Mert az orvosságot minden helyen és minden időben meg kell adni. Máriát szobájában áldja meg az angyal (Lk. 1, 28.); Dávidot is a házban kenik fel prófétává. (I. Kir. 16, 3.) Jézus mindenütt gyógyít, mindenütt orvosol: útközben, a házban, a pusztában. Útközben gyógyítja meg azt, aki ruhája szegélyét érintette (Mt. 9, 20.), a zsinagóga előljárójának leányát a házban támasztja fel (Mk. 5, 41.), a pusztában meg a tömegeket gyógyítja meg. „Naplementekor pedig mindazok, akiknek különböző bajban szenvedő betegeik valának, hozzá vivék azokat. Ő pedig mindegyikre rátevén kezeit, meggyógyítá őket." (Lk. 4, 40.) Tehát a pusztában is gyógyított; még napnyugtakor is, végül kézrátétellel gyógyított: hogy Isten- és embervolta egyformán megnyilvánuljon. Azért a tömeg is méltán kereste őt már kora hajnalban.

Nézem a sorrendet: napnyugtakor hozzák Krisztushoz a betegeket, virradatkor pedig a tömeg keresi őt. Lehet-e Krisztust máskor keresni, mint nappal? Mert aki világosságban jár, nem marad el Krisztustól. Éjszaka még a betegek sóhajtása hangzott; nappal már a nép hite és a gyógyultak öröme zengett, hogy beteljesedjék az írás: „Este sírás tér be, de reggelre a vidámság". (29. zsolt. 6.)

Mi is kövessük őt nappal. Itt az Egyház napja, melyet már Ábrahám látott, és örült

neki. (Ján. 8, 56.) Nappal kövessük, mert éjjel nem találhatjuk meg: „Fekvőhelyemen éjente kerestem, akit szeret a lelkem; kerestem, de nem találtam". (Én. 3, 1.)

A tereken és az utcákon nem találunk Krisztusra. Hiszen az sem tudta őt megtalálni, aki így szólt: „Felkelek, járom a várost, utcáit és tereit, keresem, akit szeret a lelkem. Kerestem, de nem találtam". (U. o. 2.) Ne keressük Krisztust ott, ahol úgy sem tudjuk megtalálni. Krisztus nem a piacon tartózkodik. Mert Krisztus a béke, a piac pedig a pörösködés; Krisztus az igazság, a piac pedig a gonoszság; Krisztus munkálkodik, a piac pedig a tétlenség; Krisztus a szeretet, a piac pedig az irígy leszólás; Krisztus a hűség, a piac pedig a csalás és hitszegés; Krisztus az Egyházban van, a piacon pedig a bálványok. Kerüljük hát a fórumot, és meneküljünk az utcákról.

„Az okosságot barátnődnek szólítsd, hogy megóvjon téged mások asszonyától, az idegen nőtől... aki hol az utcán, hol a piacon, hol a szegleteknél leskelődik." (Péld. 7, 5, 12.) Csak kerüljük az utcát! Az is sértés, ha nem találod meg, akit keresel; de az is hiba, ha ott keresed, ahol nem kellene: például olyan férfiak házában, akik hamisan veszik fel a tanító nevet; vagy ha arcátlanul, szégyelősség nélkül keresed.

Az ő Egyházának példájára vigyázzunk, hogy rajta ne kapjanak bennünket az őrök, akik a várost járják: „Ott találtak engem a várost járó őrök; ütöttek, sebesre vertek, elvették tőlem leplemet a falak őrei". (Én.

5, 7.) Nem önmagában, leányaim, ismétlem: nem önmagában, hanem mibennünk sebesül meg az Egyház. Vigyázzunk tehát, hogy botlásunk az Egyház romlására ne legyen, hogy el ne vegyék leplünket, az okosság ruháját, a türelem jelvényét, ami nem fér össze a tetszelgés lágy öltönyével: „Ime, akik puha ruhát viselnek, a királyok házaiban vannak". (Mt. 11, 8.) Ránk Krisztus adott palástot, ugyanazt, amit ő hordott, és amibe az apostolokat is öltöztette. De azt is megmondta, hogy ha a köntösünket kérik, adjuk oda a palástot is. (Mt. 5, 40.): add hát oda a világi bölcselkedés palástját, és mintha azelőtt mezítelen lettél volna, úgy vedd magadra az okosság ruháját.

9. fejezet. Tehát ott keressük Krisztust, leányaim, ahol az Egyház keresi: a balzsamos hegyekben, ahol az égretörő, magasztos cselekedetek erénykoronái csak úgy öntik az élet illatát. A szűz kerüli az utcákat, a csődületet, a piaci lármát, amint írva van: „Fuss, kedvesem! Tégy úgy, mint a gazella, úgy mint a szarvasborjú a balzsamos hegyeken". (Én. 8, 14.) Mert irígy sárkányok, üldöző kutyák és alattomosan leselkedő kígyók között nem maradhat meg, hanem az erények magaslataira költözik, az Egyház leányai lelkébe, akik elmondhatják magukról: „mi Krisztus jó illata vagyunk az Istenért." (II. Kor. 2, 15.)

Hogy a pusztáról is beszéljünk: ő maga rámutat, hol keressük: „Virág vagyok én a mezőn és liliom a völgyben. Amilyen a liliom a tövisek között". (Én. 2, 1—2.) Ez az a másik

hely, ahol az Úr tartózkodni szokott; de nem is egy, hanem több pusztában is. „Virág vagyok én a mezőn": mert szívesen jár a nyiltan kitáruló, tiszta lélekbe. „Liliom a völgyben": mert Krisztus az alázatosság virága, nem a hivalkodásé, a kívánságoké, nem az érzékiségé, hanem az egyszerűségé. „Amilyen a liliom a tövisek között": bizony, kemény munkából és töredelmes lélekből fakad a jóillatú virág; mert Istent a bűnbánó szív engeszteli meg.

Ez az a pusztaság, leányaim, mely a mennybe vezet, amint írva van: „Örvend majd akkor a pusztaság s a járatlan vidék, ujjong majd a sivatag, és virul, mint a liliom". (Iz. 35, 1.) Ebben a pusztaságban bontja ki a jótettek ágait az a jó gyümölcsöt termő nemes fa (Mt. 7, 17.), mely Isten felé emeli koronáját. Mellette lombosodnak a mi erdőnk fái is: „Mint az almafa az erdő fái között, olyan a kedvesem az ifiak között". (Én. 2, 3.) Az Egyház pedig ennek láttán örvendezve mondja: „Árnyékában kívánok én megtelepedni, és gyümölcse édes az ínyemnek". (U. o.)

10. fejezet. Most már tudod, hol keresd Krisztust: tanuld meg azt is, hogyan érdemelheted ki, hogy keressen téged. Hívd a Szentlelket, mondván: „Raita, északi szellő! Déli szél, jöjj! Lengj át kertemen, hadd áradjon szét balzsamod illata". (Én. 4, 16.) „Jöjjön a kedvesem a kertjébe és élvezze pompás gyümölcseit". (U. o. 5, 1.) Az Ige kertje a megtisztuló lélek, és gyümölcsfáin az erények teremnek.

Ime, el is jött; és akár eszel, akár iszol, akár imádkozol, jelen van, és így szól: „Jertek, egyétek étkemet, és igyatok a borból". (Péld. 9, 5.) Ha esetleg alszol, kopog az ajtódon. Mondom, gyakran eljön, és benyujtja kezét az ablakon, de nem mindig és nem mindenkinek, csak annak a léleknek, amelyik elmondhatja: „Már levetettem köntösömet". (Én. 5, 3.) E világi éjszakában ugyanis először le kell vetned a testi élet ruháiát; az Úr is elhagyta a testet, hogy érted diadalmaskodjék e világ urain és hatalmasságain.

„Hogy öltsem fel újra?" (U. o.) Látod, mit mond az Istennek szentelt lélek? Úgy levetette magáról a testi cselekedeteket és a földi erkölcsöket, hogy már, ha akarná, sem tudná hogyan felvenni. „Hogy öltsem fel újra?" azaz: milyen tartózkodással? milyen szemérmességgel? és végül hogyan emlékezzem rá vissza? Mert a jó megszokásával a régi rossz szokás eltűnt.

„Már megmostam lábamat; hogy szennyezzem be ismét?" (U. o.) Tudod az Evangéliumból, hogy a lábmosás a hit titka és az alázatosság jele, az Irás szerint: Ha tehát én, az úr és mester megmostom a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábát." (Ján. 13, 14.) Ez vonatkozik az alázatosságra. Ami pedig a hit titkát illeti: meg kell mosnia lábát annak, aki részesedni akar Krisztusban: „Ha meg nem moslak, nem lesz részed énvelem". (U. o. 8.) Ha Péternek is ezt mondják, mi állhat akkor mireánk?

Aki már megmosta lábát, annak nem szük-

séges újra megmosnia, de vigyáznia kell, hogy újra be ne mocskolja. Jól mondja a szent Egyház: „Már megmostam lábamat". Nem azt mondja: „Hogyan mosom meg ismét?", hanem: „Hogy szennyezzem be ismét?" A testi cselekedet példájával arra int tehát, hogyan kell lemosnunk tetteink nyomát a lélekben. Azért, ha már egyszer megmostad lábadat az örök forrás vizében, és megtisztítottad a misztérium szentségében: vigyázz, hogy a piszkos testi kívánságok és az ocsmány cselekedetek megint földi sarat ne kenjenek rá.

11. fejezet. Aki így él, elmondhatja: „Kedvesem benyujtotta kezét a nyiláson, és erre bensőm felindult". (Én. 5, 4.) Jól is van az, hogy az Úr jövetelére bensőnk felindul. Máriát is megzavarta az angyal érkezése: mennyivel inkább zavarba hoz bennünket Krisztus jövetele! Az isteni erő hatására eltűnik a testi szenvedély, és elenyészik a külső ember. Te is felindulhatsz, te is siess. Akkorában is sietve kellett elfogyasztani a húsvéti bárányt. (II. Móz. 12, 11.) Kelj fel tehát, nyiss ajtót: Krisztus van ajtódnál, ő kopogtat házad pitvarában. Ha ajtót nyitsz, belép: az Atyával együtt jön be.

Ajándékát nemcsak akkor teszi le, ha belépett, hanem már előre is küldi. A lélek még zavarban van, még szobája falánál tapogatódzik, még ellenséget gyanít Krisztus helyébe, még a test kötelékeit oldozgatja és zárját nyitogatja: Krisztus még kint kopog, de „kezem mirrhától csepegett, ujjam tele lett finom mirrhával a retesz fogantyúján".

(U. o. 5.) Milyen mirrha ez? Ezt ajánlotta fel Nikodémus, az igaz mester Izraelben (Ján. 3, 10.), aki legelőször hallhatott az újjászületés titkáról, aki János szerint száz font mirrha- és áloe-keveréket hozott Krisztus teste számára (Ján. 19, 39.): a hit utolérhetetlen illatszerét.

Ez az illat árad az ajtót nyitó lélekből. Örök illat ez; először csak az Atyánál és az Atyában volt. Csak az angyaloknak és arkangyaloknak illatozott, mondhatnám, az ég edényében. Akkor az Atya megnyitotta száját és mondotta: „Ime, a nemzetek világosságává tettelek, hogy üdvösségem légy a föld széléig". (Iz. 49, 6.) Az Ige földreszállt; és minden megtelt az Ige új illatával. Az Atya szíve ünnepi szózattól áradt (44. zsolt. 1.), szétömlött a Fiú illata, a Szentlélek lehellete betöltött minden szívet, mert „az Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által". (Róm. 5, 5.)

Isten Fia először visszatartotta teste edényében ezt az illatot, kivárva küldetése idejét, az Irás szerint: „Az Úr értelmes nyelvet adott nekem, és megtanított arra, hogy mikor kell beszélnem". Aztán eljött az órája, megnyitotta száját és kiárasztotta a kenetet, midőn erő ment ki belőle.

Ez a kenet a zsidókra áradt ki, de a pogányok gyüjtötték össze; Judeára ömlött ki, de az egész földkerekségen illatozott. Ez a kenet érte Máriát: és a szűz fogant és jó illatot szült, az Isten Fiát. Ez a kenet ömlött ki a vizekre és megszentelte azokat. Ez a kenet áradt a három ifjúra: és a tűz vizet harmato-

zott rájuk. (Dán. 3, 23.) Ezzel kenték fel Dánielt: és megszelidítette a vad oroszlánt. (Dán. 6, 22.)

Naphosszat folyik ez a kenet, de sohasem fogy el. Fogd edényedet, ó szűz, menj oda, hogy megtölthesd vele. Háromszáz dénárra becsülték, de most ajándékozzák, nem pénzért adják, hogy mindenki vihessen belőle. Kend meg magad, ó szűz; ha kiömlik a kenet, ne szomorodj el, mint Judás (Ján. 12, 5.), hanem temetkezzél magadba Krisztussal együtt. Gondosan zárd el edényedet, hogy a kenet ki ne ömöljék belőle. Zárd el a sértetlenség kulcsával, szégyenlős beszéddel, tartózkodó szerénységgel.

12. fejezet. Ezért, ó egyszerű lélek (Krisztus sem bámulja meg a világi méltóságok jelvényeit; nem csodálja az aranyos ruhát és a drága nyakláncot, sem az előkelő, ragyogó drágakőfűzéreket, melyek költségei miatt az Egyházban is elég gyakori a perlekedés és a békétlenség), de különösen te, aki a szűzek közül való vagy, aki a testi szépséget a lélek ragyogásával világítod meg (kicsi híja, hogy össze lehet téged hasonlítani az Egyházzal), mondom, te, mikor éjnek idején szobádban tartózkodol, mindig Krisztust forgasd eszedben, és minden pillanatban az ő érkezésére vári.

Ha úgy látod, hogy késik, kelj fel. Késik, ha sokáig alszol; késik, ha szünetelteted az imádságot; késik, ha nem zsoltárokra nyílik meg ajkad. Első virrasztásaidat Krisztusnak szenteld, első munkádat Krisztusnak áldozd fel. Már föntebb hallottad hívását: „Jöjj a

Libanonról, mátkám!" (Én. 4, 8.) Küzdeni jöjj a világba; a világ legyőzése után Krisztushoz készülj. Hallottad, hogy elkerített téged az oroszlánok és párducok, vagyis a bűn támadásai elől; hallottad, hogy megtetszett neki erényeid szépsége; hallottad, hogy ruháid illatát, vagyis érintetlenségednek jó illatát többre tartja minden más illatnál; hallottad, hogy bezárt kert vagy, tele édesgyümölcsű fákkal. Imádkozz tehát, hogy leheljen rád a Szentlélek, lengedezzen fekvőhelyed felett, és erősítse a szent gondolkodás és a lelki kegyelem illatát. Azt feleli majd neked: „Aludtam, de szívem ébren volt". (Én. 5, 2.)

Hallod, hogy kopog az ajtón, és azt mondja: „Nyiss ki nekem, húgom, barátnőm, galambom, szeplőtelenem!" (U. o.): húga vagy a szeretet alapján, galambja az egyszerűség miatt, szeplőtelenje erényeidnél fogva; „Mert a fejemet harmat lepi". (U. o.) Mert ahogyan az ég harmata elveszi az éjszaka szárazságát, úgy a mi Urunk Jézus Krisztus harmata a világ sötét éjszakájába hullatja az örök élet nedvét. Ez az a fő, melyet nem tudott kiszárítani a világ forrósága, és elmondhatta: „Mert ha a zöldelő fával ezt cselekszik, mi lesz a szárazzal?" (Lk. 23, 31.) Ez a fő olyan bőven harmatos, hogy másoknak is juttathat belőle. Igazán bővelkedik a krisztusi fő: a te főd is Krisztus, akinek annyira van, hogy bőkezűsége soha ki nem meríti, és tartós adakozása ki nem fosztja. Ezt a főt nem érinti olló, mert a vas a háború eszköze, a széthúzás jelvénye.

Hajának fürtjeit is belepte az éj harmata. Ne keress itt, húgom, testi hajfürtöket. Nem dísz az, hanem bűn; nem az erény parancsa, hanem a forma csábítása. A Názáretinek más fürtjei vannak, melyeket olló nem érintett, senki le nem nyírt. Ezeket nem bodorították sütővassal, és nem rendezték el művészien, hanem ragyogó erényeinek sokféle formájában göndörödnek. Tanuld meg a Szentírásból, milyen fürtök illettek a nazireusokhoz. Amíg azok Sámsonnál is érintetlenek maradtak, senki sem tudta őt legyőzni. (Bir. 16, 17.) Mikor elvesztette fürtjeit, erényeinek érdemétől is megfosztatott.

Mikor tehát meghallod az Ige hangját, ne azon törd a fejed, hogyan öltsd fel előző este levetett tunikádat, mert már a közelben jár, és könnyen megbánthatja a lelki aluszékonyság. Mondom, ne törődj vele, felejtsd el, hogyan kell öltözködni; és mintha már az Úr ott is állna, semmi testi kötelékkel nem gondolva, megzavarodva ugorj fel. Felkelés közben imával készítsd elő lelkedet; a földről a magasba készülődjél, és igyekezz kinyitni lelked ajtaját. Mikor kinyujtod kezedet, tetteid a hűség illatát árasszák.

Csak tartsd magad elé kezedet, és cselekedeteid illatát állandó és éber figyelemmel vizsgáld. Jólesőn árad majd az illat jobbkezedről, és tagjaidon érezni lehet a feltámadás lehelletét; ujjaidról mirrha izzad, azaz lelki tetteid az igaz hit kegyelmét árasztják. Tehát öröm önti el, ó szűz, egész tested bensejét; önmagadnak édes és jóleső leszel; így (a bűnösöknél gyakori jelenség) nem kez-

ded megútálni önmagadat. A testi áltatás takaróit levetve, mezítelen egyszerűségben sokkal jobban fogsz tetszeni önmagadnak.

Így kívánt meg téged Krisztus, így választott ki magának. Tehát belép a kitárt ajtón; nem fog rászedni, ha megígérte, hogy betér hozzád. Öleld meg hát, akire vártál; járulj hozzá, és megvilágosodol; tartóztasd, kérd, hogy ne menjen el hamar, könyörögj, hogy ne húzódjék vissza. Mert az Isten Igéje fut; unalommal meg nem fogható, hanyagsággal meg nem tartható. Lelked mindig szavai előtt maradjon, és égi társalgással tarts ki nyomában, mert hamar tovább indul.

Aztán mit mond a lélek: „Kerestem őt, de nem találtam többé, hívtam, de nem adott választ". (Én. 5, 6.) Ne gondold: nem fogod lenézni önmagadat, hogy hívásod, kérésed, kinyitásod után mégis oly hamar tovább ment; mert sokszor enged ránk kísértést. Mit mondott az evangéliumban is az őt tartóztató népnek?: „Más városoknak is kell hirdetnem az Isten országát; mert azért küldettem". (Lk. 4, 43.)

De ha úgy is tetszik, hogy már eltávozott, eredj ki, kutass utána. Áhítatodban most már ne rettentsenek vissza a fórumon feltűnő őrök; ne félj a várost járó őrségtől (Én. 7, 7.), ne ijedj meg a sebektől: nem árthatnak azok Krisztus követőinek. Habár testedet, azaz testi életedet el is veszik, mégis közel van Krisztus. Találd meg, és jól nézz utána, hol maradhatsz vele együtt, hogy esetleg el ne távozzék tőled; mert a hanyagokat gyorsan elhagyja.

13. fejezet. Ki más taníthatna meg téged Krisztus magatartására, mint az Egyház? Sőt már tanított is; olvasd csak: „Alig, hogy elhagytam őket, megleltem, akit szeret a lelkem; megragadtam, el nem engedem". (Én. 3, 4.) Mivel tarthatod hát magadnál Krisztust? Nem erőszakkal, nem kötélhurokkal de igenis megkötözheted a szeretet kötelékeivel, a lélek szíjjával, és magadhoz foghatod lelked szeretetével. Ha te is meg akarod tartani Krisztust, keresd állhatatosan, és ne félj a szenvedésektől; mert jobban rátalálhatsz Krisztusra a testi szenvedések, sőt egyenesen az üldözők keze között. Azt olvastad: „Alig, hogy elhagytam őket", azaz, ha kijutottál az üldözők kezéből, és nem engedtél a földi hatalmaknak, csekély idő multán, egy rövid pillanat mulva már eléd jön Krisztus, és nem hagy sokáig kísértésben.

Igy keresd őt, és megtalálod. Akkor majd elmondhatod: „Megragadtam, el nem engedem, míg be nem viszem anyám házába, édes szülőm kamarájába". (U. o.) Anyád háza és édes szülőd kamarája nem más, mint saját legbelső éned. Erre a házra vigyázz, ennek belső szobáit tartsd tisztán. Mikor már egészen szeplőtelen lesz, és nem lesz benne a rossz lelkiismeretnek egyetlen foltja sem, akkor majd a sarokkő erejével lelki épület emelkedik föléje a szent papságnak, és a Szentlélek lakozik benne. Aki így keresi Krisztust, aki így könyörög hozzá, azt nem hagyja el, sőt gyakran meglátogatja, mert ő velünk van a világ végezetéig. (Mt. 28, 20.)

Megtaláltad tehát Krisztust, és magadnál

is tartod. Azt találtad meg, aki kezét benyujtotta ablakodon. (Én. 5, 4.) Nem más a mi ablakunk, mint amin keresztül Krisztus műveit szemléljük: a lélek szeme, értelmi látásunk. Azért, ó szűz, Krisztus képe tűnjék fel ablakod alatt; az ő keze nyúljon be rajta: az Ige szeretete, ne pedig a testi szerelem fogjon el téged. Ha tehát az Isten Igéje nyujtja be kezét ablakodon, ügyelj, hogy ablakod rendben legyen és a bűnök minden porát letöröld róla. A szűz ablakán semmi rútság, semmi hamisság ne legyen. Távol legyen tőle a szemöldökfesték és a többi erőltetett, üres, léha szépítés, távol legyen tőle az erkölcstelen szerelem csábítása. Hasonló módon kell vigyázni a fülre is: nem kell átszúrni, függőket ráakasztani; csak egy dísze legyen: üdvös dolgok hallgatása.

Szoktasd rá magad, hogy ajtód éjnek idején zárva legyen, és senki könnyen nyitva ne találja. Maga a jegyes is azt akarja, hogy mikor kopog, zárva legyen. Szánk a mi ajtónk; majdnem egyedül csak Krisztusnak szabad kinyitnunk: ne is nyissuk ki, csak Isten Igéje kopogására. Azért van megírva: „Elzárt kert vagy, mátkám, húgom, elzárt kert, lepecsételt forrás" (Én. 4, 12.), hogy ne nyissa meg könnyen száját, sem pedig ne engedje át közönséges beszélgetésnek. Hiszen még istenes dolgokról is csak úgy illik nyilatkoznod, ha Isten Igéje kérdezett. Mi közöd másokhoz? Csak Krisztushoz szólj, csak vele társalogjál. Mert ha meg van írva, hogy az asszonyok a templomban hallgassanak (I. Kor. 14, 34.), mennyivel inkább nem

helyénvaló, hogy a szűz és az özvegy ajtaja tárva-nyitva álljon. A szemérem ellensége hamar becsúszik; és hamar olyan szó esik ki rajta, amit szeretnél visszavonni.

Ha Éva ajtaja zárva lett volna, nem felelt volna a kígyó kérdésére, és Ádámot sem szedték volna rá. (I. Móz. 3, 6.) Az ablakon át mászott be a halál (Jerem. 9, 21.), azaz Éva ajtaján keresztül. A halál jön be ajtódon, ha hazudsz, ha trágár vagy pajkos dolgokat beszélsz, végül, ha szükség nélkül nyilatkozol. Tehát zárva legyen ajkad ajtaja, és legyen elreteszelve hangod is, a pitvar. Csak akkor nyisd ki a reteszt, ha Isten hangját, vagy Isten szavát hallod. Akkor majd mirhától csepeg a kezed (Én. 5, 5.), akkor majd kiárad fölötted a keresztség kegyelme, hogy Krisztussal meghalj a világ számára, és Krisztussal támadj fel. „Azért tehát, ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon" (Kolossz. 3. 1.). Mikor Krisztust keresitek, az Atyaistent látjátok, mert Krisztus az Atya jobbján ül.

De a Krisztus után járó ne legyen mindig az emberek között. Ne legyen a piacon; az utcákon ne hangozzék panaszkodó hangja és csoszogó léptei; ne legyen mindenkinek hozzáférhető és közönséges megjelenésű. Az Apostol eltanácsol a földi társaságtól, és azt ajánlja, hogy lelked szárnyán majdnem a természet határáig repülj ki belőle. „Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket" (U. o.). Azonban ez lehetetlen volt e testi börtön foglyainak, mert lelkünk, természe-

tünk bizonyos törvénye szerint fogva van, és csak a test halála után repülhet vissza a magasba. Azért hozzáteszi: „Hiszen meghaltatok, és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben" (U. o. 3.). Ha el van rejtve Krisztussal az Istenben, ne mutatkozzék a világ előtt: Krisztus is meghalt a világnak, és az Istennek él.

Most nézd: amennyire szereti Krisztus, hogy utána kívánkozunk, annyira nem szereti, ha beszélgetéssel töltjük az időt. Tehát a szűz is megnyitotta ajtaját Isten Igéjének; lelke elhagyta e világot, és megmaradt Krisztusnál. „Kerestem őt, de nem találtam": ezt azért mondja, mert Krisztus szívesen veszi, ha sokáig keressük.

14. fejezet. Megtalálták a szerelmes leányt a várost járó őrök. Talán olyan őrök, kiknek mivoltán gondolkodnunk kell. A város is olyan, hogy kapui nincsenek bezárva. Erről a városról olvassuk: „És kapui nem záratnak be egész nap, mert nem leszen ott éjszaka. És ha odaviszik a nemzetek dícsőségét és tiszteletét". (Jel. 21, 25—26.) Ez a város tehát a mennyei Jeruzsálem (Zsid. 12, 22.), ahol már tökéletesen és szeplőtelenül őriznek meg; mert oda be nem lép semmi közönséges. A tiszta, a szemérmes nem közönséges, mert be van írva az élet könyvébe. (Jel. 21, 27.)

A várost már megtaláltuk. Menjünk be tehát, és nézzük világosságát, nézzük falait, nézzük lakóit, nézzük alapfalait, nézzük meg a várost járó őröket is. De hogyan menjünk be? Ebben a városban van az élet; és csak

egyetlen út vezet az élethez: Krisztus. Kövessük hát Krisztust. De maga a város az égben van. Hogyan emelkedjünk az égig? Megmondja az evangelista: „Es lélekben elvive engem egy nagy és magas hegyre, és megmutatá nekem a szent várost, Jeruzsálemet, mely a mennyből szállott alá Istentől". (Jel. 21, 10.) Lélekben kell hát felemelkednünk, mert a test nem tud odáig hágni. Előbb mi szálljunk az égig, hogy azután onnan alászálljon hozzánk a város, „melyben Isten fényessége volt, és világossága hasonló a drágakőhöz, a kristálytiszta jáspishoz. És nagy és magas fala volt." (U. o. 11—12.)

Láttátok világosságát és falait; most nézzétek kapuit és az őröket. „Tizenkét kapu és a kapuk fölött tizenkét angyal; és nevek fölírva, melyek Izrael fiai tizenkét törzsének nevei." (U. o. 12.) A kapukon a pátriárkák neve áll; a falon az apostoloké, mert a város fundamentuma az apostolok. (U. o. 14.) Az alapkő pedig Krisztus: rajta emelkedik minden építmény. A városon kívül, belül, mindenütt Isten van, mert — úgymond — „a városban Isten fényessége volt." Tehát ti is, szent szűzek és mindnyájan, akik igazak vagytok, és szeplőtelen tisztaságban őrzitek meg lelketeket, a szentek polgártársai és Isten házanépe vagytok. De azt az égi hazabéli nemességet csak akkor nyeritek el, ha Krisztust a város falain belül keresitek; ha a hit és az értékes cselekedetek útján léptetek oda be; ha a pátriárkák fényével világosodtatok meg; ha az apostolok alapján álltok, és az angyalok közt jártok.

Hogyan lehetnek hát angyalok az örök, kik elvették a tiszta lélektől leplét? (Ën. 5, 7.) Más a szűzek leple, és más a piacon járó ifjúságé. Aki a piacon keresi Krisztust, annak leple, ha volt is, elveszett; mert nem a piacon, nem is az utcán, hanem az Egyházban akadunk bölcseségre. De azért ne mondjuk, hogy számukra nincs kegyelem, hiszen azt tanítjuk Istenről, hogy mindenkivel szemben irgalmas. Ha kitartóan keresik Krisztust, ők is rátalálhatnak. Ezért talán azt mondhatnánk, hogy ez a lepel maga a test.

Angyalokkal tehát az találkozhat, aki szobájában keresi Krisztust, de a zsoltár szerint: „Ha reád gondolok nyugvóhelyemen" (62. zsolt. 7.); vagy ha éjszaka keresi az Írás szerint: „Emeljétek föl kezeteket éjente a szentély elé". (133. zsolt. 2.) Találkozhat velük a városban is, a piacon és az utcán is, ha a mi Istenünk városában keresi Krisztust. Az ilyen város forumán az isteni jog bírája székel, és utcáiról az Úr vendégségébe hívják össze a résztvevőket. Az ilyen városban hosszú keresés után angyalokra is találhat.

Mégis az égi örök természetéből következtetve inkább a mennyei városra gondoljunk és az örök igazság égi fórumára; ne hitvány utcákra, hanem ahol az Írás által említett bőséges forrásra akadunk: „Vajjon a szabadba ömöljenek-e forrásaid, és az utcákra patakjaid?" (Péld. 5, 16.) Aki itt keresi Krisztust, eljut az angyalokig.

Érdemek által jutunk el tehát az angyalokhoz. De miért sebesítik meg azt, aki hozzájuk eljutott? Van jó kard is, amely jó sebe-

ket oszt. Az Isten igéje is sebesít, de nem fekélyesít. A jó szerelemnek is van sebe, meg a szeretetnek is. Azért mondja az Írás: „Beteg vagyok a szerelemtől". (Én. 2, 5.) Aki tökéletes, azt a szeretet sebesítette meg. Tehát jók és hasznosak a szerelmes Ige sebei: „Többet érnek sebek baráttól, mint álnok csókok ellenségtől". (Péld. 27, 6.) A szeretet sebezte meg Rebekát, azért elhagyta szüleit és jegyeséhez költözött. (I. Móz. 24, 61.) A szeretet sebezte meg Rachelt, azért szerette urát, és féltékenykedett nővére. Meddő korában is azért féltékenykedett annak gyermekáldására. (I. Móz. 30, 1.), mert az Egyház előképe volt, melyről megiratott: „Ujjongj, te meddő, ki nem szülsz, énekelve ujjongj és örülj, ki nem szültél". (Iz. 54, 1.)

Tehát rátaláltak az őrök, megsebezték, és elvették leplét. Vagyis elvitték a testi cselekedet öltönyét, hogy az egyszerű, mezítelen lélek keresse Krisztust. Mert a filozófia, a világi bölcseség ruhájában senki sem láthatja meg Krisztust. Jó, hogy elveszik tőle a filozófia köpenyét: a filozófia nem fogja megejteni. (Kolossz. 2, 8.) Jó, hogy Krisztus felé közeledtében elveszik leplét: így tiszta szívvel lép be Isten látására: „az Írás szerint: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent". (Mt. 5, 8.)

Mikor végre megtisztította szívét, megtalálja az Igét, meglátja az Istent.

Szent Jeromos (340—419.):

22. sz. levél Eustochiumhoz.

A szűzesség megőrzéséről

A sokat vitatott egyházi író és tudós egyik leghíresebb levele tanítványa és híve, Paula római özvegy Eustochium nevű leányának szól. Eustochium szűzességet fogadott és anyjával együtt Keletre költözött, hogy mesterük közelében maradhassanak. Szent Jeromos olyan élénk levélbeli érintkezésben volt velük, hogy saját bevallása szerint a hozzájuk írt levelek számát nem is tudja, mert úgyszólván naponta ír nekik.

A szent író minden előnyös és hátrányos oldala megmutatkozik ebben az írásban. Lobogó lelkesedése, nyugtalan nagyotakarása, mások hibáinak kegyetlen kipellengérezése, önnön hibáinak patetikus átérzése, meg nem alkuvó egyházias érzület minden pogánysággal szemben; éles, néha merész következtetései és színes, olykor túlheves fantáziája. Az utókor (különösen Luther és tábora) nem tudta neki megbocsátani a kemény aszkézis állandó, szinte türelmetlen követelését; pedig esetleges túlzásait is tisztelettel kell tekintenünk, mert az aszkézisben maga járt elő jó példával.

Bardenhewer: Gesch. d. altkirchl. Literatur. III. 644., 649.

Szent Jeromos

levele Eustochiumhoz.

A szűzesség megőrzéséről

1. „Halljad, leányom! figyelj, hajtsd ide füledet. Feledd el népedet és atyád házát: im a király kívánja szépségedet" (44. zsolt. 11.). A negyvennegyedik zsoltárban Isten az emberi lélekhez szól, hogy Ábrahám példáját követve, hagyja el országát és rokonságát, hagyja ott a kaldeusokat (kiknek neve ördögfélét jelent), és lakjék az élők földjén, mely után a Próféta másutt is áhitozik: „Hiszem, hogy meglátom az Úr javait az élők földjén" (26. zsolt. 13.). De mégis, nem elég neked kimenni földedről; el is kell feledned népedet és atyád házát, hogy a testet megvetve, jegyesed ölelő karjaiba siethess. Az Irás szerint: „hátra ne tekints és meg ne állj az egész környéken, hanem menekülj a hegyre, hogy el ne vessz te is". (I. Móz. 19, 17.) Nem illik hátranézni, ha már megfogtuk az eke szarvát, sem a mezőről hazamenni, sem pedig Krisztus tunikájának birtokában még más ruháért is leszállni a tetőről (Mt. 24, 17.). Csodálatos dolog: az atya biztatja leányát, hogy feledje el atyját. „Ti az ördög-atyától vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok cselekedni" (Ján. 3, 8.) mondatott a zsidóknak. És másutt: „Aki

bűnt cselekszik, az ördögtől van" (III. Ján. 3, 8.). Mivel ilyen szülőtől származunk, először feketék vagyunk; de a bűnbánat után, bár még a tökéletesség elérése előtt, már elmondhatjuk: „Lesült vagyok ugyan, de szép, Jeruzsálem leányai" (Én. 1, 4.). Elhagytam szülőházamat, elfeledtem atyámat: újjászületek Krisztusban. Micsoda jutalmat kapok érte? Ami következik: „im a király kívánja szépségedet". Tehát ez az a nagy titok. Ezért hagyja el az ember atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, és ketten nem, mint ott, egy test (I. Móz. 2, 44.), hanem egy lélek lesznek. Nem elbízott, nem kevély a te jegyesed: Aethiopiából házasodott. Mihelyt hallani akarod az igazi Salamon bölcseségét, és eljösz hozzá, átadja neked minden tudását; bevezet kamaráiába, és csodálatos módon megváltoztatja színedet. És illeni fog rád: „Ki az, ki feljő a pusztából, mintha füstoszlop lenne" (Én. 3, 6.)?

2. Azért írom ezeket, Eustochium úrnőm (mert úrnőnek kell szólítanom Uram jegyesét), hogy mindjárt az olvasás elején lásd levelem célját. Most nem a szűzesség dicséretéről fogok beszélni: hiszen te már igen jónak találtad, és követted is. Nem is akarom elszámlálni a házasélet nehézségeit: a terhességet, a gyereksírást, a féri kiállhatatlanságát, a ház ellátásának gondját; meg azt, hogy minden vélt boldogságot végleg megszakít a halál. Mert hiszen a házasok is rendben lehetnek, házasságuk lehet tisztességes, és ágyuk szeplőtelen lehet. Neked mégis meg kell értened, hogy ha egyszer

kimentél Szodomából, félned kell Lót feleségének példájától (I. Móz. 19.). Nem is találsz ebben a könyvben semmi hizelgést; mert a hizelgő csak nyájas ellenség. Nem is lesz benne semmi szónoki ékesség; nem állítalak majd az angyalok közé, és a szűzi boldogságot nem fogom úgy magasztalni, hogy az egész világ lábaid elé boruljon.

3. Azt szeretném, ha levelem tárgya nem kevélységre, hanem félelemre indítana. Aranyterhet hordozol: kerülnöd kell a rablókat. Ez az élet a halandók versenypályája; itt mérkőzünk, de másutt vár a koszorú. Senki sem jár biztos léptekkel a kígyók és skorpiók közt. Az Úr azt mondja: „Kardom megittasodott az égben" (Iz. 34, 5.); és te békét várs a földön, melyet a kígyó eszik, melyen tövis és bogáncs terem? „Mert nem a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a fejedelemségek és a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszságnak égi magasságokban levő szellemei ellen" (Efez. 6, 12.). Hatalmas ellenséges seregek környékeznek bennünket; minden tele van ellenséggel. A törékeny és hamarosan hamuvá válandó test egyedül küzd sokak ellen. De ha feloszlásakor jön e világ fejedelme, és nem talál benne semmi bűnt, akkor bizton hallgathatod a próféta szavát: „Nem kell félned az éjtszaka rémétől, a nappal repülő nyíltól, a sötétben kószáló járványtól, a délben támadó gonosztól. Ezren essenek el bár oldalad mellől, és tízezren jobbod felől, hozzád mi sem közeledik" (90. zsol. 5—7.). Ha sokaságuk

megzavarna, ha egy-egy kísértésre habozni kezdenél, és felötlenék a gondolat: mit tegyek? megfelel rá Elizeus: „Ne félj, mert többen vannak velünk, mint velük", majd így imádkozik: „Uram, nyisd meg a szemét, hadd lásson" (IV. Kir. 6, 16—17.). Akkor majd megnyílik szemed, és meglátod a tüzes szekeret, mely Illés példájára téged is a mennybe ragad. Akkor majd vígan énekled: „Megszabadultunk, mint a madár, a vadászok tőréből. Összetört a tőr, és mi megszabadultunk" (123. zsolt. 7.).

4. Amíg ebben a törékeny testben tartózkodunk, és kincsünket cserépedényben tartjuk (II. Kor. 4, 7.): ameddig a test a lélek ellen vágyakozik, a lélek meg a test ellen (Gal. 5, 17.), nem biztos a győzelem. Ellenségünk, az ördög, mint ordító oroszlán, körüljár, keresvén, akit elnyelien (I. Pét. 5, 8.). Dávid mondja: „Sötétséget rendelsz és leszáll az éjtszaka, jár benne az erdő minden vadja; az oroszlánkölykök prédáért ordítanak, s eledelt kérnek az Istentől maguknak". (103. zsolt. 20.) Az ördög nem a hitetleneket keresi, nem a kívülállókat: Krisztus Egyházából akar rabolni. Habakuk szerint a választottak az ő eledele. Jób megrontására törekszik, és Juda elemésztése után az apostolok megrostálására kér hatalmat. A Megváltó nem békét hozni jött a földre, hanem kardot. A hajnalban kelt Lucifer elbukott, és, bár a gyönyörűség paradicsomában élt, méltán hallhatta: „De ha oly magasra emelkedel is, mint a sas, és ha a csillagok közé helyezed is fészkedet: onnan is lerántalak té-

ged! — úgymond az Úr" (Abd. 4.). Mert azt gondolta magában: „Az égbe megyek fel én, az Isten csillagai fölé állítom trónomat... Felszállok a magas felhők fölé, hasonló leszek a Fölségeshez!" (Iz. 14, 13—14.) Azért Isten naponként így szól azokhoz, kik Jákob álombeli létráján járnak. „Én azt mondottam: ti istenek vagytok, és fiai a Fölségesnek mindnyájan. De meghaltok, mint más ember, elhullottak, mint akármely főember" (81. zsolt. 6—7.). Először valóban az ördög bukott el; mikor pedig Isten az istenek gyülekezetében áll, s ítélkezik az isteneken, már írhatja is az Apostol az istenségből kiesetteknek: „Mert midőn köztetek féltékenység és versengés vagyon, nem vagytok-e testiek és nem jártok-e emberi módon?" (I. Kor. 3, 3.)

5. Lásd, az Apostol, a választott edény, aki elkülöníttetett Krisztus evangéliuma számára, a test fulánkja és a bűnök ingerlése miatt fékezi testét, és szolgaságba kényszeríti, hogy a másoknak való prédikálás közben ő maga elvetendőnek ne bizonyulion. És mégis, mikor a mezitelenség, böjt, éhség, börtön, megvesszőzés, kínzás után még mindig más törvényt lát tagjaiban, mely értelme törvénye ellen küzd, és a bűn törvényének foglyává teszi, akkor magábaszállva felkiált: „Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?" (Róm. 7, 24.) — És te úgy gondolod, hogy biztonságban lehetsz? Vigyázz, kérlek, hogy valamikor rólad ne mondja az Isten: „Izrael szűz leánya leverve fekszik földén, és nincs senki sem, ki talpra állítaná" (Ámosz 5, 2.).

Vakmerően beszélek: hiába mindenható az Isten, az elbukott szűzet nem tudja újra feltámasztani. Meg tudja ugyan szabadítani a büntetéstől, de nem akarja megkoronázni azt, aki megromlott. Vigyázzunk, hogy rajtunk is be ne teljesedjék az a jövendölés: „Azon a napon elepednek majd a szépséges szűzek" (Ámosz 8, 13.). Figyeljünk szavaira; mert vannak rut szűzek is. „Mindaz — úgymond — aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében" (Mt. 5, 28.). Tehát gondolatban is el lehet veszíteni a szűzességet. Ezek a rut szüzek: kik csak testileg, nem lélekben is szűzek. Ezek a balga szűzek, kiket a vőlegény kizár, mert nincs olajuk.

6. Tehát hiába szűz valaki,: ha bűnbe esik, nem menti meg teste szűzessége. Mi lesz hát akkor azokkal, akik Krisztus tagjait gyalázták meg, és a Szentlélek templomát nyilvános házzá tették? Tüstént elhangzik felettük: „Szálli le, üli a porba, Babilon szűz leánya: üli le a földre! Nincsen többé trónja a káldeusok leányának! Nem hívnak többé téged elpuhultnak, gyengének! Vedd a malmot, őröli lisztet: emeld fel fátyolodat, fedd fel combodat, gázolj át a folyókon! Legyen nyilvánvaló szégyened, és láthatóvá gyalázatod!" (Iz. 47, 1—3.) Ez történik vele az Isten Fiával való házassága után, rokonának és jegyesének csókjai után. Valamikor a prófétai szó így énekelt róla: „Aranynyal átszőtt, sokszínű ruhában a királynő áll jobbodon" (44. zsol. 10.): most pedig ruhája lefoszlik róla: ura hátat fordít neki;

ő pedig, letéve edényét, elhagyottan ül a folyó partján; minden arrajárónak szétveti lábát, és tetőtől talpig meggyalázzák. Helyesebb lett volna emberi házasságban élve, a síkon járnia, mint felfelé igyekeztében a pokol fenekére zuhannia. Könyörgöm, ne legyen a hűséges Sionból parázna város; a Szentháromság vendégsége után ne táncoljanak benne az ördögök, és ne fészkeljék be magukat szirénmadarak és sündisznók. Ne oldódjék meg a mellkötő, hanem, mihelyt érzékeinket csiklandja a vágy, és elönt bennünket a csalogató élvezet édes melege, e szavakra fakadjunk: „Az Úr az én segítőm, nem félek; ember mit árthatna nekem?" (117. zsolt. 6.) Mihelyt belsőd csak egy kissé is hányódni kezd a bűn és az erények között, azt kell mondanod: „Miért vagy szomorú, lelkem? miért háborgatsz engem? Bízzál az Istenben, mert fogom még áldani őt, arcom üdvösségét, az én Istenemet!" (41. zsolt. 12.) Nem szabad engedned, hogy a kísértés elhatalmasodjék. Ne erősödjék meg benned semmi bábeli, semmi zavarodás. Akkor pusztítsd el az ellenséget, amikor még kicsi: a gonoszat még magjában válaszd külön, hogy konkoly ne teremjen. Halliad a zsoltárost: „Babilon leánya, te nyomorult, boldog, aki megfizet neked raitunk elkövetett tetteidért! Boldog, aki megragadja és sziklához vágja kisdedeidet!" (136. zsolt. 8—9.) Mivel ugyanis lehetetlen, hogy érzékeinket meg ne rohanja bensőnk velünk született indulata, azt dicséri és hirdeti boldognak, aki a piszkos képzetek kezdetén rögtön megöli és a

sziklához vágja a gondolatokat: „a szikla pedig Krisztus vala" (I. Kor. 10, 4.).

7. Ó, én magam is, mikor abban a kietlen, napégette pusztaságban remetéskedtem, mely a szerzeteseknek nyujt félelmes lakást: hányszor éreztem magamat római gyönyörűségek közepette! Egyedül ültem, mert el voltam telve keserűséggel. Formátlan zsákban éktelenkedtek tagjaim, és már egy ethióp testére kezdtek hasonlítani: annyira piszkos volt rajtuk a bőr. Napról napra csak sírtam és sóhajtoztam, és ha olykor erőlködésem ellenére elnyomott az álom, szinte nem is én terültem el a földön, hanem szétesö, mezitelen csontok. Az ételről-italról nem is beszélek: hiszen a szerzetesek még betegségükben is hideg vizet isznak, és valami főttet enni tobzódásszámba megy. Tehát ez az én, aki a pokol félelméből ilyen börtönre ítéltem magamat, aki csak a skorpiók és vadak társa voltam: hányszor láttam magamat táncoló leányok között! Belesápadtam a böjtölésbe, de hideg testemben vágyaktól égett a lelkem: minden kihalt már bennem: csak a bujaság lángja táncolt előttem. Akkor minden segítség hiján Jézus lábához feküdtem: azt öntöztem könnyeimmel és törölgettem hajammal: ellenkező testemet pedig hetekig tartó éheztetéssel igáztam le. Nem szégyellem feltárni boldogtalan nyomorúságomat: inkább azt panaszolom, hogy nem tudok olyan képet adni, amilyen voltam. Emlékszem: éjjelt nappallá téve jajgattam, és addig vertem a mellem, míg el nem csendesedtem. Cellácskámtól is retteg-

tem, mintha gondolataim cinkosa lett volna. Magamon bosszankodva, nekikeseredve a puszta belsejébe vonultam. Völgy zugában, hegy tetején, meredek sziklán volt az imádkozo helyem és nyomorult testem dologháza. És végre — maga az Úr rá a tanum — sok sírás és égre tekintgetés után, nem egyszer angyali seregek között láttam magamat, és vigan örvendezve énekeltem: „Siessünk keneteid illata után!" (Én. 1, 3.)

8. Ennyit kell kiállnia annak is, akit teste elgyengülése miatt csak belső kísértések nyugtalanítanak. Mit szenvedhet az a leány, aki a gyönyörnek él? Az Apostol megmondja: „amelyik bujálkodik, élőhalott". (I. Tim. 5, 6.) Ha tehát egyáltalán tanácsolhatok valamit, ha hiszel a tapasztalt embernek, először arra intelek, és azért esedezem, hogy mint Krisztus jegyese, kerüld a bort, mint a mérget. Ez az ördög első fegyvère az ifjúság ellen. A kapzsiság nem kínoz ennyire, a kevélység nem fúj fel, a becsvágy nem édesget ennyire. Más bűnöktől könnyebb távoltartani magunkat; ez az ellenség belénk van zárva, és bárhová megyünk, magunkkal cipeljük. Bor és ifjúság: ez a kettő tüzel a bujaságra. Minek olajat önteni a tűzre? Minek égő anyagot adni égő testének? Szent Pál azt írja Timóteusnak: „Ne ígyál tovább is vizet, hanem élj egy kis borral, gyomrod s gyakori gyengélkedéseid miatt". (I. Tim. 5, 25.) Láthatod, milyen okokból lehet megengedni a borivást: hogy a gyomorbántalmakon és a gyengélkedésen segítsünk. De hogy a gyengélkedéssel esetleg ne csábít-

suk magunkat, csak kevés bort ajánlott: inkább orvosi, mint apostoli tanács módján. Illetve itt az Apostol, mint lelki orvos beszélt, hogy Timóteuson a gyengeség el ne hatalmasodjék, és az evangélium hirdetésében meg ne akadályozza. Különben tudta ő jól, hogyan szokott nyilatkozni: „Meg ne részegedjetek borral, mert benne fajtalanság vagyon" (Efez. 5, 18.), vagy: „Jobb, ha nem eszel húst és nem iszol bort". (Róm. 14, 21.) Noé bort ivott és megrészegedett. (I. Móz. 9, 21.) Noé a vízözön utáni műveletlen világban talán még nem is tudta, hogy a bor megrészegít: hiszen akkor ültetett először szőlőt. És lásd, a Szentírásnak mindenben titkos értelme is van (mert olyan az Isten szava, mint a gyöngy: minden oldalról megfúrható): a részegségre következett a szégyenletes mezítelenség, a mértéktelenségre a szemérmetlenség. Előbb megtelik a gyomor, azután a tagok nyugtalankodnak. „Leüle a nép enni és inni, majd nekiálla játszani". (Móz. 32, 6.)

9. Mikor Illés Jezabel elől menekült, és a pusztában elnyomta a fáradtság egy borókafenyő árnyában, „az Úr angyala megérinté és azt mondá néki: Kelj fel s egyél. Odatekinte s íme egy hamúban sült lepény és egy edény víz volt fejénél". (III. Kir. 19, 5—6.) Hát valóban nem küldhetett volna Isten füszeres bort, válogatott ételeket, jól puhított húsokat? Dánielnek is bőségesebb asztalt teríthettek volna a király ételeiből: mégis Habakuk vitt neki, még pedig aratóebédet, gondolom, jó parasztosat. Számtalan

helye van a Szentírásnak, ahol Isten elítéli a torkosságot, és dicséri az egyszerű ételeket. Az olvasottak példájára magad is utánanézhetsz, hogyan üzetett ki az első ember a paradicsomból ebbe a siralomvölgyébe, mert inkább engedelmeskedett gyomrának, mint az Istennek. A sátán magát az Urat is éhséggel kísértette meg a pusztában. Az Apostol is emlegeti a mértékteleneket, akiknek „istenük a hasuk". (Filipp. 3, 19.) Mert kiki azt tiszteli, akit szeret. Azért igyekezzünk, hogy ha már a jóllakás kiűzött minket a paradicsomból, az éhezés visszavezessen oda. Nem mintha Istennek, a mindenség Teremtőjének és Urának örömet okozna üres gyomrunk korgása és égése, hanem azért, mert másként a tisztaság nem lehet biztonságban.

13. Emlegetni is szégyen, mennyi szűz bukik el naponként, mennyi megy veszendőbe a szent Egyház öléből, milyen csillagok fölé helyezi trónját a kevély ellenség, mennyi sziklába váj nyílást és költözik belé a kígyó. Ők azok, akik így beszélnek: „A tisztáknak minden tiszta. Elég nekem a lelkiismeretem. Isten a tiszta szívet kívánja. Miért tartózkodjam azoktól az ételektől, melyeket az Isten a mi használatunkra teremtett?" És amikor beborozva kedélyeseknek és szellemeseknek akarnak látszani, szentségtöréssel súlyosbítják a részegséget, és ilyeneket beszélnek: „Már hogy tartózkodnám Krisztus vérétől?" Aki erre elsáppad és elszomorodik, azt szerencsétlennek és manicheusnak titulálják, és méltán: mert az ilyen felfogás alapján a böjtölés valóban

eretnekség. Ezek azok, akik a nyilvánosság előtt feltűnést keltenek, és lopva az ijjakra kacsingatnak, hogy falkában kövessek őket. Ezekre mindig áll a profeta szava: „Hőmlőkod olyan lett, mint a parázna asszonye: nem akartál pirulni". (Jerem. 3, 3.) Tunikájuk bibörcsikja keskeny, de csak ruhájukon; fejüket csak lazán kötik le, hogy hajuk kiszabaduljon alóla; a cipőjük közönséges, a vállukon jácintszínű köpeny, és ropkod rajtuk a fátyol. Tunikájuk felgyűrt ujját karjukon lógatják, és laza terüdel lepkednek. Ennyiből áll náluk a szűzesség. Csak hadd legyenek bámulóik, és mivel szüzi néven csak könnyebben megvásárolhatók, hadd pusztuljanak el. Szívesen vesszük, ha az ilyenek nem állhatnak bennünket.

15. Tehát megvetéssel elfordulok azoktól, kik legfeljebb csak szüzeknek akarnak látszani, de nem akarnak azok is lenni. Most minden mondanivalóm neked szól; neked annyival inkább kell törődnöd jelen és jövendő lelki javaiddal, mert te nyitottad meg az előkelő római szűzek sorát. Bizony, a házasodás gondjait és a házasélet bizonytalan voltát saját otthonodban is tapasztalhattad. Blesilla nővéred, aki korban előtted volt, de életmódban mögötted maradt, hét hónapra férjhezmenetele után már özvegyi sorsra jutott. Ó szerencsétlen, jövőbe nem látó teremtés! Szűzessége koronáját is, meg a házasélet örömeit is elvesztette. Ugyan az özvegység a tiszta élet második fokának számít: de mit gondolsz, időnként milyen súlyos lehet a keresztje, mikor hugában min-

dennap láthatja azt, amit maga elvesztett? Hiszen még megtartóztatása is kevesebb jutalommal jár, mert nehezebben tud lemondani az egyszer már élvezett örömökről. Mégis örüljön, hogy biztonságban van. A tisztaság ugyanegy magvából való a százszoros, meg a hatvanszoros termés is.

16. Nem szeretem, ha asszonyok társaságába, vagy az előkelők házába jársz; nem kell gyakran látnod azt, amit megvetettél, és felcseréltél a szűzességgel. Hagyd ezt azoknak az asszonykáknak, akik avval büszkélkednek, hogy a férjük bírói vagy más valami méltóságban van. Ha más kegyhajhászok a császárné üdvözlésére tolakodnak: te miért követsz el méltatlanságot uraddal szemben? Isten jegyese vagy: miért igyekezel az ember feleségéhez? Ilyen dolgokban neveld magad szent büszkeségre: ezeknél jobbnak kell tudod magadat. Aztán kívánságomra ne csak azok összejövetelei elől térj ki, kik férjeik hivatala miatt felfúvalkodnak, akiket csapatostól szolgálnak az eunuchok és akik aranyszálakkal átszőtt ruhákban járnak, hanem az olyan özvegyeket is kerüld, akik nem jószántukból, hanem csupán kényszerűségből élnek özvegységben. Nem mintha férjük halálát kellett volna kívánniok; de a rájuk kimért megtartóztatási alkalmat nem fogadták kellő jószívvel. Igy csak ruhájuk változott meg, nem pedig korábbi szándékaik. Hordszékeik előtt ukrajnai eunuchok vonulnak; pirospozsgás arcuk majd kicsattan: inkább férjet kereső, mint férjevesztett nőknek tarthatnád őket.

Házukban hemzseg a sok tányérnyaló, és örökös a vendégeskedés. De nézd csak a papokat is, kiknek a hitre és istenfélelemre kellene őket vezetniök: csókot adnak a matrónák fejére, és kinyujtják kezüket, az avatatlanok szerint áldásra, a valóságban pedig, hogy átvegyék köszöntésük díját. Azokat meg felveti a kevélység látván, hogy a papok az ő segítségükre szorulnak. Férjeik uralmától megszabadulva, élvezik az özvegyi szabadságot; tisztáknak és nénéknek hivatják magukat, és kétes vacsoráikon az apostolok társaságába képzelik magukat.

Azok barátságát keresd, akiket megfogyaszt és megsápaszt a böjtölés, akiket koruk és életmódjuk ajánl, akik szívükben mindennap éneklik: „Jelentsd meg nekem, lelkem, szerelmesen! Hol legeltetsz, merre delelteted nyájadat?" (Én. 1, 6.), akik meggyőződésből mondják: „Kívánok feloszlani és Krisztussal lenni" (Filipp. 1, 23.).

Engedelmes légy szüleidnek: utánozd jegyesedet. Ritkán menj az utcára. Maradj szobádban, és a vértanukon járjon az eszed. Ha szükség esetén mindig kimégy a házból, mindig meg lesz az ürügyed a kimenésre. Az evésben légy mértékletes, és sohasem telj el az étellel. Bizony sokan józanok bor tekintetében, de részegeskednek bő étkezéssel. Ha éjnek idején felkelsz imádkozni, ne a megemésztetlen étel korduljon meg benned, hanem az üres gyomor. Sokat olvass, és nagyon sokat tanulj. A könyvön aludj el, és lecsukló fejedet a szent könyv lapjai fogják fel. Mindennapos legyen számodra a

böjt, és étkezésnél kerüld a jóllakást. Mit sem ér, ha két-három napot eljársz üres gyomorral, de utána teletömöd magad, és a böjtért jóllakással kárpótolod magad. A szellem is tüstént eltelik és ellankad, és a megöntözött talajból előbújnak a kívánság tövisei. Ha némelykor úgy érzed, hogy a testi ember az üde fiatalság után sóhajt benned, és étkezés után fekhelyeden az édes kívánságok sora izgat, ragadd fel a hit paizsát: az ártalmatlanná teszi az ördög tüzes nyilait. Azt mondja a próféta a kéjelgők szívéről: „Hűtlenek ők valamennyien; olyanok ők, mint a kemence, melyet a pék begyújt". (Oz. 7, 4.). Te pedig Krisztus nyomdokain járj, az ő szavára hallgass, és mondd: „Nemde, szívünk gerjedez vala bennünk, amint szólott az úton, és megfejtette nekünk az írásokat?" (Lk. 24, 32.) Vagy ezt: „Szavad megáll minden tűzpróbát, azért szereti azt szolgád" (118. zsolt. 140.). Nehéz az ember lelkének nem szeretni valamit, és szükségszerűleg vonzódnia kell valami felé. A testi szerelmet a lelki szerelem győzi le. A vágyat vággyal lehet eloltani. Amennyire csökken az egyik, annyira erősödik a másik. Azért inkább mindig ezt ismételgesd ágyadban: „Fekvőhelyemen éjjente kerestem, akit szeret a lelkem" (Én. 3, 1.). Az apostol is azt mondja: „Sanyargassátok tehát tagjaitokat, melyek földiek" (Kol. 3, 5.). Azért később már bizakodva így szól: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem" (Gal. 2, 20.). Aki sanyargatja testét, bátran mondhatja képes beszéddel: „Olyan vagyok, mint

a tömlő a füstben" (118. zsolt. 83.), mert kifőtt belőlem minden vágyakozás. Vagy ezt: „Szárazak, mint a forgács, csontjaim ... még azt is elfelejtettem, hogy kenyeremet megegyem. Annyit jajveszékel szavam, hogy csontom már a bőrömhöz tapadt" (101. zsolt. 4—5.).

Olyan légy, mint az éjjeli tücsök. Éjente könnyeiddel mossad ágyadat és öntözzed fekvőhelyedet. Úgy virrassz, mint a magányos veréb. Lélekben is, meg fennhangon is imádkozzad: „Áldjad, lelkem, az Urat, s egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad, lelkem, az Urat, és ne feledd el semilyen jótéteményét. Megbocsátja ő minden gonoszságodat, meggyógyítja minden betegségedet; megóvja életedet a pusztulástól". (102. zsolt. 1—4.) Melyikünk mondhatja el igaz szívvel: „Bizony, kenyér gyanánt hamut eszem, italomat könnyel vegyítem" (101. zsolt. 10.). Nem kell-e sírnom és sóhajtoznom, hogy a kígyó mindegyre tiltott ételekkel kínálgat? hogy ki akar zárni a paradicsomból, és bőrruhákba akar öltöztetni, melyeket Illés oda visszatértében már elhányt magáról? Mi közöm a múlandó gyönyörűséghez? Mi közöm ehhez a halálosan édes szirén-énekhez? Ne álljon rád is az ember kárhozat-ítélete: „Fájdalommal szüljed a gyermeket" (I; Móz. 3, 16.). Nem az én törvényem, hanem az aszszonyé: „és légy férjed hatalma alatt". Az legyen férje hatalma alatt, kinek nem a férje Krisztus. És az a befejező „halált kell halnod" a házasság vége; de az én életformám nincsen nemekhez kötve. A férjesek

csak hadd élvezzék idejüket és nevüket. Az én szűzességemet Mária és Krisztus élete szentelte meg.

19. Azt mondják: te mered ócsárolni a házasságot, mikor azt az Isten áldotta meg? Ha a szűzességet többre becsülöm, azzal nem ócsárlom a házasságot. Nem rosszat hasonlítunk össze a jóval. Büszkélkedhetnek a házasok is, bár a szűzek után következnek. „Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet" — mondja az Irás. (Móz. 1, 28.) Szaporodjék és sokasodjék, aki be akarja tölteni a földet; te az égi hadba tartozol. „Szaporodjatok, sokasodjatok" — ezt a rendelést meg kell tartani; de megtartása a paradicsomi mezítelenség után, a fügefalevéllel kezdődik: ez pedig a házasélet szégyenét jelenti. Nősüljön és menjen férjhez az, aki arca verejtékével eszi kenyerét, akinek a föld tövist és bogáncsot terem, és akinek vetését elfojtják a tüskék. Az én vetésem százszoros termést hoz. „Nem mindenki fogja fel ezt az igét, hanem akiknek megadatott" (Mt. 19, 11.). Ha más kényszerből lesz eunuch, én önként leszek azzá. „Ideje van az ölelkezésnek, és ideje az ölelkezéstől való tartózkodásnak; ideje van a kő elhányásának, és ideje a kő összeszedésének" (Préd. 3, 5.). Először Ábrahám fiai nemződtek a rideg népek öléből: azután megindult a szent kövek gördülése a földön. (Zak. 10, 16.) Mert elgördülnek azok a forgatagos idők is, mint a forgó kerekek Isten kocsijában. Varrjanak maguknak tunikát, akik varratlan tunikájukat elvesztették, és élvezzék:

hogyan siratja meg gyermekük élete első napján a saját születését. Éva a paradicsomban szűz volt; a házasság a bőrruhával kezdődött. A te világod a paradicsom. Maradj meg annak, aminek születtél, és mondjad: „Térj vissza, lelkem, nyugalmadba". (114. zsolt. 7.) A szűzesség természetünkhöz tartozik, a házasság pedig a bűnre következett; lám, a test még a házasságból is szűznek születik, tehát gyümölcsében hozza meg, amit gyökerében elvesztett.

20. Azért dícsérem a férjhezmenést, és azért magasztalom a házaséletet, mert szűzek születnek belőle: rózsát szedek a tövises bokorról, aranyat a földből, a kagylóból gyöngyöt. Hát a szántóvető mindig csak szánt-vet? Ugy-e, munkája gyümölcsének is örül? Nagyobb tisztesség az a házasságra nézve, ha jobban megbecsüljük szülötteit. Te anya, miért irígyled leányodat? Tejeddel tápláltad, méhedben hordoztad, öledben nevelted. Buzgó jámborsággal megőrizted szűznek. Azon méltatlankodol, hogy király felesége akar lenni, nem katonáé? Nagy jót tett veled: Istenhez adtad leányodat.

Azt mondja az Apostol: „A szűzekre nézve nincs parancsolatom az Úrtól". (I Kor. 7, 25.) Miért? Mert ő sem parancsra, hanem saját akaratából választotta a szüzességet. Nem fogadhatjuk el egyesek állítását, hogy felesége lett volna; hiszen a megtartóztatásról tárgyalva és az örökös tisztaságot ajánlva így érvel: „Mert azt szeretném, hogy mindnyájan olyanok legyetek, mint én magam". (U. o. 7.) És valamivel ké-

sőbb: „A nőtleneknek és az özvegyeknek pedig azt mondom: Jó nekik, ha úgy maradnak, mint én is". (U. o. 8.) És más helyen: „Vajjon nincs-e jogunk testvér-asszonyt magunkkal vinni, mint a többi apostolok is?" (U. o. 9, 5.) Miért nincs hát a szűzességre nézve parancsolata az Úrtól? Mert nagyobb a jutalma a kényszer nélküli áldozatnak. Ha a szűzességre nézve parancsot kaptunk volna, az a házasság megszüntetésére mutatna. Már pedig túlnyomasztó volna a természet ellen kényszert alkalmazni, az emberekből angyali életet kierőszakolni, és ezzel mintegy elítélni, ami azelőtt el volt rendelve.

21. Az Ószövetség más felfogást vallott a boldogságról. Ott ezt halljuk: „Fiaid, mint az olajfacsemeték veszik majd körül asztalodat". (127. zsolt. 3.) Halljuk a gazdagság ígéretét. Meg ezt: „és meggyógyítom őt". (Iz. 57, 19.)

Most azonban mást hallunk. Ne gondold magad száraz fának: fiaid és leányaid számára örök hely van készítve a mennyben. Most boldognak hirdetik a szegényt, és Lázár a bíboros gazdag elé kerül. Most erősebb a gyenge. Akkor üres volt a föld, és egyedüli áldás a gyermekáldás volt, (hogy a képleteseket ne említsem). Azért vette magához az öregedő Ábrahám Keturát; ezért szerezte meg Lia mandragórán Jákobot; ezért panaszolkodott elzárt méhe miatt a szép Ráchel, mikor az Egyház előképe volt. Lassanként aztán megnövekedett a vetés, és odaküldték az aratót. Illés szűz volt, szűz

volt Elizeus és sokan a prófétafiak közül. Jeremiás azt hallja:: „Ne végy feleséget". (Jer. 16, 2.) Már anyja méhében szent volt; közelgett a fogság: tehát nem volt szabad házasodnia. Más szavakkal, de ugyanazt mondja az Apostol is: „Azt tartom tehát, hogy ez jó a közelálló szükség miatt, hogy jó az embernek úgy lennie". (I. Kor. 7, 26.) Mi az a szükség, ami elveszi a házasság örömeit? „Az idő rövid; most már az van hátra, hogy azok is, akiknek feleségük van, olyanok legyenek, mintha nem volna". (U. o. 29.) A sarkunkban van már Nabukodonozor. Az oroszlán előjött barlangjából. Minek nekem a házasság, ha csak a kevélység királyának szolgálok vele? Minek nekem a gyermek? Hogy elsirassam a prófétával együtt: „A csecsemő nyelve az inyéhez tapadt szomjúságában; a kisdedek kenyeret kértek, de nem volt, ki szegne nekik!" (Jer. sir. 4, 4.)?

Amint már említettük, eleinte csak a férfiak közt akadtunk a megtartóztatás példáira; Éva leányai továbbra is fájdalommal szülték gyermekeiket. De mikor a szűz méhében fogant, mikor gyermeket szült, „kinek a vállán hatalom van" (Iz. 9, 6.) az erős Istent, a jövendő élet atyját: akkor feloldódott az átok. Éva hozta a halált, Mária az életet. Azért a szűzesség adománya gazdagabban is áradt ki a nőkre: hiszen a nőben kezdődött. Isten Fia földrelépésekor mindjárt új családot rendelt a maga számára, hogy angyalai legyenek a földön is, miként a mennyben is angyalok imádták. Akkor

vágta le igazán Holofernes fejét a megtartóztató Judit. A tisztaság tüze akkor égette el igazán Ámánt, kinek neve „gonoszság"-ot jelent. Akkor hagyta el Jakab és János atyját, hálóját, hajóját, és követte a Megváltót. Akkor hangzott el először: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem" (Mt. 16, 24.). Aki katona, az nem feleségestől megy a háborúba. A tanítványnak még azt sem engedik meg, hogy atyját eltemesse. (Mt. 8.) „A rókáknak barlangjaik vannak, és az égi madaraknak fészkeik; az Emberfiának pedig nincs, ahol fejét lehajtsa" (Lk. 9, 58.), hogy meg ne szomorodjál, ha szűk helyen alszol. „Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogyan tessék az Istennek. Akinek pedig felesége van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék feleségének; és meg van osztva. Mind a férjetlen asszony, mind a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék férjének". (I. Kor. 7, 33—34.)

22. Hogy a házasoknak mennyi a bajuk, és mennyi gond köti őket, azt, úgy gondolom, röviden elmondtam abban a könyvben, melyet Szűz Mária örökös tisztaságáról írtam Helvidius ellen. Túlhosszú volna azokat itt most megismételni; akinek kedve van hozzá, megtalálhatja abban a művecskében. De hogy egészen mindennek híjával ne legyek: most megemlítem, hogy az Apostol szerint szünet nélkül imádkoznunk kell.

Már pedig, aki a házasélet kötelességeivel van elfoglalva, nem igen tud imádkozni. Azért tehát vagy mindig imádkozunk, és szűzek is vagyunk: vagy felhagyunk az imádsággal, hogy a házasságnak szolgáljunk. „És ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett. Azonban az ilyeneknek testi gyötrelmük leszen." (I. Kor. 7, 28.) Levelem elején is megemlítettem, hogy a házasélet kellemetlen oldaláról vagy semmit sem, vagy csak keveset mondok. Most újra figyelmeztetlek: ha tudni szeretnéd, mennyi bajtól szabadul meg a szűz, és mennyibe keveredik bele a férjes asszony, olvasd el Tertullián írását filozófus barátjához és más, a szűzességről szóló műveit, meg szent Ciprián kitünő munkáját, vagy Damasus pápának e tárgyról írt költői és prózai írásait; azonkívül a mi Ambrusunknak nemrégiben nővére számára szerkesztett kisebb munkáit. Ezekben oly ékesszólóan mélyedt bele a tárgyba, hogy ami csak a szűzesség dícséretére tartozik, azt mind kimerítette, formába öntötte és elrendezte.

23. Nekünk más úton kell haladnunk. Nem annyira a szűzesség dícséretével, mint inkább megőrzésével törődünk. Nem elég tudni valamiről, hogy jó; vigyázva őrizni is kell, ha már kiválasztottuk. Az megítélés dolga, ez a buzgóságé: abban sokakkal megegyezhetünk, ebben csak kevesekkel. Az Irás szerint: „Aki pedig állhatatos marad mindvégig, az üdvözül". (Mt. 24, 13.) És: „sokan vannak a hivatalosak, kevesen pedig a választottak". (Mt. 20, 16.)

Azért Istenre, Jézus Krisztusra és választott angyalaira kérlek; tarts ki amellett, amit megkezdtél. Az Úr templomának edényeit csak a papoknak volt szabad látniok: ne vidd azokat könnyen a nyilvánosság elé; senki avatatlan be ne tekintsen Isten szentélyébe. Oza hozzányult a frigyládához, melyet érinteni sem volt szabad: és hirtelen halál sujtotta. Pedig Isten előtt sem az arany, sem az ezüst edény nem volt olyan kedves, mint a szűzi test. Azok előképek voltak, ez most az igaz valóság. Te keresetlenül beszélsz, és még az ismeretlenek iránt is barátságos vagy; de a szemérmetlen szemek másként néznek. Azok nem igen tudják a lélek szépségét megfigyeni, de annál inkább a testét. Ezekiás is megmutatta Isten kincstárát az asszíroknak, pedig azoknak nem kellett volna olyasmit látniok, amit megkívánhattak. Mikor aztán Judeára rászakadt a háborúk sora, elsőnek az Úr edényeire tették rá kezüket, és azokat hurcolták el. Dőzsölések közepette, ágyasai társaságában ivott Boldizsár király a szent csészékből. Ez volt minden bűn teteje: a szent dolgok meggyalázása.

24. Ne hajtsd füledet gonosz szóra. A gonosz szájúak ugyanis elég gyakran megpróbálják ítéletedet. Ha szűz létedre szívesen hallgatod beszédüket, ha könnyen engedsz a nevetésnek is, minden szavadat dícsérni fogják, és amit elvetsz, veled együtt elvetik; szellemesnek, tiszteletreméltónak mondanak, kiben semmi álnokság nincsen. „Ime — mondják — ez Krisztus igazi szolgálója:

ez csupa nyiltszívűség". Nem azt mondják, hogy ijesztő, rút, faragatlan, elrettentő, és talán azért nem kapott férjet, mert nem is találhatott. Bűnös természetünk vezet bennünket. Szívesen hallgatjuk a hízelgőket, és bár méltatlannak mondjuk magunkat, és meleg pír önti el arcunkat: belülről a lélek mégis csak örül a dicséretnek. Krisztus jegyese a frigyszekrény; kívül-belül meg van aranyozva, és az Úr törvényét őrzi. Abban sem volt semmi a szövetség táblája kívül; benned se legyen semmi külvilági gondolat. Ezen a kegyelemhelyen akar trónolni az Úr, mint a kerubok fölött. Elküldi tanítványait, hogy eloldjanak téged minden földi gond mellől, mint a szamár vemhét, és helyet foglalhasson rajtad. Azt akarja, hogy hagyd ott az egyiptomi szalmát és a téglagyúrást, kövesd Mózest a pusztába, és lépj be az ígéret földére. Senki se tartson vissza, sem anvád, sem nővéred, sem rokonod, sem édestestvéred: az Úrnak szüksége van rád. Ha meg akarnak akadályozni, gondolianak a tíz egyiptomi csapásra: hogy ne kelljen ezeket nekik is a fáraóhoz hasonlóan végigszenvedniök, mert nem akarják Isten népét az ő tiszteletére szabadon bocsátani. Jézus a templomba lépve kihajigált onnan minden nem oda valót. Mert Isten féltékeny: nem akarja, hogy Isten házából rablók barlangja legyen. Különben, ahol pénzt számlálnak, ahol galambkalitkák vannak, ott már kiölték a becsületességet; ahol a szűzi lelket a világi foglalatosságok gondja nyugtalanítja, ott kettészakad a templom kárpitja, a je-

gyes haragosan feláll és megszólal: „Ime pusztán hagyatik nektek a ti házatok". (Mt. 23, 38.) Olvasd az evangéliumot és lásd, mennyivel többre becsülte az Úr lábánál üló Máriát a szorgoskodó Mártánál. Pedig Márta figyelmes vendéglátásban buzgólkodva, az Úrnak és tanítványainak készített lakomát; mégis azt kellett hallania Jézustól: „Márta, Márta! Sok gondod van és sokat vesződöl; pedig egy a szükséges. Mária a legjobb részt választotta, mely el nem vétetik tőle". (Lk. 10, 41—42.) Te is Mária légy: az ételnél többre becsüld a bölcseséget. Nővéreid csak hadd futkossanak, és igyekezzenek Krisztust vendégül látni. Te a világ terhét egyszer már eldobva, ülj az Úr lábaihoz és mondjod: „Megleltem, akit szeret a lelkem; megragadtam, el nem engedem". (Én. 3, 4.) Ő majd így felel: „Egy a galambom, a szeplőtelenem, egyetlene anyjának, kedveltje szülőjének" (U. o. 6, 8.): az égi Jeruzsálemnek.

27. Arra is gondosabban ügyelned kell, hogy a hiú dicsekvés tüze meg ne kapjon. Azt mondja Jézus: „Hogyan hihetnétek ti, kik egymástól veszítek a dicsőséget?" (Ján. 5, 44.) Lásd, milyen nagy rossz lehet az, aminek birtokában lehetetlen a hit! Mi ellenben mondjuk azt: „Ám te, Uram, oltalmazóm vagy nekem; felmagasztalsz és fölemeled fejem". (3. zsolt. 4.) És: „Aki pedig dicsekszik, az Úrban dicsekedjék". (II. Kor. 10, 17.) Meg azt: „Ha még az embereknek igyekezném tetszeni, Krisztus szolgája nem volnék". (Gal. 1, 10.) És: „Tőlem azonban távol

legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztjében, ki által a világ megfeszíttetett nekem, és én a világnak". (Gal. 6, 14.) Vagy ezt: „Az Úrban lelem dicsőségemet". (33. zsolt. 3.)

Mikor alamizsnát adsz, egyedül Isten lásson. Mikor böjtölsz, vidám legyen az arcod. Ruhád se nagyon tiszta, se szennyes ne legyen; semmi feltűnő ne legyen rajta, amiért a szembejövők sorjában megálljanak, és újjal mutogassanak rád. Az elhalt testvéreket szűzek szokták utolsó útjukra kísérni: vigyázz, hogy ez a szolgálat ruhád miatt halálod ne legyen. Ne akarj túl jámbornak látszani, sem a kelleténél alázatosabbnak, és ne azért kerüld a dicsőséget, hogy dicsőséget keress vele. Sokan vannak, akik igénytelenségüket, jótékonyságukat, böjtölésüket nem mások előtt gyakorolják, de éppen azáltal akarnak tetszeni, hogy lekicsinylik a tetszést; kerülik ugyan a dícséretet, de módfelett éhesek rá. Sok olyat ismerek, akiben nincsenek meg a lelket örömmel, bánattal, reménnyel, félelemmel eltöltő szenvedélyek: de fölötte kevés olyat találtam, akiben ez a hiba ne lett volna meg. Még a legderekabb is úgy van vele, mintha szép arca itt-ott májfoltos lenne. Téged nem is intelek, hogy gazdagságoddal ne dicsekedjél, hogy előkelő származásodat ne fitogtasd, és ne told magad mások fölé. Ismerem alázatosságodat; tudom, hogy meggyőződésből vallod: „Uram, nem fuvalkodik fel szívem, és nem néz magasra szemem". (130. zsolt. 1.) Jól tudom hogy nálad és édesanyádnál egyáltalán nem

volt helye a kevélységnek, az ördög elbuktatójának. Fölösleges neked erről írni; hiszen ostobaság volna olyat tanítani, amit a tanítvány már tud. Csak azért hozom elő, hogy a dicsekvés kerülése ne váljék benned dicsekvéssé; nehogy csendben befészkelje magát az a gondolat, hogy piszkos ruhával fogsz tetszést aratni, ha már abbahagytad az aranyos öltönyben való tetszelgést. És ha olykor a testvérek vagy nővérek közé mégy nehogy alacsonyabbra ülj, és azzal mentegesd magad, hogy méltatlan vagy a székre. Ne beszélj sipogó hangon, mintha elgyengített volna a sok böjt, és ne járj, mintha megrokkantál volna, más vállára támaszkodva. Bizony vannak néhányan, akik megkínzott arcot mutatnak, hogy lássék rajtuk a böjtölés; ha valakit meglátnak, rögtön felnyögnek, szemöldöküket lehúzzák, és arcukat eltakarva, alig hogy félszemüket hagyják szabadon, hogy láthassanak. Sötétszínű a ruhájuk, zsákszövetből van az övük, kezük-lábuk piszkos. A gyomrukat persze nem látni: pedig az nyugtalankodik, annyira tele van. Ezekről éneklik minden nap: „Isten szétszórta azoknak csontjait, kik az emberek kedvét keresték". (52. zsolt. 6.) Mások meg szégyellik, hogy nőknek születtek, férfiruhában járnak, rövidre nyírják hajukat és arcátlanul mutogatják eunuch-arcukat. Vannak olyanok is, akik darócruhát viselnek, és jólszabott csuklyájukkal fülesbaglyot utánoznak, mint gyermekkorukban.

28. De ne mondják, hogy csak a nőkről tárgyalok. Kerüld azokat a férfiakat is, akik

fajtájából egy csomót láthatsz: hajuk az Apostol ellenére olyan mint a nőké; kecskeszakállt hordanak; a köpenyük fekete, és mezítláb tűrik a hideget. Ezekről a jegyekről ismerheted meg az ördögöt. Ilyen volt valamikor Antimus, meg nemrégiben Sophronius; egész Róma sóhajtozott utánuk. Ezek betolakodtak az előkelő házakba, és rászedték a bűnökbe merült asszonykákat, kik mindig tanulnak, de sohasem jutnak el az igazság ismeretére. Ezek mindig mutatják a bánatosat, és látszólagos böjtölésüket éjszaka, dugva lenyelt ételekkel nyujtják hosszúra. A többit szégyellem elmondani: az már nem oktatásnak, hanem támadásnak látszanék. — Mások meg (magamfajta emberekről beszélek) azért törik magukat a presbiteri és diákoni rang után, hogy szabadabban láthassák a nőket. Arra vetik minden gondjukat, hogy a ruhájuk jól legyen illatosítva, és a bő saru miatt ne csoszogjon a lábuk. Hajuk a sütővas járására göndörödik; ujjaikon gyűrűk ragyognak, és lábujjuk leghegyén járnak, hogy a vizes úton talpuk nedves ne legyen. Láttukra szükségszerűleg inkább vőlegények, mint klerikusok jutnak eszedbe. Mások meg életük egész munkáját arra fordítják, hogy a háziasszonyok nevét, házát, szokásait megismerjék. Egyiküket, e tudomány főmesterét, röviden és futtában leírom: tanítványait mesterük képe után annál könnyebben felismerheted. Napkeltekor fürgén kiugrik az ágyból; odakészítik neki a látogatási rendet; kikeresi a rövidebb utakat: és a vén alkalmatlankodó majdhogynem a hálószobákba tolakodik be

az alvók meglátogatására. Ha meglát egy szép párnát vagy finom kendőt, vagy valami házi eszközt, megdícséri, megcsodálja, megtapogatja; aztán elpanaszolja, hogy neki éppen ilyesmire van szüksége: így nem is annyira kikönyörgi, mint inkább kikényszeríti magának, mert senki sem meri a városszerte ismert Kihordó urat megsérteni. Nem állhatja a szemérmességet, sem a böjtöt: ebéd után szaglász, és agapét emleget. Faragatlan és sikamlós beszédű, és mindig kész a mocskolásra. Akármerre fordulsz, beléütközöl. Ha valami ujságot hallasz: ő találta ki, vagy ő fújta fel. Lovait óránként cseréli; olyan gondozottak, és úgy táncolnak, hogy azt gondolnád: a trák király testvére a gazdájuk.

29. A ravasz ellenség különböző cselfogásokkal harcol. „A kígyó ravaszabb volt, mint a föld minden állata, melyet az Úr Isten alkotott". (I. Móz. 3, 1.) Azért mondja az Apostol is: „Nagyon is jól ismerjük minden álnokságát". Sem az erőltetett mocskosság, sem a túlkínos tisztaság nem illik a keresztény emberhez. Ha valamit nem tudsz, ha a Szentírásban valami nem világos előtted, olyantól kérj tanácsot, akinek élete kifogástalan, kora biztosíték, és jóhíre az ajánlólevele; aki elmondhatja: „Ugyanis eljegyeztelek titeket egy férfiúnak, hogy mint tiszta szűzet vezesselek Krisztushoz". (II. Kor. 11, 2.) Vagy ha nincs, aki magyarázattal szolgálhatna: jobb biztonságban nem tudni valamit, mint veszélyek közt tanulni. Ne feledd, hogy csapdák között jársz; már sok elismerten

tiszta életű, erdemekben megkorosodott szűz ejtette ki kezéből a koronát éppen a halál küszöbén. Ha egy-két szolgálócska is életed társául szegődik, ne nézd le őket, és ne fuvalkodj fel velük szemben, mint valami úrnő. Egy vőlegényt választottatok, együtt zsoltároztok, Krisztus testét együtt veszitek: miért ne élhetnétek egyetértésben? Másokat is nyerjetek meg. A szűzek jutalma a többiek meghívása. Ha úgy érzed, hogy valamelyik hitében ingadozik, karold fel, vigasztald, édesgesd; az ő tisztasága legyen a te nyereséged. Ha valamelyik csak színlel, és kibújik a kötelesség alól, annak olvasd a szemébe az Apostol írását: „jobb dolog megházasodni, mint égni". (I. Kor. 7, 9.) Ellenben azokat a szűzeket és özvegyeket, kik tétlenül és kíváncsiskodva járják az asszonyok házait, akiknek homlokáról már úgy lekopott a szégyenpír, hogy a színpadi parazitákat is felülmúlják: azokat kerüld, mint a veszedelmet. „Megrontják a jó erkölcsöket a gonosz beszédek". (I. Kor. 15, 33.) Ezek csak a gyomrukkal törődnek, meg ami azzal kapcsolatban van. Ezek szokták így bíztatni a többieket: „Kedveském, élvezd a vagyonodat, élvezd az életet; talán csak nem akarod fiaidra hagyni?" Borszagúak, szemtelenek, minden rosszba be vannak avatva, és még a vaslelkűeket is rápuhítják az élvezetekre. Ezek, mikor „Krisztus ellenére átadják magukat az érzékiségnek, férjhez akarnak menni, s így büntetést vonnak magukra, mivelhogy az első hűséget megszegték". (I. Tim. 5, 11—12.)

Ne nagyon igyekezz az ékesbeszédűség hírébe kerülni, és lantkíséretes költeményeket előadva, verslábakkal játszani. Ne kövesd a bágyadtan, nyálkásan beszélő asszonyokat, kik egyszer összeszorítják fogukat, máskor meg laza ajakkal és lassan forgó nyelvvel csak a szavak felét mondják ki, abban a meggyőződésben, hogy minden paraszti, ami természetes. Azért tetszik nekik a beszéd meghamisítása is. Pedig: „Mi társulása a világosságnak a sötétséggel? Vagy mi egyessége Krisztusnak Béliállal?" (II. Kor. 6, 14—15.) Mit kezdjen Horatius a zsoltároskönyvvel? vagy Vergilius az evangéliumokkal? és Cicero az Apostollal? Úgy-e megbotránkoznék testvéred, ha a bálványtemplomban látna megpihenni? Bár a tisztáknak minden tiszta, és nem kell elutasítanunk, amit imádság kíséretében tanulunk: mégsem kellene egyszerre innunk Krisztus kelyhéből és az ördögéből. Elmondom neked az én szomorú történetemet.

30. Mikor évekkel ezelőtt a mennyek országa kedvéért elszakadtam házamtól, szüleimtől, nővéremtől, rokonaimtól és (ami ezeknél nehezebb) a megszokott fényes étkezésektől, Jeruzsálembe mentem, hogy elkezdjem az Úr szolgálatát. De sehogysem tudtam meglenni könyvtáram nélkül, melyet Rómában a legnagyobb gonddal és fáradsággal állítottam össze. Én nyomorult! Cicero olvasására készülve böjtöltem. Sok éjszakai virrasztás után, sok sírás után, melyet régi bűneim emléke belsőm mélyéből fakasztott, Plautust vettem kézbe. Ha olykor magamba

térve, a prófétákat kezdtem olvasni, elborzadtam durva stílusuktól; vak szememmel nem láttam a világosságot, de úgy gondoltam: nem a szemem hibája, hanem a napé. Így játszott velem az őskígyó; egyszer aztán úgy nagyböjt közepe táján elővett a belső láz, és megrohanta elgyöngült testemet. Elmondani is hihetetlen: pillanatnyi szünet nélkül, úgy emésztette szerencsétlen testemet, hogy zörgött a csontom. Közben már a temetésemre készültek; egész testem kezdett kihülni, és a maradék életmeleg csak langyos mellecskémben lüktetett. Ekkor hirtelen lelki elragadtatásban a bírói szék elé hurcoltak. Akkora volt ott a fényesség, úgy vakított a körülállók ragyogása, hogy arcra borultam, és nem mertem föltekinteni. Mikor körülményeimről kérdeztek, azt feleltem, hogy keresztény vagyok. „Hazudsz", csattant fel az elnöklő hangja, „ciceróhivő vagy, nem krisztushivő: mert ahol a kincsed van, ott van a szíved is". (Mt. 6, 21.) Tüstént elnémultam, és a verések közepette (mert megkorbácsoltatott) inkább lelkiismeretem tüze kínzott, arra a versre gondolva: „az alvilágban téged ki dicsérjen?" (6. zsolt. 6.) Végül mégis kiáltozni kezdtem, és jajveszékelve mondogattam: „Könyörülj rajtam, Uram! könyörülj rajtam!" És szóm versenyrekelt az ostorcsattogással. Végre is a körülállók az elnöklő lábai elé borulva kérték: bocsássa meg fiatalságom tévedését; engedélyezzen időt a bűnbánatra, és akkor hajtsa végre rajtam az ítéletet, ha valaha is pogány írókat olvasnék. Én meg, aki ekkora szorultságba kerülve több-

bet is szívesen megígértem volna, esküdözni kezdtem és nevét híva bizonyságul, mondtam: „Uram! ha valaha is világi könyveket tartok magamnál, vagy olvasok: megtagadtalak téged". Erre az esküszóra szabadon engedtek, és visszatérhettem a világba. Mindenki csodálta, hogy magamhoz térve, szemem könnyzáporban úszott, annyira, hogy fájdalmam még a hitetleneket is hivőkké tette volna. — Nem is volt ez kábultság vagy álom, mely gyakran játékot űz velünk. Tanum rá az az ítélőszék, mely előtt feküdtem; tanum rá az a szomorú ítélet, melytől rettegtem: soha még egyszer ne kerüljek ilyen vallatásra. Megvallom, hogy vállam megkékült, és látomásom után még éreztem az ütések nyomait. Ettől kezdve akkora buzgalommal kezdtem a szent könyveket olvasni, amilyennel azelőtt a halandókét sohasem olvastam.

31. A kapzsiság bűnét is kerülnöd kell. Nem olyan értelemben, hogy ne nyúlj a másé után; mert azt a világi törvények is tiltják, hanem, hogy ne ragaszkodj a magadéhoz sem, mert idegen számodra. Az Írás szerint: „hogyha a máséban hívek nem voltatok, ki fogja odaadni nektek, ami a tiétek?" (Lk. 16, 12.) Idegen számunkra a mérhető arany és ezüst; a mi tulajdonunk a lelkiek, melyekről írva van: „A férfi lelkének váltsága a gazdagsága". (Péld. 13, 8.) „Senki két úrnak nem szolgálhat; mert vagy az egyiket gyűlölni fogja és a másikat szeretni, vagy az egyiket tűrni fogja és a másikat megvetni. Nem szolgálhattok Istennek és a mammon-

nak" (Mt. 6, 24.), azaz a gazdagságnak. Ugyanis a pogány szírek nyelvén Mammona a gazdagság neve.

A megélhetés gondolata a hit tövise. A kapzsiság gyökere a világi gond. De azt mondod: „Gyenge leány vagyok; nem tudok kézi munkával foglalkozni. Ki könyörül meg rajtam, ha megöregszem és betegeskedni kezdek?" Halljad, mit mondott Jézus az apostoloknak: „Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek. Nem több-e az élet az eledelnél, és a test az öltözetnél? Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrökbe nem gyüjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat". (Mt. 6, 25—26.) Ha kopik a ruhád, gondolj a liliomokra. Ha éhezel, halljad, hogy boldogok a szegények és éhezők. Ha valami fájdalom gyötör, olvasd: „önmagammal pedig semmit sem dicsekszem, csak erőtlenségeimmel" és: „tövis adatott testembe, a sátán angyala, hogy arcomba üssön" (II. Kor. 12, 5, 7.), hogy fel ne fuvalkodjam. Isten minden ítéletét örvendezve fogadd: „ujjonganak Juda leányai ítéleteiden, Uram". (96. zsolt. 8.) Mndig az csengjen a füledbe: „Mezítelen jöttem ki anyám méhéből és mezítelen térek oda vissza" (Jób. 1 21.), meg ez: „Mert nem hoztunk semmit sem magunkkal a világra, s kétségtelen, hogy el sem vihetünk semmit" (I. Tim. 6, 7.).

32. Pedig most sokaknál láthatod, hogy szekrényeik tömve vannak ruhákkal, naponként váltiák a tunikát: és a molyoktól még sem tudnak szabadulni. Amelyik meg

jámborabb akar lenni, az csak egy öltözetét használja és mossa ki, és tele szekrénye mellett rongyokban jár. Sokan bíborral színeztetik pergamenjeiket; arannyal iratják a betűket; könyveik kötése drágakövekkel van kirakva: és ajtajuk előtt mezítelen hal meg Krisztus. Kürtöltetnek, ha kezüket nyujtják a szűkölködő felé. Ha agapéra hívnak vendégeket, kikiáltót fogadnak fel. Nemrégiben láttam egy igen előkelő római hölgyet a Szent Péter-bazilikában (nevét nem árulom el, nehogy azt hidd: szatirát írok), amint eunuchok kíséretében sajátkezűleg osztogatott egy-egy pénzdarabot a szegényeknek, hogy jámborabbnak lássék. Közben (könnyen tapasztalhatsz ilyesmit) egy rongyos véhasszony előreszaladt, hogy még egy pénzdarabot kapjon. Mikor aztán a sorban hozzá érkeztek, ekkora nagy bűnéért olyan ökölcsapást kapott, hogy elöntötte a vér.

Minden baj gyökere a kapzsiság; azért az Apostol bálványimádásnak nevezi. Keresd először Isten országát, és ezek mind hozzáadatnak neked. Az Úr nem engedi éhenhalni az igaz lelket. „Ifjú voltam, meg is öregedtem, de sohasem láttam az igazat elhagyottan, sem ivadékát kenyeret koldulni". (36. zsolt. 25.) Illésnek hollók szolgáltak; azok táplálták. Az éhező száreptai özvegy enni adott a prófétának, bár fiaival együtt ő is már aznap éjjelre várta a halált: és aki táplálékért jött, most őt táplálta, csodálatosan megtöltvén olajos korsóját. Péter apostol azt mondja: „Ezüstöm, aranyam nincs: de amim van, néked adom: a Názáreti Jézus Krisztus

nevében kelj fel és járj". (Ap. csel. 3, 6.) Most mégis sokan azt mondják, ha nem is szóval, de tetteikkel: „hitem és irgalmasságom nincs: de amim van: ezüstöm és aranyam, azt néked adom". Inkább hallgass tehát az Apostolra: „ha tehát van eledelünk s ruházatunk, elégedjünk meg velük". (I. Tim. 6, 8.) Halljad csak, mit kért Jákob imájában: „Ha velem lesz az Úr s megőriz az úton, melyet járok s ad nekem kenyeret, mit megegyek s ruhát, amit felvegyek". (I. Móz. 28, 20.) Csak a szükségeseket kérte: és húsz év mulva, mint gazdag úr és még gazdagabb atya, tért vissza Kánaán földjére. A Szentírás végtelen sok ilyen példával tanítja, hogy a kapzsiságot kerülnünk kell.

33. Most pedig, mivel részben odatartozó dolgokról tárgyalunk, elmondom, mi történt pár évvel ezelőtt a nitriai szerzetesek között. Az egyik nem is annyira kapzsi, mint takarékosabb testvér, aki nem gondolt rá, hogy az Urat harminc ezüstön adták el, halála után száz szolidust hagyott hátra, amit vászonszövéssel keresett. Összeült tehát a szerzetesek tanácsa (azon a helyen valami ötezren laktak külön cellákban): mit is kellene tenniök. Némelyek azt mondták, hogy szét kell osztani a szegények közt, mások, hogy az egyháznak kell adni; néhányan meg, hogy el kell küldeni rokonainak. Azonban Macarius, Pambo, Isidor és a többiek, akiket Atyáknak hívnak, a Szentlélek szavára elhatározták, hogy a pénzt el kell temetni gazdájával együtt, mondván: „Vesszen a pénzed veled együtt". (Ap. csel. 8, 20.) Ne gon-

dolja senki, hogy kegyetlen eljárás volt: az eset híre úgy hatott mindenkire Egyiptomban, hogy akár egyetlen szolidust is örökbehagyni, vétekszámba ment.

Ezeknek a szerzeteseknek példájára utalva, nemcsak azt mondom, hogy az aranyat és ezüstöt, meg a többi javakat vesd meg, hanem egyenesen a földet és az eget is. Akkor majd Krisztussal egyesülve énekled: az Úr az én osztályrészem.

37. Bár az Apostol szakadatlan imádságra buzdít bennünket, és a szenteknek még az álma is imádság, mégis olyan állandó időket kell rá kiszabnunk, hogy bármilyen munkával is legyünk elfoglalva, maga az idő figyelmeztessen ebbeli kötelességünkre. A harmadik, hatodik és kilencedik órai, meg a hajnali és esti imádság szokását ki ne ismerné? Asztalhoz is csak imádság után üljünk, és ne keljünk fel, míg hálát nem adtunk a Te remtőnek. Éjjel kétszer-háromszor keljünk fel; olyankor átgondolhatjuk, amit a Szentírásból betéve tudunk. Ha elhagyjuk szállásunkat, imával fegyverkezzünk fel; amikor visszatérünk az utcáról, leülés előtt imádkozzunk. Először lelkünket tartsuk jól; csak utána nyugosztaljuk testünket. Minden cselekedetnél, minden kezdetnél keresztet rajzoljon a kezünk.

Senkit meg ne szólj, és ne botránkoztasd meg atyádfiát. „Ki vagy te, hogy kárhoztasd a más szolgáját? Urának áll, vagy esik; bizonyára áll, mert az Istennek van hatalma, hogy fenntartsa". (Róm. 14, 4.) Még két vagy három napi böjt után se tartsd magad jobb-

nak azoknál, akik nem böjtölnek. Te haragosan böjtölsz, ő meg derűs arccal eszik. Te veszekedve emészted nyugtalan lelkedet és üres gyomrodat, ő meg mértékletesen él, és hálát ad Istennek. Azért hirdeti Izajás mindennap: „Vajjon ez-e a böjt, amelyben én kedvemet lelem?... Ime böjtötök napján is a saját hasznotokat keresitek, és valamennyi adóstokat zaklatjátok. Ime veszekedés és pereskedés között azért böjtöltök, hogy ökölllel gonoszul verekedjetek". (Iz. 58. 5., 3—4.) Minek böjtöltök akkor? Milyen lehet annak a böjtje, akinek haragját, hogy úgy mondjam, nemcsak az éjszaka veszi át, hanem még a hold is sértetlenül hagyja el? Nézz magadba, és ne a más romlásának, hanem a saját eredményeidnek akarj örülni.

38. Azok példáját se kövesd, akik anyagi gondokba merülten birtokaik jövedelmét és napi kiadásaikat számolgatják. A tizenegy apostol sem lett hűtlen Judás árulása miatt; Figellus és Alexander hitehagyása sem térítette le a többieket a hit útjáról. Ne mondjad: „ez meg ez élvezi vagyonát, tisztességben van az emberek előtt; nála jönnek össze a testvérek és nővérek. Ezért csak nem vész el a szűzessége?" Először is nem biztos, hogy szűz-e az ilyen. „Én nem a szerint ítélek, amire az ember néz: az ember ugyanis azt nézi, ami látszik, az Úr azonban a szívet tekinti". (I. Kir. 16, 7.) Azért, ha testben szűz is, nem tudom, vajjon lélekben is az-e? Legalább is az Apostol úgy határozta meg a szűzet: „hogy testben és lélekben szent legyen". (I. Kor. 7. 34.) Legfeljebb hadd legyen

neki a maga dicsősége. Legyen okosabb Pálnál; éljen és élvezzen. Mi a jobbak példája után megyünk.

Gondolj Máriára. Olyan tiszta volt ő, hogy kiérdemelte az istenanyaságot. Mikor Gábor főangyal férfialakban beköszöntött hozzá, mondván: „Üdvözlégy, malaszttal teljes, az Úr van teveled" (Lk. 1, 28.), zavarában és félelmében válaszolni sem tudott. Mert őt még sohasem köszöntötte férfiú. Mikor aztán a híradást meghallotta, ő is megszólalt. Azelőtt az emberektől is félt: most meg bátran beszélgetett az angyallal. — Te is az Úr anyjává lehetsz. Fogd a magad új, nagy könyvét, „és írd bele emberi írással: Rabolj gyorsan, prédálj hamar!" (Iz. 8, 1.)

Aztán járulj a prófétanő elé; akkor majd méhedben fogansz és fiat szülsz. Fiad pedig megszólal: „Ime az én anyám és atyámfiai". (Mk. 3, 34.) És ő, akiről kevéssel előtte egész bensődet teleírtad, akinek képét megújult szívedbe stílussal beleraizoltad, csodálatos módon felcseperedik. Aztán megsarcolja ellenségeit, megfosztja és keresztre szegzi a fejedelemségeket és hatalmasságokat, és naggyá fejlődve, lassanként anyjából jegyesévé tesz téged.

Azzá lenni, akik a vértanuk, az apostolok voltak, sőt azzá lenni, aki Krisztus: hatalmas munka, de hatalmas jutalommal is jár. Az igaz, hogy csak akkor gyümölcsöző, ha az Egyházon belül folyik: ha egy házban ünnepeljük a húsvétet; ha Noéval együtt bemegyünk a bárkába; ha

Jerikó pusztulásakor Ráháb, a megigazult parázna nő fogad be magához. Különben is azok a szűzek, akik állítólag a különböző eretnekeknél, különösen pedig a gyalázatos manicheusoknál találhatók, inkább utcanőknek számítanak, mint szűzeknek. Mert ha szerintük testeik alkotója az ördög, hogyan tisztelhetik akkor ellenségük fajzatát? Persze, mivel látják a szűzesség megtiszteltetését, farkasokat bujtatnak báránybőrbe. Az Antikrisztus Krisztusnak hazudja magát; ezek is csak szennyes életüket takarják el a szűz név hamis tiszteletével. Örülj, nővérem, örvendezz, leányom, örvendj, szűzem: te igazában kezdesz az lenni, amit mások csak színlelnek.

39. Mindezek, amiket tárgyaltunk, keménynek tetszhetnek azok szemében, akik nem szeretik Krisztust. De aki a világ minden pompáját szemétnek vette, és hiúságnak tekintett mindent a nap alatt, csak hogy Krisztust megnyerhesse; aki együtt halt meg Urával, és vele együtt támadt fel; aki keresztrefeszítette testét bűneivel és vágyaival együtt, az szabadon hirdetheti: „Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? nyomorúság vagy szorongatás? éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés, vagy kard? ... Biztos vagyok abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövendők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Istennek szeretetétől, amely Jézus Krisz-

tusban, a mi Urunkban vagyon". (Róm. 8. 35—39.) Isten Fia a mi üdvösségünkért ember fiává lett. Kilenc hónapig vár anyja méhében a születésre, elviseli az útálatosságokat, véresen világra jön: pólyába takarják és gyöngéden simogatva szűk jászolba teszik, őt, aki a világot tartja tenyerében. Hallgatok arról, hogy harmincéves koráig alacsony származásúnak nézték, és megelégedett szülei szegénységével: megostorozzák, és hallgat; keresztre feszítik, és hóhéraiért imádkozik. Tehát „mivel viszonozzam az Úrnak mindazt, amit velem cselekedett? Felemelem a szabadulás kelyhét, s az Úr nevét segítségül hívom. Az Úr színe előtt drága dolog, hogy meghaljanak a jámborok". (115. zsolt. 12—15.) Csak az a méltó köszönet, mikor a vérért vérrel fizetünk, és ha Krisztus vérével váltattunk meg, szívesen is halunk meg érte. Melyik szent nyerte el a koronát küzdelem nélkül? Az igaz Ábélt megölték; Ábrahám abban a veszélyben forgott, hogy feleségét veszti el. Nem akarok mérhetetlen nagy kötetet teleírni: nézz utána magad, kiknek kellett balsorsot elviselni. Egyedül csak Salamon élt kényelemben: de talán azért is bukott el. „Mert az Úr azt feddi, akit szeret, s azt a fiát sujtja, akit kedvel". (Péld. 3, 12.) Hát nem jobb rövid ideig harcolni, sáncolni, fegyvert ragadni, páncél alatt lankadni, és utána a győzelemnek örülni, mint egy óráig nem bírni türelemmel, és utána örök szolgaságba jutni?

40. Aki szeret, annak semmi sem kemény;

aki kívánkozik, annak semmi munka nem nehéz. Nézd, mennyit viselt el Jákob, hogy megszolgálja feleségét, Ráchelt. Azt mondja az Írás: „Szolgála tehát Jákob Ráchelért hét esztendeig s az csak néhány napnak tűnt neki nagy szeretetében". (I. Móz. 29, 20.) Ő maga is említi: „Éjjel-nappal emésztett a hőség meg a hideg". (U. o. 31, 40.) Mi is Krisztust szeressük, mindig az ő ölelését keressük: és minden nehézség könnyűnek fog tetszeni; mindent, ami hosszú, rövidnek érzünk, és dárdájától segsebezve, minden órában és minden pillanatban ismételgetjük: „Jaj nekem, hogy számkivetésem oly hosszúra nyúlik". (119. zsolt. 5.) Mert „amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövendő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk". (Rom. 8, 18.) Mert „a szorongatás türelmet eredményez, a türelem kipróbáltságot, a kipróbáltság meg reményt, a reményseg pedig nem engedi, hogy megszégyenuljunk". (U. o. 5, 3—5.) Amikor pedig nagyon súlyosnak tetszik, amit el kell viselned, olvasd Pál második levelét a korintusiakhoz: „Krisztus szolgái ők? én még inkább: számtalan fáradsag, igen sokszor fogság, módfelett való verések, gyakori halálveszély által. A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, éjjel és nappal a mélytengeren voltam. Gyakran voltam úton folyóvizek veszélyében, rablók veszélyében, veszélyben a saját nemzetembeliek-

től, veszélyben a pogányoktól, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek között, fáradságban és nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok böjtölésben, hidegben és mezítelenségben". (II. Kor. 11. 23—27.) Melyikünk mondhatná magáénak az itt felsorolt erényeknek csak egy kis részét is? Azért mondhatta ő bizalommal később: „a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam; készen vár rám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos bíró". (II. Tim. 4, 7—8.) Mi elszomorodunk, ha ételünk egy kicsit sótlanabb, és azt hisszük, Istennek teszünk szolgálatot, ha egy kissé több vízzel isszuk a bort. Ha eltörik poharunkat, felborítjuk az asztalt; ha langyosabb vizet akarunk, ütések csattognak és vérrel követelünk. „A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosok ragadják el azt". (Mt. 11, 12.) Ha nem erőszakoskodol, nem nyered el a mennyek országát. Ha alkalmatlankodva nem kopogsz, nem kapod meg a szentséges kenyeret. Vagy szerinted nem erőszak az, amikor a test az akar lenni, ami az Isten, és oda akar emelkedni az angyalok megítélésére, ahonnan az angyalok kiestek?

41. Kérlek, hagyd el kissé börtönödet, és rajzold szemed elé a jelen munka jutalmát, amit szem nem látott, fül nem hallott, sem az ember szívébe nem szállt. Milyen lesz az a nap, amikor szűzi karok kíséretében Mária, az Úr Anyja siet eléd? amikor Mária, Áron

nővére, dobot vesz kezébe, és megkezdi nekik a dalt, hogy a Vörös tenger elnyelte a fáraó seregét: „Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset mívelt, lovat és rajtaülőt a tengerbe vetett". (II. Móz. 15, 1.) Akkor Tekla ujjongva repül karjaidba. Azután maga a vőlegény jön eléd e szavakkal: „Kelj fel szaporán, barátnőm! Jöjj, galambom, szépem! Mert a tél már elmult, az eső elállt, elvonult". (Én. 2, 10—11.) Akkor az angyalok csodálkozva kérdik: „Ki az, aki előjön, mint a hajnal pírja, szép, mint a hold, tiszta, mint a nap?" (U. o. 6, 9.) Látnak majd a leányok, dicsérnek a királynők és magasztalnak a király feleségei. Innen meg egy másik tisztaságos csapat közeleg: Sára vezeti a házasokat, Anna, Fánuel leánya meg az özvegyeket. Amaz annak örül, hogy szült, ez meg annak, hogy tanított. Akkor az Úr valóban felül a szamár vemhére, és bevonul a menynyei Jeruzsálembe. A kicsinyek pedig, kikről a próféta azt mondja Izajásnál: „Itt vagyok én és fiaim, kiket az Úr nekem adott" (Iz. 8, 18.), győzelmi pálmát vesznek kezükbe, és egy hangon éneklik: „Hozsanna! áldott, aki az Úr nevében jő! Hozsanna a magasságban!" Akkor a száznegyvennégyezer a királyi szék és a vének előtt hárfát vesz kezébe, és új éneket mond. És senki más nem tudja mondani azt az éneket, csak ez a száznegyvennégyezer. „Ezek azok, akik nem fertőztették meg magukat asszonyokkal, mert szűzek. Ezek követik a Bárányt, amerre csak megyen". (Jelen. 14, 4.)

Valahányszor édesget a hiú világi nagyravágyás, valahányszor valami világ számára dícséreteset látsz, lélekben menj át a paradicsomba: kezdj el az lenni, ami majd leszel, és majd hallod vőlegényedtől: „Tégy engem, mint a pecsétgyűrűt, szívedre, mint a pecsétgyűrűt, karodra". (Én. 8, 6.) Te pedig testilelki biztonságban kiálthatod: „Tengernyi víz sem tudja eloltani a szerelmet, folyamok sem tudják elsodorni". (U. o. 7.)

Szent Ágoston (354—430.)

A szent szűzességről

A nagy hippói püspöknek ez a műve 401 tájáról származik. Mint előszavában megemlíti, ez a munka szorosan kapcsolódik a házasságról szóló könyvéhez (De bono coniugali). Mind a kettő megírására egy hitehagyó római barát, Iovinianus fellépése szolgáltatott okot, aki a szűzesség intézményét támadta. Szent Ágoston kortársa, Szent Jeromos, tüstént felvette ellene a harcot, de a maga heves módján annyira védelmébe vette a szűzességet, hogy sokak szemében a házasság szenvedett vele rövidséget. Szent Ágoston jegyzi meg a Retractatiokban, hogy némelyek szerint Iovinianust nem is lehet megcáfolni a házasság csorbítása nélkül. Ezért írta meg ő a két művet egymásután, hogy a házasság méltóságának kiemelése után annál biztosabban magasztalhassa a szűzességet.

Bardenhewer: Gesch. d. altkirchl. Literatur. IV 492.

Szent Ágoston

hippói püspök könyve.

A szent szűzességről

1. fejezet. Nemrégiben könyvet írtunk a házasélet jóságáról. Abban figyelmeztettük Krisztus szűzeit, hogy Istentől nyert magasabb hivatásuk alapján magukhoz képest kicsibe ne vegyék Isten népének apáit és anyáit. Most is intjük őket: Ne becsüljék kevésre azok érdemét csupán csak azért, mert isteni jogon az önmegtartóztatás a házasságnál és a szent szűzesség a házasságnál magasabbrendű dolog. Hiszen az apostol is magasztalja és olajfának mondja őket, nehogy a beoltott olajág kevélykedjék (Róm. 11, 17—18.), mert ők az eljövendő Krisztusnak szolgáltak gyermekeik nemzésével is. Bennük készült és vajudott a jövendő, melynek csodálatos erejű megvalósulását most látjuk: tehát házaséletük is prófétai élet volt. Ezért nem a házasélet örömeinek elismerésére, hanem Isten mélységes szándékai következtében történt, hogy némelyiküknél a termékenységet érte tisztesség, másoknál meg még a meddőség is termékennyé lett. Ha pedig ebben a korszakban némelyeknek (t. i. az özvegyeknek) azt mondták: „Ha nem tartóztatják meg magukat, kössenek házasságot" (I. Kor. 7, 9.), akkor ezt nem

biztatásnak kell venni, hanem vigasztalásnak. Akiknek pedig ez mondatott: „Aki fel tudja fogni, fogja fel" (Mt. 19, 12.), azokat buzdítani kell, hogy el ne rettenjenek és meg kell őket félemlíteni, hogy fel ne tuvaikodjanak. Tehát nemcsak magasztalni kell a szűzességet, hogy szeressék, hanem feddeni is, hogy ne kevélykedjék.

2. *fejezet.* Ezt szeretnénk elérni beszédünkkel. Segítsen hozzá Krisztus, a Szűznek fia és szűzek jegyese, aki test szerint szűz méhéből született, lélek szerint szűzi házasságban él. Mert a szűzi Egyház egy férfinak van eljegyezve: Krisztusnak, mint az Apostol mondja. (II. Kor. 11, 2.) Mekkora tisztesség illeti meg ama tagjait, akik egyenesen testileg is megtartják azt, amit ő a hit szerint tart meg! Ő urának és férjének anyját utánozza. Mert az Egyház is anya és szűz. Hogy is tisztelhetnénk sértetlenségét, ha nem lenne szűz? Vagy hogyan beszélhetnénk fiaival, ha nem lenne anya? Mária test szerint szülte e testnek fejét: Az Egyház lélek szerint szüli a fej tagjait. A szűzesség egyikükben sem akadályozza a termékenységet; a termékenység egyikben sem szünteti meg a szűzességet. Ezért, mivel az Egyház a maga egészében testileg és lelkileg szent, de a maga egészében csak lelkileg szűz, testileg nem: mennyivel szentebb már most ama tagjaiban, amelyekben testileg és lelkileg is szűz?

3. *fejezet.* Az evangélium szerint, mikor Krisztus Urunknak jelentették, hogy anyja és atyjafiai, azaz test szerinti rokonai künn

várják, mert nem tudtak a tömeg miatt hozzáférni, ő így szólt: „Ki az én anyám és kik az én atyámfiai? És kiterjesztvén kezét tanítványai felé, mondá: „Ime az én anyám és az én atyámfiai. Mert aki atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az az én fivérem és nővérem és anyám". (Mt. 12, 46—50.) Mire tanított ezzel bennünket? Arra, hogy többre tartsuk lelki származásunkat a testi rokonságnál. Hogy nem avval boldogok az emberek, ha az igazakkal és a szentekkel testi atyafiságba kerülnek, hanem, ha felfogásukat magukévá téve és életmódjukat követve kapcsolódnak hozzájuk. „Boldog a méh, mely téged hordozott" — mondotta neki egyszer valaki, de ő így felelt: „Sőt inkább boldogok, kik az Isten igéjét hallgatják, és megőrzik azt". (Lk. 11, 27. 28.) És végtére is: mit használt a rokonság azoknak az atyafiainak, vagyis testszerinti rokonainak, akik nem hittek benne? Igy Máriának sem használt volna semmit az anyai kapcsolat, ha szívében nem hordozza Krisztust boldogabban, mint testében.

4. fejezet. Mária szűzessége is azért kedvesebb és tetszőbb, mert nem a megfogant Krisztus ragadta el őt fogantában a férfi ereje elől, hogy magának megőrizze, hanem még fogamzása előtt szülőjének választotta, mert Istennek volt szentelve. Erre mutatnak Máriának a megtestesülést hírüladó angyalhoz intézett szavai: „Miképen leszen ez, mikor férfit nem ismerek?" (Lk. 1, 34.) Bizonnyal nem beszélt volna így, ha annakelőtte nem fogadott volna szűzességet. De az izraeliták

életmódjával ez még ellenkezett. Azért volt eljegyezve egy igaz embernek, hogy ne ragadja őt erővel magához, hanem inkább segítsen neki megőrizni fogadalmát az erőszakosakkal szemben. Hátha csak ennyit mondott volna: „Miképen leszen ez?" és nem tette volna hozzá: „Mikor férfit nem ismerek?" Ha szándékában lett volna teljes házaséletet élni, nem kérdezte volna, hogy asszony létére hogyan szüli majd meg a neki ígért gyermeket. Az is megtörténhetett volna, hogy isteni parancsra szűz marad, és Isten Fia megfelelő csodával öltött volna benne szolgaformát. De például kellett majd szogálnia a szent szűzeknek, nehogy azt gondoljuk, hogy csupán csak szűznek kellett lennie, aki megérdemelte, hogy egyesülés nélkül is gyermeket foganhatott. Istennek ajánlotta szűzességét akkor, amikor még nem tudta, hogy mit fog foganni, hogy az isteni életnek emberi testben való utánzása ne parancsszóra, hanem fogadalomból, ne kényszerű szolgálatból, hanem szerető választásból valósuljon meg. Krisztus is inkább elismerni akarta a szent szűzességet, mint megparancsolni. Azért olyan szűztől született, aki szűz akart maradni, mielőtt még tudta, kinek kell tőle születnie. És így azt akarta, hogy a szűzesség önkéntes legyen annál a nőnél is, akiben szolgai alakot öltött.

5. fejezet. Nincs hát mit szomorkodniok Isten szűzeinek amiatt, hogy szűzességük megőrzése mellett ők nem lehetnek testileg anyák is. Mert csakis az születhetnék mél-

tán szűzességből, akinek születésében párja nem lehetne. Mégis annak az egy szent szűznek szülése az összes szűzeknek dísze. Ők Máriával együtt anyja lesznek Krisztusnak, ha Atyjának akaratát cselekszik. Mária is ezáltal lett boldogabb és dícséretreméltóbb módon Krisztus anyja, fentebb említett mondása szerint: „Aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagyon, az az én fivérem és nővérem és anyám". Lelkileg tartja mindezeket a rokoni kapcsolatokat a maga megváltotta néppel: testvérei és nővérei a szentéletű férfiak és nők, mert társai a mennyei örökségben. Anyja az egész Egyház, mert Isten kegyelmével az ő tagjait, vagyis a híveket szüli. Ugyancsak az ő anyja minden jó lélek, aki termékeny szeretettel cselekszi az Atya akaratát, akiket az Apostol fájdalommal újraszül, míg kialakul bennük Krisztus. (Gal. 4, 19.) Mária tehát, mikor Isten akaratát cselekszi, testileg Krisztusnak csak anyja, de lelkileg nővére is, anyja is.

6. fejezet. És ezáltal ő az egyedüli nő, aki nemcsak lélekben, hanem testben is anya és szűz egyszerre. Lélek szerint is anya, de nem a mi főnknek, a Megváltónak anyja, mert lélek szerint ő is inkább attól született. (Ugyanis mindenki, aki őbenne hisz — Mária is — méltán a jegyes fiainak hivatik. — Mt. 9, 15.) Ellenben lélek szerint igenis anyja Krisztus tagjainak (ezek mi vagyunk), mert szeretettel együttműködött vele, hogy az Egyházban hívek szülessenek, az Egyház fejének tagjai. Test szerint pedig magának a

főnek is anyja. Ugyanis test szerint a mi főnknek szűztől kellett születnie, mert feltűnő csodára volt szükség. Ezzel a csodával akarta jelezni, hogy tagjai majd lélek szerint a szűz Egyháztól születnek. Tehát egyedül Mária test és lélek szerint is anya és szűz; Krisztus anyja is, Krisztus szűze is. Az Egyház pedig Isten országának várományosaiban, a szentekben, lélek szerint ugyan egészen Krisztus anyja, egészen Krisztus szűze; test szerint azonban nem egészen, hanem némelyekben Krisztus szűze, némelyekben pedig anya, de nem Krisztus anyja. A házasságban élő hivő asszonyok és az Istennek szentelt szűzek, ha szentül élnek és szeretetük tiszta szívből, jó lelkiismeretből és tettetés nélküli hitből való (I. Tim. 1, 5.) lélek szerint Krisztus anyja lesznek, mert az Atya akaratát cselekszik. De akik a házaséletben testileg szülnek, nem Krisztust, hanem Ádámot szülnek; azon igyekeznek tehát, hogy szülötteik a szentségekkel ellátva Krisztus tagjaivá legyenek, mert tudják, mit szültek.

7. fejezet. Ezt azért mondtam, nehogy a házassági termékenység a szűzi érintetlenséggel versenyrekeljen, magára Máriára mutasson és Isten szűzeihez így beszéljen: Máriában testi szempontból két dolog volt tiszteletreméltó: a szűzesség és a termékenység, mert érintetlen is maradt, meg szült is. Mi nem érhetjük el egyszerre ezt a teljes kettős boldogságot, azért két csoportra szakadtunk: ti szűzek vagytok, mi anyák vagyunk; nektek a megőrzött szüzesség pó-

tolja a hiányzó gyermeket, bennünket az elvesztett érintetlenségért kárpótol a gyermekáldás. Az ilyen beszédet még csak valahogy el lehetne fogadni, ha a keresztény házasok test szerint kereszténveket szülnének. Akkor Mária termékenysége — a testi szűzességtől eltekintve — csak annyiban lenne az övékénél magasabbrendű, hogy ő a tagok fejét, azok pedig a fej tagjait szülik. De még ha ezek az így vitázók csakis azért mennének férjhez és azért egyesülnének vele, hogy gyermekük legyen, gyermekükről pedig csak az az egy gondjuk lenne, hogy Krisztusnak megszerezzék őket, és ezt valóban minél hamarabb meg is tennék: testük mégsem szülne kereszténvt. Szülöttük csak később válik kereszténnyé, amikor megszüli az Egyház, azáltal, hogy Krisztus tagjainak lélek szerint anyja (aminthogy Krisztusnak lélek szerint szűze is). Ebben a szent szülésben résztvesznek az anyák is, kik testileg nem kereszténveket szültek, hogy ha a szülésben nem is, de az anyaságban keresztények legyenek. De ez az együttműködés az Egyházzal azáltal történik, amiben már a szűzek is Krisztus anyjának számítanak: a hit által, mely szeretetből cselekszik. (Gal. 5, 6.)

8. fejezet. Tehát semmi testi termékenység nem hasonlítható össze a szent szűzességgel, még testi szempontból sem. Mert ezt nemcsak a szűzesség voltáért tisztelijük, hanem azért, mert Istennek van szentelve. Igaz, hogy a szűzességet testben tartják meg, de az Isten iránti hódolat és az áldozat

a lelket tartják meg. És ezáltal lelki dologgá lesz a testi szűzesség is, mert vallásos megtartóztatásból fogadják meg és tartják meg. Mert ahogyan csak az használja testét szemérmetlenül, aki ezt a bűnt lélekben kezdte el, ugyanúgy csak az őrzi meg a testi tisztaságot, akiben az lélek szerint már előbb megvolt. Ha már most a házassági tisztaságot, bár a testben tartják meg, mégis nem a testnek, hanem a léleknek tulajdonítjuk, (mert a test az ő vezetésével és az ő parancsára tartózkodik minden más testtől): mennyivel inkább és mennyivel nagyobb elismeréssel számítiuk a lélek javai közé azt a megtartóztatást, mellyel a test érintetlenségét magának a lélek és test Teremtőjének fogadjuk, szenteljük és őrizzük meg?

9. *fejezet.* Ne higyjük tehát, hogy az elvesztett szűzességet pótolhatja azok termékenysége, akik jelenleg semmi mást nem várnak a házasságtól, mint gyermeket, hogy azt Krisztusnak adiák. Ugyanis az előző időkben a testben eljövendő Krisztus számára maga a test szerinti emberi nem volt szükséges valamelyik nagy, prófétai nemzet kénében: de most, amikor minden emberfajból és minden nemzetből Isten népébe és a mennyek országa államába lehet hívni Krisztus tagjait: aki a szűzességet fel tudja fogni, fogja fel (Mt. 19, 12.), és csak az házasodjék, aki nem tartóztatja meg magát. (I. Kor. 7, 9.) Mi lenne, ha egy gazdag asszony úgy fordítana sok pénzt jótékony célra, hogy minden nemzetségből rabszolgákat vásárolna össze és kereszténnyé tenné őket?

Nem sokkal számosabb tagot biztosítana vele Krisztusnak, mint méhének bármilyen termékenységével? Azért mégsem merné pénzét a szent szűzesség értékéhez mérni. Ellenben, ha a kereszténységnek adandó gyermekekre való tekintettel a testi termékenység kárpótolná az elvesztett szűzességet, akkor sokkal eredményesebben oldódnék meg ez a feladat, ha nagy pénzösszegért eladnák a szűzességet és a pénzen gyermekeket vásárolnának (jóval többet, mint amennyi egy bármilyen termékeny méhből születhetnék), hogy azután kereszténnyé tegyék őket.

10. fejezet. Ez már talán ostobaságnak is tetszik. Legyen meg tehát a házas híveknek a maguk java, amelyről előző munkánkban tárgyaltunk, és tiszteljék jobban (eddigi helyes szokásuk szerint) a szent szűzekben az a még nagyobb jót, amelyről jelen beszédünkben van szó.

Mert a házasság még azzal sem mérheti össze a maga és a megtartóztatók érdemét, hogy belőle szűzek jönnek világra; hiszen ez nem a házasság, hanem a természet jó oldala. Ezt az Isten úgy rendelte, hogy a két nem bármilyen emberi találkozásából csakis szűz nő születik, de nem szent szűz. Igy azután még a fajtalanságból is szűz születik, de szent szűz még a házasságból sem.

11. fejezet. Mi sem azt magasztaljuk a szűzekben, hogy szűzek, hanem azt, hogy Istennek szentelve, szent megtartóztatás által szűzek Mert nem vaktában mondom: áldot-

tabb a férjes asszony, mint a férjhezmenendő szűz; annak már megvan, amit ez még csak kíván, különösen, ha még nem is jegyese senkinek. Amaz csak annak az egynek akar tetszeni, akihez adták; emez soknak, mert bizonytalan, kihez adják; gondolkodásának tisztaságát egyedül csak úgy tudja megvédeni a tömeggel szemben, hogy nem faitalankodót, hanem férjet keres a tömegben. Tehát csak az a szűz kerülhet méltán a férjes nő fölé, aki a tömeg szerelmének se kínálja fel magát, amikor a sok közül egynek a szerelmét keresi, meg az egy megtalálthoz sem csatlakozik. Akkor nem e világ dolgával törődött: hogyan tessék a férfinak (I. Kor. 7, 34.), hanem az emberek fiainál sokkalta szebbet szerette (44. zsolt. 3.), és ha már testben nem foganhatta, mint Mária, szívében mégis megfoganta és testét is sértetlenül megőrizte számára.

12. fejezet. A szűzeknek ez a fajtája semmi testi termékenységből nem származhatik: ez nem a test és vér gyermeke. Ha anyjukat keresed: az Egyház az. Szent szűzeket csak szent szűz szül, aki el van jegyezve egy férfiúnak, hogy mint tiszta szűz vezettessék Krisztushoz. (II. Kor. 11, 2.) Belőle, aki nem egész test szerint, de egész lélek szerint szűz, születnek a test és lélek szerint szűzek.

A házasoknak is legyen meg a maguk java: nem az, hogy gyermekeket nemzenek, hanem, hogy tisztességben, törvény szerint, szemérmességben, egymás szeretetében nemzik, továbbá közösen, józanon, buzgón nevelik őket; az ő javuk az, hogy a házastársi

hűséget kölcsönösen megtartják és a házasság szentségét meg nem törik.

13. fejezet. Mindezek azonban az emberi hivatás kötelességei. A szűzi érintetlenség és a vallási önmegtartóztatásból folyó, mindennemű kapcsolattól való mentesség már az angyalok osztályrésze: romlandó testben az örök romolhatatlanság szemlélete. Hajoljon meg előtte minden testi termékenység, minden házassági tisztaság: az egyik nem a szabad akarattal jár, a másik nincs meg az örökkévalóságban: a szabad akaratnak nincs testi termékenysége, az égben pedig nincsen házassági tisztaság. Minden bizonnyal a közös örökkévalóságban is a többieknél nagyobb javuk lesz azoknak, akik már a testben is valami nem testivel rendelkeznek.

Milyen csodálatosan esztelen némelyek gondolkodása! Azt állítják, hogy a szűzi megtartóztatásra nem a mennyek országáért, hanem a jelen élet érdekében van szükség. Mintha csak azért volna jobb nem házasodni, hogy az ideigvaló gondoktól mentesüljünk, nem pedig azért, hogy a jövő életben valami hasznunk legyen. (A házasság tényleg több és égetőbb földi gonddal van tele; ezektől a szűzek és megtartóztatók mentesülnek.) És nehogy azt higyjük, hogy ez az üres vélemény a saját lelkük ürességéből fakadt, az Apostolra hivatkoznak, aki ezt mondja: „A szűzekre nézve pedig nincs parancsolatom az Úrtól; tanácsot azonban adok, mint aki irgalmasságot nyertem az Úrtól, hogy hű legyek. Azt tartom tehát, hogy ez jó a közel-

álló szükség miatt, hogy jó az embernek úgy lennie". (1. Kor. 7, 25—26.) Íme, mondják, itt nyíltan kijelenti az Apostol, hogy a szüzesség a jelen szükség miatt jó, nem pedig a jövendő örökkévalóság szempontjából. Mintha az Apostol mindig a jelen szükségleteivel törődnék, amikor nem kifejezetten a jövendőre gondol és rendelkezik! Hiszen egész vezetői munkája csakis az örök életre igazít.

14. fejezet. Tehát a jelen szükséget kerülni kell, de csak azt, amelyik valami örök értéket akadályoz. Ilyen szükség szorítja a házaséletet arra, hogy a világi dolgokkal törődjék: hogyan tessék a férj feleségének, vagy a feleség férjének. Nem mintha ezek elválasztanának Isten országától, mint a bűnök. A bűnöket parancsok tilalmazzák, nem pedig tanácsok, mert Isten parancsának nem engedelmeskedni elítélendő dolog. De amit bővebben el lehetne nyerni Isten országában, ha többet gondolkoznának azon, hogyan tessenek Istennek, abból természetesen kevesebbet kapnak, mert éppen a házasélet szüksége miatt kevesebbet gondolnak vele. „Azért", úgymond, a „a szűzekre nézve nincs parancsolatom az Úrtól". Ugyanis, aki nem engedelmeskedik a parancsnak, az bűnös és büntetésre méltó. Tehát, mivel megnősülni vagy férjhezmenni nem bűn, és ha bűn volna, parancs tilalmazná, nem is adott az Úr a szűzekről semmi parancsot. De a bűnbocsánattal kimúltak számára nyitvaálló örök életben van egy különleges fajta dicsőség, mely nem adatik meg minden

örökre-győztesnek, hanem csak némelyeknek. Ennek elnyerésére a bűntől való szabadulás még kevés. A szabadítónak meg kell fogadni valamit, amit meg nem fogadni nem bun, de megfogadni és megtartani dicséretes dolog: „Tanácsot azonban", úgymond „adok, mint aki irgalmasságot nyertem az Úrtól, hogy hű legyek". Nem is kell irígyelnem a hu tanácsot, mert hiszen nem az én érdememből vagyok hű, hanem Isten irgalmából. „Azt tartom tehát, hogy ez jó a kozelálló szükség miatt". Erről, úgymond, amiről nincs parancsom az Úrtól, de amiről tanácsot adok (vagyis a szűzességről), gondolom, hogy a jelen szükség miatt jó. Mert jól tudom: a házasságok a jelen időnek szolgálnak és a jelen idő szüksége azt követeli, hogy kevesebbet törődjenek az Isten dolgaival, mint amennyi szükséges volna annak a dicsőségnek elnyerésére, mely nem jár minden örök életre üdvözültnek. „Egyik csillag is különbözik fényességben a másik csillagtól. Így van a halottak feltámadása is". (I. Kor. 15, 41—42.) Tehát „jó az embernek úgy lennie".

15. fejezet. Azután ugyanaz az apostol hozzáteszi és azt mondja: „Feleséghez vagy-e kötve? Ne keress elválást. Feleség nélkül vagy-e? Ne keress feleséget". Az első a kettő közül parancs dolga; nem szabad ellene tenni. Mert nem szabad a feleséget elbocsátani, hacsak a paráznaság miatt nem, mint az evangéliumban maga az Úr mondja. (Mt. 19, 9.) A másik: „Feleség nélkül vagy-e? Ne keress feleséget", tanács dolga, nem paran-

csé. Tehát meg szabad tenni, de jobb meg nem tenni. Utana rögtön folytatja: „De ha feleséget veszel, nem vétkeztél; és ha a szűz férjnez megy, nem vétkezett." De mikor az előbb ezt mondta: „Feleséghez vagy-e kötve? Ne keress elválást", vajjon hozzátette-e: és ha elváltál, nem vétkeztél? Sőt már előbb mondotta: „Azoknak pedig, kik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség férjétől el ne váljék; ha pedig elválik, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön meg férjével", — mert megtörténhetik, hogy nem a saját, hanem férje hibájából válik el. Végül azt mondja: „A férfi se bocsássa el feleségét". (I. Kor. 7, 10—11.) Ezt nem kevésbbé az Úr parancsából állította; nem is tette hozzá: Es ha elbocsátotta, nem vétkezett. Ez ugyanis parancs, aminek nem engedelmeskedni bűn, nem pedig tanács, amit ha fel nem használsz, kisebb jót nyersz el ugyan, de nem teszel semmi rosszat. Azonkívül, mikor ezt mondta: „Feleség nélkül vagy-e? Ne keress feleséget", nem azért parancsolt, hogy valami rossz ne történjék, hanem azért, hogy a jobbik dolog történjék meg. Azért is folytatta: „De ha feleséget veszel, nem vétkeztél; és ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett".

16. fejezet. Mégis hozzátette: „Azonban az ilyeneknek testi gyötrelmük leszen. Én pedig meg akarlak kímélni titeket." Olyan módon buzdít a szűzességre és az örökös megtartóztatásra, hogy egy kissé a házasságtól is elrettentsen. Természetesen mértékkel:

nem mint valami rossz és tilos dologtól akar elrettenteni, hanem mint valami terhes és zavaró dologtól. Mert más elfogadni a testi aljasságot és más elviselni a testi gyötrelmet: az bűnös cselekedet, ennek elviselése szenvedés, amit az emberek gyakran a legtisztesebb hivatásoknál is elvállalnak. De ezt az Apostol által megjövendölt testi gyötrelmet elvállalni pusztán csak azért, hogy házasságban élhessünk már ebben az időben, amikor pedig a testi termékenységgel nem az eljövendő Krisztusnak szolgáiunk az utód nemzése útján, nagyon esztelen dolognak tetszenék. Legfeljebb akkor nem, ha a meg nem tartóztatókat attól féltjük, hogy a sátán kísértetésére kárhozatos bűnökbe esnek. Amikor meg kijelentése szerint kímélni akarja azokat, akiknek a testi gyötrelmeket emlegette: arra nem tudok okosabb magyarázatot annál, hogy nem akarta feltárni és szavakkal részletesen megmagyarázni ezt a házasoknak beigért testi gyötrelmet: a gyanakvást és féltékenységet, a gyermekek világrahozatalát és táplálását, a nyomorúság félelmét és gondját. Vajjon kit vagy minden hányadik embert nem cibálnak és hánynak-vetnek ezek az indulatok és érzések a házassági kötelékek felvétele után? De mi se hangsulyozzuk őket túlságosan. Inkább kíméljük azokat, akikről az Apostol is úgy vélte, hogy kímélni kell őket.

18. fejezet. Ellenben figyelmeztetem az örökös megtartóztatás és a szent szűzesség követőit: a maguk erényét többre tarthatják a házasságnál, de ne tartsák rossznak a

házasságot. Az Apostol nem megtévesztésből, hanem a valósághoz hiven mondta: „Aki házasít, jól cselekszik; és aki nem házasít, az jobban cselekszik. De ha feleséget veszel, nem vétkeztél; és ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett". És kevéssé utána: „De ha így megmarad, véleményem szerint boldogabb lesz". De nehogy emberi véleménynek gondold, hozzáteszi: „Mégis azt gondolom, hogy bennem is az Isten Lelke van." Ez az isteni, az apostoli, az igazi, az egészséges tanítás: úgy megválasztani a magasabb javakat, hogy a kisebbeket meg ne ítéljük. Jobb az Isten Irásában az Isten igazsága, mint bárkinek eszében vagy testében az emberi szűzesség. Úgy kell szeretnünk a tisztát, hogy ne tagadjuk az igazat. Ugyan mi minden rosszat gondolhatnak azok a saját testükről is, akik elhiszik, hogy az Apostol nyelve nem maradt szűz a hazugság romlásától a testi szűzesség ajánlásakor? Ezért a szűzesség javának hívei elsősorban és leginkább amellett tartsanak ki, hogy a Szentírás nem hazudott; vagyis tartsák igaznak ezt a mondást is: „De ha feleséget veszel, nem vétkeztél; és ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett." Ne higyjék, hogy az érintetlenség hatalmas értéke csökkeni fog azáltal, hogy a házasságot nem tartjuk rossznak. Sőt: az várhat a dicsőségben nagyobb pálmát, aki házasság gondolatánál nem félt a kárhozattól; mert azért kívánt nagyobb tisztességet, hogy nem házasodott. Akik tehát házasság nélkül akarnak maradni, ne úgy kerüljék a házasságot, mint

valami bűn csapdáját; inkább lépjenek keresztül rajta, mint a tökéletesség kisebb dombján, hogy az önmegtartóztatás nagyobb hegyén pihenjenek meg. Mert azt a dombot nem olyan szabvány szerint lakják, hogy onnan bárki tetszése szerint elköltözhetnék. „Az asszony kötve van a törvényhez, míg férje él" (I. Kor. 7, 39.). Viszont a házasság lépcsőül szolgálhat az özvegyi megtartóztatáshoz. A szűzi megtartóztatáshoz azonban a házasságot vagy meg kell kerülni a kérő elutasításával, vagy átugrani a kérők megelőzésével.

19. fejezet. Ha két cselekedet közül az egyik jobb a másiknál, nem lehet jutalmuk egyforma. Ezért kellett azokkal szemben állást foglalnunk, akik az Apostol szavát: „Azt tartom tehát, hogy ez jó a közelálló szükség miatt" úgy értelmezték, hogy a szűzesség nem az örök élet szempontjából, hanem erre a földi életre hasznos dolog. Mintha ennek a jobb dolognak választása az örök életben semmi előnnyel nem járna!

Vitánkban most az Apostolnak következő mondásához jutunk: „Azonban az ilyeneknek testi gyötrelmük leszen. Én pedig meg akarlak kímélni titeket". Itt más vitázókkal kerülünk szembe. Ezek nem hogy nem tartják a házasságot egyenlőrangunak az örökös tisztasággal, hanem egyenesen kárhoztatják. Mind a kettő tévedés: elítélni a házasságot vagy egyre értékelni a szűzességgel. A két tévedés túlheves fővel egymásba ütközött, mert nem akartak a középen levő igazság mellett megmaradni, ahol az ész

bizonyossága, meg a Szentírás tanítása szerint a házasság nem is bűn, meg nem is tartható a szűzességgel, vagy akár az özvegyi megtartóztatással egyenrangúnak.

Nemelyek a szűzesség után vágyakozva a házasságot utálatraméltó dolognak tartották, mint valami fajtalankodást, mások meg a házasság védelmében azt szerették volna, hogy az örökös megtartóztatás semmivel sem érdemeljen többet, mint a házassági tisztaság; mintha akár Zsuzsánna erénye Mária megalázását jelentené, akár Mária nagyobb erénye szükségképen Zsuzsánna elítélése lenne.

20. fejezet. Tehát távolról sem azért mondta az Apostol a házasulandóknak vagy házasoknak: „Én pedig meg akarlak kímélni benneteket", mintha nem akarta volna elsorolni az örök életben rájuk váró büntetéseket. Lehetetlen, hogy Pál pokolra küldje azt, akit Dániel felmentett a földi ítéletben. Nem lehet, hogy Krisztus ítélőszéke előtt éppen az a házassági kötelék legyen vesztére, melyhez hű maradt és amelynek kedvéért a hamis házasságtörési vádak közepette vállalta a veszedelmet vagy a halált. Mit használt az a mondás: „Jobb nekem kezeitek közé kerülnöm, mint Isten szine előtt vétkeznem" (Dán. 13, 23.), ha Isten nem akarta volna megmenteni házassági tisztasága megőrzéséért, sőt még el is akarta volna kárhoztatni házasságáért? Ellenkezőleg: még most is, valahányszor a házassági tisztaságot a rágalmazók és vádaskodók ellenében a Szentírás tekintélye megvédi

ugyanannyiszor a Szentlélek védi meg Zsuzsannát a hamis tanukkal szemben, ugyanannyiszor menti fel a hamis vád alól, még pedig sokkal nagyobb fontosságú ügyben. Akkor a vád egy asszony ellen irányult, most minden házas ellen; akkor titkos és koholt házasságtörés tárgyában, most valóságos és nyilvános házasság dolgában. Akkor egy asszonyt vádoltak a gonosz vének kijelentései alapján, most minden férjet és feleséget vádolnak annak alapján, amit az Apostol nem akart elmondani. Azt mondják, a ti elítéléstekről hallgatott, amikor azt mondta: „Én pedig meg akarlak kímélni titeket". Ki is mondta ezt? Az tudniillik, aki fentebb így szólt: „De ha feleséget veszel nem vétkeztél; és ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett". Miért szimatoljátok a házasságok ítéletét abban, amit az Apostol szerényen elhallgatott? Abban pedig, amit nyiltan megmondott, miért nem ismerítek fel a házasság védelmét? Talán majd azokat fogja hallgatólagosan elítélni, akiket nyilatkozatával feloldoz? Ugy-e enyhébb volt a Zsuzsanna elleni vád (nem házasság, hanem egyenesen a házasságtörés tárgyában), mint most a hazugság vádia az apostoli tanítással szemben? Mit tehetnénk ekkora veszélyben, ha a tiszta házasságok megtámadhatatlansága nem volna annyira bizonyos és világos, mint amennyire bizonyos és világos, hogy a Szentírás nem hazudhat?

21. fejezet. Itt azt mondhatná valaki: mit tartozik ez a szent szűzességre vagy az örökös megtartóztatásra? Ez a beszéd pedig

ezekről akart értekezni. Először azt felelem, amit föntebb már megemlítettem: annak a nagyobb erénynek azért van nagyobb dicsősége, mert elnyerése kedvéért túlmegyünk a házasság javán, nem pedig: elkerüljük a házasság bűnét. Különben az örökös megtartóztatást nem dícsérnénk; elég volna csak nem kárhoztatni, ha csak azért tartarnák meg, mert megházasodni bűn volna. Azután meg: mivel az ennyire kíváló erényre az embereket a Szentírás tekintélyével biztatjuk, nem pedig emberi vélemény alapján, nem szabad csak úgy mellékesen és átlagosan tárgyalnunk róla, hogy a Szentírás valamiben a hazugság látszatába kerüljön. Mert azok, akik a szent szűzeket a házasság kárhoztatásával akarják állapotukban való megmaradásra bírni, inkább elrettentik őket, mint valamire buzdítják. Hogy gondolhatják ezek igaznak az írást: „és aki nem házasít, az jobban cselekszik", ha valótlanba veszik, ami előbb ugyancsak megíródott: „és aki leányát férjhezadja, jól cselekszik?" De ha kételkedés nélkül hisznek a házasság jóságáról beszélő Szentírásnak, akkor ugyanannak a mennyei kijelentésnek valóságos tekintélye erősíti meg majd őket, hogy buzgó és bízó készséggel a maguk nagyobb tökéletességére térjenek át.

22. *fejezet.* Most hadd tűnjék ki világosabban a Szentírás tanuságából (amennyit emlékezetünk mértéke felidézni enged), hogy az örökös megtartóztatást nem a jelen, hanem a jövendő, mennyei élet szempontjából kell szeretnünk. Ki ne olvasná ki ezt abból, amit

ugyanaz az Apostol valamivel alább mond: „Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogyan tessék az Istennek. Akinek pedig felesége van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék feleségének; és meg van osztva. Mind a férjetlen asszony mind a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék férjének". (1. Kor. 7, 32—34.) Bizony nem mondja: arra gondol, ami ebben az életben biztonságosabb, hogy súlyosabb kellemetlenségek nélkül töltse idejét. Nem is arra választja külön a szűzet a házastól, hogy a szűz mentes legyen az ideigvaló gondoktól, melyekben a házas ugyancsak bővelkedik, hanem azt mondja: „arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen". Ezek után az oktalanul akadékoskodó legfeljebb csak azt mondhatja, hogy nem a mennyország, hanem a jelen élet kedvéért akarunk tetszeni az Úrnak, illetőleg a jelen, nem pedig az örök élet kedvéért akarunk testben és lélekben szentek lenni. Ezt elfogadva mi mások lennénk, mint világ nyomorultjai? Az Apostol is ezt mondja: „Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, nyomorultabbak vagyunk minden embernél" (I. Kor. 15, 9.). Hát nem ostoba az, aki a jelen élet kedvéért ad kenyeret az éhezőnek? Vagy talán az lenne az okos, aki sanyargatja testét egészen a házasságot kizáró önmegtartóztatásig, bár ezzel semmi haszna sem lenne a mennyországban?

23. *fejezet.* Utoljára hallgassuk meg ma-

gát az Urat; ő nyilván ugyanezt jelenti ki. Mikor azt a megdöbbentő isteni nyilatkozatot tette, hogy a házastársak a paráznaság esetét kivéve nem válhatnak el, azt mondták neki tanítványai: „Ha így van az ember dolga a feleséggel, nem érdemes megházasodni". Ő pedig így szólt: „Nem mindenki fogja fel ezt az igét, hanem akiknek megadatott. Mert vannak férfiatlanok, kik anyjuk méhéből úgy születtek; és vannak férfiatlanok, kiket az emberek tettek azzá; és vannak férfiatlanok, kik magukat teszik férfiatlanná a mennyek országáért. Aki fel tudja fogni, fogja fel" (Mt. 19, 10—12.). Mit mondhatnának igazabban, világosabban? Krisztus mondja, az Igazság mondja, az Isten Ereje és Bölcsesége mondja, hogy akik jámbor szándékkal tartózkodnak a nősüléstől, magukat teszik férfiatlanná a mennyek országáért. Ezzel szemben meri az emberi hiábavalóság gonosz felelőtlenséggel állítani, hogy ezek csak a házassági gondok jelen szüksége elől térnek ki, de a mennyek országában semmivel sem érnek el többet másoknál?

24. fejezet. Milyen férfiatlanokról beszél az Isten Izaiás próféta által, amikor azt mondja, hogy kiváltságos helyet ad nekik házában és falain belül, sokkal jobbat, mint fiainak és leányainak? Csak azokról beszélhet, akik magukat teszik férfiatlanná a mennyek országáért. A gazdagok és királyok eunuchjainak nemzőszervét elgyengítik, hogy nemzeni ne tudjanak. Ha az ilyenek keresztténnyé lesznek, és Isten parancsait megtartják, de olyan szándékkal, hogy lehetőség

szerint megnősülnének, csak annyira tarthatnak igényt, hogy egyenlő sorba jussanak Isten házában a többi házas hivővel, kik megengedett és tiszta úton kapott gyermeküket Isten félelmében nevelik, arra tanítva őket, hogy Őbelé vessék reményüket. De nem kapnak jobb helyet a fiakénál és leányokénál. Mert testi hibájukból nem nősülnek, nem pedig lelkük erejénél fogva. Ugyan erősködhetnék valaki, hogy a próféta itt azokról a férfiatlanokról beszél, akiket megcsonkítottak. Ez a tévedés is a mi tételünket szolgálná. Isten ugyanis a férfiatlanokat nem azok elé helyezte, akiknek egyáltalán helyet sem adott házában, hanem igenis azok elé, akik gyermekek nemzésével házassági érdemeket szereznek. Mert amikor azt mondja: „Sokkal jobb helyet adok nekik", nyilván a házasoknak is ad, csak éppen sokkal alacsonyabbat. Tegyük fel tehát, hogy az Isten házába kerülő test szerinti eunuchokról volna szó, akiket Izrael népe között nem lehetett találni (ilyeneket nem látunk zsidóságra térni, de tényleg lesznek keresztényekké). Hát miért nem érthette a próféta azokat, akik a megtartóztatás kedvéért mondtak le a házasságról és önmagukat tették férfiatlanná a mennyek országáért? Micsoda esztelen ellenkezés volna ez az igazsággal? Hiheti azt valaki, hogy a test szerinti eunuchoknak jobb helyük van az Isten országában, azoknak pedig, akik magukat jámbor szándékkal megtartóztatják, testüket a házasság megtagadásáig sanyargatják, magukat nem testben, hanem magában a kívánság gyökerében férfiat-

lanítják, a földi halandóságban égi és angyali életről elmélkednek, egyenlő érdemük van a házasokkal? Keresztény létükre még ellentmondanak Krisztusnak is, aki megdícséri azokat, akik önmagukat férfiatlanították, és azt állítják, hogy ez csak a jelen életnek használ, nem pedig a jövendőnek? Ezeknek aztán nem is maradna más hátra, mint hogy az örök életet is az ideigtartó élethez számítsák, amelyben most élünk. Miért nem megy el hát a vak önfejűség eddig az őrültségig? Van-e ennél az állításnál esztelenebb? Ugyan némelykor a jelenlegi Egyházat is nevezik mennyek országának, de csak azért, mert a jövendő és örök életre alakul. Tehát bármennyire bírja is a jelen és a jövő élet ígéretét (1. Tim. 4, 8.), minden jócselekedetében nem a láthatókra tekint, hanem „a láthatatlanokra. Mert ami látható, az ideigvaló, ami pedig láthatatlan, örökkévaló". (2. Kor. 4, 18.)

25. *fejezet.* Természetesen a Szentlélek sem hallgatta el azt, ami ezek ellen az arcátlanul és esztelenül makacsok ellen világosan és megdönthetetlenül érvényben legyen és e vadak támadását az ő akla ellen bevehetetlen védelemmel visszautasítsa. Mikor ugyanis azt mondta az eunuchokról: „Házamban és falaimon belül kiváltságos helyet adok nekik, sokkal jobbat, mint a fiaké és leányoké', nehogy valami túl anyagias gondolkodású ember ezekben a szavakban valami időleges dolog igénylésére gondoljon, tüstént folytatja: „Örök nevet adok nekik; nem múlik el sohasem (Iz. 56, 4., 5.): mintha azt mon-

daná: Mit kifogásolsz, gaz vakság? Mit áskálódol? Miért veted gonoszságod felhőit az igazság derűje elé? A Szentírás ilyen ragyogásában mit keresed a sötétséget, hogy onnan leselkedhess? Miért ígérsz csak időleges hasznot a szent megtartóztatóknak? „Örök nevet adok nekik." Miért akarod a földi kényelemmel kapcsolatba hozni azokat, akik minden érintkezéstől mentesek és éppen ezáltal a megtartóztatás által, azon gondolkodnak, amik az Úré, hogyan tessenek az Úrnak? „Örök nevet adok nekik." Miért akarod a mennyek országát, amelyért a szent eunuchok magukat férfiatlanná tették, csak erre az életre értetni? „Örök nevet adok nekik." És ha talán ezt az „örök"-öt „tartós"-nak szeretnéd venni, akkor hozzáteszem, megtetőzöm, hangsúlyozom: „Nem múlik el sohasem". Mit akarsz még? Mit mondhatsz még? Ezt az örök nevet, bármi legyen is, mivel csakis valami sajátos és különleges dicsőséget jelent, Isten eunuchjai nem sokakkal osztják meg, bár velük ugyanegy országban és ugyanegy házban tartózkodnak. Talán éppen azért is van szó „név"-ről, mert tulajdonosait megkülönbözteti a többiektől.

26. fejezet. Hát akkor — mondják — mi van azzal a dénárral, melyet a szőlőmunka végén mindenkinek egyformán megadnak, azoknak is, akik az első órától kezdve, meg azoknak is, akik csak egy órát dolgoztak (Mt. 20, 9.)? Mi mást jelent, mint valami olyat, amit mindnyájan közösen birtokolnak majd: amilyen az örök élet, maga a mennyek országa? Ott mindnyájan jelen vannak, aki-

ket Isten előrerendelt, meghivott, megigazitott és megdicsőitett. „Mert ennek a romlandó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie és ennek a halandó testnek halhatatlanságba kell öltöznie": ez az a dénár, mindenki díja. Mégis „egyik csillag is különbözik fényességben a másik csillagtól: igy van a halottak feltámadása is": ezek a szentek különböző érdemei. Ha az a dénár az eget jelentené: nemde minden csillag egyformán az égen van? És mégis „más a fényessége a napnak, más a fényessége a holdnak, és más a fényessége a csillagoknak" (I. Kor. 15, 53., 41—42.). Ha azon a dénáron a testi egészséget értenénk: nemde jó egészségünk esetén minden tagunk egyformán osztoznék benne, és ha halálunkig megmaradna, úgy-e minden tagunkban egyenlőképen és egyformán benne lenne? És mégis „Isten helyezte el a tagokat, mindegyiküket a testben, ahogyan akarta" (U. o. 12, 18.), hogy ne szem legyen az egész, sem hallás, sem szaglás ne legyen az egész; és ami más még van, mindegyik külön sajátossággal rendelkezzék, bár az összesekkel együttesen legyen egészséges. Igy az örök élet is egyenlőképen az összes szenteké lesz, tehát mindenki egyformán egy dénárt kapott; de mivel magában az örök életben különbözőképen ragyog az érdemek fénye, azért az Atya házában sok lakóhely vagyon (Ján. 14, 2.). Igy aztán az egyenlő dénárokból egyik sem él gazdagabban a másiknál, de a sok lakóhelyen egyik a másiknál nagyobb tisztességre jut.

27. fejezet. Folytassátok csak, Isten szen-

tei, fiúk és leányok, férfiak és nők, nőtlenek és hajadonok; tartsatok ki állhatatosan egész végig. Édesebben dicsérjétek az Urat; hiszen bővebben gondoltok Rá. Boldogabban reméljetek: hiszen buzgóbban szolgáltok Neki; égőbben szeressétek: hiszen figyelmébe és tetszésébe fogadott titeket. Felövezve és égő lámpákkal várjatok az Úrra, mikor majd a menyegzőre jön (Lk. 12, 35—36.). Ti új dalt hárfáztok a Bárány menyegzőjén. Nem olyan dal lesz az, amilyet az egész földkerekség énekel, az Írás szerint: „Új dalt énekeljetek az Úrnak: dalolj az Úrnak, egész földkerekség" (95. zsolt. 1.), hanem olyan, amilyet senki nem tud énekelni, csak ti. Mert így látott benneteket az Apokalipszisban valaki, akit a Bárány jobban szeretett a többinél, aki az ő keblére borulhatott, aki az égi csodákról Isten Igéjét itta és adta tovább. Ő látott benneteket, száznegyvennégyezer hárfázó szentet, kiknek teste szűz, és szívében sértetlen az igazság. Azért írt rólatok, mert követitek a Bárányt, bárhová menjen (Apok. 14, 2—4.). Mit gondolunk: hová mehet ez a Bárány, ha senki más nem meri vagy tudja követni, csak ti? Ugyan hová mehet? Milyen mezőkre, rétekre? Azt hiszem, oda, ahol az örömök zsendülnek; nem ennek a világnak hiú örömei és hazug elragadtatásai. Nem is olyan örömök, mint az Isten országában a többi nem szűzeké, hanem minden más örömtől rendre különbözők. Krisztus szűzeinek öröme, Krisztusról, Krisztusban, Krisztussal, Krisztus után, Krisztus által, Krisztus miatt való öröm. Krisztus szűzeinek sajátos örömei

nem olyanok, mint a nem szűzeké, bár ezek is Krisztuséi. Másoknak más örömeik vannak, de ilyenek senkinek. Menjetek ezek után, kövessétek a Bárányt, mert a Bárány teste is ugyancsak szűz. Meghagyta magában felnőtt korára is, amit nem vett el édesanyjától fogantában és születésével. Méltán követitek őt testileg és lelkileg szűzen, bárhová is menjen. Mit is jelent követni? Utánozni. Mert Krisztus szenvedett értünk, példát hagyván nekünk, mint Péter apostol mondja: „hogy az ő nyomdokait kövessük" (I. Pét. 2, 21.). Mindenki abban követi őt, amiben utánozza. Ő utánoztatja magát, de nem mint Isten egy fia, aki által minden lett, hanem mint ember. Mindenki számára sok utánoznivaló nyílik benne, de a testi szűzesség nem mindenki számára. Mert akik már nem szüzek, nem válhatnak újra szűzzé.

28. fejezet. Kövessék hát a Bárányt a testi szűzesség híján lévő többi hívek, de nem ahová csak megy, hanem amerre éppen követni tudják. Mindenfelé követhetik, csak éppen arra nem, amerre szűzi díszben jár. „Boldogok a lelki szegények": utánozzátok azt, aki gazdag létére értetek szegény lett (II. Kor. 8, 9.). „Boldogok a szelídek": utánozzátok őt, aki így szólt: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű (Mt. 11, 29.). „Boldogok, akik sírnak": utánozzátok őt, aki sírt Jeruzsálem felett (Lk. 19, 41.). „Boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot": utánozzátok őt, aki mondotta: „Az az én eledelem, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött" (Ján. 4, 34.). „Boldogok az

irgalmasok": utánozzátok őt, aki a latrok által megsebzett, az úton félholtan fekvő, reményevesztett ember segítségére sietett (Lk. 10, 30—35.). „Boldogok a tisztaszívűek": utánozzátok őt, aki „bűnt nem tett" és akinek „szájában álnokság nem találtatott" (I. Pét. 2, 22.). „Boldogok a békességesek": utánozzátok őt, aki üldözőiért így imádkozott: „Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek" (Lk. 23, 34.). „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért": utánozzátok őt, aki „szenvedett értünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek" (I. Pét. 2, 21.). Ezeket utánozva, ezekben követjük a Bárányt. Ezen az úton bizonyára a házasok is tudnak járni; ha nem is tökéletesen ugyanúgy rakják a lábukat, mégis ugyanazon az ösvényen haladnak.

29. fejezet. De íme a Bárány szűzi úton jár. Hogyan mehetnének utána, akik a szűzességet elvesztették és már semmi módon nem nyerik vissza? Tehát ti, ti menjetek utána, az ő szűzei. Ti ezért az egyért követitek, bármerre megy. A házasokat buzdíthatjuk a szentség bármilyen más formájára, hogy azzal kövessék őt. De erre az egyre nem, mert már helyrehozhatatlanul elvesztették. Tehát ti kövessétek őt, állhatatosan megtartva lelkes fogadalmatokat. Addig tegyétek, amíg lehetséges, nehogy a szűzesség adományát elveszítsétek, és ne tudjátok hogyan visszaszerezni. Lát majd benneteket a többi hívek sokasága, akik ebben nem követhetik a Bárányt; látnak, de nem irígyelnek; és veletek

együtt örvendezvén, bennetek bírják majd azt, amit magukban nem birnak. Mert ha azt a nektek sajátos új éneket nem is tudják énekelni, mégis hallgathatják és gyönyörködhetnek a ti kiválóságtokban. Ti viszont éneklitek és hallgatjátok is, sőt mint sajátmagatok énekét hallgathatjátok. Ezért boldogabban örvendeztek és vidámabban uralkodtok. De a ti nagyobb örömetek nem okoz majd szomorúságot azoknak, akiknek ez hiányzik. Ti ugyan követitek a Bárányt, bármerre megy; de azért ő azokat sem fogja elhagyni, akik nem követhetik őt hozzátok hasonlóan. Hiszen a mindenható Bárányról beszélünk. Előttetek is jár, meg tőlük sem megy el, mert ő Isten, minden mindenekben (I. Kor. 15, 28.). És akinek kevesebbje lesz, nem fordul el tőletek ijedten. Mert ahol nincsen irígység, kezet fog a különbség. Hát csak örvendjetek előre, bízzatok, erősödjetek. Állhatatosak legyetek, ti, akik örök megtartóztatási fogadalmat tesztek és megtartjátok az Úrnak (75. zsolt. 12.), nem a jelen világért, hanem a mennyek országáért.

30. fejezet. Ti is, akik még fogadalom nélkül vagytok, ha fel tudjátok fogni, fogjátok fel (Mt. 19, 12.); kitartóan fussatok, hogy elérjétek (I. Kor. 9, 24.). Kiki fogja a maga áldozatát, és lépjetek be az Úr csarnokaiba (95. zsolt. 8.), de ne kényszerből; hiszen akaratotok ura vagytok. Mert a „ne paráználkodjál, ne ölj" (Exod. 20, 13—14.) példájára nem mondhatjuk: ne házasodjál. Az előbbieket megkövetelik, az utóbbit felajánlják. Aki ezt megteszi, dícséretet érdemel; aki azokat

nem teljesíti, elkárhozik. Azokban az Úr tartozástokat sürgeti; ha pedig ezekben valamivel több kiadástok volt, hazatérve majd megadja nektek (Lk. 10, 35.). Gondoljatok arra a kitüntető helyre (bármi is legyen az) az ő falain belül, amely sokkal jobb lesz, mint a fiaké és a leányoké. Gondoljatok arra az örök névre (Iz. 56, 5.). Ki tudná megmagyarázni, milyen név lesz? De bármi is lesz, örök lesz. Ennek hitében, reményében és szeretetében tudtátok — nem a tilos házasságot elkerülni, hanem a megengedettet átrepülni.

31. fejezet. Ezért olyan nagy ez a hivatás. Ezt igyekeztünk veletek beláttatni, amennyire erőnktől tellett. De minél kiválóbb és istenibb, annál inkább gondunkká teszi, hogy ne csak a dicsőséges tisztaságról, hanem a biztonságos alázatosságról is beszéljünk valamit. Ha tehát az örökös megtartóztatás hívei összehasonlítják magukat a házasokkal és a Szentírás nyomán úgy találják, hogy azok alulmaradnak munka és bér, buzgalom és jutalom dolgában: tüstént jusson eszükbe az írás: „Minél nagyobb vagy, annál inkább alázd meg magadat mindenben, és kegyelmet találsz Istennél" (Préd. 3, 20.). Az alázatosság mértéke kinek-kinek a saját nagysága mértékében van megadva: ennek veszedelme a kevélység, mely a nagyobbakra mindig jobban leselkedik. A kevélység szoknyájába kapaszkodik leánya, az irígység: valóban a kevélységtől mindig ez születik és sohasem hiányzik mellőle. Ebben a két rosszban maga az ördög fészkel. Ezért harcol az egész keresztény erkölcsi felfogás a legjobban a ke-

vélység, az irígység anyja ellen. Az alázatosságot ajánlja, mert azzal szerzi meg és tartja meg a szeretetet. Mikor erről az írás azt mondja: „a szeretet nem féltékeny", mintha számolt volna vele, hogy magyarázatot keresünk rá, tüstént folytatja: „nem fuvalkodik fel" (I. Kor. 13, 4.). Mintha azt mondaná: azért nem irígykedem, mert nem is kevélykedem. Ezért az alázatosság tanítója, Krisztus, először „kiüresítette önmagát, felvette a szolga alakját, emberekhez hasonló lett és külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember. Megalázta magát, engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztfán" (Filipp. 2, 7—8.).

33. fejezet. Minden kereszténynek alázatosnak kell lennie. Hiszen nevüket is attól a Krisztustól kapták, aki evangéliumának minden figyelmes olvasója előtt az alázatosság tanítójaként jelenik meg. Már pedig ez esetben az alázatosságot is azoknak kell a legbuzgóbban követniök és megőrizniök, akik valami jó tulajdonságban kitűnnek a többi keresztények közül. Buzgón kell törekedniök arra, amit az elején idéztem: „Minél nagyobb vagy, annál inkább alázkodjál mindenben: akkor kegyet találsz Istennél (Sir. 3, 20.). Ezért, minthogy a megtartóztatás, különösen pedig a szűzesség igen nagy érték Isten szentei számára, éberen ügyelni kell, hogy a kevélység meg ne rontsa.

34. fejezet. A fecsegő és pletykálkodó nőket Pál apostol rosszalólag említi; szerinte ez a hiba a tétlenségből származik. „Kerülik a munkát", mondja, „megtanulnak házról-házra

járogatni, és pedig nemcsak munkát kerülve, hanem pletykálkodva, kotnyeleskedve, olyanokat beszélve, amiket nem kellene". Előbb azt mondta róluk: „A fiatalabb özvegyeket utasítsd vissza. Mert ha Krisztus ellenére átadják magukat az érzékiségnek, férjhez akarnak menni, s így büntetést vonnak magukra, mivelhogy az első hűséget megszegték": vagyis nem maradtak állhatatosak abban, amit előbb megfogadtak. Mégsem mondja róluk: „férjhezmennek", hanem: „férjhez akarnak menni". Mert sokan közülük elállnak a házasságtól, de nem a magasabbrendű fogadalom kedvéért, hanem a nyilvános szégyen félelméből. Ez pedig szintén a kevélységből származik, melynek folytán inkább félünk az emberek nemtetszésétől, mint az istenétől. Ezek tehát házasodni szeretnének, de nem teszik, mert büntetlen nem tehetik. Ezek inkább házasodnának, mint égnének, azaz a kívánság rejtett lángjától lelkiismeretükben emésztődnének. Ezek bánják fogadásukat, de restellik megvallani. Ha ezek szívből meg nem javulnak, és Isten félelmével le nem győzik az érzékiséget, akkor a halottakhoz számítandók, akár gyönyörűségnek élnek az Apostol szava szerint („mert amelyik bujálkodik, élőhalott" 1. Tim. 5, 13., 11., 12., 6.), akár pedig munkában és böjtölésben. Mert ez utóbbiak szívbeli javulás nélkül fölöslegesek és inkább kérkedésre szolgálnak, mint jobbulásra. Az ilyeneknek nem kötöm lelkére az alázatosság nagy gondját, mert bennük még maga a kevélység is megzavarodik és megvérződik lelkiismere-

tük sebétől. A szent alázatosság eme gondját nem erőltetem a részegesekre, kapzsikra, vagy más kárhozatos bajban szenvedőkre sem, akik testi megtartóztatást fogadtak, de romlott erkölcseikkel kötelezettségük ellen tesznek — legfeljebb csak akkor, ha bajaikkal még kérkednek is, ahelyett, hogy beérnék bűnhődésük elhalasztásával. Azokról sem beszélek, akik ehhez a nagy fogadalomhoz nem méltó, előkelő öltözékkel, feltűnő fejdísszel, vagy ágaskodó konttyal akarnak tetszést aratni, vagy olyan vékony fátyollal, amely alatt a hajhálót is meglátni. Az ilyenek számára egyelőre nem az alázatosság, hanem a tisztaság és a gondos szemérmesség dolgában kell parancsokat adni. De mutass nekem valakit, aki örök megtartóztatást fogadott és ezektől, valamint minden effajta erkölcsi hibától és folttól mentes: annál majd aggódom a kevélység miatt, és akkora kiválóságát féltem a pöffeszkedő felfuvalkodástól. Minél inkább benne lesz az, amivel tetszhetik önmagának, annál inkább félek, nehogy önmaga tetszésével annak ne tessék, aki „a kevélyeknek ellentáll, az alázatosaknak pedig kegyelmet ad" (Jak. 4, 6.).

35. fejezet. A szűzi érintetlenség legfőbb tanítóját és egyben példáját bizonyosan Krisztusban kell látnunk. Taníthatnék-e hát a megtartóztatóknak az alázatosságról többet őnála, aki a maga nagysága felemlítése után mindenkinek azt mondta: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű"? És meg akarván mutatni, mekkorából mivé lett érettünk, ezt mondta: „Hálát adok ne-

ked, Atyám! mennynek és földnek Ura! hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és okosaktól, és kinyilatkoztattad a kisdedeknek. Igen, Atyám! mert így tetszett neked. Mindeneket átadott nekem Atyám; és senki sem ismeri a Fiút más, mint az Atya, az Atyát sem ismeri senki más, mint a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni. Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű" (Mt. 11, 25—29.). Ő, ő, akinek az Atya mindeneket átadott, akit nem ismer senki más, csak az Atya, és aki egyedül ismeri az Atyát, nem mondja: Tanuljatok tőlem világot teremteni, halottakat feltámasztani, hanem: „mert szelíd vagyok és alázatosszívű". Ó, milyen üdvös tanítás! Ó Ura és Mestere a halandóknak, kik megitták a kevélység kelyhében felkínált halált! Csak olyat akart tanítani, ami őbenne is megvolt, és nem akart olyat parancsolni, amit maga nem tett meg. Látlak téged, jó Jézusom, általad megnyitott hitem szemével, amint az emberi nem nagy gyülekezetében felszólalsz és kiáltasz: „Jöjjetek hozzám és tanuljatok tőlem". Ó Isten Fia, ki által minden lett, kérlek, minek jöjjünk? kérdem, mit tanuljunk tőled, aki mindnyájunk közt Ember Fia lettél? Azt mondja: „Mert szelíd vagyok és alázatosszívű". Hát ezért rejtetted magadba a bölcsesség és tudomány minden kincsét (Kolossz. 2, 3.), hogy becsülni tanuljuk benned szelídségedet és alázatos szívedet? Hát olyan nagy dolog ki-

csinek lenni, hogy egyáltalán nem is tanulható meg mástól, csakis tőled, aki olyan nagy vagy? Bizony, egészen úgy van. Mert csakis akkor jön meg a lélek nyugalma, ha kipusztult belőle az a nyugtalan felfuvalkodás, ami által önmaga előtt nagy, de a te szemedben beteg volt.

36. fejezet. Hallgassanak rád, jöjjenek hozzád, tanulják meg tőled a szelídséget és alázatosságot, akik irgalmasságodat és igazságodat keresik és neked élnek, neked, nem maguknak. Hallja meg a fáradozó és megterhelt, aki úgy küzködik terhével, hogy szemét se meri az égre emelni: az a messziről közelgő, mellét verő bűnös (Lk. 18, 13.). Hallja meg az a százados, aki nem méltó, hogy hajlékába téri (Mt. 8, 8.). Hallja meg Zakeus, a fővámos, ki kárhozatos bűneinek nyereségét négyszeresen fizeti vissza (Lk. 9, 2—8.) Hallja meg a város bűnös asszonya, aki annyira mossa könnyeivel lábadat, amennyire nyomdokaidat kerülte (Lk. 7, 37—8.). Halljják meg a paráznák és a vámosok, akik a mennyek országában megelőzik az írástudókat és farizeusokat (Mt. 21, 31.). Halljják meg minden nyavalyákban szenvedők, akikkel egy asztalhoz ültél az orvost nem kereső úgynevezett egészségesek botránkozására, mikor te nem jöttél hívni az igazakat, hanem a bűnösöket a bűnbánatra (Mt. 9, 11—13.) Mindezek hozzád megtérvén könnyen megszelídülnek és megalázkodnak előtted, ha ráemlékeznek gonosz életükre és megbocsátó irgalmasságodra. Mert „amikor elhatalmaso-

dott a bűn, még bőségesebb lett a kegyelem" (Róm. 5, 20.).

38. fejezet. De tekintsd meg a szűzek, a szent ifjak és leányok seregét: ez a fajta Egyházadban nevelkedett, anyja emlőjétől neked nőtt fel, nyelvét a te neved szoktatta beszédre, mert úgy szívta beléömlő nevedet, mint csecsemőkora tejét. Egyikük sem mondhatja: „ki azelőtt káromló üldöző s gyalázkodó voltam, azonban irgalmat leltem az Isten előtt, mert hitetlenségemben tudatlanul cselekedtem (I. Tim. 1, 13.), sőt elvállalták, megfogadták azt is, amit nem parancsoltál, hanem csak az önkéntes vállalkozóknak ajánlottál, mondván: „aki fel tudja fogni, fogja fel". Férfiatlanná tették magukat a mennyek országáért, de nem fenyegetésedre, hanem buzdításodra (Mt. 19, 12.). Ezeknek kiálts, ezek hallgassanak téged, mert szelíd vagy és alázatosszívű. Amilyen nagyok ezek, annyira alázzák meg magukat mindenben, hogy kegyelmet találjanak előtted. Igazak: de olyanok-e, mint te, bűnösök megigazítója? Tiszták: de anyjuk méhe még bűnben táplálta őket (50. zsolt. 7.). Szentek: de te egyenesen a szentek szentje vagy. Szűzek: de nem születtek még szűztől is. Lélekben és testben érintetlenek: de ők nem testté vált Ige. És mégis ne a bocsánatot nyert bűnösöktől, hanem tőled, magától az Isten Bárányától, ki elveszed a világ bűneit (Ján. 1, 14., 29.), tőled tanuljanak, mert szelíd vagy és alázatosszívű.

Ó, szentül szemérmes lélek, te a testi kívánságot még a megengedett házasságig

sem engedted szabadjára; mulandó testednek még utódok biztosításáért sem kedveztél; te ingatag földi erőidet égi életmódra emelted. Nem is küldelek téged alázatosságot tanulni a vámosokhoz és bűnösökhöz (bár azok a mennyek országában a kevélyek elé kerülnek). Nem küldelek hozzájuk, mert méltatlan volna a sértetlen szűzességet azok utánzására küldeni, kik a tisztátalanság mélyéről szabadultak ki. Az ég Királyához küldelek; az emberek teremtőjéhez, ki az emberek közt emberré teremtődött; az emberek fiainál ékesebbhez (44. zsolt. 3.); ahhoz, aki az emberekért az emberek megvetettje lett, aki a halhatatlan angyalok ura létére nem átallotta halandó embereknek szolgálni. Őt valóban nem bűnös volta tette alázatossá, hanem a szeretet, mely „nem féltékeny, nem fuvalkodik fel, nem keresi a magáét" (I. Kor. 13, 4—5), mert „Krisztus sem kereste a maga kedvét, hanem amint meg van írva: Szidalmazóid szidalmai reám hullottak". (Róm. 15, 3.) Eredj, menj hozzá és tanulj tőle, mert szelíd és alázatosszívű. Nem ahhoz mégy, aki szemét nem merte égre emelni a gonoszság terhétől, hanem ahhoz, akit az égből hozott le a szeretet súlya. (Ján. 6, 38.) Nem ahhoz mégy, aki súlyos bűnei bocsánatát keresve könnyeivel mosta Urának lábát, hanem ahhoz, aki szolgáinak lábát mosta meg, mikor minden bűnök bocsánatát megadta. (Ján. 13, 5.)

Ismerem szűzességed méltóságát. Nem is ajánlom neked utánzásra a bűneit alázatosan megvalló vámost; de féltelek az érdemeit ke-

vélyen hánytorgató farizeus példájától. (Lk. 18, 10—14.) Nem mondom, ne légy olyan, mint akikről írva van: „Megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett", de félek, hátha kevéssé szeretsz, mert vélekedésed szerint neked keveset bocsátanak meg. (Lk. 7, 38., 47.)

39. fejezet. Mondom, nagyon féltelek, mert ha azzal dicsekszel, hogy bármerre jártában követed a Bárányt, felfuvalkodó kevélység miatt nem tudod majd követni a szűk utakon. Jobb lesz neked, szűzi lélek, ha szűzi mivoltod szerint szívedben megőrzöd azt, aminek újjászülettél, testedben megőrzöd azt, aminek születtél, de mégis fogansz az Úr félelmétől és megszülöd az üdvösség lelkét. (Iz. 26, 18.) Félelem ugyan nincs a szeretetben, de csak a tökéletesben; az írás szerint: „a tökéletes szeretet kizárja a félelmet" (I. Ján. 4, 18.): de az emberek félelmét, nem az Istenét; az ideigvaló bajok félelmét, nem a végső isteni ítéletét. „Ne légy fennhéjázó, hanem félj." (Róm. 11, 20.) Szeresd Isten jóságát, de félj szigorúságától: mind a kettő visszatart a kevélységtől. Mert szeretetből félsz, nehogy súlyosan megbántsd azt, akit szeretsz és aki téged szeret. Mert van-e súlyosabb sértés, mint kevélységed miatt szembekerülni avval, aki érted szembeállt a kevélyekkel? És kiben legyen meg az örökkétartó, tiszta félelem (18. zsolt. 10), ha nem benned, aki nem a világ dolgával gondolsz, hogyan tessél feleségednek, hanem az Úr dolgaival, hogyan tessél az Úrnak? (I. Kor 7, 32.) Az a másik félelem nincs meg a sze-

retetben, de ez a tiszta félelem nem távozik a szeretet mellől. Ha nem szeretsz, félj: hátha elveszel; ha szeretsz, félj: hátha nem tetszel. Azt a félelmet a szeretet kizárja: ezzel hazasiet. Szent Pál apostol is mondja: „Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljetek, hanem vettétek a gyermekké-fogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: Abba! (Atyánk)". (Róm. 8, 15.) Úgy hiszem, arról a félelemről beszél, mely az Ószövetségben adatott, hogy el ne veszítsék ama javakat, melyeket Isten megígért nekik, nem mint kegyelembéli fiaknak, hanem még mint Törvény alatti szolgáknak.

Van még egy másik félelem is: az örök tűz félelme. Ennek elkerülésére Istennek szolgálni, bizony még nem a tökéletes szeretet dolga. Mert más a jutalom vágya és más a büntetés félelme. Más hangok ezek: „Hová mehetnék lelked elől? Hová menekülhetnék színed elől?" (138. zsolt. 7.) és mások ezek: „Egyet kérek az Úrtól, azért esedezem: Hadd lakjam az Úr házában éltemnek minden napján; hadd lássam az Úr pompáját, hadd látogassam templomát" és „Ne fordítsd el tőlem arcodat" (26. zsolt. 4, 9), meg: „Sóvárogva vágyakozik lelkem az Úr udvaraiba". (83. zsolt. 3.) Azok a hangok csak maradjanak annak, aki nem merte égre emelni szemét, meg aki súlyos bűneinek bocsánatára könnyekkel mosott lábat: emez meg a te hangod legyen, mert azzal törődöl, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent légy. Azok a hangok a kínzó félelemhez tartoznak, melyet a tökéletes szeretet kizár;

ezek pedig az Isten tiszta félelmét kísérik, mely örökké megmarad. És mind a két csoportra áll: „Ne légy fennhéjázó, hanem félj", hogy az ember sem bűneinek mentegetésével, sem állítólagos büntetlenségével ne kevélykedjék. Mert maga Pál is, bár azt mondta: „Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljetek", mégis a szeretettel járó félelemmel mondja: „És én félelemmel és nagy rettegésben voltam nálatok". (I. Kor. 2, 3.) Ő használta a fentemlített mondást is, nehogy az olajfa letörött ágaival szemben a beoltott ág kevélykedjék: „Ne légy fennhéjázó, hanem félj". Ő mondja:, intvén általában Krisztus minden tagját: „munkáljátok üdvösségteket félelemmel és rettegéssel. Mert az Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli a jóakarat szerint" Filip. 2, 12—3.); nehogy csak az Ószövetségre tartsuk érvényesnek az írást: „Szolgáljatok az Úrnak rettegve, ujjongjatok előtte remegve". (2. zsolt. 11.)

40. fejezet. Az Egyháznak, ennek a szent testnek melyik tagja tartozik jobban gondoskodni arról, hogy a Szentlélek legyen rajta, mint az, aki szűzi szentséget fogadott? De hogyan legyen rajta, ha helyét nem találja? És mi más a helye, mint az alázatos szív? Azt megtöltheti, attól nem kell visszariadnia, azt nem nyomja el, hanem felemeli. Hiszen nyiltan meg is van mondva: „Kire tekintek tehát? Arra, aki szegény, aki megtört lelkű s aki beszédeimet féli". (Iz. 66. 2.) Már jogz módra élsz, már jámboran élsz, szemérmesen, szentül, szűzi tisztaságban

élsz: de mégis csak élsz, és nem alázkodol meg ezek hallatára: „Nem megpróbáltatás-e az ember élete a földön?" (Jób 7, 1.) Nem rettent vissza az öntelt büszkeségtől a „Jaj a világnak a botrányok miatt!?" (Mt. 18, 7.) Nem remegsz meg: hátha belekerülsz abba a sokaságba, melyben „meghül a szeretet, mert megnövekszik a gonoszság?" (Mt. 24, 12.) Nem vered a melled ezek hallatára: „Aki tehát azt hiszi magáról, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék?" (I. Kor. 10, 12.) Ilyen súlyos isteni intelmek és emberi veszedelmek között még a szent szűzeket is olynehezen vegyük rá az alázatosságra?

41. fejezet. Ugyan mit higyjünk: mi másért engedi meg Isten, hogy soraitokba sok olyan kerüljön, aki majd elesik vagy megesik, ha nem azért, hogy ezek elestére a ti félelmetek növekedjék és vele kevélységtek összezsugorodjék? Mert úgy gyűlöli ezt az Isten, hogy csak ez ellen az egy ellen alázza meg magát. Vagy mégis, igazán azért félnél kevésbbé, azért fuvalkodnál fel jobban, sőt kevésbbé szeretnéd a téged önátadásig szerető Istent (Gal. 2, 20.), mert gyermekkorodtól vallásos, szemérmes, szentül tiszta, érintetlenül szűz életed folytán kevesebbet bocsátott meg neked? Mintha igazán nem kellene égőbben szeretned őt, amiért nem engedett olyan bűnökbe esned, amilyeneket a botrányos életről megtérteknek bocsátott meg? Hát azt a farizeust, aki kevésbbé szeretett, mert vélekedése szerint kevesebbet bocsátottak meg neki (Lk. 7, 36—47.), milyen tévedés vakította meg? Nem az, hogy tudatlanba

véve az Istentől jövő megigazulást, a magáét akarta helyébe állítani, és nem vetette magát alá az Istentől való megigazulásnak? (Róm. 10, 3.) De ti, választott nemzet, sőt választottak választottjai, ti Bárányt követő szűzi karok, ti is „kegyelemből üdvözültetek a hit által és nem magatoktól. Az Istennek ajándéka ez. Nem cselekedetekből, hogy senki sem dicsekedjék. Hiszen az ő műve vagyunk, Krisztus Jézusban teremtett minket jócselekedetekre, melyeket az Isten előre elkészített, hogy bennük éljünk". (Efez 2, 8—10.) Hát csak nem szeretitek őt annál kevésbbé, minél jobban kitüntetett ajándékokkal? Mentsen meg ilyen borzalmas esztelenségtől! De az Igazság szava szerint igaz, hogy akinek kevés bocsáttatik meg, az kevésbbé szeret. Tehát hogy égőn szerethessétek Istent (kinek szeretetében szabadok vagytok a házassági kötelektől), vállaljátok magatokra mindama bűnök megbocsátását, melyeket az ő oltalma folytán nem követtetek el. Hiszen szemetek „állandóan az Úrra tekint, mert ő húzza ki lábatokat a tőrből (24. zsolt. 15), és: „Ha nem az Úr őrzi a várost, őre hasztalan virraszt felette". (126. zsolt. 2.) És magáról a megtartóztatásról szólva, az Apostol ezt mondja: „Mert azt szeretném, hogy mindnyájan olyanok legyetek, mint én magam, de kinek-kinek saját ajándéka van Istentől, éspedig az egyiknek így, a másiknak meg amúgy". (I. Kor. 7, 7.) Kinek az ajándékai tehát? ki osztja ki mindenkinek a magáét, ahogyan ő akarja? (U. o. 12, 11.) Isten, akiben nincsen igazságtalanság. (Róm. 9, 14.)

Ezért lehetetlen, vagy nagyon nehéz az embernek belátni, hogy milyen igazság szerint cselekszik az egyiknél így, a másiknál úgy: kételkedni azonban mégsem szabad, hogy igazság szerint cselekszik. „Hiszen mid van, amit nem kaptál?" (I. Kor. 4, 7.), vagy micsoda fordított módon szereted kevésbbé azt, akitől többet kaptál?

42. fejezet. Amiért is a felöltendő alázatosság első gondolata az legyen, hogy Isten szűze ne magának köszönje mivoltát. Tudja meg, hogy ez a gyönyörű ajándék felülről származik a világosság Atyjától, akinél nincs változás, sem árnyéka a változandóságnak. (Jak. 1, 17.) Akkor majd nem gondolja, hogy kevés bocsáttatott meg neki, nem veszi tudatlanba az Istentől jövő megigazulást, nem akarja helyébe a magáét állítani és ezáltal magát az isteni megigazulás alól kivonni. Ebben a hibában leledzett az a bizonyos Simon; alul is maradt avval az asszonnyal szemben, akinek sok megbocsáttatott, mert nagyon szeretett. Óvatosabb és igazabb gondolkodás lesz, ha minden bűnt megbocsátottnak veszünk, aminek elkövetésétől Isten megóvott. Emellett tanuskodnak a Szentírás jámbor könyörgései is; azokból kiviláglik, hogy az Isten parancsait is csak a parancsoló ajándékából és segítségével lehet teljesíteni. Hiszen hazug módra kérnénk valamit, ha kegyelmének segítsége nélkül is megtehetnénk. Van-e valami általánosabb és nagyobb parancs, mint az Isten parancsainak megtartására irányuló engedelmesség? És rájövünk, hogy még ezt is kérik: „Te azt parancsol-

tad, hogy rendeleteidet gondosan meg kell tartani. Bár arra irányulnának utaim, hogy megtartsam törvényedet! Akkor meg nem szégyenülök, ha minden parancsodra ügyelek". (118. zsolt. 4—6.) Előbb azt állítja, hogy Isten megparancsolta, azután meg kéri, hogy teljesíthesse. Ez azért történik, hogy ne vétkezzék; ha pedig vétkezett volna, akkor a bűnbánat parancsa következik. Különben a bűn védelme és mentegetése miatt elvész a tettes, mert bűnbánat útján nem akarja elveszteni tettét. De ezt is az Istentől kérjük, hogy belássuk: csakis az ő adományából lehetséges. „Tégy Uram lakatot szájamra, reteszt ajkam ajtajára; ne engedd, hogy szívem gonoszságra térjen, és mentegetvén mentegessem bűnömet, mint azok az emberek, akik gonoszságot cselekszenek." (140. zsolt. 3—4.) Tehát ha kérjük és kívánjuk az engedelmességet is, mellyel parancsait megtartjuk, meg a bűnbánatot is, mellyel hibáinkat mentegetés helyett vállaljuk, akkor világos, hogy ezek is csak az ő ajándékából vannak meg, az ő adományából teljesednek. Az engedelmesség dolgában egész nyiltan ez áll: „Az Úr igazgatja az ember lépteit, s útját ő szabja meg (36. zsolt. 23.); a bűnbánatról is azt mondja az Apostol: „hátha egyszer töredelmet ad nekik az Isten?" (II. Tim. 2, 25.)

43. fejezet. De magáról a megtartóztatásról is nemde egész nyiltan mondatott: „De mivel láttam, hogy senki nem lehet megtartóztató, csak az, akinek Isten megadja, — és már az is bölcsesség volt: tudni, hogy az

kinek az adománya"? (Bölcs. 8, 21.) Mégis: talán a megtartóztatás Isten adománya, de az ember adja hozzá a bölcseséget, mellyel megismeri, hogy Isten ajándéka, nem a magáé. Dehogy! Sőt: „Az Úr vakká teszi a bölcseket" (145. zsolt. 8.), és „Megbízható az Úr bizonysága, bölcseséget ád a kisdedeknek" (18. zsolt. 8.), meg „ha pedig valaki közületek bölcseség nélkül szűkölködik, kérje az Istentől, aki mindeneknek bőven ad és nem hányja fel; és megadatik neki". (Jak. 1, 5.) A szűzeknek is bölcseknek kell lenniök, nehogy lámpásaik kialudjanak. (Mt. 25, 4.) Milyen bölcsek? „Nem nagyravágyók, hanem együttérzők az alacsonyrendűekkel." (Róm. 12, 16.) „Az embernek pedig" maga a Bölcseség „mondotta: Ime az Úr félelme: ez a bölcseség." (Jób. 28, 28.) Ha tehát semmid sincs, amit nem kaptál, „ne légy fennhéjázó, hanem félj." (Róm. 11, 20.) És ne csak egy kissé szeress, mintha csak keveset bocsátottak volna meg neked, hanem inkább nagyon szeresd azt, aki oly sokat ajándékozott neked. Mert ha szeret az, aki azért kapott ajándékot, hogy vissza ne utasítsa, mennyivel inkább szeressen az, aki azért kapott, hogy megtartsa? Ugyanis aki kezdettől fogva erkölcsös volt, azt ő vezeti, aki erkölcstelenből erkölcsössé lesz, azt ő téríti jó útra; és aki mindvégig erkölcstelen marad, azt ő hagyja el. Mindezt megteheti rejtett ítélettel, de nem igazságtalannal; és talán azért marad rejtve, hogy jobban féljünk és kevésbbé kevélykedjünk.

44. fejezet. Mármost, ha tudjuk, hogy Isten

kegyelméből vagyunk, akik vagyunk, akkor ne essünk a kevélység másik csapdájába, és Isten kegyelmével egyenesen felfuvalkodva ne vessük meg a többieket. Az a másik farizeus ebből a hibából kifolyólag hálát is adott Istennek a kapott javakért, meg le is nézte a bűneit megvalló vámost. (Lk. 18, 10—14.) Mit tegyen most a szűz, hogyan gondolkodjék, hogy fennhéjázó ne legyen azokkal szemben, akik az ő ajándékát nélkülözik? Ne színlelje az alázatosságot, hanem valósággal alázatos legyen; mert az alázatosság színlelése még nagyobb kevélység. A Szentírás is, meg akarván mutatni, hogy az alázatosságnak valódinak kell lennie, e szavak után: „Minél nagyobb vagy, annál inkább alázkodjál mindenben", rögtön így folytatja: „Akkor kegyet találsz Istennél" (Sir. 3, 20.): ott tudniillik, ahol színlelve úgysem alázhatná meg magát.

45. fejezet. Hát tovább? Van-e valami, amire gondolva Isten szűze nem merészeli magát a hivő asszonyok elé helyezni, de nemcsak az özvegyek, hanem a férjesek elé sem? Nem az elvetemült szűzről beszélek, mert ki ne tudná, hogy az engedelmes asszony az engedetlen szűznél előbbre való? De ha mind a ketten engedelmeskednek Isten parancsainak: akkor is olyan félve fogja többretartani a szent szűzességet a bármilyen tiszta házaséletnél és többre becsülni a százszoros termést a harmincszorosnál? Természetesen kétség nélkül többre tartja egyik dolgot a másiknál. Viszont ez meg ez az engedelmes és istenfélő szűz magát elé

ne merje tolni annak meg annak az engedelmes és istenfélő asszonynak; különben nem lesz alázatos, és „Isten a kevélyeknek ellenáll". (Jak. 4, 6.) Mire gondoljon tehát? Isten rejtett ajándékaira, melyeket kinekkinek önmagában is csak a kísértés ösztökélése hoz felszínre. Mert hogy mást ne is említsek: Honnan tudja a szűz (bármennyire törődik is az Úr dolgaival, hogyan tessék az Úrnak [I. Kor. 7, 32.]), hogy például ő valamilyen rejtett lelki gyengesége miatt még éretlen a vértanuságra, az az asszony ellenben, akinek nyiltan fölébehelyezkedett, már ki tudja inni a krisztusi alázatosság kelyhét, melyet ő nagyratörő tanítványainak előfeltételként odaállított? (Mt. 20, 22.) Mondom, honnan tudja, hogy a másik nem Crispina-e már, amikor ő még bizony nem Thecla? Valóban, ennek az erénynek is csakis a próbáratétel a bizonyítéka.

46. fejezet. Olyan nagy ez az ajándék, hogy némelyek ezt értik a százszoros termésen. Az Egyház tekintélye szolgáltatja hozzá a legfényesebb tanuságot. Hiszen jól tudják a hívek, hogy az áldozat bemutatásának melyik részében történik a vértanuk nevének és melyikben az elköltözött szerzetesnők nevének felolvasása. De hogy mit jelentsen a különböző fokú termékenység, az lássa, aki ezeket nálunknál jobban érti. Lehet, hogy a százszoros termésben van a szűzesség, a hatvanszorosban az özvegység, a harmincszorosban a házasélet; lehet, hogy a százszoros termés jobban illik a vértanuságra, a hatvanszoros a szűzességre, a harmincszoros

a házaséletre; lehet, hogy a vértanusággal egyesült szűzesség tölti be a százas mértéket, egyedül meg csak a hatvanasat, a harmincast nyerő házasok pedig a hatvanasig jutnak, ha vértanuk is voltak; lehet, hogy (ez nekem valószínűbbnek is tetszik) mivel az isteni kegyelemnek sok ajándéka van, egyik nagyobb és jobb a másiknál az Apostol szava szerint: „Törekedjetek azonban a jobb adományokra" (I. Kor. 12, 31.), azért úgy kell értelmezni, hogy a háromféle csoportnál jóval többféle adományról van szó. Először is, nehogy az özvegyi megtartóztatást gyümölcstelennek tartsuk, vagy a tiszta házasélet szintjére tegyük, vagy a szűzi dicsőségig értékeljük; aztán meg, nehogy azt gondoljuk, hogy akár a külső megpróbáltatás híján tisztán a lelki magatartásban megnyilvánuló, akár a szenvedésben megpróbált vértanuság a fönti háromféle tisztasághoz kapcsolódva nem jelent termésben növekedést. Végül feltehetjük, hogy sokan megőrzik a szűzi tisztaságot, de az Úr ama szavának követése nélkül: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid vagyon, és oszd el a szegényeknek, és kincsed leszen a mennyekben, és jer, kövess engem" (Mt. 19, 21.), és így nem is mernek ahhoz a közösséghez társulni, amelyben senkinek sincs sajátja, hanem mindenük közös. (Ap. csel. 2, 44; 4, 32.) Nem gondoljuk, hogy ezzel az életmóddal a szűzek termése bővebb lesz? Vagy azt gondoljuk, hogy enélkül semmit sem gyümölcsöznek?

Tehát sokféle ajándék van; egyik szebb és

magasabbrendű a másiknál, mindenkinek külön-külön. És az egyik gyümölcsöt hoz kevesebb, de értékesebb adományból, a másik meg alacsonyabbrendű, de több adományból. És ki merné azt megítélni, hogy az örök dicsőség kiosztásánál hogyan mérik őket össze és hogyan különböztetik meg őket? Pedig biztos, hogy különfélék, és némelyek nemcsak a jelen, hanem az örök életre is hasznosabbak. De úgy gondolom, az Úr elegendőnek tartotta háromféle fokozatot megemlíteni, a többit átengedte a hozzáértőknek. Mert a másik evangelista is csak a százszorosat emlegeti (Lk. 8, 8.): talán azért a másik kettőt nem ismerte, vagy elutasította? nem inkább elhagyta, hogy rájöjjenek ?

De amint már mondani kezdtem, akár százszoros termés az odaadó szűzesség, akár valami más, eddig említett vagy nem említett módon kell értelmeznünk a termékenységi különbséget, véleményem szerint mégis senki sem meri a szűzességet a vértanuság elé helyezni. Azt sem igen fogják kétségbevonni, hogy ez az ajándék a kivizsgáló kísértés híján rejtett marad.

47. fejezet. Van tehát a szűznek mire gondolnia, ami majd hasznos lesz alázatosságának megőrzésére. Igy majd nem sérti meg a minden adományok közül kimagasló szeretetet, ami nélkül bizony akármije van, kevés vagy több, nagy vagy kicsi, semmije sincsen. Mondom, van mire gondolnia, hogy fel ne fuvalkodjék és ne féltékenykedjék: tartsa csak a szűzesség javát a házasságénál sokkal

többnek és jobbnak; de mégse tudjon róla, hogy ez vagy az a házasember tudna-e már Krisztusért szenvedni, amikor pedig ő még nem tudna (és csak azzal kímélődik meg, hogy gyengeségét a kísértés próbára nem teszi). „Hűséges az Isten", mondja az Apostol „és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjetek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek." (I. Kor. 10, 13.) Tehát esetleg ez vagy az a házaséletet a maga nemében dícséretes módon élő ember a gonoszságot erőltető ellenséggel szemben már belső részeinek széttépésével és kiömlésével is tud harcolni; míg azok a gyermekkoruktól megtartóztatók és magukat a mennyek országa kedvéért férfiatlanítók még nem tudnának ilyeneket elviselni az igazságért, vagy magáért a tisztaságért sem. Ugyanis más dolog nem hajlani a rábeszélésre és hízelgésre az igazság és a szent fogadás kedvéért, és más dolog meg nem hajolni a kínzás és verés előtt. Ezek a lélek erőiben és képességeiben rejtőznek, és csak a kísértésben nyilvánulnak meg, a megpróbáltatásban lesznek láthatóvá. Tehát hogy fel ne fuvalkodjék valaki azzal, amire képes, gondoljon alázatosan arra, hogy nem is tudja, esetleg milyen sokkal kiválóbb dologra nem képes; mások viszont, akikben az ő maga dícséretére szolgáló tulajdonsága nincs meg, és nem is fogadták meg, mégis képesek arra, amire ő nem képes. Így majd nem tettetett, hanem valódi alázatosságból beteljesedik: „a tisztelet dolgában egymást

megelőzők" (Róm. 12, 10.), és „alázatosságból kiki köztetek tekintse a másikat fölöttesének". (Filipp. 2, 3.)

48. fejezet. Most már mit mondjak magáról a vétektől való óvakodásról és vigyázatról? „Ki mondhatja: tiszta az én szívem, tiszta vagyok a bűntől!?" (Péld. 20, 9.) A szent szűzesség ugyan az anyaméhtől kezdve teljes, de az Írás azt mondja: „Lehet-e az embernek igaza az Istennel szemben, és lehet-e tiszta az asszony szülötte?" A hitben is megőrződik egy bizonyos sértetlen szűzi tisztaság, melynek kedvéért az Egyház, mint tiszta szűz egy férfi számára kiválasztatik; de az az egy férfi nemcsak a testben és lélekben szűzeket, hanem egyáltalán minden keresztényt, a lelki emberektől kezdve le egészen az anyagiasokig, az apostoloktól a bűnbánókig (mintegy az „egek egyik végétől a másik határáig [Mt. 24, 31.]): mindenkit megtanított imádkozni és az imádságban ezt mondani: „és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek". (Mt. 6, 12.) És ezáltal megmutatta, hogy kérésünkön keresztül arra is emlékeznünk kell, mik vagyunk. Nem is azokért a bűnökért kell ilyen szavakkal imádkoznunk, melyek a keresztséget megelőző időből valók és a keresztségben Krisztus békéje által — hisszük — megbocsáttatnak. Hiszen akkor ezt az imádságot csak a hittanulóknak kellene mondaniok a keresztség ideiéig. Pedig a megkereszteltek imádkozzák: elöljárók és népek, pásztorok és nyájak egyaránt. Így eléggé

bebizonyosodik, hogy ebben a csupa kísértés-életben (Jób. 7, 1.) senki sem dicsekedhetik minden bűntől való mentességével.

49. fejezet. Ezért Isten feddhetetlen szűzei is, bűneiktől megtisztulván és szűzességüket megőrizvén, követik ugyan a Bárányt bármerre jártában; de ugyanazon Apokalipszis szerint, mely róluk ezt megírta, azért is dicséretreméltók, mert szájukban nem találtatott hazugság. (Jelen. 14, 5.) Legyenek hát ebben is igazmondók és ne merjék magukat bűntelennek állítani. Mert ugyanaz a János, aki azt látta, ezt mondja: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat és nincsen bennünk igazság. Ha megvalljuk bűneinket: ő hű és igazságos, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden gonoszságtól. Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt és az ő igéje nincs mibennünk". (I. Ján. 1, 8—10.) Ez bizonyára nem erre vagy arra, hanem minden keresztényre áll, tehát a szűzeknek is vállalniok kell. Így lesznek majd hazugság nélkül, ahogyan a Jelenések könyve mutatta őket. És ezáltal, míg el nem jön az égi dicsőség ragyogása, felemeli őket alacsony voltuk megvallása.

50. fejezet. De nehogy valaki ezt a kijelentést felhasználva halált hozó biztonságérzetből vétkezzék és a későbbi könnyű megvallás gondolatával engedjen a bűn vonzásának, tüstént folytatja: „Fiacskáim, ezeket azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az igaz; és ő engesz-

telés a mi bűneinkért". (I. Ján. 2, 1.) Tehát senki ne hagyja ott a bűnt visszakívánkozva, és ne kösse magát mintegy barátsági szerződéssel úgy a rosszhoz, hogy jobban essék megvallani, mint óvakodni tőle.

De az emberi gyengeség következtében még azokhoz is belopakodnak a bűnök, akik gondosan őrizkednek tőlük; ha kicsik is, ha kevés is, de nem semmi. Ugyanazok még nagyok és súlyosak is lesznek, ha megnöveli és súlyosbítja őket a kevélység: viszont ha jámbor alázattal támadjuk őket, égi papunk igen könnyen megtisztít tőlük.

Nem vitázom azokkal, akik azt állítják, hogy az ember egészen bűn nélkül is maradhat a földi életben. Nem vitázom, nem mondok ellent. Mi talán a magunk nyomorúságához mérjük az ő nagyságukat, és önmagunkkal mérvén össze magunkat (I. Kor. 10, 12.), őket nem tudjuk megérteni. De azt az egyet tudom, hogy azok az általunk még meg nem közelített nagyságok minél nagyobbak, annál inkább magalázhatják magukat mindenben, hogy Isten előtt kegyelmet találjanak. Mert bármilyen nagyok is, „nem nagyobb a szolga uránál, sem a tanítvány nem nagyobb mesterénél". (Ján. 13, 16.) Bizony, ez az Úr mondta: „Mindeneket átadott nekem Atyám" és ez a Mester mondta: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és tanuljatok tőlem". És mégis, mit tanuljunk? „Mert szelíd vagyok" , úgymond „és alázatosszívű." (Mt. 11, 27—29.)

51. fejezet. Itt azt mondhatná valaki: hiszen ez a beszéd már nem a szűzességről,

hanem az alázatosságról szól! Mintha bizony nem az Isten szerinti, hanem valami akármiféle szűzességről kezdtünk volna tárgyalni! Minél nagyobbnak látom ezt a kiválóságot, annál inkább féltem tolvajától, a kevélységtől, nehogy elvesszen. Tehát a szűzesség javát csak Isten őrizheti meg, aki azt adta. Isten pedig a szeretet. (I. Ján. 4, 8.) A szűzesség őre tehát a szeretet: az őr lakása pedig az alázatosság. Az lakik ott, akinek Lelke saját szavai szerint a szegényen, a megtört lelkűn és a beszédeit félőn nyugszik. (Iz. 66, 2.) Micsoda ide nem tartozó dolgot tettem? Biztosabban meg akarván őrizni az általam dícsért erényt, gondoskodtam az őr helyéről is. Nem félek azok haragjától, akiket magammal együtt gondosan félelemre intek, és bizakodva mondom: könnyebben követik a Bárányt (ha nem is bármerre jártában, de bizonyára amerre képesek) az alázatos házasok, mint a kevélykedő szűzek. Hogy is követné őt az, aki nem akar közeledni hozzá? Vagy hogyan közeledik hozzá, ha nem jön először tanulni: „mert szelíd vagyok és alázatos szívű"? Akik tehát követik őt, azokat a Bárány vezeti bármerre jártában, ha előbb helyet talált náluk, ahol fejét lehajtsa. Mert egy kevély és álnok valaki egyszer azt mondta neki: „Mester, követlek téged, bárhova mégy". De ő azt felelte: „A rókáknak oduik vannak, és az ég madarainak fészkeik; az Emberfiának pedig nincsen, hová fejét lehajtsa". (Mt. 8, 19—20.) Róka néven bélyegezte meg a ravasz csalárdságot, és madár néven az üres felfuval-

kodottságot, melyben nem találta meg nyugvóhelyét, a szent alázatosságot. És ezért egyáltalán soha nem is ment az Úr után az olyan, aki az ő követésére ígérkezett, de nemcsak egy bizonyos útra, hanem mindenhová, amerre csak jár.

52. fejezet. Hát csak rajta, Isten szűzei, csak rajta: kövessétek a Bárányt, amerre csak jár. De előbb jöjjetek hozzá és tanuljátok meg, hogy szelíd és alázatosszívű. Ha szeretitek, alázatosan jöjjetek hozzá, az alázatoshoz, és el ne távozzatok tőle, nehogy elessetek. Aki fél tőle eltávozni, az így könyörög: „A kevélység lába közelembe ne jusson". (35. zsolt. 12.) A magasság útját járjátok, de az alázat lábán. Majd felmagasztalja alázatos követőit, aki szívesen leereszkedett az elesettekhez. Bízzátok Rá megőrzés végett számára megőrzendő ajándékait és erőiteket. (58. zsolt. 10.) Ami bűnnek elkövetésétől megóvott benneteket, azt úgy vegyétek mintha megbocsátotta volna nektek, nehogy a vélt kevés elengedés miatt kevésbbé szeressetek, és a mellüket verő vámosokat vészes öntetszelgésből lenézzétek. Kipróbált erőitekkel óvatosan bánjatok és ne fuvalkodjatok föl azon, amit elbírtatok: ha pedig még nem próbáltátok ki, imádkozzatok, hogy erőtökön felül kísértésbe ne essetek. Akiknél a nyilvánosság előtt jobbak vagytok, azokat tartsátok rejtett életükben magasabbrendűeknek. Ha mások jótulajdonságait, esetleg talán látatlanban is, jóindulatúan elhiszitek, a tieitek azokkal összevetve nem csökkennek, hanem a szeretettől erő-

södnek; ha pedig valamelyik még hiányzik, annál könnyebben megadatik, minél alázatosabban kívánjátok. Akik állhatatosak köztetek, például szolgáljanak nektek; akik pedig elesnek, a félelmet növeljék bennetek. Amazt szeressétek, hogy utánozzátok; ezt gyászoljátok, hogy fel ne fuvalkodjatok. Megigazulástokat ne ti állapítsátok meg; vessétek alá magatokat a megigazító Istennek. Mások büneit bocsássátok meg, a magatokéért imádkozzatok: az eljövendőket vigyázva kerüljétek, az elmúltakat megvallással törüljétek.

53. fejezet. Ime most már olyanok vagytok, hogy a megfogadott és megtartott szüzességhez többi erényeitek is odaillenek. Ime már nemcsak a gyilkosságtól, az ördögi áldozatoktól és útálatosságoktól, lopástól, rablástól, csalástól, hamis eskütől, részegeskedéstől, minden bujaságtól és kapzsiságtól, tettetéstől, irígységtől, erőszakosságtól és kegyetlenkedéstől tartózkodtok; még a kisebb vagy kisebbnek gondolt bűnök is hiányoznak és fel nem ütik fejüket bennetek· nálatok nincs sötét arc, kíváncsi tekintet zabolátlan nyelv, kihívó nevetés, sikamlós tréfa, illetlen tartás, peckes vagy ringó já· lás. Ti már nem viszonozzátok a rosszat rosszal, sem a szidalmat szidalommal (I. Pét. 3 9.); sőt végül betöltitek a szeretetnek azt a mértékét is, hogy életeteket adjátok testvéreitekért. (I. Ján. 3, 16.) Ime már ilyenek vagytok, mert ilyeneknek is kell lennetek. Ha ezek a tulajdonságok járulnak a szüzességhez, angyali életre indítják az embereket és égi életmódot valósítanak meg a földön

De minél nagyobbak vagytok, akik olyan nagyok vagytok, annál inkább alázzátok meg magatokat mindenben, hogy kegyelmet találjatok Istennél: nehogy a kevélyeknek ellentálljon, a magukat felmagasztalókat megalázza, a felfuvalkodottakat a szűk úton át ne engedje, és (bár ebben fölösleges az aggodalom) nehogy a buzgó szeretet mellől hiányozzék az alázat.

54. fejezet. Ha tehát elutasítottátok az emberek fiainak házasságát, melyből emberfiakat szülhettetek volna, akkor teljes szívből szeressétek az emberek fiainál ékesebbet: ráértek; szíveteket nem fogja a házassági kötelék. Tekintsétek szerelmestek szépségét; gondoljátok el: egyenlő is az Atyával, engedelmes is anyjának; az égben is uralkodik, meg a földön is szolgál; mindeneknek teremtője és a mindenségbe teremtetett. Nézzétek csak, a lélek világánál milyen szép benne éppen az, amit a kevélyek kinevetnek: keresztjének sebei, megdicsőült sebhelyei, halála vére: a hit váltsága, a megváltás bére. Gondoljátok csak el, mennyit ér mindez; mérjétek meg a szeretet mérlegén; és ami szeretetet a ti menyegzőtökre kellett fordítani, azt mind neki mérjétek vissza.

55. fejezet. Milyen jó, hogy belső szépségteket kívánja, ahol hatalmat adott nektek Isten gyermekeivé lenni (Ján. 1, 12.); nem vár tőletek szép testet, hanem szép erkölcsöket, melyekkel megfékezitek a testet Neki nem lehet hazudni rólatok, hogy féltékenységre gyulladjon. Látjátok, milyen biztonságban szeretitek? Nem féltek attól

hogy hamis gyanú alapján elvesztitek tetszését. A férj és feleség szeretik egymást, és amit nem látnak egymásban, attól félnek. Nem tudnak biztosan őrülni annak sem, ami nyilvánvaló, mert titokban többnyire attól tartanak, hogy nem úgy van. Ti Krisztust nem szemmel, csak hitetekkel látjátok; de nincs is benne semmi titeket bántó igazság, meg nem is féltek, hogy majd őt bántja valami hamisság. Ha tehát nagy szeretettel tartoznátok házastársatoknak, mennyire kell szeretnetek azt, akinek kedvéért a házastársról lemondtatok? Egészen szívetekhez szegeződjék, aki értetek a keresztre szegeztetett; lelketekből ő kapja meg mindazt, amit nem akartatok a házasságnak átengedni. Nem szabad csak kissé szeretnetek azt, aki miatt nem szeretitek azt sem, amit szabad lenne. Ha így szeretitek a szelídet és alázatosszívűt, akkor semmi kevélységtől nem féltelek benneteket.

56. fejezet. Tehát amennyire tőlünk tellett, eleget beszéltünk arról a szentségről is, melyből kifolyólag különösképen szent szűzeknek (sanctimoniales) mondanak benneteket, meg az alázatosságról is, mely megőrzi azt, amit bennetek nagynak tartanak. De sokkal méltóbb módon, mint ez a mi kis munkánk, buzdítson benneteket Istent dicsérő himnuszában kevesebb szóval, de annál súlyosabb tekintéllyel az a három ifjú, kiknek forrón szeretett Uruk a tűzben adott enyhülést. Mert Isten dícsérőiben összekapcsolván a szentséget az alázatossággal, nyilván tanították, hogy annál inkább kell óva-

kodni a kevélység csalfaságától, minél szentebbül fogadunk meg valamit. Ezért ti is azt dícsérjétek, akinek jóvoltából e világ tüzének közepén, bár nem éltek házasságban, mégsem égtek. És értünk is könyörögvén, „Áldjátok az Urat, szentek és alázatosszívűek, dícsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké". (Dán. 3, 87.)